ЛННБ України ім.В.Стефаника
00588563 (Z)

З БІБЛІОТЕКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
імени
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.
Ч. 1975

1975.

ЗБІРНИК

МАТЕМАТИЧНО-ПРИРОДОПИСНО-ЛЇКАРСЬКОЇ СЕКЦИЇ

Наукового Товариства імени Шевченка.

ТОМ XII.

ПІД РЕДАКЦИЄЮ

ІВАНА ВЕРХРАТСКОГО, Дра ВОЛОДИМИРА ЛЕВИЦЬКОГО
і Дра СТЕФАНА РУДНИЦЬКОГО

SAMMELSCHRIFT

DER MATHEMATISCH-NATURWISSENSCHAFTLICH-ÄRZTLICHEN SECTION

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN in LEMBERG.

BAND XII.

REDIGIRT VON

JOHANN WERCHRATSKYJ, Dr. VLADIMIR LEWYCKYJ
u. Dr. STEFAN RUDNYCKYJ.

Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка

У ЛЬВОВІ, 1908.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Книгарня Наукового Товариства імени Шевченка

у Львові, Ринок ч. 10.

має на складі між иньшими отсї книжки і брошури:

	корон
Бобяк Григорий. Про наші губи	0·30
— Причинки до лїхенольогії східної Галичини	0·45
Верхратский Іван. Зоольогія (на висші кляси)	3·—
— Ботаніка (на висші кляси)	3·20
— Мінеральогія (вичерпане)	—·—
— Соматольогія	1·80
— Начерк соматольогії	3·—
— Нічна лївка мотилїв (вичерпане)	—·—
Верхратский-Ростафіньский. Ботаніка для висших кляс	2·40
Візнер Ю. Житє ростин у морі	0·15
Гірняк Ю. Роля сталої, плинної і газової фази в хемічній рівновазї	0·45
Гінтер С. Історія географічних відкрить у XV—XVI в.	2·20
Глїбовицкий Клим. Микола Г. Абель і его значінє в математицї	2·—
Др. Горбачевский Іван. Уваги о термінольогії хемічній	0·10
— Загальний метод добуваня нуклеїнного квасу з органів	0·10
Др. Дакура Осип. Зі шпитальної казуістики за рік 1899	0·20
— Інтересний случай новотвору середгрудного	0·20
Збірник секциї математично-природописно-лїкарскої Наукового Товариства імени Шевченка. Том I.	3·—
— Том II.	3·—
— Том III. випуск I. Часть лїкарска	2·—
— Том III. випуск II. Часть математично природописна	2·—
— Том IV. випуск I. Часть лїкарска	2·—
— Том IV. випуск II. Часть математична	1·—
— Том V випуск I. Часть лїкарска	2·—
— Том V. випуск II. Часть лїкарска	2·—
— Том VI. випуск I. Часть математично-природописна	2·—
— Том VI випуск II. Часть лїкарска	2·—
— Том VII. випуск I. Часть математично-природописна	2·—
— Том VII. випуск II. Часть математично-природописна	3·—
— Том VIII. випуск I. Часть лїкарска	2·—
— Том VIII. випуск II. Часть математично-природописна	3·—
— Том IX.	5·—
— Том X.	5·—
— Том XI.	5·—
Левицкий Володимир. Еліптичні модулові функциї	0·60
— Про переступ чисел e і π	1·20
— Електромагнетна теория сьвітла і причинок до поділу рівнань 2-го степеня	1·60
— Клясифікация наук математичних	0·35
— Короткий начерк теориї функций автоморфних	0·75
— Теория перстеня Сатурна	1·—
— Додаток до теориї дробів тяглих та групи модулової	0·20
— Найновійші праці з теориї функций аналїтичних	0·25
— Математика теоретична а практична	0·30
— Геометрия метова в оптицї геометричній після теорії Ф. Кляйна	0·40
— Иньший сьвіт	0·30
— Машини електростатичні	0·25
— Відношенє геометриї метричної до метової	0·25
Левицкий Огоновский. Альгебра для висших кляс шкіл середних Частина I.	2·—
— „ „ „ „ „ „ „ II.	3·—

И.47373/12 (1908)

ЗБІРНИК

МАТЕМАТИЧНО-ПРИРОДОПИСНО-ЛЇКАРСЬКОЇ СЕКЦИЇ

Наукового Товариства імени Шевченка.

ТОМ XII.

ПІД РЕДАКЦИЄЮ

ІВАНА ВЕРХРАТСКОГО, Дра ВОЛОДИМИРА ЛЕВИЦЬКОГО
і Дра СТЕФАНА РУДНИЦЬКОГО

SAMMELSCHRIFT

DER MATHEMATISCH-NATURWISSENSCHAFTLICH-ÄRZTLICHEN SECTION

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN in LEMBERG.

BAND XII.

REDIGIRT VON

JOHANN WERCHRATSKYJ, Dr. VLADIMIR LEWYCKYJ
u. Dr. STEFAN RUDNYCKYJ.

1975.

У ЛЬВОВІ, 1908.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

4f-

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
№ И 47390

ЗМІСТ.

		Сторона
1.	*Іван Верхратский.* Нові знадоби до номенклятури і термінольоґії природописної, народної. . .	1--84
2.	*Др. Юлїян Ґірняк.* Про вплив синхронічної зміни концентрації на хід мономолекулярної реакції .	1—14
3.	*Др. Юлїян Ґірняк.* Про періодичні хемічні реакції .	1—8
4.	*Др. Стефан Рудницький.* Начерк ґеоґрафічної термінольоґії	1—151
5.	*Др. Володимир Левицький.* Клим Глїбовицький (згадка посмертна)	1—6
6.	Бібліоґрафія і хроніка математично-фізична . .	1—41

INHALT.

		Seite
1.	*Johann Werchratskij.* Neue Materialien zur volkstümlichen naturwissenschaftlichen Nomenklatur und Terminologie	1—84
2.	*Dr. Julian Hirniak.* Über den Einfluss des synchronischen Koncentrationswechsels auf den Verlauf monomolekularen Reaction	1—14
3.	*Dr. Julian Hirniak.* Über periodische chemischen Reactionen	1 - 8
4.	*Dr. Stefan Rudnyćkyj.* Abriss einer geographischen Terminologie	1 - 151
5.	*Dr. Wladimir Lewyćkyj.* Kl. Hlibowyćkyj (Nekrolog) .	1—6
6.	Mathematisch-physikalische Bibliographie und Chronik .	1—41

НОВІ ЗНАДОБИ

НОМЕНКЛЯТУРИ І ТЕРМІНОЛЬОҐІЇ

ПРИРОДОПИСНОЇ, НАРОДНОЇ

збирані між людом.

ПОДАВ

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И

Перші знадоби номенклятури і термінольоґії природописної, народньої видав я під наголовком: „Початки до уложеня номенклятури і термінольоґії природописної, народньої“ в шести випусках, іменно 1. в 1864. р., II. 1869., III. 1869., IV. 1872., V. 1872. і VI. 1879.

Перших пять випусків вишло окремими виданями, шестий випуск есть властиво перепечатком з „Правди“ 1878. р. В тім випуску напечатано знадоби номенклятури виключно лише до ботанїчної части.

Від того часу т. є. від р. 1879. мав я нагоду бувати в многих місцевинах нашого краю, де призбирав численні нові терміни між людом. Тії нові знадоби тут оголошую. Мали они вийти в Збірнику природописної секциї ще р. 1906., однакож тяжка хороба зупинила мене тогдї в працї. Доперва р. 1908. я можу той Збірник видати.

Поміщені тут не лишень невипечатані ще знадоби ботанїчні і термінольоґічні р. 1878., але також і всякі другі ново списані. При поодиноких виразах поміщено в скобках місцевини, в яких подані назви уживають ся. Приміти місцевого говора заховані точно пр. Заяць, Заяц, Кожан, Кожен, Котета, Веверица, Киртиця, Вівчерик, Волосенка, Рибец, Гугурец, Ґотица, Воловоє вочко, Волове воко, Бичей око, Чейка, Ящерка водена, ещур, підлїтают і пр. Місто є, в котре в вимові у многих галицких говорах переходить и (пр. Круглянке, Скакулькє), писано для одностайности скрізь и, ото-ж Круглянки, Скакулькы.

Назви повторювані лиш декуда, іменно рідші. Слова дву- або більше складні без знаку наголосного поміщені звичайно на посліdку. Акцентують ся завсїгди на передпослїднім складі. Походять они з околиць Замішанців (Близеньки, Опарівки, Ріпника, Чорнорік і пр.), Лемків і Угорщини західнопівнічної (Лемацкої). Иноді оказують терміни галицких Лемків і угорских Лемаків вплив словацкий.

Декуди зазначено у сущників рід, а також рідник числа поєдинчого і іменяк числа многого. В зборнику фільольоґічнім було би се зовсім одвітним, але в зборнику природописнім оно таки трохи разить. Коли однакож з'уважимо, що у тих місцевих виразів рід буває инколи инший, ніж в граматиці у тих же або подібних слів загально уживаних, а також і ускісні падежи тих виразів утворені в спосіб властивий, то, думаю, тое відступленє від звичайно принятого способу може простити ся.

Наша людова номенклятура і термінольоґія природописна єсть дуже богата. А — як то згадано вже в VI. випуску на стор. 6. — хоть і не всї назви подані пригодні для наукової іменовнї і виразнї — то близший розсмотр наших термінів єсть дуже важний і указує нам спосіб, як наш люд формує назви і як належить нам в науцї нові творити вирази. До того людові назви великої ваги і для фільольоґії.

То-ж складаємо наш збірник з надїєю, що він принесе правдивий пожиток для рідного язика а іменно для рускої номенклятури і термінольоґії природописної.

Ві Львові 5. мая 1908.

Іван Верхратский.

Скороченя місцевин.

Б. = Бібрка
Баб. = Бабин
Бар. = Барич
Бат. = Батичі
Б. в. = Березовиця велика
Б. м. = Березовиця мала
Белз. = Белзець
Бер. = Бережанщина
Берес. = Берест (Лемківщина)
Бистр. = Бистриця коло Кут
Бли. = Близенька
Боб. = Бобятин
Бог. = Богородчани
Бол. = Болехів
Бон. = Бонарівка
Бор. = Боретин
Боя. = Боянець
Брк. = Борки
Брн. = Бориня
Брод. = Бродщина
Бру. = Бруховичі
Брщ. = Борщевичі
Бс. = Борислав
Бу. = Бутин
Буд. = Будилів
Бус. = Буськ
Буч. = Бучач
В. = Вуйковичі
Ва. = Ваньовичі
Ван. = Ваньівка
Вер. = Вербіж
Верб. = Вербиця
Верхоб. = Верхобуж
Верхр. = Верхрата
Виб. = Вибудів
Виш. = Вишенька мала коло Малатина.
Від. = Відинів
Вільг. = Вільгівок
В. м. = Вільки мазовецкі
Во. = Ворохта
Вовч. = Вовчинец
Вой. = Войнилів
Вол. = Волосянка
Вор. = Ворона коло Отинії
Вз. = Вузна в Радомисчині
Вч. = Вовче
Г. = Голе
Г. н. = Гаї нижні
Гарб. = Гарбузів коло Залозець
Гі. = Гійче
Гл. = Глібока
Глин. = Глиняни
Глинов. = Глиновичі
Глиньс. = Глиньско
Гн. = Гнатковичі
Город. = Городище коло Радомисля в Киевскій губернії

Гра. = Грабова
Гру. = Грушатичі
Гр. = Гряда коло Львова
Гу. = Гумниска
Д. = Доброгостів
Дал. = Далява
Дев. = Девятер
Ден. = Денисів
Дер. = Деревляни
Дерев. = Деревня
Дїд. = Дїдилів
Дм. = Дмитре коло Львова
До. = Добромиль
Добрус. = Добрусин
Дов. = Довге
Дом. = Домаморичи
Др. = Дора
Дрог. = Дрогобич
Дуб. = Дубковичі
Дун. = Дунковички
Ж. = Жабє
Жад. = Жадова
Желд. = Желдець коло Жовкви
Жид. = Жидачів
Жовк. = Жовква
Жур. = Журавно
Заб. = Заболотів
Зак. = Закомар
Зам. = Заміхів
Замч. = Замочок
Зар. = Зарічє коло Делятина
К. = Кізлів
Кам. вол. = Камінка волоска
Кам. л. = Камінка лїсна
К. н. = Камінка нова
Кам. стр. = Камінка струмілова
Кар. = Карів коло Угнова
Кв. = Кавско
Керн. = Керниця коло Городка
Кіц. = Кіцмань
Клї. = Клїводин
Км. = Кимполунка
Кол. = Колодіївка коло Станиславова
Колом. = Коломийщина
Ком. = Комарно
Кор. = Коростенька
Кос. = Косів в Гуцульщинї
Кос. на Оп. = Косів на Опілю
Кп. = Купичволя
Кре. = Крехів
Кроп. або Кроп. ст. = Кропивник старий
Крп. = Кропивище коло Іспаса, повіт Коломийский
Крс. = Красне коло Калуша
Кру. = Крушільниця
Ку. = Курники
Кун. = Купин
Кус. = Кусениці
Л. = Лавочне
Ласк. = Ласківцї коло Теребовлї
Лбл. = Любеля
Льв. = Львів, Львівщина
Лем. = Лемківщина
Либ. = Либогора
Лї. = Лївцї
Л.-Кул. = Любича Кулинцї
Л. К. = Любича Князї
Лоб. = Лобізва
Л. я. = Лужок ярний
Лук. н. = Лукавиця нижна
Лях. = Ляхівцї коло Богородчан
Ляхв. = Ляхова коло Радомисля в Київщинї
М. = Мацьковичі
Мал. = Малковичі
Мач. = Мачишин
Мах. = Махнівцї
Мац. = Маційова (Лемківщина)
М. в. = Мости великі

Мед. = Мединя
Меж. = Межигірці коло Галича
Мерв. = Мервичі
Мик. = Микитинці коло Станиславова
Микол. = Миколаїв в Золочівщині
Мил. = Милятин старий
Мк. = Микуличин
Н. = Надвірна
Не. = Негребка
Ніж. = Ніжнів долішний
Нань. = Наньковичі
Обор. = Оборошин
Ож. = Ожидів
О. = Олесько
Ол. = Олеша
Оп. = Опарівка
Опр. = Опорец
Орв. = Орів
Оріх. = Оріхівці
Острв. або Ост. = Островец
Острвк. = Острівчик
Остр. = Острів
Пдга. = Підгайці
Пдл. = Підлисє
Пдлт. = Підлюте
Перв. = Первитичі
Пер. = Перегиньско
Перем. = Перемишчина
Перемш. = Перемишляни
Печ. = Печеніжин
Пик. = Пикуловичі
Під. = Підволочиска
Підг. = Підгорідці
Підл. = Підлуже
П. = Піски коло Судової Вишні
Пл. = Плавє
Плв. в. = Плавча велика
Плч. = Полянчик
Пін. д. = Пінів долішний
Піс. = Пісочна
Піт. = Пітелич
Пн. = Пнівє коло Надвірної
Пол. = Полянчик
При. = Пристань
Рад. = Радимно
Радом. = Радомисль в Київській губернії
Радр. = Радруж на захід від Рави
Рак. = Раків коло Долини
РБ. = Рус Бовл
Рек. = Реклинец
Рж. = Ражнів
Рзг. = Розгадів
Рздл. = Розділ
Риб. = Рибник
Рі. = Ріпник
Ріп. = Ріпнів
РМ. = Руска Молдавица
Роз. = Розваж
Р. = Розгірче
Роздж. = Розджалів
Розтк. = Розтока
Руд. = Рудники
С. б. = Сїлец белзский
С. Бенк. = Сїлец Беньків
С. в. = Синевідско вижне
Св. = Суха Воля коло Бродів
Св. = Святоє
Себ. = Себечів
Сел. = Селиска
Сем. = Семеґенів
Семак. = Семаківці
Семер. = Семерівка коло Яворова
Скв. н. = Скварова нова
Семк. = Семковичі
Скл. = Сколє
Ско. = Скоморохи
Скол. = Сколошів

См. = Смільна
С. = Соколя
Сл. = Славско
Слав. = Славутин
Сн. = Снятин
С. н. = Синевідсько нижне
Сок. = Сокальщина
Соп. = Сопіт
Сор. = Соровиця коло Сянока
Сос. = Сосниця
Спас. = Спасів
Ср. = Сороцко
Ст. м. = Старе Місто
С. С. або Ст. с. = Стара Сіль
Став. = Ставчани
Стан. = Станиславівщина, коло Станиславова
Стац. = Стацева
Стар. = Старява
Стеб. = Стебник
Стіб. = Стібно
Ст. н. = Стинава нижна
Стор. = Сторонибаба
Стр. = Стрий, Стрийщина
Стра. = Страшевичі
Стрв. = Старівня (Старуня)
Стрі. = Стрілиска
Стру. = Струтин
Струс. = Струсів
Стрч. = Страч
Т. = Турє
Тарт. = Тартаків
Терн. = Тернопільщина
Тил. = Тилич (Лемк.)
Тпр. = Топорівці
Тись. = Тисьменица
Тисьм. = Тисьменичани
Туж. = Тужилів
Тор. = Торки
Трг. = Торговиця
Торч. = Торчмановичі
Тур. = Туринка
Тх. = Тухля
Тухк. = Тухолька
У. = Угнів
Угр. (гор.) = Угринів (горішний)
Укр. = Українське
Ул. = Улично
УР. = Угорскоруске (Східнопівнічна Угорщина, Лишаки)
УР*. = Західнопівнічна Угорщина (Лемаччина)
Ус. = Усте попрутске
Уст. = Устянова
Ф. = Ферштин (Фульштин)
Фіть. = Фітьків коло Надвірної
Х. = Хащования
Хильч. = Хильчичі
Хит. = Хитар
Хот. = Хотинец
Хреп. = Хрепів
Хт. = Хотінь коло Калуша
Ч. = Чернихів
Чор. = Чорноріки
Чх. = Чехи
Шол. = Шоломия
Ціш. = Цішки
Я. = Яструбичі коло Сокаля
Яб. = Яблоница
Яв. = Яворів
Яз. = Язів
Ям. = Ямница
Ямл. = Ямелница коло Стрия
Ярич. = Яричів
Яс. = Ясень коло Перегиньска
Єв. = Єворів
Євір. = Євірник
Єр. В. = Єрмановска Воля

а) до номенклятури териольоґічної.

Arvicola. Wühlmaus. Feldmaus. Точка (Лем.) — Повх (Бор. Лем. УР*.) — Пільх (Дун.).

Canis familiaris L. Haushund. ♀ Суля (Лем.) — Сулька (Лем.).

Canis lupus L. Wolf. Дрібна́к (Во. що бере́ ві́вці або дріб) — Флуд (Во. УР. я уби́в одно́го флу́да або дрібнака́). — Зи́блик (коло Пер. а зи́блики би тя вби́ли!).

Canis vulpes L. Fuchs. Лисиця (УР.) — Ли́шка (УР.) — Змийка (Жур. лис с чо́рним кінце́м ки́ти, тро́хи ме́нший від звича́йного, та гла́дшу і кра́сшу серсть ма́в).

Cavia cobaya Schreb. gemeines Meerschweinchen. Свиня́ мо́рска (Дун.) — Морска свинка (Кор.) — Морске паця (Кор.) — Морске пацятко (Кор.) — Морске паця (Лем.) — Морща (Лем.) — Морщак (Лем.) — Нирске паця (Лем.) — Нирский кріль (Лем.) — Мурчок (УР*.).

Cervus capreolus L. Reh. Серна́. ♂ Се́рнул (УР.) — молоді: Серна́та (УР.) — ♂ Шу́рень (УР*.).

Cricetus frumentarius Pall. Hamster. Хавли́к (Стац.) — Хомле́к (ВМ.) — Го́рчек (УР.) — Ги́рчик (УР.).

Equus caballus L. Pferd. ♂ Жеребе́ць (Оп. Ван. Ріп.) — Воря́к (УР.) — Вайчак (УР*. словацке vajciak). — ♀ Жеребиця (Оп.) — молоде: Жеребя (Оп.) — Лошу́к (УР.).

Erinaceus europaeus L. gemeiner Igel. Яри́ч (Сл. ярича́ тре́ба рі́зати в воді́; скі́ру здойме ся і все сто́пит; сма́лец беру́т на ки́лу (Bruch) і ди́хавицю). — Яри́ч пе́сій (у Нїмців: Hundsigel) — і Яри́ч сви́ньский (у Нїмців: Schweinsigel, Sauigel). — Жиже́к (Пн. нака́чує се на я́блика). — Їж сви́нний або сви́нський (УР.) — Їж пе́сїй (УР.) Hundsigel. — Їжо́ маржни́й їжо́ ги маржи́на ма́в пи́сок тай такі ла́би; дру́гий їжо́ ма́в пи́сок і ніс та ги пес (УР.).

Felis domestica Briss. Hauskatze. ♂ Мацу́р (Л. УР.) — ♀ Ма́чка (Л. УР.) — молоді: Мача́та (УР.) ♂ Ко́цур (Г.) — ♀ Ке́цька (Г.) — малі: Коте́та. — ♂ Коцуре́тка (Г.).

Felix lynx L. gemeiner Luchs. Рись.

Рись бердова́ або во́вча (УР.) що стоїт в ка́мени на звіре́ (звіре́ = серна). — Рись лїсова́ або маржи́нська (УР.) що їсть маржи́ну.

Lepus cuniculus L. Kaninchen. ♂ Трусак (Св.) — ♀ Трусиця (Св.) — молоді: Трусе́та (Св.) — Трусь (Яс. plur. трусї). — ♂ Коро́ль. ♀ Королиця молоді: Королета. ♂ Трусьо́к. Трусяк (УР.) — ♀ Тру́ська (УР.) — За́яць свійський (УР.) — За́яць хижни́й (УР.) — Заяц домовий (УР*.) — Домовий заяц (УР*.) — Кріль (УР*.) — в Укр. Кріль гл. Писання И. П. Котляревського. 1862. Виргилїва Енеида, стор. 229. Зевесъ моргну́въ якъ кріль уса́ми.

Lepus timidus L. gemeiner Hase. Заяе́ц (Ласк. plur. за́яйцї). — За́гинец (Бар.) — Крива́к (М.) — Скік (Струс.) — Чепа́к (Орв.) — Скаку́н або За́гац (Орв.) — Крива́к (УР*.) — Заць (УР*.).

Mus agrarius Pall. Brandmaus. Миш пілска́ (Ж.).

Mus decumanus Pall. Wanderratte. Пацка́н (УР.) — Пацку́н (УР.) — Поткан (УР*.) — Паткань (УР*.).

Mus musculus L. Hausmaus. Свійска миш (Роз.).

Mus silvaticus L. Waldmaus. Миш витоко́ва (Кру.) — Вито́чниця (Лоб.) — Ско́чка (УР*.) — Лїсова миш (УР*.) — Скічка (УР*.) — Миш ви́точна (УР*.).

Muscardinus avellanarius Wagn. Haselmaus. Лускорі́х (Т.) — Лїскі́вчик (УР.) — Лїско́вріш (УР.) — Лїскова миш (УР*.).

Mustela foina Briss. Steinmarder. Hausmarder. Куна́ домова́ (Кос.) — Куна́ сельска́ (Ул.) — Куна́ мурова́ (Рзг.).

Mustela martes L. Baummarder. Edelmarder. Куна́ лїсова́ (Рзг.).

Myoxus glis Schreb. Siebenschläfer. Bilch. Лїскоглі́д (Сл.) — Кашелок (Пн.) — Кашелка вадь Кешелько́ (УР.) — Лускорі́х (УР.) — Повх (УР*.).

Putorius vulgaris Rieh. Wiesel. Ла́ска (Мал. Тор...) — Ми́цька (Х. Сл. Шл.) — Домова́ ми́цька (Л.).

Sciurus vulgaris L. gemeines Eichhörnchen. Ви́вірка або Білиця́ (Бу.) — Віюрка (Вільг.) — Го́равка (Виш.) — Чучу́тка (Л. я.) — Ви́вірка, Черепа́ня або Чучу́тка (Т.) — Вевюрка (Кру.) — Ве́верица (Жад.) — Євірка (Тур.) —

Біли́ця (Тх. Гл.) — Біли́чка (Гл.) — Ми́цька лїсова́ (Л.) — Ми́цька (Опр. Хит.) — Ве́верица (К. Кіц.) — Вевюрка (Маці́йова). — Лави́рька (УР.) — Лови́рька (УР.) — Мо́вкушка (УР.) — Вовірка (УР*.) — Вивірка (УР.) — Вискічка (УР*.).

Sorex. Spitzmaus. Мі́дяниця (Д.) — Мі́дичка (С.) — Мі́длиця (Рад.) — Мі́дка (К. Ог.) — Ме́дичка (М. в.) — Мишу́рко (Дун.) — Мі́дица (Жад.) — Пі́скор (Тил.) — Дзі́дик (Рек.) — Рец (Остр.) — Ре́цок (В.) — Рицка́ль (В.) — Ґрец (Лївці). — Пискі́вка (Ін. plur. писківки́). — Писку́р (Пер. plur. пискорі́). — Дзурдз (Оп.) — Дзюрдз (Ван.) — Дзю́рдзик (Ван.) — Цьмічок (Бон.) — Пискір (Лем.) — Рджок (Лем.) — Рецок (Лем.) — Цїпкор (Лем.) — Зьджьок (Лем.) — Чунок (Лем.) — Щу́рик (УР.) — Пі́скавка (УР.) — Пі́цкавка (УР.) — Пі́цькавка (УР.) — Цьі́павка (УР.) — Скотка (УР*.) — Ирджок (УР*.) — Ирчок (УР*.).

Spermophilus. Ziesel. Су́сель (Струс.) — Су́сол (С. б.).

Sus scrofa L. Wildschwein. ♂ Дику́н (УР.) — ♀ Дику́нка (УР.) — молоді: Дикунча́та (УР.) — ♂ Одина́к (С. п.).

Sus scrofa domesticus. Hausschwein. ♂ Кнор (В.) — Конді́й (Вол.) — Ко́рноз (Вол.) — Гук (Уст.) — Ко́рноз (Ф.) — Керноз або Керніз (Лем.) — Ґонда́ (УР.) — ♀ Самура (Лем.) — Ґе́рля (УР*.) — Ґе́рла (УР*.) — Шута (Чабіни УР*.).

Talpa europaea L Gemeiner Maulwurf. Підті́чка (Пдлт. Яс.) — Кріт (Вільг. gen. крота́). — Крут (Себ. gen. крота́). — Кертю́к (Г.) — Крет (Лем.) — Киртиця (Лем.) — Керти́на (УР.) — Керти́ця (УР.).

Ursus arctos L. gemeiner Bär. Ведьмі́дь сигло́вий або Сиглєни́к (С. в.) що сиди́т по си́глах. — Вівся́ник (С. в.) з сїрою на кінци серстаю. — Буряни́к (С. в.) жовтий, дасть ся пригну́ти до слу́жби. — Медві́дь чо́рний (Пл.) — ♀ Медве́диче (УР) — молодий: Тулу́к (УР.).

Vespertilio. Fledermaus. Кожа́н (Ч.) — Кожє́н (Боб.) — Коржє́н (Ско.) — Куржє́н (Тарг.) — Кучопи́р (С. б.) — Лива́к (Скл.) — Недопи́рок (Піт.) — Мишолу́пок (Л. Кул.). — Чепирга́ч (Уст.) — Пирга́ль (Кроп. ст. як змерка́є ся, літа́ют пиргалї). — Ґац (Св. Ник) — Пирга́ч або Ле́ли́к (Не.) — Миш нічна́ (Риб.) — Миш літу́ща (Вч.) — Миш літу́ча (Тх.) — Полїту́ща миш (Бугрівка). — Ли́лик або Миш з кри́лами, Крила́та миш (Спас.) — Миш крила́та

(С.) — Дйка миш (Кам. вол. Бу. При. М. в. Себ. К. Рек. Роз.) — Слїпа́ миш або Лели́к (Мил.) — Леля́к (Скв. н.) — Люле́к (Яр.) — Лїле́к (К.) — Лелїяк (Км.) — Лели́к (РМ на посвіт летйт лели́к). — Куржéн або Ли́лик (Вільг.) — Лелек (Мац.) — Пергач (Лем.) — Пиргач (Лем.) — Чепиргач (Лем.) — Миш-пиргач (Лем.) — Виш-пиргач або Миш-пиргач (Лем.) — Ґацик (Лем.) — Ґацок (Боч.) — Пирха́ч (См.) — Перга́ч, Пирга́ч (УР*) — Миш-пергач, Миш-пиргач (УР*.) — Потпирга́ч (УР.).

б) до номенклятури орнїтольоґічної.

Aceentor alpinus Bechst. Flüevogel. Alpenbraunelle. Бідко (УР*.).

Accentor modularis L. Braunelle. Буроха (УР*.).

Alauda arborea L. Heidelerche. Фірлюлю́к (Ин.).

Alauda arvensis L. Feldlerche. Жéрвінок (Мил.) — Богостійник. Богастійник (Т. гніздо́ має в борозді). — Набогастій (Кру.) — Набогастійко (См.) — Моли́бі (Опр.) — Трепещу́к (Л. гл. Tinnunculus). — Пікірь (Яс. plur. пікірі. пікірь летйт су́ньголов). — Шкаворонок. Шкаворонка (Лем.) — Джаворонок (Лем.) — Молибо́ (УР.) — Кори́біг (УР.).

Ampelis garrula L. (Bombycilla garrula) Seidenschwanz. Мелю́х (Бистр.) — Ямелюх (Лем.) — Чубак (Лем.) — Шанда́рок (УР.).

Anas boschas domestica L. Hausente. ♂ Се́лех (Кам. н. се́лех дома́шній). — Се́лезень (Під.) — ♀ Качурка (Бли.) — Качушка (Бли.).

Anas penelope L. Pfeifente. Свиста́чка (Тор. Струс.).

Anthus. Pieper. Пійка (В.) — Пі́кавка (Стан.) — Цїньцїнькало (Мач.) — Цїньцїра́нка (Мач.) — Чі́рка (УР.).

Anthus spinoletta. Полони́нка (УР.).

Aquila. Adler. Ге́ла. Ге́лла (УР.).

Aquila naevia Briss. Schreiadler. Пів'о́рлик (Тарт.).

Ardea cinerea L. Fischreiher. Тебли́чка (Не.) — Ба́ба (Клї. ба́ба ґу́шу ма́в). — Ґо́ва (УР.).

Astur palumbarius Bechst. Hühnerhabicht. Ястреб (Км.) — Шуля́ка (СВ.) — Скобе́ц (Ярич.) — Астряб (Лем.) — Ястряб вели́кий (УР.) — Ги́я (УР.) — Астряб курячий (УР*.).

Athene noctua Gray. Steinkauz. Кугик (Лем.) — Кувик (УР*.) — Кугік (УР*.).

Bonasia silvestris Brehm. Haselhuhn. Оробе́ць (Рнб. plur. оробцї). — Ярубе́ць (В.).

Botaurus stellaris Steph. Rohrdommel. Бу́кало (Лях. Гі. čech. bukač). — Гук або Гу́кало (Вин.) — Водяни́й бі́ка (УР.).

Bubo maximus Sibb. Uhu. Шу́га (Плч.) — Пу́гало (Плв. в.) Кітча сова (Лем.) — Гукарня (Лем.) — Пу́га (УР.) — Пу́гур (УР.) — Пугуря́за (УР.) — Гугу́р (УР.) — Сова́ уха́та (УР.) — Бу́га (УР.) — Сова кітча (УР*.).

Buteo vulgaris Bechst. Mäusebußhard. Мишва́к (Д.) — Мишоїда (Криниця).

Caprimulgus europaeus L. Nachtschwalbe, Ziegenmelker. Нічви́д (Л. я. а пиргач = vespertilio). — Нічнови́д (Яб.) — Дремлю́га (Тись.) — Дрімлю́х (С. б.) — Лежух (Лем.) — Слїпу́х (УР.).

Charadrius pluvialis L. Goldregenpfeifer. Послотю́х (Мерв.) — Гно́йка (Ва. на дощ сви́ще). — Сївка (Вин. сївки сідают на мак). — Си́вка (Рі.).

Chelidon urbica Boie. Stadtschwalbe, Mehlschwalbe. Ла́стівка ку́ца (УР.). — Білогу́рка (УР.).

Ciconia alba L. Weißer Storch. Бу́зян (Мик.) — Бо́цян (Вільг.).

Cinclus aquaticus Brehm Wasseramsel, Wasserschwätzer. Чєпа́к (Ям.) — Гайду́к. Гайдучо́к (Заб.) — Про́нурка. Про́нурок (С.) — Про́нурець (Яс. чє́пкає по водї). — Нурко́ (Лоб.) — Біло́груд (Кру.) — Водняк (Лем.) — Шно́рурок (УР. місто: Про́нурок). — Білогру́дець (УР.) — Рінка (УР*.) — Водній кіс (УР*.).

Coccothraustes vulgaris Briss. Kirschkernbeißer. Траскотї́й (С. в. їсть кістки́ (властиво не кістки, тілько ядра) черешні́, горо́х і розса́ду). — Горохої̈д (См.) — Костру́ба (Стру.) — Кіста́р (Пол.) — Луща́к (Ол.) — Грубопи́сок (Ку.) — Кляс (М.) — Клї̈щ (Кос. на Оп.) — Черемхої̈д (лущпт камінцї черемхи і черешень). — Вишня́р (Гра.) — Грубодзю́б (М. в.) — Розса́дник (Г. н.) — Кіналь (Оп.) — Чупкар (Лем.) — Арматка (Лем.) — Товстоні́с (УР.) — Товстопи́сок (УР.) — Черешняни́к (Лисиче, в Мармарошчинї). — Черешняр (УР*.) — Черешняк (УР*.) — Чупак (УР.).

Columba. Taube. ♂ Голубо́к (УР.) — ♀ Голубка́ня (УР.).

Columba oenas L. Hohltaube. Дупла́к (Радр.) — Деревни́к (М.) — Синя́к (УР.).

Colymbus. Taucher. По́нур (Сос. Бар.).

Coracias garrula L. Blauracke. Mandelkrähe. Красóта (Вільг.) — Мóрска воронá (Бар.) — Крáса воронá (М. в.) — Мáндельник (Керн. сїдáв по манделях). — Красóха (Ско.) — Синюх (Верхр.) — Кáвка нúрська (УР.) — Нúрська воронá (УР.).

Corvus corax L, Kohlrabe. Óрон (Єв.) — Крамко (Ван.) — Гавран (Лем.) — Кромкач (Лем.)

Corvus cornix L. Nebelkrähe. Снїговá воронá (Тор.).

Corvus frugilegus L. Saatkrähe. Гáльворон (Гра.).

Coturnix communis Bonn. gemeine Wachtel. Пíдколоть (Пол.) — Підколóтько (Б.) — Перепю́вка (Розгк.) — Підколóсниця (Піт.) — Перпелúця (Кроп. ст.) — Перепíлка (Не. Мал.) — Пелепелúця (К. Ста .) — Підпаўок (Чор.) — Підпалок (Лем.) — Підпалак (Лем.) — Підпалайка (Лем.) — Підсколоцка (Лем.) — Трепілка (Лем.) — Трепюлка (Лем.) Кýцкурудз (УР.) — Пíдполотя (УР.) — Перепéриця (УР.) — Переперúця (УР. Переперúця лем ýхватит ся мáленько, та сяде упят дáле мáленько). — Перепівка або Підпалок (УР*.) — Пíдколос (УР.) — Препілка (УР*.).

Cotyle riparia Boie. Uferschwalbe. Пецýх (Брщ.) — Попецýх (М.) — Щур. Щýрик (С.) — Щýрик (Тур.) — Підберéжок (Ва.) — Підберéжник (Мал.) — Підберéжка (Рад.) — Берéжниця (Св.) — Побережник (Риб., Піс.) — Побережниця (Бор.) — Береговéнник (Жад.) — Дúка лáстівка (УР.) — Берегівка (УР*.).

Crex pratensis Bechst. Wachtelkönig. Дерчáк (Хат. Жид. Сор.) — Дерьгáч (Бистр.) — Дерпáк (Ул.) — Петрó (Б. Лоб. Пол.) — Ґедз (Рі). — Ґедзок (Рі.) — Ґецко (Рі.) — Ґецак (Рі.) — Гибок або Хрущель (Бон.) — Скрипак (Бли.) — Тритко (Ван.) — Хрущель або Хрущ (Бон.) — Петро (Лем.) — Хрящ (Лем.) — Скрипак (Лем.) — Каспер (Лем.) — Рапак (Лем. рапак рапче). — Рапач або Рапчик (УР*.) — Хрящ (УР*.) — Грабок (УР*.) — Грабак (УР*.) — Тирчак (УР*.) — Скрип або Косúць (УР.) — Косéць (УР.) — Косák (УР.) — Фоґóля (УР. мад. fogoly Rebhuhn).

Cypselus apus Illig. Mauerschwalbe, Turmsegler. Чóрна лáстівка (Не.) — Юрик (Лем.) — Серпóкришка (УР.) — Серпóкрилець (УР.) — Юрик (УР*.) — Юрчок (УР.*).

Cuculus canorus L. Gemeiner Kukuk. Зізýлька (Бор.) — Кукýлка (Лї.) — Зозуля (Лем.) — Кукавка (Лем.) — Кукучка

(Лем.) — Кукучка (УР*.) — Кокучка (УР*.) — Кукавка або Зозуля (УР*.).

Emberiza citrinella L. Goldammer. Жовто́рубок (Риб.) — Жовто́брушка (Гл.) — Жовту́рка або Жовтору́зка (Хот.) — Жовтору́з (Виш.) — Жовту́лька (Л. Кул.) — Беривíз (Угр.) — Смаровíз (Пдл.) — Жовто́грудок (Опр.) — Жовтю́шка або Жовто́брушка (Скв. н.) — Жовторудка (Лем.) — Жовто́грудок (УР.) — Жовтя́к (УР) — Жо́втов по́тя (УР.).

Emberiza cirlus L. Zaunammer. По́цьвірок (Гру.) — По́свірж (Лї).

Emberiza miliaria L. Grauammer. Карна́тка (Вільг.) — Скригна́тка (Фіть.) — Вівся́нка (Мил.).

Emberiza schoeniclus. L. Rohrammer. Тростяни́к (Стїб.) — По́трост (Не.).

Enneoctomus collurio Gray. (Lanius collurio L.) Dorndreher. Си́кіт (Ва.) — Терні́вка (Ва.) — Ячик (Мерв.).

Erythacus rubecula. Rothehlchen. Королéць (Л. К.) — Рудня́к (Рзг.) — Підпа́леник (Л.) — Червене вольце (Лем.) — Черленогру́д (УР.) — Червеня́к (УР.) — Червенячок (УР*.) — Черве́не во́лько (УР*.)

Falco aesalon L. Zwergfalk. Ко́бчик (Дуб.).

Fringilla cannabina L. Hänfling, Bluthänfling. Колопе́нька (Пл. Тх.) — Маковéй (С. в.) — Маковíйчик (Заб.) — Макоїд (Кру.) — Макодзьо́бик (Кос. на Оп.) — Маколу́с. Маколу́сик (Л. К.) - Маколу́п (Кроп.) — Коноплячок (Рі.) — Конопляник (Лем.) — Конопля́рь (УР.) — Коноплярка (УР*.).

Fringilla carduelis L. Stieglitz. Distelfink. Distelzeisig. Щи́кель (Дїд.) — Арматка (Лем.) — Армелик (Лем.) — Армілок (Лем.) — Армілка (Лем.) — Осета́рь (УР.) — Катуньчик або Штиглїнц (УР.) — Цинґель (УР*.) — Щéнґлїк (УР.) — Штиглик (УР*.).

Fringilla montium L. Berghänfling. Юрко (Стан.).

Fringilla coelebs L. Buchfink. Шпінька (Верхр.) — Шпінькало (Верхр.) — Потри́нькач (Ул.) — Пінка (Глиньс.) — Пінкас (О. Мач.) — Пінькус (Виш.) — Армелик (Лем.) — Армілок (Лем.) — Армілка (Лем.) — Пінка (Лем.) — Дзябок (Лем.) — Чíнтаз (УР.) — Березівка (УР.) — Буківник (УР*.) — Букоді́рка (УР*.) — Букодїрча (УР*.) — Пінка або Пінька (УР*.).

Fringilla spinus L. Zeisig. Цáйзлик (УР.).

Fulica atra L. schwarzes Wasserhuhn. Bläßhuhn. Лúсиця (Лбл. Замч.).

Galerita cristata Boie. Haubenlerche. Чукурúн (К. Стан.) — Чукурлíя (РМ.) — Чукурлáн (РМ.) — Жéворонок чубáтий (Дал.) — Чорпíта (Колом.) — Чоропíта (Ус.) — Смітю́х (Стр.) — Посмітю́шок (Стан.) — Посмітю́ха (Терн.) — Ґéлавец (Стр.) — Кéлавец (Стр.) — Шкаворонок зимовий (Лем.) — Барбачíя (Лем.) — Чубáнька (УР.) — Чукурдéй (УР.) — Ковпáнька (УР.) — Тутулíй (УР.) — Ховпáня (УР.) — Ховпáнька (УР.) — Ховпýн (УР.) — Барбачія (УР*.).

Gallinula chloropus Lath. gemeines Teichhuhn. Пекýлька (Кп. Рек.).

Gallinago gallinula L. Moorschnepfe. Бараньчик (УР.) — Баранок (УР*.).

Gallus domesticus Briss. Haushuhn. ♂ Пíтель (Стан. „по прóсту: „когут", а по старорускн: „пíтель"). — Співáк (Себ.) — Пíвень (Пдл.) — Пíвник (Пдл.) — ♀ Квочка = Квíчка (Вол.) — Клýчька (УР.) — Кóкош (УР.) — Кокóшка (УР.) — Кýриця (Яс. УР.) — молоді: Цю́пата (Пдл. єднó цю́па). — Цїпа (Рзг.) — Цю́пка (Рзг.) — Цїпя́ (С.) — Цїпка (С.) — Цю́ра (Ч. єднó цю́ра). — Пíтя (Яс. plur. пíтята). — молодий самчик: Когутя́ (Яс.).

Garrulus glandarius Vicill. Eichelheher. Markolf. Верещáйка (Лоб.) — Сíйка (Лем.) — Джеджóра (УР.).

Hirundo. Schwalbe. Ясківка (Бли. Оп. Остр.) — Гластівка (Лем.) — Лáстовиця (УР.).

Hirundo rustica L. Rauchschwalbe. Красýлька (Ф.).

Iynx torquilla L. gemeiner Wendehals. Крутоголóва (Боя.) — Крутиголóвка (Брщ.) — Скрутоголóвець (Піс.) — Закрутúголова (Лук. н.) — Крутиголóвок (Дал.) — Крутíй (Дев.) — Крута голова (Лем.) — Сич (Лем.) — Сичак (Лем.) — Ґівґор (Лем.) — Ґівґач (Лем.) — Крутúголовок (УР.) — Крутоголóвок (УР.) — Крутúголовка (УР.) — Кривовя́з (УР*.) — Крутиглав (УР*.) — Крутоглав (УР*.) — Крутоглавка (УР*.) — Сичак (УР*.).

Lanius excubitor L. großer Würger. Сорóкуш (Мерв.) — Сорокýш (Мил.) — Сорокогóн (Кун.) — Сорокáч (ВМ.) — Чикотíй (Гі.) — Шоропýд (Сем.) — Сорокопýда (Ва.) — трахопýд (Кос. на Оп., Зар.) — Соркáч (Оріх.) — Сорокáч

(Рад.) — Си́кіт (Ва.) — Ґіб (Лем.) — Щикач (Лем.) — Чик (Лем.) — Чок (УР.) — Бара́ньчик (УР.) — Чик (УР*.) — Терняк (УР*.) — Стракош (УР*.).

Loxia curvirostra Gm. Fichtenkreuzschnabel. Крижодзюб (Ско.) — Шишка́рь (УР.) — Шишка́рик (УР.) — Кривонос (УР*.).

Lusciola philomela Bp. Nachtigall. Соловієць (Кроп.) — Компліш (Від.) — Слова́к (Ул.) — Соловик (Кор.) — Лозиняк або Соловій (Лем.) — Щувак або Лозпняк (УР*.) — Лозинчак (УР*.) — Лозиняк (УР*.).

Machetes pugnax Cuv. Kampfhahn. Мокля́к (Дерев.) — Болотю́х (Мач.).

Meleagris gallopavo L. gemeines Truthuhn. ♂ Трухан́ (Гл. РМ.) — ♀ Тру́шка (Гл. РМ.) молоді: Трушéта. Трушинéта (Гл. РМ.) — ♂ Трух (Стац.) — ♀ Тру́шка (Стац.) молоді: Трушенéта (Стац.) — ♂ Трухан́ (Ус.) — ♀ Трухáнка (Ус.) молоді: Труханéта (Ус.) — ♂ Ги́ндик (Ож.) — ♀ Гиндúчка (Ож.) молоді: Гиндинéта (Ож.) — ♂ Індор (Ван.) ♀ Инду́рка (Ван.) — ♂ Пуляш (Лем.) — Индюр. Индор (Лем.) ♀ Индичка (Лем.) — ♂ Пулькáч (УР.) — Пуля́к (УР.) ♀ Пу́лька (УР.) молоді: Пульчáта (УР.) — Пульчиня́та (УР.).

Merops apiaster L. gemeiner Bienenfresser. Шу́рок (Дун.).

Milvus. Milan. Каню́к (Оріх.).

Monedula turrium Brehm. (Corvus monedula L.) Turmdohle. Крáнка (Риб. крáнки гніздéт сє в шкáлах, плóдет сє в дéбрах). — Ця́вка (УР.).

Motacilla. Bachstelze. Бли́ставка (Ку.) — Фли́ска (Дов.) — Фли́стка (Риб. Яс.) — Побереґу́лька (Кес. на Оп.) — Ли́скавка (Мач.) — Бли́скавка (Мач.) — Пли́скавка (Бог) — Пасту́шка (Д. Оп.) — Трясидýпа (Пол.) — Трясідупа. Трясидупа. Трясидупка (Лем.) — Пастирка (Лем.) — Кивайло-дупа (Лем.) — Кивай-дупа (Лем.) — Пли́ска (УР.) — Пли́стка (УР. РЕ.) — Бли́ска (УР*.) — Трепихвостка (УР*.) — Трусихвостка (УР*.) — Трясидупа (УР*.) — Трясихвостка (УР*.) — Трясихвоста (УР*.) — Трясихвост (УР*.) — Трясигузка (УР*.) — Трясигузишка (УР*.).

Motacilla alba L. weiße Bachstelze. Зазу́лина ку́харка (Гі. Л. К. висúджує я́йця зазу́лї). — Бли́скалка (Ож.) — Пóльска ластівка (К. польский = полевий). — Клинéц (Пдг. ми́ркає хвóстиком). — Маслéнка (Не.) — Пасту́шка кіньскá (Бат.)

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И 47390

— Перебігу́лька (Остр.) — Маківка (Пс.) — Коса́рь (Км.) — Плúстка бíла (УР.).

Motacilla flava L. (boarula L.) Schafstelze. Viehstelze. gelbe Bachstelze. Коро́вя пасту́шка (Бар.) — Пасту́шка коро́вска (Бар.) — Вівчéрик (Ус.) — Поболотя́нка (Б. в.) — Пастушóк кіньскúй (Ул.) — Пасту́шка (Ож. Лем.) — Плúстка жóвта (УР.).

Motacilla sulphurea Bechst. (boarula Penn). Gebirgsstelze. Плíсква (УР.) — Плíства (УР.).

Nisus communis Cuv. (Falco nisus L.) gemeiner Sperber. Шуля́к. Щулечóк (С. б. Бор. Вільг.) — Розщиба́к (Жад.) — Крегуле́ць (В.) — Ястрібчу́к (Ст. н.) — Скіп (Гі. gen. скопá). — Ястріб воробéчний (Ва.) — Скригу́лька (Лоб.) — Астрябік (Лем.) — Крагулец (Лем. Ван.) — Крягулец (Рі.) — Ястріб пóтечний (УР.) — Крагулец (УР*.) — Пташачар (УР*.) — Астряб пташачий (УР.) — Астрябик (УР*.).

Nucifraga caryocatactes Briss. Nussknacker. Лускогорíх (РМ.) — Лускóріх (Риб.) — Русколíх (Баб. місто: лускоріх). — Скерищáйка (Пол.) — Оріхарь (Лем.) — Оріхíвка (Лем.) — Лускогорíх (УР.) — Оріхар (УР*.) — Орішанка (УР*.) — Орішар (Лем.) — Орішарка (УР*.).

Numida meleagris L. gemeines Perlhuhn. Турецка кура (УР*. походить не з Турції, тілько з полудневої Африки).

Oriolus galbula L. Goldamsel. Pirol. Купителю́га (Тор.) — Купителю́жник (Тор.) — Телю́га (Бар. Тор.) — Потелíжник (Не.) — Шітелю́га або Купителю́га (Стар.) — Вíльга (М. в.) — Вúльга (Лі.) — Вóльга (Св. Стра. Лук. н.) — Воловíга або Суровíга (В.) — Євила (Лбл.) — Сíва Ядвíга (К. Рад.) — Сірогíра (Бор.) — Гúвила (Вільг.) — Ивовга (Пл.) — Івул (Д.) — Олíйник (Д.) — Євка (Нїж.) — Єговда (Руд.) — Гúвиля (С.) — Фплю́га (Гра.) — Олія́р (Зан.) — Олія́рник (Хот.) — Черешнеїд (Вой.) — Черешéнник (Жад.) — Соловíй (Від. Ва. Бу.). — Іговна (Бон.) — Иголий (Лем. — Иголийка (Лем.) — Игола (Лем.) — Иговда (Лем.) — Жóвтий друзд (УР.) — Фюкадло (УР*.) — Златий птах (УР*.).

Otis tarda L. grosse Trappe Дрóфа (Б. в.).

Otus vulgaris Flem. Waldohreule. Бугурéза (УР) — Бугурéць (УР.) — Гугурéць (УР.).

Palumbus torquatus Kaup. (Columba palumbus L.) Ringeltaube. Гривáк (Д. С.) — Горлáч (Ул.) — Вúтютень (Руд.).

Parus coerulens L. Blaumeise. Си́ник (Уст.).

Parus major L. Kohlmeise. Синúтка (Кроп. ст.) — Синик (Лем.) — Си́кор (Лем.).

Passer domesticus L. Haussperling. Воробе́ль (Іст.) — Горобе́ль (Уст.) — Воробе́ль (Лем.).

Passer montanus L. Feldsperling. Ди́кий воробе́ль (УР.).

Pavo cristatus L. gemeiner Pfau. ♂ Павíй (Дерев.) — Павý́н (Від.). — ♀ Павý́нка (Від.) — ♂ Паýк (Стрв. також „паук" Arachna, Spinne). — ♂ Паýн (Жад.) — ♀ Пауни́ця (Жад.) — ♂ Па́вир (Пря.) — ♂ Павур (Лем.) — ♀ Павýрка (Лем.) — Павурица (Лем.).

Perdix cinerea Lath. gemeines Repphuhn. Карапа́та (Ож. Від.) — Куропа́та (Уст. Лбл.) — Куропа́тица (Сл.) — Куріпатра (Лем.) — Куропатра (Лем.) — Куропатла (Лем.) — Кріпка (УР.) — Куропата (УР*.) — Куропатка (УР*.) — Куропатла (УР*.) — Куропатра (УР*.) — Куропка (УР*.) — Куріпка (УР*.).

Phyllopneuste trochilus Bp. (fitis Bechst). Ючик (Стру.) — Вíйчик (Бон.) — Вíйчичок (Ван.) — Фíтчик (Лем.) — Вíтик (Лем.).

Phyllopneuste rufa Lath. Weidenlaubsänger, kleiner Weidenzeisig. Вербúнка (Дун.) — Лозиняк (Лем. УР*.) — Лозинячок (Лем. УР*.).

Picus. Specht. Дзю́бдéрево (Бог.) — Дзюбóдерево (Ст. н.) — Кýсдерево (С. в. Семак.) — Дзьóбавка або Малáйка (Виш.) — Товкáч (Підл.) — Дéклик (К. Кп.) — Дéкол (М. в.) — Дьóґлик (коло Бу.) — Дзьоґáн (к. Стан.) — Джóґанка (к. Стан.) — Дóвбало (Мерв.) — Дéтлик (РМ. дéтлик гúвкає на дожь). — Ґéтель (С. б.) — Дзьóґлик (Гі. дзьóґає дéрево). — Ґлеґýн (Спас. бо ґлюé дéрево). — Ятґíль (Дев.). — Дзьóґладок (Бу.) — Дзьóмба (Баг.) — Дóбаш (Стор.) — Покóвтач (Від.) — Довбуш (Ярич.) — Дóвбусь (Мерв.) — Яків (Х.) — Дя́дьок (Скв. н. Верхр.) — Дéдлик (Лбл.) — Дзьóґлик (При.) — Дзéґлик (В. м.) — Торомбá (Дов.) — Дóвбало (Глиньс.) — Дóбуш або Дóбало (Іст.) — Жонá (Скв. н.) — Добáк або Добáч (Скв. н.) — Ятла (Тур.) — Ґльóґач (Вільг.) — Дзéкіл (Роздж. по дéреві дюбают дзéклї). — Ґéдлик (Руд.) — Ґéтель (Боб.) — Дзéндзьор (С. б. cf. польск. dzięcioł). — Дéдлюх (Мил.) — Ґéґель (Ско.) — Дуплáк або Довбáр (Іс.) — Подовбúдерево (Кіц.) — Ковтаníца (Жад.) — Ковтáч (Гл.) — Гаракáй (УР.) — Дя́тел або Дя́тер (УР.) — Жорвá (УР.) —

Журва́ (УР.) — Дзьоба́к (УР.) — Ґе́тель (УР.) — Поко́втач (УР.).

Dryocopus. Schwarzspeeht. Жовна чорна (Лем.)

Picus (Gecinus). Grünspecht. Жовна зелена (Лем.)

Dendrocopus. Buntspecht. Жовна тарчаста (Лем.) — Жовна страката (УР*.).

Podiceps cristatus Lath. Haubentaucher. Haubensteißfuß. Коза́ (Стру.)

Pyrrhula rubricilla Pall. (vulgaris Cuv.) gemeiner Gimpel. Dompfaff. Снїгар (Брщ.) — Ґиль (Не.) — Снїгар (УР*).

Regulus. Goldhähnchen. Ксьо́ндзик (Дерев.) — Златоглава (УР*) — Золотоголовок (УР*).

Ruticilla phoenicura Bp. Gartenrotschwanz. Пшикач (Ван.) — Черкітка (Лем.) — Червенодýпець (УР.).

Ruticilla tithys Bechst. Hausrotschwanz. Коминяр (Pi.) — Чорногрудка (УР*).

Saxicola. Steinschmätzer. Каміня́р (Вшн.) — Каменю́х (Верхр.) — Підкаменю́х (Гливьс). — Землю́нка (Крех.) — Поярýжник (Дев.) — Камінчак (Лем.) — Купей (Лем.) — Купник (Лем.) — Купняк (Лем.) — Камінка (Лем.) — Каменний птах (УР*) — Каменяк (УР*) — Каменяр (УР*) — Камінчак (УР*) — Камінчар (УР*) — Скальчак (УР*).

Saxicola oenanthe Bechst Weißkehlchen. Біла гуза (Лем.) — Білогузка (Лем.).

Scolopax rusticola L. Waldschnepfe. Слонь (Гі.) — Слонька (Гі. Ул.) — Сломе́ц (Ву.) — Слук (УР*) — Шнепа (Лем.) — Шнап (УР.) — Шнеп (УР*).

Sitta europaea L. Blauspecht, Kleiber. Прилїпка (Обор.) — Чмо́вжик (Кп.) — Піддя́тел (С.) — Довба́чка (Стрб. також менший picus) — Ковальчу́к (Піс.) — Під'ядлівчак (Лем.) — Чмовх (Лем.) Чмо́вжик (УР.) — Чмовжíй (УР.) — Чмовх (УР*).

Spatula clypeata Boie. Löffelente Плесконóса кáчка.

Sterna. weißbäuchige Seeschwalbe. Риболáп (Кп.) — Рибоїд (См.) — Риболо́в (Вшн.) — Водáй (К.) — Се́рпик (Кру.) — Риба́к (Рад.) — Рибе́ц (Вільг.) — Ри́бник (Стеб. Лем.) — Рибар (Оп.) — Рибелюх (Лем.) — Рибяк (Лем.) — Риболяк (Лем.) — Водник (Лем.) — Водяник (Лем.) — Рибак (Лем.) — Рибель (Лем. — Рибеляк (Лем.) — Водний птах (Лем.) — Рибовій (Лем.) — Рибовійка (Лем.) — Рибар (Лем.) — Ри-

болóв (УР.) — Риболíв (УР.) — Риболýв (УС.) — Риборю́х (УР.) — Галáс (УР.) — Рибак (УР.*) — Рибчáк (УР.*) — Рибарíвка (УР.*) — Рибеляк (УР.*) — Рибник (УР.*) — Рибовчак (УР.*) — Риболяк (УР*) — Рибарка (УР.*) — Рибарік (УР*) — Рибяр (УР.*).

Sturnus vulgaris L. gemeiner Staar. Шпаґ (Сл.)

Surnia ulula Bp. Sperbereule. Гýля (Лем.) — Лéлiт (Тх.) — Лелет (Лем.)

Sylvia. Grasmücke. Покри́вник (Брщ.) — Підкропи́вник (Піс.) — Підкропи́вка (Мал.) — Кропи́вник (Пол.) — Покри́вка (Дун.) — Покропи́вник (Не.) — Пожели́вник (Бистр.) — Жели́вник (Ул.) — Коприв'як (Лем.) — Коперняк (Лем.) — Травянка (УР.) — Жали́вник (УР.) — Коприв'як (УР.*).

Sylvia cinerea Bechst. Dorngrasmücke. Волосéнка або Зазýльча кýхарка (Гі.)

Syrnium aluco Boie. Waldkauz. Пиги́ч (Виш.) — Гугурéц (РМ.) — Лелет (УР.*).

Tetrao tetrix L. Birkhuhn. Чи́чвір (С.) — ♂ Когýт ди́кий. ♀ Когути́ця (Кроп.) — ♂ Катерва́к (УР.) — Мартівни́к (УР.) — ♀ Катерва́чка (УР.) — Мартівни́чка або Тетéра (УР.).

Tetrao urogallus L. Auerhuhn. ♂ Ґóтур (Auerhahn) — ♀ Ґóґка (Auerhenne) (У.Р.) — ♂ Ґóтиц (РМ.) — ♀ Ґóтица (РМ.).

Tinnunculus alaudarius Gray. (Falco tinnunculus L.) Turmfalk. Rüttelfalk. Мишолóвець (Пл) — Вітролóм (Сл.) — Гонéц (Ксс. на Оп.) — Трепещýк (Л. також жайворонок, alauda) — Ковбéць (УР.) — Шкобéць (УР.) — Мишелівка (Лем.) — Мишолівка (УР.*).

Totanus. Wasserläufer. Коловоди́ця або Коловóдник (УР.) — Повідник (Мал.) — Кулíґа (Лем.) — Болотéнник (Л. н.).

Troglodytes parvulus Koch. Zaunschlüpfer. Zaunkönig. Ломови́й коро́лик (Хиг.) — Пíдліжок або Пíдліжка (Ст. м.) — Зводíй (В.) — Поплíтник (Добрус.) — Стрiли́пліт (Зам.) — Мишогрíб (Скол.) — Дурíйчик (Рзг.) — Дурéц (Лоб. дурýв) Дури́льце (Слав.) — Дýрич (Ва.) — Дурихлóпчик (Виб.) — Дурибáба (Ул. Л. я.) — Дури́бабка (Стеб. Блз.) — Дурóсвіт (Мерв.) — Дури́світ (Стру. Рик.) — Підбýрєник (К. Сн.) — Облýда (Мил.) — Блýдник (Острв. Гу.) — Ни́чка (Себ.) — Кадýк. Кадучóк або Волóве очко (Іри.) — Шпалюшóк

(Гра.) — Тріщ (Яб.) — Трішю́к (РБ.) — Ломівни́к (Скл. Сл.) — Лімчу́к (С.) — Трескопліт (Кру.) — Жи́рлик (Пл.) — Бо́бік (Не. Св.) — Око волове́ (Сл.) — Воловóє вóко (Мал.) — Воловó'є вóчко (Хот.) — Олóве вóко (Виш.) — Воловé вóко (РМ.) — Волóве вíчко (Жад.) — Мишова́ пта́ха (Дев.) — Пєцушóк (Верб.) — Корóль (к. Н.) — Гульбіда́ К. Кіц. загули́т чоловíка = задурит,) — Ломови́к (Пдлт., коло Сягота) — Поплоток (Ван.) — Бібок (Бон.) — Бичей око (Ол.) — Мишокрілик (Лем.) — Крілик (Лем.) — Кролик (Лем.) — Мишовій (Лем.) — Мишовійка (Лем.) — Мишій кріль (Лем.) — Овад (Лем.) — Орішок (Лем.) — Рiжджак (Лем.) — Зводітель (Лем.) — Ломак (Лем.) — Ломачок (Лем.) — Ломик (Лем.) — Зводитель (Лем.) — Зводителик (Лем.) — Зводительчик (Лем.) — Зломча (Лем.) — Мишка (Лем.) — Королик (Лем.) — Ло́мик (УР.) — Ломóвий або Ломови́й коро́ль (УР.) — Ломови́й коро́лик (УР.) — Воловóє вóко (УР.) — Воловóє вíчко (УР.) — Коро́ль (УР.) — Коро́лик (УР.) — Царик (УР.*) — Мишачок (УР.*) — Орішок (УР.*) Орішец (УР.*) — Кріль (УР.*) — Крілик (УР.*) — Кролик (УР.*) Пташачий краль (УР.*) — Рихтарик (УР.*) — Пєцушок (УР.*) — Мишій краль (УР.*).

Turdus merula L. Amsel. Schwarzamsel. Окíс. (При. plur. окóси) — Кóса (УР.) — Кос (РМ.).

Turdus musicus L. Singdrossel. Zippe. Дрóздиця (УР.)

Turdus pilaris L. Wachholderdrossel. Krammetsvogel. Квич (Лем.) — Квичаль. Квічаль (Лем.) — Ядýівчак (Гра.) — Мелю́х (Гра.)

Turdus torquatus L Ringdrossel. Ringamsel. Гривáк (УР.) — Гривнáк (УР.) — Кіс гривкáстий (УР.) — Кіс ласúстий (УР.) — Кóса пошийкáста (УР.).

Turdus viscivorus L. Misteldrossel. Schnarre. Таркáч (Пол.) — Чирка'ч (Ван.) — Тріскучий дрозд (Лем.) — Тріщ (Лем.) — Черкáч. Чиркач (Лем.) — Чирч (Лем.) — Тирч (Лем.) — Тирчак (Лем.) — Чирчак (УР.*).

Turtur auritus Bp. (Columba turtur L.) gemeine Turteltaube. Пру́кавка (ВМ.) — Пту́кавка (Лоб.) — Тру́чка (Лоб.) — Пру́тавка (Рик.) — Ту́ркалко (Б.) — Ту́тавка (Глиньс. Хот. Виш.) — Прутáйка (М.) — Ту́торка (Мерв. туркáют ту́торки) — Туркáч (Вол. Кру.) — Торондá (Ст. н.) — Торомбá (Риб.) — Ту́кавка (Оріх.) — Ту́ркочка (Мал.) — Ту́ркічка (Дун.) —

Ту́ртош (Мах.) — Ту́ркалка (Ож.) — Плу́жак (Р.) — Гу́ркавка (Ва.) — Го́рличка (С.) — Ге́рлицѣ (Гра.) — Орлик (Т.) — Орлицѣ (Рздл. — Турок (Ван.) — Тутайка (Лем.) — Туркавка (Лем.) — Птукач (Лем.) — Птукавка (Лем.)

Upupa epops L. gemeiner Wiedehopf. Фу́тко (Бор.) — Ву́дкало (Гі.) — Ву́двуд (Ож. Во. Гн. Жад.) — Ду́док (С. б.) — Ву́двудок (Остр.) — Одгуд (Сл.) — Ду́ндало (Стру. бо ду́ндаѣ або крича́т: вудвуд!) — Гу́док (Д. Гру.) — Одуд (Бистр.) — Ду́док (Тор.) — Гу́дпк (Нѣнь.) — Гу́дик або Ги́пко (М.) — Гу́пко (Мал.) — Ву́дко (Бор.) — Фу́тко (Св.) — Ву́док (Сос.) — Гі́пко (Не.) — Ду́док або Ву́дкало (Лбл.) — Ду́длик (Вільг.) — Сїнокóс або Туркóтало (Виб.) — Ду́док. Пóльска зазу́ля або Смердю́х (При.) — Жидівска зазу́ля (Д.) — Ву́ток (Рек.) — Гудок (Бли.) — Гупко (Кор.) — Гипко (Ван.) — Дудко (Чор.) — Футок (Лем.) — Футик (Лем.) — Футко (Лем.) — Лубок (Лем.) — Слотняк (Лем.) — Воняк (Лем.) — Худко (Лем.) — Худок (Лем.) — Удуд (УР.) — Попіка́ч (УР.) — Попука́ч або Угóрска зазу́ля (УР.) — Годко (УР.*) — Хутко (УР.*) — Хуток (УР.*) — Гудко (УР.*) — Лупко (УР.*) — Худик (УР.*).

Vanellus cristatus Meyer (Charadrius vanellus L.) gemeiner Kiebitz. Ке́бавка (Мач.) — Ки́биска або Ча́йка (Скв. н.) — Че́йка (Гі.) — Ки́биска (Шіс.) — Ке́бис (Брщ.) — Ки́ба (Куп.) — Кі́ба (Скол.) — Ске́биска (Ст. м. Стра.) — Ке́льбаска (Кам. л. за тим называ́ѣ ся, що скиги́каѣ) — Кігі́чка, Киги́чка (Св. Гл.) — Ку́вик або Слотова́ пта́ха (Кру.) — Ке́вба (Бл.) — Пигу́кавка (Гра.) — Пі́гриц (Шін. д.) — Пігрицо́к (Шін. д. пігрицо́к пі́каѣ) — Пиги́чка (к. Ком.) — Підски́биця (Не.) — Ци́ганка (Верб. Дерев.) — Квику́н (УР.) — Лі́буц. Лі́бусе (УР. magy libucz).

Пр. Сли́вяк (Ва.) птах, в будлаках сѣ виводит.

в) до номенклятури герпетольоґічної.

Anguis fragilis L. Blindschleiche Падалю́х (Слав.) — Па́далличник (Стру.) — Па́даненц (Дун.) — Па́давка (С. н.) — Па́дальниця або Падулька (Д.) — Па́далець (С. б.) — Падалю́к (Рзг.) — Па́далїшник (Ден.) — Слїпа́к (Гл.) — Слїпа́чка (Сл. Орв.) — Слїпа́нѣ (Яс.) — Жо́втий Гладу́н (Во.) — Веретї́льница (Км.) — Слїпак (Лем.) — Веретільніця

(Лем.) — Веретурниця (Лем). — Веретюрниця (Лем.) — Слїпáчка (УР.) — Слїпýшка (УР.) — Слїпáк (УР.) — Гладяк (УР.) — Гладюк (УР.).

Bombinator igneus Rösel. Feuerkröte. Unke. Кýмкавка (Ф.) — Сороκáта гадь (Стеб.) — Нічни́к (Риб. в кабýшках квичи́т) — Кýмик (Гл.)

Bufo. Kröte. Шóха (Хот.) — Пóрхалка (Т. Бел.) — Рáпанка (Ож.) — Рáпавка (РМ. Гл.) — Рапáта жáба (К). — Ропáвка (В.). — Рóпа (Виш. Семер.) — Земляч ка (Виб.) — Землянка або Шкрáба (Спас.) — Скрега (Замч.) — Скóга (Кре. Кун.) — Земляка (Кам. л.) — Порохнáвка (Лоб. Гру. — Порохнáлка (Д.) — Пóрхавка (Т. Л.) — Пýрхавка (Бол.) — Жаба ропухáта (Орв.) — Рéпуха (В. М. — Чарапи́ха (Пр.) — Підтрáмниця (Уст.) — Рапýля або Бечýчка (Бс.) — Коропáтва (Сл. Тил.) — Коробáня (Підг.) — Чапарáха (Себ.) — Ропухáня (Д. забобон: до нéї би св косá не чепи́ла) — Підлíжниця (Торч.) — Підлíжниця (Ст. м.) — Коропáне (Яс.) — Порхавка (Ван.) — Коропатва (Лем.) — Рапуха (Лем.) — Порпли́ця (УР.) — Карапáня (УР.) — Коропаня (УР.) — Кóропава жáба (УР.) — Корóставка (УР.) — Клеги́ня або Си́кавка (УР.) — Кýртавка або Карапáня (УР.) — Босорка (УР.*) — Босорканя (УР.*) — Коропатніца (УР.*) — Коропка (УР.*).

Emys lutaria Marsili. Gemeine europäiscbe Sumpfschildkröte. Фíтькало (Кос. на Ол.) — Кори́тниця (УР.) — Коритя́нка (УР.) — Коритна жаба (Лем.) — Коритниця (Лем. — Коритна жаба (УР.*) — Коритнячка (УР.*).

Hyla arborea L. gemeiner Laubfrosch. Дощівка (Стан. крεкоти́т на дощ) — Жáба зелена (Дун.) — Бóжа жáбка (Жад.) — Зеленю́ха (Мол.) — Крíкавка (Від.) — Рéхкавка (Рик.) — Каракóха (Горл) — Крεкоту́шка або Панї (Рiп.) — Скрεкоту́шка (Укр. гл. Рудченка. Казки II.) — Раканя (УР.*).

Lacerta. Eidechse. Веретíльниця (Пол.) — Веретíльник (Б. Уст.) — Веретельниця (Тил.) — Веретíльниця (Евір. веретíльниця мáв шти́ри нóги і дóвгий хвіст, бíгат по пóли) — Ящурка (Гл.) — Ящуриця (Лем.) — Ящурка (Лем.) — Веретельниця (Лем.) — Веретíльниця (Лем.) — Веретíльник (Лем.) — Веретерниця (Лем.) — Веретурниця (Лем.) — Веретюрниця (Лем.) — Гашурка (Лем.) — Ящур полевúй (УР.) — Ящю́рка (УР.) — Ящу́рка (УР.) — Шупéрка (УР.) — Чафи́рка (УР.) — Чуфéрка (УР.).

Pelas berus Merr. Kreuzotter. Змия́ (Орв.) — Гадю́ка (Во.) — Куська́ (Тухк. спогани́ла худо́бу куська́). — Паску́дниця (Л. я. Дал.) — Пога́нка (Гл.) — Гад (Лем.) — Ґузелец (Лем.) — Змия баршанова (Лем.) — Фи́скавка (УР.) — Гид (УР.) — Паску́дниця (УР.) — Пога́ний черва́к (УР.) — Шпринц (УР.*).

Pelias var. chersea L. Kupfernatter. Руд о́ха (УР.) — Лю́тиця (Сл. забобон: куди́ іде́ трав о́в, трава́ випалена; змия́ найлютїйша).

Pelias var. praester L. Höllennatter. Коза́чка (Сл.) — Фу́жела (Во. чорна, а також „Фу́желов“ називають рудоху P. chersea).

Rana. Frosch. Ско́ка (Л. К.) — Крека (К л) — Ска́кавка (Стац.) — Скакі́вка (Б.) — Скаку́нка (Хильч.) — Скаку́ха (Виб.) — Перна́тка або Скаку́ля (Мач.) — Весело́ха (Гу.) — Веселу́ха (См.) — По́льский бу́зьок (Замч.).

Froschlaich. Жа́бяча и́кра (Сос.) — Жа́бяче пе́рло (Хт. смаруют ноги, щоб не сїда́ли ся) — Жабури́на (Зак.) — Жабура́тина (к. Льв. зовуть ся так і confervae) — Жа́бяна и́кра (Сос.) — Жа́берина (Св.) — Жа́бії кора́лї (Не.) — Жа́бії лижки́ (Зам.) — Жа́бя робо́та (УР.) — Пацїрки жабячі (Лем.) — Жабі подушки (Кор.) — Жаберовина (УР.*) — Жабї пацюрки (УР.*). — Пацюрки жабї (УР.*) — Мараст (УР.*) — Не́рес (Стан. з не́ресу прихо́дят пу́головиці).

Kaulquappe. Пу́голок або Пу́головок (Мерв.) — На́головач (Кам. н.) — Скобли́хвіст (Слав.) — — Голо́венька (Дерев.) — Трач (С. б. — Пу́галка (Ож.) — Фоста́чка (Ва) Плюга́вка (Ва.) — Праничо́к (Себ.) — Гору́лька або Головѝнька (Боя) — Черева́ч (Вільг.) — Голова́чка (Д.) — Голова́й (Ско.) — Ґурґули́ца (РБ.) — Голова́к (Оп.) — Киянка (Лем.) — Головачка (Лем.) — Головенька (Лем.) — Пу́головок (УР.) — Пу́головка (УР.) — Циганьскнй ґвич (УР.*) — Циганьска риба (УР.*) — Головач (УР.*) — Головачик (УР.*) - Головенька (УР.*).

Kleiner, junger, schon ausgebildeter Frosch. Жабе́ (Дун) — Жаба́к (Бр.) — Жа́бя (УР.) — Жабеня (УР.*).

Salamandra maculosa Laur. gefleckter Erdmolch. gefleckter Landsalamander. Мо́лос або Молоси́с (Сл. мо́лос у́лїзе на сло́ту). Молокоси́с. — Краси́стий сиса́к (Т.) — Ящур (Гл.) — Єшир (РБ.) — Єшюр (РМ.) — Ящерка (Б. Уст.) — Ящірка (Пол. Лоб.) — Ящур (Лем.) — Ящурка (Лем.) — Слїпа

ящурка (Лем.) — Ящур (УР.) — Ящюр (УР.) — Ящір (УР.) — Ящірка (УР.) — Дожджа́нка (УР) — Слїпий ящур (УР.*).

Triton. Wassermolch. Ро́ня (УР. за тото́ кли́чеме, што в води́ хо́дит cf. ринутп) — Студе́ньчик (УР.) — Лабанцош (УР.) — Водова́ я́щурка (УР.) — Ящерка водєна́ (Не.) — Водяна́ я́щерка (Дун.)

Tropidonotus natrix Boie. Ringelnatter. Водянка (Пл.).

г) до номенклятури іхтиольоґічної.

Abramis ballerus L. Zope. Pleinze. Лопатка (УР.*).

Acerina cernua L. (vulgaris C. V.) Kaulbarsch. Schroll. Язґір (Вільг.) — Остри́ш (УР.) — Цирта (Лем.)

Acipenser ruthenus E. Sterlet. Чучуга́. Чучу́ґа (Кіц.) — Ке́чик (УР.)

Alburnus lucidus Heck. Uckelei, Laube. Вотлїя (Стру.) — Оклїйка (Вільг.) — Клїик (Ру.) — Верхоло́да (М. в.)

Anguilla vulgaris Flem. Aal. Ву́гор (Вільг.)

Aspius rapax Ag. Rapfen. Schied. Білюга (Бу.) — Білю́за (Л. я.) — Бо́лень (УР.).

Barbus vulgaris Flem. (fluviatilis Cuv.) gemeine Barbe. Бранка (Лем.) — Буйна (Ван.) — Лежайка або Мере́на (УР.*).

Chondrostoma nasus Ag. gemeine Nase. Ду́нька (Б.) — Сви́нька (К. Стр.)

Clupea harengus L. Häring. Селе́дец (Не. Лбл. — Осели́дец (К.) — Гери́нґ (УР.*) — Гарен ґ (УР.) — Гарінґ (УР.*) —

Milchner. ♂ Молоче́ник (Ж.) — Моло́чник (Ж.) — Млїчак (Молочняк). Крупняк. Крупник (Лем.) — Кашаник (УР.*) — Моло́чаник (УР.) — Млїчак (УР.*).

Rogener. Єкра́чка (Гал.) — Икре́нка (РМ.).

Clupea pontica Eichw. Ру́слик (УР.).

Cobitis taenia L. Steinbeißer. Dorngrundel. Коза́ (Острв.) — Си́кля (Вільг.) — Сїкач (Стан.) — Си́кота (Ва.) — Си́калка (Б. М.) — Сїковиче (Ул.) — Си́кса або Сику́нда (Стру.) — Му́лявиче або Сїкавиче (С. в.) — Сїк (Гра.) — Рідкозу́б (Гі.) — Шйча. Шчова́ґа (Тх.) — Ку́славка вадь Сїкавка (УР.) — Цїпнавка (УР.) — Сїкавиця (УР.) — Шідкозобель (УР.*).

Cottus gobio L. Kaulkopf. Koppen. Головач (Лем.) — Слúнавець (УР.) — Бабéць смолóвий (УР.) — Ґвич (УР.*) — Ґлюч (УР.*).

Cyprinus carpio L. Karpfen. Кáспер (Дун.) — Шерéн (Виш.) — Пóтька (УР.)

Esox lucius L. gemeiner Hecht. Щупéль (Верхр. щупелї швидко плáвают) — Щю́ка (УР.) — мала: Щю́чка (УР.)

Gastrosteus aculeatus L. gemeiner Stichling. Острик (Сос.) — Остря́к (Сос. Бар.) — Косї́ка (Кв.)

Leucaspius delineatus v. Sieb. Moderlieschen. Mottke. Вівсик (Гра.) — Овéс (Гл.) — Качорúна (Стан.)

Misgurnus fossilis Lacép. (Cobitis fossilis) Schlammpeitzger. Schlammbeißer. Пíскор. Ши́скір (Бор.) — Юга́н (Кіц. юган буває в болóтї) — Чік (УР.*).

Nemachilus barbatula (Cobitis barbatula L.) Schmerle. Bartgrundel. Слижáй (Ст. С.) — Вертю́х (Тур. бо завéрчує ся в нáмул) — Вéрцюх (Дер.) — Пішкáр (РМ.) — Слиґáн (УР.) — Пецáн (УР.) — Слиж (УР.*).

Leuciscus rutilus L. Rotauge. Плóтка (Бор.) — Черленоóчиця (УР.).

Lota vulgaris Cuv. (Gadus lota L.) Quappe. Мéнтуз (С. С. — Мéнькус (Ско.) — Меньóк (При.) — Миньóк (Лоб.) — Миньку́с (Мач.) — Ментус (УР.*).

Lucioperca sandra Cuv. Zander. Schill. Сандáк (Вільг. С. б.)

Perca fluviatilis L Flußbarsch. Вóкунь або Швець (Гу.) — Окун або Кóстриж (Кіц. plur. óкуни або Кострижи) — Кóстриш (УР.) — Шинґíр. Шíнґар (УР.) — Чíраз (УР.).

Petromyzon Planeri Bl. Bachneunauge. Маскозóб (Тур.) — Мускозóб (Кун.).

Phoxinus laevis Ag. (Leuciscus phoxinus L.) Ellritze. Pfrille. Маресни́ця (Ус.) — Нéрест (С. н. — Нересни́ца (РМ.) — Вербівка (Ван.) — Мерест (Лем.) — Меренька (Лем.) — Вербівка (Лем.) — Ши́цька (УР.) — Мерéнка (УР.) — Мересни́к (УР.) — Бліщавка (УР.*) — Меренька (УР.*).

Rhodeus amarus Ag. Bitterling. Ґорýля (Замч.) — Гирчáвка (Вільг.) — Смаркýля (Тор.) — Соки́рка (Лї.) — Праничóк (Ул.) — Пляскáчка (Ст. м) — Цéпа (Дер.) — Цéпуха (С.) — Мýлка (Брщ.) — Мýлька (Гра. загалом також всяка дрібна риба). — Попáдька (коло Стан. немá пýщої ри́би; лéдви встúгнеш ї́ зловúти, а вже зогни́ла) — Плостівка (РМ.) — Чере-

ванька (Лем.) — Черевуга (Лем.) — Черевушка (Лем.) — Пляскáнка (Кор.) — Гіркováня (УР.) — Попадúця (УР.) — Попадя́ (УР.) — Попáчька (УР.) — Пічовáґа (УР.) — Плескóнька (УР.) — Пляскáня (УР.) — Пляскáнка (УР.) — Черевуха (УР.*) — Черевушка (УР.*).

Salmo hucho L. Huchen. Donaulachs. Головéць (УР.).

Salmo salar L. Lachs. Salm. Лакс або Стрóмик (Вільг.) — Лосос. Лосось (УР.*).

Scardinus erythrophtalmus L. Rotfeder. Черленоóчиця (УР.)

Silurus glanis L. Wels. Waller. Schaid. Сім (Пік. К.).

Thymallus vulgaris Nilss. gemeine Aesche. Пір (РМ.).

д) до номенклятури ентомольоґічної.

Acanthia lectularia L. Bettwanze. Плóска (Пн)

Anisoplia agricola Fabr. Feld-Laubkäfer. Татарчух (Рін. Оп.) — Ґéдзик збожевúй (Кос. на Оп.) — Червцéва мýха. Полóнка (Виш.) — Красýлька (При.) — Красáва мýха (При.)

Anobium. Nagekäfer. Pochbohrkäfer. Werkholzkäfer. Шпиль Лбл. Бу.) — Шпинь (К. н.) — Шúльник (Виш.) — Шпиль або Шильник (Замч. Тур.) — Червотíк (УР.).

Aphis brassicae L. Kohlblattlaus. Попíль. Попíль капустя́на (Дев.) — Попельнúця (Підг.) — Попелю́ха (С. б. Ско.) — Попелю́х (В. м.) — Попéль (Уст.) — Порпéль або Пóрпля (Бол.) — Порплю́ха (Вільг. — Мушéра (Розтк.) — Попелюх (Лем.) — Попелиця (Лем.) — Мушара (Лем.) — Мушера (Лем.) — Попелнúця (УР.) — Попеляна́ мушка (УР.) — Попеля́нка (УР.) — Попіля́нка (УР.) — Мóшка (УР.) — Попелиця (УР.*) — Попеляк (УР.*) — Попельніца (УР.*) — Попелюх (УР.*) — Попелюха (УР.*) — Мушера (УР.*).

Apis mellifica L. gemeine Honigbiene. ♂ Drohne: Трут (Св.) — Тринд (Оп.) — Бренч (Ван.) — Бренчик (Ван.) — Дармоїд або Трут — Бинч (Лем.) — Труп (УР.) — Трупáк (УР.) — Труц (УР.) — ♀ Bienenkönigin. Мáтиця (Х.) — Arbeiterbiene. Роботна пчола (Лем. УР.*) — Raubbienen: Пчóли-виїдачí (М.) — Пчоли-з'їдницї (Лем.) — Bienenzellen: Горня́тка пщíльні (Розтк. тут говорять: „пщола́“, а не так, як в инших околицях: „пчола́“ а на Гуцульщині: „бжола́“, „бджола́“).

Arctia (eruca) Bärenraupe. Петрýк (В. м. наступúв петрука́ і вчинúв сé болéк) — Вóлох (Город.) — Підбíг (Б. м.) — Під-

бíль (Ож.) — Прúтрут (Дубк.) — Прúміть (Хот.) — Бабин пес (Лем.) — Бабин вовк (Лем.) — Бабій пес (Лем.) — Жидівска шапка (Лем.) — Бáбин пес (УР.) — Бáбин псик (УР.) — Бáбин вовк (УР.) — Ушивáля (УР.) — Жидівска шáпка (УР.) — Язїбаба (УР.*) — Бабин пес (УР.*).

Bombus. Hummel. Жміль (Ож.) — Брянчик (УР.).

Bostrychus. Borkenkäfer. Деревянка (Пл.).

Calandra granaria L. Schwarzer Kornwurm. Вовчóк в житї (Не.) — Вовчок (Ван.) — Шáшка (УР).

Camponotus herculaneus L. Roßameise. Riesenameise. Парамýд (Б.) — Медвéджий мурашóк або Ковáль (Піс.) — Вовча мурянка (Лем. УР.*).

Cerambyx. Bockkäfer. Козáка (Гра.) — Гудáк (УР.*) — Гудачóк (УР.*).

Cheimatobia brumata L. (eruca) Frostspanner. Пядак (Лем.)

Chrysops caecutiens L. Blindbremse. Склепéц (Тур.) — Слїпа мýха (УР.*).

Coccinella (septempunctata). Marienkäfer. Sonnenkäfer. Blattlauskäfer. Віщýнка (Став.) — Олéнка або Зазýлька (Від.) — Олéнка (РМ.) — Зазулéйка (Дун.) — Бéдрик (Боб. приговорюють: „щéдрику-бéдрику, скажи́ менї́ прáвдоньку!) — Бéдричка (С. б.) — Бéздрик Ско. приг. „коровицьо! коровицьо! дай менї́ мáсла, бо я тебé пáсла). — Бобрýна (Пл.) — Бобрýся (Ністрик дубовий) — Бабрýнка (Ст. м.) — Бабрýн (Л. я.) — Бóжа зазýлька (Б.) — Ворожи́лька (Лоб.) — Ворожка (Кор.) — Паворожка (Лем.) — Ворожка (Лем) — Ворожиля (Лем.) — Бобрунка (Лем.) — Бóжа корóвка. Бóжа корóвочка (УР.) — Бóжа Олéнка (УР.) — Бýнка (УР.) — Ґонґорúчка (УР. пригов. ґонґорúчко! спусти́ крúльця на обї́ бúльця, полéть до бóжого дóму!) — Папарýза (УР.) — Папарýжка (УР. приг. мýшка папарýжка! летú до Бóга, звýдси понеси́ стýдінь, а вýдти принеси́ тепло́.) — Ворóжка (УР.) — Ворожи́ля (УР.) — Ворожи́лька (ТР.) — Бабарунка (УР.*) = Божая коровичка (УР.*).

Coleopteron. Käfer. Бóґар (УР magy. bogár).

Copris lunaris L. Mondhornkäfer (також: Geotrupes). Мазéр (Ву.) — Бриндáк балéжаний (УР.).

Culex pipiens L. gemeine Stechmücke. Gelse. Мухарúця (Яб. дрібні мухарúці кусáют) — Кумарка (Ван.) — Кумарка (Лем.) — Соньóґа (Лем.) — Соню́ґа (Лем.) — Мухáр (УР.) — Цюню́к (УР.) — Сонюк (УР.).

Deilephila euphorbiae L. (eruca) Wolfsmilch Schwärmer (Raupe) Ná3алник (Вільг.) — Пес ди́кий (Дун.) — Прúміть (Ву.) — За́хит (Остр.) — Ді́кий пес (Лї.) = Псїмлї́чак (Ван.) — Отрудник (Рі.) — Ушива́нка (УР.) — Бабин пес (УР.*) = Дикий пес УР.*).

Dorcadion holosericeum Küst. Musikkäfer. Коба́лька або Музи́ка (Вовч.).

Dorcadion cruciferum Хрестник (Др. Ол.).

Ephemera. Eintagsfliege. Спадь (Острв.) — Середьча (Лем.) Мухари́ця (УР.) — Шашка (УР.*).

Eristalis tenax L. Schlammfliege. Ді́ка музи́ка (Ву.) — Гноївка (Лем.) — Млачни́ця (УР.) — Витрут (УР.*).

Eruca. Raupe. Ґершени́ця (Кус.). — Гу́сениця. Гусе́льниця (Ож.)

Forficula auricularia L. Gemeiner Ohrwurm. Щипа́к (Дов. Пулт.) — Щи́палка (Уст.) — Щипави́ця або Ко́рец (Зам.) — Щипа́вице (Стрв.) — Щипи́ця (Рі.) — Хохолаз (Лем.) — Хохола́к (Лем.) — Хохоланя (Лем.) — Щипак (Лем.) — Щипачок (Лем.) — Щипчик (Лем.) — Щипапіча (Лем.) — Щипіпіча (Лем.) — Хохолик (Лем.) — Хохольчок (Лом.) — Щи́павка (УР.) — Хохол (УР.*) — Хохолік (УР.*) — Хохолик (УР.*) — Хохолаз (УР.*) — Хохолоз (УР.*) — Щипиця (УР.*) — Щипак (УР.*) — Щіплячок (УР.*)

Formica. Ameise. Мурандéль (Т. Дов.) — Мора́ха (Себ.) — Мура́х (РМ.) — Муращо́к (Яс.) — Мора́ль (Км.) — Мура́ль (Т. муралї ше́мрают) — Мура́нка (Ніс.) — Мурагéль (Тур. Боя.) — Мора́шка (Ев.) — Мура́шка (Жад.) — Мро́чка (Зам. Рад.) — Мухари́це (Ус.) — Пікý́н (Ож. як „вкусит“, то пече) — Кома́ха (Боб.) — Мурайка (Кор. Оп.) — Муравка (Лем.) — Мурайка (Лем.) — Мураль (Лем.) — Мурянка (Лем.) — Муря́нка (УР.) — Мурвань (УР.*) — Мурявка (УР.*) — Мурманька (УР.*) — Мурянка (УР.*).

Муравли́на (Зак.) Ameisenhaufen. — Мурянкóві мішки (УР.) — Перинки або Заголовки мурянчі (УР.*) — Мурянчачі заголовчки (УР.*) Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier.

Galleria melonella L. Bienenmotte. Bienenzünsler (eruca, Raupe). Дротяни́к (УР).

Gastrophilus equi Fabr. Pferdemagen-Bremsfliege. Гни́давка (Ско.) — Гни́дник (Кос. на Оп.) — Рипéк (Вільг. — черваки: Пипнáкú (Вільг. nom. sing. пипнáк) — Дрот (С.) — Ґзівка (Лем.) — Клéпавка (УР.) — Клéпалка або Дубóвка (УР.) — Кіньска муха або Ґзівка (УР.*).

Geotrupes stercorarius L. Roßkäfer. Бзюк (Хот. Св. — Бжук або Жук (Бу.) — Бздюх (Б. м.) — Гнюх (Гу.) — Жух (М. в.) — Дюґ (Пл. Хіт.) — Гноївка (Т.) — Бриндас (Вижн.) — Буняк (Д.) — Жубела (Яб.) — Мазер (Сос.) — Мазник (Бол.) — Жид (Дов.) — Козуля (Крилос.) — Гімняр (Ож.) — Гімнорий (Стру. місто: гівнорий) — Лайнюґ (Ст. н.) — Жидівский хрущ (Руд.) — Хрущ кіньский (Ніж.) — Кузька (Бистр.) — Ґужуль (РМ.) — Ґужулька (РМ.) — Ґужулія (РМ.) — Гіжелиця чорна (Яс.) — Кобалька або Кобайка deminut. Кобавчка (к. Стан. так також і инші хрущі як: Dorcadion, Cerambyx, Cetonia) — Гівняк (Лем.) — Гівняр (Лем. гівняр брунчит або бзичит; пщола тїж брунчит) — Лайняк (Лем.) — Балежаний (УР.) — Балежанка (УР.) — Чорний хрущ (УР.) — Жубела (УР.) — Кінський бомбак (УР.) — Бомбак гнійний (УР.) — Бриндак кінський (УР.) — Ґужелиця (УР.) — Ґуджулей (УР.) — Ґуджулай або Ґуджулайка (УР.) — Коваляк (УР.*) — Лайняр (УР.*).

Gryllotalpa vulgaris Latr. Maulwurfsgrille. Werre. Riedwurm. Erdkrebs. Медведюх (Ден.) — Кручок (Бол.) — Ведмедник (Пр.) — Медведюґ (Бистр.) — Дїдух (Мерв. Гр. вирив св дїдух) — Дїдик (Мил.) — Медведик (Лем.) — Медведок (Лем.) — Медведник або Медведюк (УР.).

Gryllus. Grille. Свердун або Свердан (Т. Тх.) — Свердан (Л.) — Чвірінько (Від. Жад. Гл.) — Цвірінько (Гл.) — Чвірінець (Стац.) — Сьвігур (Ріп.) — Шверщок (Лук. н. — Сьвірк (Рад.) — Свірчок (Бар.) — Свірщок (Не.) — Цьвіргун (Дер. С. б.) — Цьвіргун або Сверщок (Пдл.) — Свірк або Скверщок (Пол.) — Свірк (Д.) — Цьвірк (Бол.) — Свіршок (Ласк.) — Чвіркайло (Стрв.) — Свірко. Свірк (Чор.) — Свірок (Кор.) — Сквірчак або Сквірк (Лем.) — Скверщок (Лем.) — Сквірок або Сверщок (Лем.) — Чверщок (Лем.) — Свердун (УР.) — Свердан (УР.) — Сверчок (УР.) — Свирньок або Свиріньока (УР.) — Цьірчок (УР.*) — Цьвірчок або Чверчок (УР.*) — Скверщок (УР.*).

Gyrinus. Taumelkäfer. Drehkäfer. Бігалка (УР.).

Haematopinus macrocepahlus Burm. Pferdelaus. Вушаль (Пл) — Ушіль (Т. plur. ушелї).

Haematopota pluvialis L. Regenbremse. Склепець (Дер.).

Hippobosca equina L. Pferdelausfliege. Желізна муха (Пл.) — Шеся муха (Стрв.) — Песечка (Сгрв.) — Дротик (Підл.)

— Скле́пець (Замч.) — Крива муха (Лем.) — Суха муха (Лем.) — Ґзівка (Лем) — Песяча муха (Бон.) — Пе́ся му́ха (УР.) — По́вчик (УР.) — Тверда́ му́ха (УР.) — Ґзівка (УР.*).

Hypoderma bovis De Geer. Hautdassellfliege. Rinderbiesfliege. Rinderbremse. Бзік (Дун.) — Ґе́дзавка (УР.) — Би́дзень (УР.) — Би́зканка (УР.) — Червак: Пестра́к (В.) — Пирнадель (Кор.) — Пернадїль (Лем.) — Пирнадель (Лем.) — Огар (УР.) — Пернадель. Пирнадель (УР.*).

Lampyris noctiluca L. Leuchtkäfer. Johanniswürmchen. Хробачо́к сїрчи́стий (Гра.) — Ми́шечий оге́нь або Ми́шечий о́гник (Лук. н.) — Бли́скавка (Лач.) — Му́ха блища́ча (Уст.) — Ми́шеча ва́тра (Яс.) — Ми́шачий оге́нь (Кру.) — Му́ха свїтля́ча. Му́шка свїтля́ча (Не. Бар.) — Ку́павка (Т.) — Купавка або Кітьчий огень (Оп.) — Святий огень (Оп.) — Купавочка (Кор.) — Попенька (Ван.) — Святоянчик (Лем.) — Яновий хробачок (Лем.) — Янчик (Лем.) — Купала (Лем.) — Купавка (Лем.) — Огняниця (Лем.) — Блискавец (Лем.) — Свїтла му́шка (УР.) — Свїтлий черва́к (УР.) — Бомбачо́к свїтлий (ВР.) — Ми́шачий оге́нь (УР.*) — Мишачий огник (УР.*) — Яновий хробачо́к (УС.*) — Купалка (УР.*) — Сьвітлячий хробачьок. Сьвітяний хробачьок (УР.*) — Святоянка (УР.*) — Святояньский хробачок (УР.*) — Святий хроб (УР.*).

Lecanium vitis L. Вінцлїрка (УР.).

Lepidopteron. Schmetterling. Пириця (Лем. декуди же „пириця“ Nachtfalter, а „мотиль“ Tagfalter) — Лїтавка (Лем. декуди „лїтавка“ Tagfalter, „пириця“ Nachtfalter).

Lethrus cephalotes Fabr. Rebenschneider. Краве́ц (к. Стан. кравец шкодит в коноплях і гречцї; бадилину зотне і до ямки тягне назадгузь).

Libellula. Wasserjungfer. Ша́шка (Пл.) — Га́динїй слуга́ (УР.) — Га́диняча слуга́ (УР.) — Шашка (УР.*).

Locusta. Laubheuschrecke. Grashüpfer. Ди́кий кінь (Ван.) — Кобили́ця (РМ.) — Ша́шка (УР.).

Lucanus cervus L. Hirschkäfer. Schröter. Буга́й (Ус) — Хрущ ріжка́тий (Гра.) — Ро́ґаль (Б. м.) — Желїзни́к (Кол. — Мо́рский рак (Гра.) — Жук (Ста.) — Рога́й (Рик.) — Ґльнічо́к (Ву.) — Бо́жий бичо́к (Острв. забобон: як ки́не ся до ста́йнї, бу́дут ся коро́ви доїли) — Тур (Ско.) — ♂ Тур.

♀ Туриця (Вільг.) — Тýрок (Мил. Угринів коло Сокаля) — Коваль (Боб. Тарт.) — ♂ Рогли́к. ♀ Рогли́ця (Вовч.) — Рогач)Лем.) — Царяни́к (УР.) — ♂ Бо́жий во́лик. ♀ Бо́жа коровка (Гл. (УР.) — ♂ Рога́чь. ♀ Рога́чька (УР.) — ♀ Коза́чка (УР.) — ♂ Жук. ♀ Жуколи́ця (Імстичево на Угорщині).

Melolontha vulgaris Fabr. Gemeiner Maikäfer. Хруста́ль (Вовч. psl. хрѫстъ locusta; хрискати, хрястати, хрущ) — Бри́ндас (Х.) — Бомба́р (Км. бомба́р брунчи́т) — Бомба́к. Бумба́к (УР.) — Хруст (УР. cf. psl. хрѫстъ) — Бомбар (Лем.) — — Larve. Engerling. За́боросняк (Бул.) — Заборозе́ник (Боб.) — Шпандра́к (С. С.) — Повх (Кру.) — Дюк (Ву.) — Бороздю́к (Ден.) — Бороздя́ник (Стіб.) — Роба́к (М. в.) — Мандибу́рєний черва́к (Вовч.) — Са́лєник (Пн.) — Мартинюк (Оп.) — Білий хробак (Лем.) — Бедрак (Лем.) — Пендрак (Лем.) — Салак (УР*.).

Melophagus ovinus L. Schaflaus. Schafzecke. Капу́ша (Яб.) — Кепу́ша (Яс.) — Клїщ вівчий (Лем.) — Клїщ овчий (УР*.).

Myrmica flava. gelbe Knotenameise. Цвіндик (Боя.) — Пікуне́ц (М. в.) — Парамýд або Ра́дзік (С. б.) — Ра́дзик (При.) — Ре́дзик (ВМ.) — Ра́зик або Ра́дзик (Бу. дýже допекли́вий; походить від „ра́зити“) — Во́пар (Ку. опар.).

Palingenia horaria. Eintagsfliege. Ри́бяча спадь (Стру.).

Papilio. Schmetterling. Мотавíльник (Дун.) — Муталúця (Сос.) — Мотиле́ць (Город.) — Крíлик (Кроп.) — Слїпу́шка (С. С.) — Пириця (Стіб.) — Пири́чка (Бар.) — Чепіри́ця (Сос.) — Лїтавка (См. примір: білі лїтавки́). — Сьвíрок (Бор. Зам.) — Ціцик (Я.) — Іщиця (Хот.) — Мотовиляк (Чор.) — Мотилиця (Ван.) — Мотиля (Бон.) — Мотиль (Рі.) — Ментáлик (М. в.) — Мотиляк (УР*.) — Лїтайка (УР*.) — Лотай (УР*.).

Phalaena. Nachtfalter. Чепіри́ця (Сос.) — Нетле́нниця (Торч.) — Тлїнь (Стубенко) — Бри́нчка (Єв.) — Спари́цє (Брщ.) — Не́тля (Хот.) — Пири́ця (Гру. Бол.) — Го́лод (Бистр. Кроп.) — Смерть (Л. я.) — Смертка (Л. я.) — Цьмор (К.) — Цьмук (Виш. Пл.) — Цьму́ха або Цьмух (Кам. н.) — Цьму́ха (Ско.) — Нїтка (Кру. Д. забобон: як би нїтка впáла в во́ду а чоловíк би спив, то був би голо́дний) — Іщевиця або Іщериця (М.) — Іщиця (Не.) — Моти́лик (Кроп.) — Щи́ця (Бор.) — Вíщиця (Уст. Лоб. Б.) — Опарелиця (Рі.) — Опариця (Лем.) — Мотилиця (Лем. а мотиль Tagfalter) — Нора

(Лем.) — Потемряк (Лем.) — Масляниця (Лем.) — Цьма (Лем.) — Ущиця (Лем.) — Смéртний мотиль або Смерть (УР.) — Кляпус (УР.) — Босоркáня (УР.) — Босоркáня мохнáта (УР.) — Смерть (УР.*) — Смертка (УР.*) — Лїтайча або Лотай (УР.*) — Опар (УР.*) — Босорканя (УР.*).

Periplaneta orientalis L. Kakerlak. Küchenschabe. Козáка (Себ.) — Козяк (С. б.) — Козáка (Дер.) — Козáк (Ку.) — Тóрґан (Кам. л.) — Торгáн (М. в.) — Дергýн або Тарган (Рзг. Буд. — Коргáн (Пн.) — Дергýн або Дергáн (Гу.) — Кáпець (Тор.) — Ковáль (Зам.) — Кабáля (Мед. Вой. cf. bakula gryllus domesticus Triest. bacolo blatta; Trient bagul periplaneta orientalis) — Каракóн (Стрі.) — Мускáль (Лї.) — Москáль. Мускáль (М.) — Байдúха. Байдóха (Мах.) — Піп (Лоб.) — Пóпик (Уст.) — Каралýх (Обор.) — Галóха (Стїб. Семер. також: Галóха назва чорної корови) — Швед (Піс.) — Швець (Дер.) — Жид (Підг. Дов.) — Вулóха або Ґáдзя (Хот.) — Шваб (Мерв. Гл. Льв.) — Жужíль (Не.) — Жýжелиця (С. С.) — Монджáк (Гарб. — Кайдáк (Кос. на Оп.) — Хайдáк (Ласк.) — Мончýр (Кун.) — Капúця (Сел.) — Ковшáк (Рак.) — Сýка (Замч.) — Тараканá. Каракáн (Калуш к. Стан.) — Гóлод (Меж. plur. гóлоди) — Хабýля (Ус.) — Харатóн (Боя.) — Плащáк. Плещáк (Ден.) — Мороїд (Кв.) — Шкургáн (Ус.) — Коргáн (Буд. К. РМ.) — Попенька (Ван.) — Коваль (Бон.) — Постанець (Лем.) — Кракоч (Лем.) — Ковáчка (УР.) — Горгáн (УР.) — Коваль (УР*.) — Кракоч (УР.*) — Жидівский хробак (УР.*).

Phyllodromia germanica L. (Blatta germanica). Deutsche Schabe. Хабáй (Стрі.) — Сас (Виш.) — Каракóн (ВМ.) — Швéдик (М.) — Каракон (Оп.) — Прус (УР.).

Pyrrhocoris apterus L. gemeine Feuerwanze. Тáтар (М. в.).

Sciara militaris Now. Heerwurm-Trauermücke (черви) Жирки́ (Пл.).

Strachia oleracea L. Gemüsewanze, Kohlwanze. Жидíвочка (Гра.).

Syrphus. Blattlausfliege. Скалá (Мил.).

Tabanus bovinus L. Viehbremse. Rinderbremse. Бóмко (Кам. н.) — Бонк (Дун. Оп.) — Биндзáрь (УР.).

Tettix. Dornschrecke. Скакунéць (С. б.).

Tinea. Кушпíль або Мíль (Гу.) — Тлíя (Сос.) — Тля (Стїб.).

Vespa crabro L. Hornisse. Ше́ршень (Руд.) — Шаршо́н (Кус.) — Ше́ршун (В.) — Саршін (Ван.) — Саршон (Лем.) — Се́ршун (УР.).

е) до номенклятури декотрих инших Безхребників.

Anodonta. Teichmuschel. Чарапа́ха (Брщ.) — Коколю́с (Б.) — Же́бечі карабушкй (Ст. н.) — Жа́бині ми́сета (С. в.) — Жа́бєча пу́шка (Гл.) — Жа́берница (М. в. — Жа́бєча скри́нка (Ско.) — Жа́бляча скри́нка (Лбл.) — Ска́лка (Гл. також Unio.) — Черепа́нька або Канька (Гу.) — Жа́блянка (УР.) — Жа́блячі кори́тята (УР.) — Корботя́та жа́блячі (УР.) — Корита́йка (УР.) — Кори́тница мала́ (УР.) — Кори́тята (УР.) — Кори́тята водяні (УР.) — Кори́тка (УР.) — Кори́тянка (УР.) — Кори́тятко жаблячоє (УР.) — Жабї коритця (УР.* також Unio).

Arion. Wegschnecke. Сломо́к (Бу.).

Ascaris lumbricoides L. gemeiner Spulwurm. Глиста́ чолові́ча (УР.).

Astacus fluviatilis Fabr. Edelkrebs. Рак. — ♀ Рачи́ця (Д.) — Рак виліпивший ся: Лїню́х (Стрч.) — Лїнець (Верхоб.) — Облї́зний рак (к. Кам.) — Лїну́шка (УР.) — Ли́нявий або Линю́щий рак (Вз. рак що лїнить ся [Українці кажуть: линя́є]. Як яра пшениця цвите, тогдї раки найлїпші. Суть то так звані: „Пшени́чники“ Butterkrebse.) — Карк у рака (УР.*) Krebsschwanz. — Кр'у́пи (УР.) Eier unter dem Postabdomen des Krebsweibchens. Пацюрки у рачіци (Лем.) Eier des Weibchens.

Cystercus cellulosae. gemeine Finne. Решітка (Кам. л.) — Решету́ха (Ден.) — Горо́шок (Г. н. горошкова́та солонина = солонина з горошками) — Ви́скок (к. Пер.) — Ви́скок (Л. К.) — Решети́нець або Кру́па (Сл.) — Кру́пка (Торч.) — Ве́нґри́на (Лем.) — Ярчух (Лем. cf. ярец = ячмінь) — Уш свинська (УР.) — Уш в мя́сї (УР.) — Горох (УР.*) — Крупа (УР*. солонина занечищена крупами = крупна солонина, крупниста солонина).

Gammarus pulex De Geer. gemeiner Flohkrebs. Кривобік (Уст.).

Gordius aquaticus Duj. Wasserkalb. Волоко́льник (Замч.) — Во́лос (У. Р.).

Haemopis vorax Moq.-Tand. echter Pferdeegel. Пя́вица кі́нська (УР.).

Hirudo. Blutegel. Пя́вица (УР.).

Hirudo officinalis Sav. ungarischer Blutegel. Пя́вица хісновúта (УР.).

Ixodes ricinus L. gemeine Hundszecke. Holzbock. Клúщ лїскóвúй. Клі́щик (УР.).

Limax. Nacktschnecke. Сломóк (Ву.).

Lumbricus terrester L. gemeiner Regenwurm. Глистá земянá (УР.).

Lycosa syngoriensis Walck. Напрýдник (Ден.).

Oniscus murarius Cuv. gemeine Mauerassel. Стóніг (Д.) — Стонóга (Км.) — Стоніжка (В.) — Стóгнова (Стрв. = стонога) — Стогнá (Ус.) — Костонóга (Ласк.) — Овечка (Бон.) — Бирка (Лем.) — Базка або Овечка (Лем.) — Стоніжник (Лем.) — Стоні́жка (УР.) — Стóніж (УР.) — Плїснявка (УР.) — Мохнáлька (УР.) — Стоножка (УР*) — Бирька (УР.*) — Мухавка (УР.*).

Phalangium parietinum Herbst. gemeiner Weberknecht. Schuster. Косец (Лем.) — Косибав (Лем.) — Косяр (Ван.) — Косáк (УР.) — Косáрь (УР.) — Косáш (УР.) — Косúй-коса (УР.) — Косéць (УР.) — Коса (УР.*) — Косец (УР.*) — Косяр (УР.*).

Taenia solium Rud. Bewaffneter Bandwurm des Menschen. Пантликова глиста (УР*) — Пантликовúй глист (УР.*).

Unio (pictorum) Flußmuschel, Malermuschel. Коколю́с (Б. в.) — Скóйка (Км.).

ж) до номенклятури ботанїчної.

Abies pectinata DC. Weißtanne. Їль (РМ. genit. е́ли).

Acer campestre L. Feldahorn. Пáклин (В.) — Сýкліть (Кол.) — Сýклен (Кол.) — Білóклепь. Білокленúна (УР.).

Acer tataricum L. herzblätteriger Ahorn. Чорнóклень (УР.) — Чорнокленúна (УР.).

Achillea millefolium L. gemeine Schafgarbe. Кровник (Л.) — Кервавнúк (Мик.) — Серпорíз (Город.) — Серпнúк (Терн.) — Серпíй (Терн.) — Крéчка (Крп. Крячка) — Рýмер (Бон.) — Муращівнúк (УР. сїкýть і даю́ть з отрýбами для пульóк і качóк) — Кервавнúк (УР.*).

Achillea nobilis L. edle Schafgarbe. Коломи́йка (Др. по городах).

Aconitum. Eisenhut. Чорнотóя (Пл.) — Нетóя (Тухк. Лук. н.) — Кошка (Лем.) — Косáтка (Лем.).

Aconitum napellus L. Giftheil. blauer Sturmhut. Лáбачий (Мик.) — Черевúчки (к. Льв.).

Acorus calamus L. gemeiner Kalmus. Татарúнє (К.) — Шавáр або Татарнúк (С. Бу. К. н. Ви. О. Л. К.) — Лепішнúк (Ч.) — Сашина або Татарскоє зїля (Кор.) — Бíлий саш (УР.).

Aegopodium podagraria L. Giersch. Яглúця. Яглúчка (Пдл.) — Хавá (УР.) — Боршéвка (Бол.).

Agaricus campestris L. Champignon. Tafelpilz. Печарúцє або Стернівка (Дун.) — Чепарúця (Лóл.).

Agaricus piperatus L. Pfefferschwamm. Гірчицє (С.) — Білю́га (Либ.) — Гиркúня або Скрип (Лем.).

Agaricus ruber Sw. Суровика (УР.*).

Agrimonia eupatoria L. gemeiner Odermennig. Золотнúк (К.).

Agrostemma githago L. Kornraden. Rahl. Кукýль (Город.).

Agrostis vulgaris With. gemeiner Windhalm. Половýха. Половýшка (Крс. замолоду може ужитись яко пастов для коней і рогатого скоту, однакож з всїх трав найскорше половіє, вже при кінци липня і з початком серпня і тогдї на пашу зовсїм не придатна.) — Метлю́к (Лях.) — Одностéблиця або Половýха (Пер. пополовіє, не їсть худоба).

Alchemilla vulgaris L. gemeiner Frauenmantel. Навратник (УР*.).

Algae. Algen. Ґльóни (Тпл. nom. sing. Ґльон = глїнь).

Alisma plantago L. gemeiner Froschlöffel. Жабник (УР*.).

Allium cepa L. Küchenzwiebel. Zipolle. Bolle. gemeine Zwiebel. одміни: Димýрка (Мал.) — Дúмка (Брщ.) — димлена цибуля) Rauchzwiebel. — Мандибурéнка (Стан. Солодковáта цибýля; рóдит богáто; під корчéм як мандибýрка; єї сúльно їдé).

Allium fistulosum L. Jakobszwiebel. Плодúстець (Гал.) — Плодúстица (РБ.) — Плодýшка (Город.) — Плодúсток (УР.)

Allium porrum L. Lauchzwiebel Porre. Пóра (Д.).

Allium sativum Knoblauch. Чеснáк (Бол.).

Allium victoriale L. Schlangenknoblauch. Гáдєчий чеснóк (Ж. уживають єго против укушеню змиї, натираючи зїлєм, а именно цибулею, місце укушене. Думають також, що вже від духу чесноку того втїкає змия. Тому то і носять часто чеснок гадєчий при собі).

Alnus glutinosa Gaert. gemeine Erle. Вíльха чóрна (Стр.).

Alnus incana DC. weißgraue Erle. Вíльха бíла (Стр.).

Alnus viridis DC. Alpenerle. Лéліч (Ж. на Чорній горі).

Alopecurus pratensis L. Wiesenfuchschwanz. Мýшка пшенúчна (Самб.).

Alpinia galanga L. Galgant-Alpinie. Калгáн (Укр. горівка намочена в калгані = калганівка).

Althaea officinalis L. Eibisch. Цвткú (Гл.) — Пацїрник. Пацурник (УР*.).

Althaea rosea L. Stockmalve. Черепáня (УР.).

Amanita caesarea Scop. (Agaricus caesareus). Kaiserling. Herrenpilz. Eierschwamm. Яéшник (Гл.) — Королúця (УР.).

Amanita muscaria Pers. (Agaricus muscarius L.) Fliegenschwamm. Троéнка (Д.) — Мушірка (Ж.) — Маримýха, Марúмуха. Марúмух (к. Брод) — Мухомóра (Гр.) — Мухомóриць (Лс. Пдлт.) — Парúмух (Кам. н.) — Паримýха (Кам. л.) — Марúмух (Зах.) — Мухаїра (Я.) — Мухаїрка (Ско.) — Мушарка (Ван.) — Жабюрка (Оп.) — Маримуха (Лем.) — Королúця дурнá (УР.).

Amarantus retroflexus L. rauhhaariger Fuchsschwanz. Щур (Зам.).

Anemone hepatica L. (Hepatica triloba DC.). Прáлїска сúня (Пдл.) — Гепáтика (к. Льв.)

Anemone nemorosa L. Buschwindröschen. Яглúчка веснянá (Зак.) — Раст бíлий (к. Льв. (УР.) — Пралїска бíла (мéнша) (Пдл.) — Конопелка (УР.*).

Anemone pulsatilla L. gemeine Kuhschelle. Küchenschelle. Пасербíта (М. в.).

Anemone silvestris L. Wald-Windröschen. Прáлїска бíла (більша) (Пдл.).

Anethum graveolens L. gemeiner Dill. Gurkenkraut. Окропéц (D. genit. окрiпцю) — Кропец (Лем.) — Копер (Лем.).

Anthemis cotula L. Stinkende Hundskamille. Рýмер (УБ.) — Рýмин (УР.) — Романúця (УР.).

Apera spica venti L. Weitschweifige Windfahne. Хметелúцв (Мач.) — Шмовда (Лем.).

Apium graveolens L. gewöhnlicher Sellerie. Селера (Д.).

Arctostaphylus officinalis Wimm. Grab (Arbutus uva ursi L. Bärentraube. Sandbeere. Мученúця (Горд. ягоди в серединї як мука).

Arnica montana L. Berg-Wohlverlei. Скусівни́к (Во. Др. від ску́си т. є. коклюшу).

Arrhenaterum elatius L. (Holcus arenaceus Schrad. Avena elatior Willd.) Haferartiges Pferdegras. Glatthafer. Му́шка вівсяна́ (Самб.)

Artemisia absinthium L. Wermut, Полинь (УР.*).

Artemisia campestris L. Feld-Beifuß. Чорна биль (Лем.) — Бі́ждерево (УР.).

Aspidium. Schildfarn. Папортина (Лем.).

Aster amellus L. Christauge. blaue Sternblume. Базанди́р (С. б.) — Басанти́р (Гр. на Парасковії приносет до церкви) — Басара́н (Брщ.) — Іва́нок (Кос. на Оп.).

Atropa belladonna L. Tollkirsche. Мадриґа́н. Мадраґа́н (Ж. Назву ту належить порівнати з румуньским matraguna, котрий то вираз знов повстав із італіяньского mandragora, імени ростини одмінної, хоч і посвяченої, именно Atropa Mandragora K.) — Матридуи́н. Матридуи́на. — Надраґуля (УР.*).

Avena fatua L. Windhafer. Гала́й (Буд.) — Дику́н або Скаку́н (Бол.) — Вівсю́к або Скаку́н (Дом). — Чорногу́з (Ч.).

Avena orientalis Schreb. Fahnenhafer. Бога́ч або Коса́ч (Я. я.) — Грива́к (к. Сок.) — Бо́йко (к. Яв.) — Косича́к (Стр.) Овес богатий (УР.*).

Avena sativa L. gemeiner Hafer. Скорозрілка (Лем. скорше пристає, як другий, як ще зеленястий; як го тогди не скосити, то ся сипе).

Balsamina hortensis Desp. (Impatiens balsamina L.) Garten-Balsamine. Вербова́ня (УР.) — Вербі́вка (УР.).

Bellidiastrum Michelii Coss. (Doronicum bellidiastrum L.) gemeine Sternblume. Сто́крать (Ж.).

Bellis perennis L. Gänseblümchen. Ку́рєча сліпота (к. Льв.) — Не́рест (Стр.) — Чичи́на весня́на (Стр.) — Моріжничо́к (Мш.) — Маєтка (Ва.) — Ґомбички́й (УР.) — Стокрастка (УР.*).

Beta vulgaris L. gemeine Runkelrübe. Ру́нкля. Ру́нтля. Ру́мпля (УР.).

Betula alba L. Weißbirke. Білий берест (Лем.).

Boletus edulis Bull. Steinpilz. Edelpilz. Бі́лий гриб (Р.) — Гриб бі́лий (Ф. Ба.) — Бі́лик або Біля́к (Засанки) — Білас (Лем. Мясівка по переломаню остає біла) — Черствак (УР.*).

Boletus luridus Schaeff. Saupilz. Потеч (Ван.).

Boletus luteus L. Ringpilz. Butterpilz. Масльох (Ван.).

Brassica napus L. esculenta. Kohlrübe. Wrucke. Карпеля (Лем.) — Квак (Пл. Сл.) — Квака.

Brassica rapa L. Rübenkohl. weiße Rübe. Гриза́чка. Гриз'у́чка (Калущина. УР.) — Сироїжка або Бíла рíпа (УР.).

Briza. Zittergras. Трісу́чка (Тужилів коло Кал.) — Трісени́чка. Трусени́чка (Стор.) — Трісиру́бичка (Гра.).

Bromus. Trespe. Оси́ґа (Від.) — Шмир або Стоколоса (Лем.).

Bryonia. Zaunrübe. Гордо́бить (УР.).

Calendula officinalis L. Totenblume. Па́зюрцї (Пер.).

Callistephus chinensis L. (Aster chinensis). Garten-Sternblume. Конфітелїя (С. С.) — Вараны́чка (Мшкол) — Талі́рка (Зак.) — Пітільо́н (Бу.) — Конфе́стра (Ус.) — Компосте́ля (Ста.) — Драны́чка (Сз.) — Ґереґова́ня (УР.) — Таріл кий. Тарілцї (УР.) — Астраківа. Страківа. Астратік (УР.*).

Caltha palustris L. Sumpf-Dotterblume. Ло́точ. Лата́ч (Стр.) — Ло́тар (Л. я.) — Ло́так (Кам. л. ци ма́ло ло́таку = богато ло́таку) — Ло́тань (Бу. Яв. М.) — Ло́тач (Сор.) — Ло́таш (Стр.) — Лата́чка (Зап.) — Лота́к (Кам. вол.) — Лотай. Лоташ (Лем.) — Ло́тарь (УР.).

Campanula. Glockenblume. Зба́нок (Т.) — Пукалка (УР*.) — Пауки (УР*.).

Cannabis sativa L. gemeiner Hanf. Коно́пля. Коло́пня. — Коно́па (УР*.). — Плоскінкий = перші коно́плї Staubhanf. Головатки́й Samenhanf. — Ма́тїрниця (Від.) — Коло́ватнї (Печ.) Samenhanf. — Пляскури перші коноплї Staubhanf. Драби другі коноплї Samenhanf (Рі.) — Посквонки (Бли.) — Поскубки (Ван.) — Розкліпки (Ван.) Staubhanf. — Головачи (Оп.) Samenhanf — Сухи коноплї (Лем.) Staubhanf. Насїнні коноплї (Лем.) Samenhanf.

Сїменец (Лем.) = сімяу східній Галичинї.

Cantharellus cibarius Fr. Eierschwamm. Pfefferling. Лишівка (Лем. УР*.).

Capsicum annuum L. gemeine Beißbeere, roter Guinea-Pfeffer. Schoten-Pfeffer. Перчи́ця (Печ. Кіц.) — Папри́ґа (Рж.) — Червений попер (Лем.).

Carduus. Distel. Бодак (Лем.) — Ко́льковник (УР.) — Коля́чник (УР.*) — Чорто́вое насїня (УР.) — Хлопске серце (УР.) Женьске серце (УР.*).

Carex. Riedgras. Segge. Різоха (Крс.) — Різу́ха (Кол.) — Осока́ Осо́ка (Терн.) — Різу́ля (Піс.) — Різова́тиця (Торч.)

— Остри́ця (В.) — Уши́вка (Жад. від неї не пра́вити това́р; товар in der Bedeutung: Vieh) — Різчина́ (УР.).

Carex montana L. Berg-Segge. Сигнова́чка (Т.).

Carex paludosa Good. Morast-Riedgras. Мочери́на (Мк.).

Carlina (acaulis і vulgaris). Eberwurz. Девятисил (Крс.) — Девятисильник (Крс.).

Centaurea cyanus L. Kornblume. Ziegenbein. Синец (Лем.).

Centaurea jacea L. gemeine Flockenblume. Підо́йма (Крп. — Міцне зїля (Лем.).

Ceratonia siliqua L. echter Johannisbrotbaum. Bockshornbaum. Біб туре́цкий (У. Д.).

Cetraria islandica L. Isländisches Moos. Грань (Ж.) — Грани́ця (Ж. росте на верхах Чорної гори дуже густо і бивно творячи збиті подухи).

Chaerophyllum aromaticum L. (Myrrhis aromatica Spr). Gewürzhafter Kälberkropf. Морквяни́ця (Лем.) — Моркі́вни́к (УР.).

Chelidonium majus L. gemeines Schöllkraut. Schwalbenwurz. Земи́зело (Гра. К. сок на опарі) — Зелемо́зелень або Земо́зелень (Гі.) — Земо́зелен (Добрус.) — Лемі́з (Ріп.) — Само́зелень (Євір.) — Муро́ва ла́стівка (УР.) — Ростопаст (УР*.).

Chrysanthemum leucanthemum L. weiße Wucherblume. Королї́вка (Крс.) — Короли́це (Кол.) — Коро́лька (Либ.) — Невістýльки (К.) — Невїстки (Ж.) — Торг (Мач.) — Кралька (УР*.).

Cichorium intybus L. gemeine Cichorie. Wegwarte. Батіжник (Ван.) — Гонько (Лем.) — Голубїй (УР).

Cirsium. Kratzdistel. Колю́к (Крс.) — Бодла́к (Крс.) — Колю́чник (Крс.) — Байдра́к (Гал.) — Коляк (УР.*) — Колячина (УР.*).

Cirsium arvense Scop. (Serratula arvensis L) Saudistel, Haferdistel. Опси́ґа або Осетий (УР.) — Осе́тник (УР.) — Оси́тник (УР.).

Cirsium heterophyllum All. (Cnicus heterophyllos) verschiedenblätterige Kratzdistel. Храбу́ст (Ж).

Cirsium lanceolatum L. (Cnicus lanceolatus Roth.) lanzettblätterige Kratzdistel. Дід (Город. так зовуть також много инших бодяків; імовірно тому, що по одцвитї головки мїстячі в собі нелупцї увінчені опушком (pappus) представлають нїби голови сїдих стариків або дїдів).

Cirsium rivulare L. Bachliebende Kratzdistel. Обрíдник (Мк.)

Clavaria. Keulenpilz. Баранéчка (Кол.) — Щіткóванец (Либ.).

Claviceps purpurea Tulasne (Sclerotium clavus Dec.) Mutterkorn. Мончáр (Бор.) — Мýченик (Зам.) — Мучни́к (Стіб.) — Шпіж (Дев. шпіж виростає в колосї в житї) — Спір (Кам. стр. Піт. Бор. як бýде спір, то бýде хлíбови попíр. — досúть спóру) — Пóпір або Полóн (Виш. plur. попері) — Спорéц (Терн. Бел.) — Шпорéц (Мач. genit. шпорцю) — Спорíй (Др. Яв. Старе село коло Тешанова) — Сить (Ден. Терн.) — Дúкий спр (Бор.) — Зáтíк або Вúмук (Зам.) — Бáбка (коло Солотвини) — Мáток (gener. masc. прим.: кýпа мáтку). — Мáтиця (Рзг.) — Мáтичка (Вол.) — Какарýдза або Какарýза саморíдна (В.) — Солóдуш (Мал.) — Ріжóк (Ско.) — Жúдик (Дун.) — Прúспір (Брод.) — Ріжóк (Київщина plur. ріжкú) — Рожóк (Город. plur. рожкú) — Мучник (Бон.) — Намелец (Рі.) — Намелюх житний (Оп.) — Житниця (Чор.) — Мамка (Лем.) — Матиця (Лем.) — Намель (Лем.) — Намелюх (Лем.) — Матка житна (Лем.) — Голóвенька (УР.) — Дiке зерно або Матиця (УР*.).

Clematis recta L. Steif-aufrechte Waldrebe. Змиївóна (Крп.).

Cocculus suberosus DC. (Anamirta cocculus Wight.) fischtödtender Mondsame. Маслáк. Маслáґ (УР.).

Coffea arabica L. echter Kaffeebaum. Кавей (УР*.).

Colchicum autumnale L. Herbst-Zeitlose. Wiesensafran. Дикий чеснок (Берест, над Фличком).

Conferva rivularis L. Bachwasserfaden і другі роди Conferva Шовковáтиця. Шовкóватиця (Крс.) — Шовкóвице (С.) — Намýленка (Мк.) — Водовá вóвна (Ж.) — Жáбуратина (Самб.) — Жабурúне (Чортк.) — Зеленúна жабянá (Самб.).

Conium maculatum L. gefleckter Schierling. Болúголов (Мк.) — Дудвá (Мк. так зовуть теж Chaerophyllum temulum).

Convallaria majalis L. Wohlriechende Maiblume. Маївка (к. Льв.) — Кукурíчка (к. Льв.) — Дúкий виногрáд (Б.).

Convallaria multiflora L. Vielblumige Maiblume. Воняк (Крп.).

Coriandrum sativum L. Angebaueter Koriander. Wanzendill. Троя́н (Лук. н.).

Cornus sanguinea L. gemeiner Hornstrauch. Дрíнка (Лем.) — Свиб (Лем.) — Рогýтник (УР).

Corydalis solida Baumgart. Dichtknolliger Lerchensporn. Кóники (к. Льв.).

Corylus avellana L. gemeine Haselnuß Лїсковий горіх (Мал.) — Лїщáня (Сл.) Лїщáнка (Сл.) — Лїщáна або Лїщáнка (УР.)

Crataegus. Weißdorn. Hagedorn. Глоїна (Стру.) — Оглід (Зак.) — Лога (Лем.) — Логиня (Лем.) — Логовий кряк (Лем.) — Гліг (Лем.) — Логинá (УР.) — Гліг (УР.) — Глогíвка (УР.) — Гліг (УР*.) — Логинька (УР.*).

Crepis biennis L. zweijähriger Pippan. Свиннáк (УР.).

Crocus vernus L. Frühlings-Safran. Бриндýшка (РБ.).

Cucumis citrullus L. gemeine Wassermelone. Гризáчка (УР.) — Гризýчка (УР.).

Cucurbita lagenaria L. Flaschenkürbis. Calabasse. Таракýцька (Херс.) — Тúква (Херс.).

Cucurbita pepo L. gemeiner Kürbis. Динник (УР.). — одм. Шекýчька. Печýчька (УР). овочі печуть для людéй; Свинячька (УР.) овочі для свиней.

Cuscuta epilinum Weih. Leinseide. Flachsseide. Черéвка (Мил.) — Черéвець (Лбл. genit. черéвцю) — Повитúця червóна (Кру. як достигне, червона) — Фéна (УР.). — Сплýтачка (Лем.) — Червéна нúтка (Лем.) — Казúлен (Лем.) — Паршивка (УР.*).

Cuscuta europaea L. große Seide. Буракú (поглушит конюшину, спутав льон).

Cydonia vulgaris Pers. gemeine Quitte. Кормóша вадь Журавúнник (УР.).

Cynosurus cristatus L. Kammgras. Мýшка (Самб.) — Мýшиця (Самб.' „мушками зовуть кілька родів трав, межи иншими також роди Китника Alopecurus і др.“) — Смúкавка (Лях.) — Смичка (Лях.) — Смúкавка (УР.).

Dactylis glomerata L. Knäuelgras. Житнúця (Крс.).

Daphne (cneorum) (wohlriechender) Seidelbast. Дібрíвка (Брод.)

Datura stramonium L. Stechapfel. Дúвдур (Бу. Замч.) — Бісдéрево (Стру.) — Диндéрево (Ріп.) — Дендéрево (Брщ.) — Свúньске насíня (Л. К.) — Дендéра (Зак. Город.) — Дур (Радом.) — Чудофáй вадь Дúка папрúка)(УР.).

Daucus carota L. gemeine Mohrrübe. gelbe Rübe. Морков (Лем.) — Жóвта рíпа або Мóрков (УР.) — Сорóче гнїздó дúков (УР.) — Мóрхва (Терн. Кол.).

Delphinium consolida L. Feld-Rittersporn. Сорóчі лапкú (Ф.) — Козéнька (Сос.) — Мандрíвец (Ст. С.) — Сорóка або Со-

кирки́ (Ден.) — Бо́жі чобіткй (УР.) — Цоркола́ вадь Сороколя́б (УР.).

Dictamnus fraxinella Lenk. gemeiner Diptam. Свековни́к (Стр.) — Цвиковни́к (Стр.) — Сві́ковка (Стр.).

Digitalis (ochroleuca Jacq.) (gelber) Fingerhut. Напа́льки (Остр. plur. tant.)

Dianthus... Пі́сє те́рне (Сг. С.).

Echinops sphaerocephalus L. gemeine Kugeldistel. Твердосон (Бон.).

Epilobium angustifolium L. schmalblättriges Weidenröschen. Знїти́лник хлопский (к. Брод.).

Epilobium palustre L. Sumpf-Weidenröschen. Знїти́лник дї вочий (Брод. шют, коли черево болит).

Equisetum. Schafthalm. Schachtelhalm. Євка і Смерічка (Т.) — Скрипе́ц (коло Ярославля) — Ми́шача гре́чка (Бог.) — Скорпі́й (С. В. — Падиволос (Крс.) — Скрипі́й (Шол.) — Кудї́лька (Бол.) — Тряска (Лем.) - Ялинка (Лем.) — Ївка (Лем.). — Веретїнця (Лем. plur.) — Жабій смеречок (УР.*).

Eriophorum. Wollgras. Binsenseide. Wiesenwolle. Ко́тики (Др.) — Тонконі́г С. б.) — Пеле́шник бі́лий (Ян.) — Кітка (к. Льв.) — Спячник (Лем.).

Eryngium planum L. Flachblättrige Mannstreu. Перекити́поле (Трг.) — Перекотипо́ле (Ж. ним вітер кочє́ далє́ко).

Erythraea centaurium L. gemeines Tausendgüldenkraut. Золотни́к (Гл.) — Дзендзелїя (Лем.) — Ценцерія (УР.*).

Eupatorium cannabinum L. Hanfkraut. Алpkraut. Бу́чениш (Ж. на Чорній Горі найшов я кілька примірників межи жерепом на височині 1580 метрів над верхнею моря) — Ошадец (Лем.).

Euphorbia (cyparissias L.) (Cypressen-) Wolfsmilch. Су́че молоко́ (Б.) — Вовчине́ц (Крс.) — Пс є молоко́ (Крс.) — Млї̈чє́й (В.) — Землє́зїл. Земо́зїл (Крс. „зато́вкуют тим зї̈лєм ри́бу: зібю́т ка́менем земо́зїл, щоб молочко́ виходи́ло; пото́м мечуть в мїсце, де вода́ супокі́йна або загаче́на. Ри́ба напи́вшись молочка́ умлїває, перекида́є ся ниць. Тогди́ її беру́т. В иншіх сторонах: земозелень = Chelidonium majus гл. стор. 41. і Початки до уложеня номенклатури і пр. II. стор. 30.) — Пе́сє (песце) молоко́ (УР.) — Су́че молочко́ (УР.) — Кітче молоко (УР.*) — Кізє молоко (УР.*) — Кізє молоко (УР.*) — Канє молоко (УР.*).

Evonymus europaeus L. Spindelbaum. Проскурúна (Ско. Пдл.) — Прискорúна (Т.).

Evonymus verrucosus L. Pfaffenhütlein. Футарáйки (Либ.) — Попове мудя (УР.*).

Festuca. Schwingel. Костерáва (УР.) — Кустриця (УР.*).

Ficaria ranunculoides Dec. (Ranunculus ficaria L.) Пшенúчка (Пдл.) — Пшенúчка бíльша (Пдл.).

Fragaria collina Ehrb harte oder Hügelerdbeere. Presterling. Knackelerdbeere. Хрýставка (Сгрв.) — Ягода чепеґóва (УР.).

Fragaria vesca L. Erdbeere. Суничник (Зак.) — Суницшник (Мв.) — Шуницє (Св.) — Червóна ягода (Рек. Пдг.).

Galanthus nivalis L. gemeines Schneeglöcklein. Снїгýрка (Верхр.) — Козодрúчка (Бру.) — Козодрúск (Св. кóзи хапáют) — Ґодзúнка (Л.) — Ґуґурдза дúка (Лях.) — Колокоцéй (к. Стан.) — Мартéнка (УР.) — Козодрúст або Конодрúст (УР.).

Galium aparine L. Kleber, kletterndes Labkraut. Повитúця дрýча. (Кру.) — Липник (Тил.).

Galium verum L. echtes Labkraut. Зáтай (Скв. н,).

Gentiana. Enzian. Ґензýра (Дб.) — Джінджýра або Дзіндзýра (Ж.).

Georgina variabilis W. (Dahlia variabilis) verschiedenfarbige Georgine oder Dahlie. Ґірґóнія (Ож.) — Ґóрґія (к. Стан.) — Ґеверґíна (УР.) — Ґерґíна (УР.).

Geranium dissectum L. Zerschlitztblättriger Storchschnabel. Змиївка (Бол.).

Geranium palustre L. Sumpf-Storchschnabel. Прибíй (Мк.).

Geranium phaeum L Rotbrauner Storchschnabel. Гáдевчі жéла (Мк.)

Glecoma hederaceum L. (Nepeta glechoma Benth.) gemeine Gundelrebe. Erd Epheu. Плющ або Котячі булкú (В.) — Коцурник (УР.*).

Glyceria spectabilis K. Hoher Schwaden. Лепéха (Зак.) — Лепехá (Зак.) — Лепéш [„Лепешником“ „Лепехою“ зовуть теж загалом зарости болотяні і загалом коловодні ріжних ростин, передовсїм же шувару (Acorus calamus)] — Лепешняк (Укр.) — Шіварéц бíлий або Лепéх (Бу.).

Gnaphalium dioicum L. Frühlings-Ruhrkraut. Котéчі лáпки (к. Льв.).

Gnaphalium silvaticum L. Wald Ruhrkraut. Сухíтник (Мн.) — Бóже житцé (УР.).

Hedera helix L. Epheu. Глисня́к (Радом.) — Борощáник (УР.).

Helianthemum vulgare Dec. Sonnenröschen. Goldröschen. Жовтýх (Київщ.).

Helianthus annuus L. Sonnenblume. Просóнцвіт (УР.) — Посоня́шник (УР.) — Просоня́шник (УР.) — Сонечник (УР.*) — Насоне́шняк (Город.).

Helleborus (viridis L. (grüne) Nieswurz. Спиндз (к. Буч.).

Heracleum sphondylium L. gemeine Bärenklau. Пук (Ж. їдять спре било; оно солодке) — Мшаль (Лем.).

Hordeum. Gerste. Ярец (Лем.).

Hordeum distichum L. zweizeilige Gerste. Плóщик або Двійня́к (Ва.) — Ри́бка (Шд.) — Рибáк (В.) — Двоя́к або Ри́бяк (Бат.) — Пляскáч (Стїб. Гру.) — Бичовáнец (Л. я. Т.).

Hordeum hexastichon L. sechszeilige Gerste. Шостáк (Не.) — Шустáк (Гру.) — Шестак (Ван.).

Hordeum vulgare L. vierzeilige Gerste. Четверня́к (Ви.) — var. nudum Гáлак або Гóлий ячмінь (Город.).

Humulus lupulus L. gemeiner Hopfen. Хмелúна (УР.).

Hyoscyamus niger L. Bilsenkraut. Люлька (Ян. Ріп. берут до зубúй) — Лю́льник (Бу.) — Зубівни́к (Л.) — Лю́льок (Замч.) — Зубни́к (Либ. УР.) — Зýбятник (Лúб. підкурюють на біль зубів).

Hypericum perforatum L. gemeines Hartheu. Johannisblut. Бíжа кровця (Ван.) — Стокрівця (Лем).

Hypochaeris uniflora Vill. einköpfiges Ferkelkraut. Ши́скавец (Крс.).

Impatiens noli tangere L. empfindliches Springkraut. Неруш (Лем.).

Inula helenium L. Alant. Helenenkraut. Обмил (Лбл. ЛК.) — Старівни́к (Гл.) — Велике зíлє (УР.*).

Iris germanica L. deutsche Schwertlilie. Бендюги́ (к. Стан.) — Кóситень (Кос. на Оп.) — Бендасúй (Зак.) — Косичка (УР.*).

Iris sibirica L. sibirische Schwertlilie. Косáрик (Либ.).

Iuncus. Simse. Сїтни́к (УР.).

Iuncus trifidus L. Dreiteilige Simse. Шовкíвка (Ж. на Чорній Горі (Шпиця) в країнї жерепу; росте там дуже бивно і густо).

Iuniperus communis L. gemeiner Wachholder. Жéрец (МК.) Єловéц. Ялинець (Вол.) — Яленéць (УР.) — Фіомáк (УР.*).

Iuniperus nana Willd. Zwerg-Wachholder. Женéцин (Ж. Єв.) — Женéпир (Ж.) — Женéц (Ж).

Lactarius deliciosus Fr. (Agaricus deliciosus L.) Reizker. Rietschling. Риджик (Кор. Лем.).

Lactuca sativa L. Gartensalat. Шалата. (Замч.).

Lamium. Taubnessel. Глухá желúва (С. в. „глухá желúва не кусáє“) — Мідянки (УР.) — Глуха коприва (УР.*).

Lappa (minor DC.) (Kleine) Klette. Репíй (Зам. До.) — Гіркий опух (ўопух). Гірке опуша (Лем.) — Гіркий] лопух (УР.*).

Larix europaea DC. (Larix decidaa Mill. Pinus larix L.) Lärche. Яремúш (Ильдúне коло Рожнятова і Перегиньска) або Модрúна. — Мóдриш або Мýдрик (Лях.) — Шквíрок або Мóдрень (Розтк.) — Шквирк (Лем.) — Шквір (Лем.) — Шквірок (Лем.) — Мудрінь (Лем.) — Мудрень. Модрень (Лем.) — Червéний смéрек (Лем.) — Чвірк (Лем.) — Модрина (УР.*) — Мудренéц (УР.*) — Червений смерек (УР.*).

Lathraea squamaria L. Schuppenwurz. Бугáйник (Стр.).

Lavatera thuringiaca L. thüringische Lavatere. Хлезíнь (Крп.) Слезíнь (Крп.).

Ledum palustre L. Sumpfptorst. Бредулéць. Брезулéць. (Крс. від мóли; дают мéжи лýдину, що-б не заводúла ся міль). — Блощúчник (Лбл. від чýху втікáют блощúцї). — Багóник (Стр.).

Lemna. Wasserlinse. Кáчачий жир (Зак.).

Lens esculenta Moench. (Ervum lens L.) Ackerlinse. Шовковúця (Л. К.) — Сешевúцє (Кру.) — Сїковúця (Бу.) — Сїковúцє або Сїчовúцє (При.) — Сосовúця або Сошовиця (Добрус,) — Лéнча (Кол.) — Лéнта (Кол.).

Leucojum vernum L. Frühlingsknotenblume. Жóвтка (Підл. жóвткою жовтять писанкúі берýть листє з галунóм). — Снїжка (Спас коло Долини) — Прáсер (Бог.) — Жóвтка (УР. жовтя́ть писанкúй).

Levisticum officinale Koch. Liebstöckel. Любúмене (Кол.) — Любúсток (Печ. УР.) — Любчик (Лем.).

Lichen. Flechte. Обрость (Самб.).

Ligustrum vulgare L. gemeine Rainweide. Hartriegel. Фадьолúна. Фадольнúк (УР.).

Lilium martagon L. Türkenbund. Кудíлька (Кп.).

Linaria vulgaris Mill. gemeines Leinkraut. Линóк (Мач.).

Linum alpinum Jacq. Alpen-Lein. Линóк (Ж.).

Linum usitatissimum L. gemeiner Lein. Flachs. a) Linum vulgare Bönningh. gemeiner Ackerflacks. Dreschlein. Schließlein. Мóлотень

(Ст. м.) — Слóвінь (Ту.) — Дїдич (коло Роздолу) — Лен-глушец (Лем. УР.*) — Лен-вівсяк (Лем. лем на олїй хіснують) — б) Linum crepitans Bönningh. kleiner Lein. Klanglein. Springlein Скóчень (Л. я.) — Скокéль (Дев. кýпа скокелю) — Скоц (Гру.) — Вúскік або Скóцель (Торч) — Вúскік (РМ.) — Гýдич (коло Роздолу; такóж вúскакує, як скóчень) — Лен-пражец (Лем. УР.*) — Скоцень (Лем.) — — — Бігун (УР.*) великий лен) — Чех (Лем. великий лен; тепер занехаяли сїяти).

Lolium temulentum L. Tollkorn. Taumel-Lolch. Дурéць (Стеб. в ярій пшеници, ячменю, в вівсі) — Дурúця (Крош. ст.) — Шелéц (Ф.) — Шеленéц (Дун.) — Омилец (Рі. Оп.) — Омилок. Омолок (Лем.) — Шалїянка (УР.) — Шаленúця (УР.) — Шалїтра (УР.) — Омилок (УР.*).

Lonicera xylosteum L. gemeine Heckenkirsche. Черéшня червóна (к. Стан.) — Суходревник (Лем.) — Деревянок (УР.*).

Lunaria rediviva L. spitzfrüchtige Mondviole. Пастáя (Др. в Дорі украшають леґінї свої крєсанї озочестанами тої ростини обдираючи лупини з лушпаків а лишаючи тілько середущі плівки сріблисто вилискуючі).

Lycium barbarum L gemeiner Teufelszwirn. Лїціян (Остр.) — Гáлюс (Буцнев.) — Поплотúна (Трг.).

Lychnis viscaria L. klebrige Lichtnelke. Pechnelke. Липнúк (Вовч.).

Lycoperdon. Stäubling. Фóшкавка (Ж.) — Бздюха (Город.) — Несяча табáка (П.) — Кýрчавка або Бýсячий Сир (Бродки) — Кривúй гриб (коло Скали; кажуть, що єго дика гусь несе) — Грýбий гриб (Яв.) — Порохáлка (С. б.) — Свиньский сир (Тх. к. Стан.) зріла губа: Злодíйска табака (к. Стан.) — Шýшка (коло Яв. зрілий гриб. — молодúй: Свинячий сир) — Воронячий сир (Яв.) — Свинéчий сир (Гр. пóрохом різану рáну засипують) — Порохавка (Лем.) — Міхýнка (УР.) — Курнавка або Вовча табака (УР.*).

Lycopersicum esculentum Mill. (Solanum lycopersicum L.) Liebesapfel. Баклажáн (в Київі; звичайно plur. баклажани. Кієвляни готовлять дуже скусний борщ з баклажанами). — Патлажéй (коло Черновець) — Парадúчка (УР.).

Lycopodium clavatum L. Kolben-Bärlapp. Gürtelkraut. Гостéчник (Рзг.) — Поясник. Опоясник (Руда, коло Стрия) — Колотúйк (Желд. вáрят в водї, потóм кидáют яйця: крашанкú, крáсят на жóто). — Пéлех (Гі.) — Жовтúло (М. в. вáром жовтят

я́йця ве́лико́дні, пи́санки і крашанки́). — Пядúки (Скл. ужива́ют на вінки́ до це́ркви).

Lysimachia vulgaris L. gemeiner Gilbweiderich. Варохо́бник (УР.).

Malva. Malve. Käsepappel. Слюз (Лбл. С. Змч. Цїш.) — Слиз (Бол.) — Слизт (УР.).

Malva silvestris L. wilde Malve. Roß-Malve. Пацьірник ди́кий (УР.*).

Marrubium vulgare L. weißer Andorn. Сянда (Т.) — Шма́ндра (Лем.).

Matricaria chamomilla L. (Chrysanthemum chamomilla Bernh.) Echte Kamille. Руме́нец (УР.).

Medicago falcata L. sichelfrüchtiger Schneckenklee Цвіга́ (Остр.)

Medicago falcata L. sichelfrüchtiger Schneckenklee. Цвіга́ (Остр.)

Medicago sativa L. Luzerne. Бутни́к або Луце́рна (УР.).

Melilotus officinalis Desr. Feld-Steinklee. Fels-Honigklee. Ли́пка або Буркýн (Хильч.).

Melissa officinalis L. Garten-Melisse, Ро́йник або Мато́шник (Гл. зело́ до бжоли́в).

Melittis melissophyllum L. Melissenblätteriges Immenblatt. Кади́ло.

Mentha. Minze. Мя́тва (Гру.).

Mentha crispa L. Krause Minze. Крута мята (Лем.).

Mentha piperita L. Pfeffer-Minze. Галущанка (Лем.) — Чорна мята (Лем.).

Milium effusum L. Hirsegras. Waldhirse. Прося́нка (Стр. Кол.).

Morchella (esculenta) Morchel. Шушере́пка (Ж.) — Сушере́пка (на Поділю) — Сморж (Б.).

Morus. Maulbeerbaum. Дерево ягодове (Лем.).

Mucor mucedo L. Kopfschimmel. Brodschimmel. Попели́ця (Либ.).

Myricaria germanica Desw. (Tamarix germanica L.) deutsche Tamariske. deutsche Cypresse. Рокити́на (Т. затика́ют на по́ли, що-б відстра́шити ми́ші) — Бі́ждерев зарінко́вий (коло Ж.) — Біждéрник (коло Ж. росте́ по за́рінках) — Чамаришок (Лем.) — Чамаришка (Лем.) — Дождживник. Дойджівник (Лем.) — Рай-дерево (УР.*).

Nardus stricta L. Borstengras. Сивýшка. Псюха (Дов.) — Свинюх (Мил.) — Сїро́ха (Т.) — Псюрка або Псéчка (Смі.) — Псéрка (Л. я.) — Свинниця (Ван.) — Сивиця (Лем.).

Nepeta cataria L. Katzenminze. Котя́чка (УР.).

Nicotiana rustica L. Bauerntabak. Капак (УР.* сильнїйший дуган мадярский).

Nicotiana tabacum L. gemeiner Tabak. Дуга́н (УР.).

Nymphaea. Seerose. Листопру́г (Стрч. тобілки овочні (Fruchtkapseln) тої ростини зовуть „маківки́ водяні“) — Ло́мич (Брщ.) — Моми́ч (Замч.) — Лопа́тник (Стац.) — Бліскалка (УР.*).

Ocimum basilicum L. großblätteriges Basilienkraut. Васи́льник (При.).

Ononis hircina Jacq. stinkender Hauhechel. Во́вче зїлє. Вовча́к (Крс. смерди́т; худо́ба не хо́че єго́ їсти; де росте́, не до́бре коси́ти: коса́ на вовчаку́ найбі́льше пи́рскає) — Вітровой зїля (Бон.) — Вовк (Лем.) — Вовчинец (Лем.) — Вовки́ (УР.) — Вошкове зіля (УР.*).

Ononis spinosa L. Hauhechel. Вовчівни́к (вар дают свиням на завали).

Origanum majorana L. Majoran. Маґера́н (РМ.) — Маґера (Лем.) — Мадеран (Лем.) — Мадаран (Лем.) — Маґеран (УР.*).

Origanum vulgare L. Brauner Dosten. Лебюдка (Лем.).

Ornithogalum. Vogelmilch. Пшени́чка (Пдл.) — Пшеничка менша (Пдл.) — Раст жо́втий (Пдл.).

Oryza sativa L. gemeiner Reis. Риж (Гал.) — Рис (УР.*).

Paeonia officinalis L. gemeine Pfingstrose. Gichtrose. Pumpelrose. Putenje. Поло́нїя (Брщ.) — Ру́жа русаде́льна (УР.) — Каменна ружа. Камінна ружа (УР.*).

Paeonia tenuifolia L. feinblätterige Gichtrose. Воронець (Херс.)

Papaver rhoeas L. Klatschrose. Feuerblume. Вида́к (Пдл.) — Тріскавець (Крс) — Виду́н (Город.) — Мак тру́скавец (С.) — Мак здря́чий або Хру́ставець (Д.) — Па́данка або Самосі́вка (Пл.) — Маковина (Лем.) — Маковинец (Лем.).

Papaver somniferum L. Schlafmohn. Gartenmohn. Мак загорі́дний (Лем.).

Paris quadrifolia L. Vierblätterige Einbeere. Wolfsbeere. Бесїжни́к (Крп.) — Волокни́к (Б.) — Нїмина або Воронівка (Лем.).

Penicillium glaucum Link. (Penicillium crustaceum Fr.) Pinselschimmel. Цві́ль (Укр.).

Peronospora viticola de By. Руда́ (УР.).

Persica vulgaris Mill. gemeine Pfirsich. Pfirsche. Бросквá (Не.) — Бороскvá (УР.).

Peucedanum cervaria L. Hirschwurz. Крученúцї (Крп.).

Peziza ciborioides Fr. Паршивка (У·Р*).

Phaseolus vulgaris L. Vietsbohne. Фасóля. — Квасóля (Город.) — Квасóле (Ври.) — Горóх (Дерев. Кам. стр.) — Велика фасоля: Бабóха (Бол.) — Балабáн (Гі.) — Бацáн або Балабáн має грубий горох т. є. велику фасолю (овоч). Бецáй = груба фасоля; Квасóля менша від бецая. Лежýх = нетична фасоля (Кп.) — Лежýх або Пíша фасóля (В.) — Балазалá або Бáба (К.) — Бугаї (Стр.) одміна великозерної фасолї о цвітї білїм. — Татáрка (plur. татаркú) фасоля велика. — Лежýха (С. Бенк.) фасоля, що не тичить ся. — Волоцюга (Крс. єї сїють межи кукурудзи, що-б межи ними вила ся; білим цвите. — Балабáнка (Крс.) фасоля велика, тична, цвите червоним.) — Фізоля (Лем.) — Фізоля піхотна (Лем.) — Фізóла (УР.) — Буваля́чька (УР.) — Бумбáня (УР.).

Phellandrium aquaticum L. (Oenanthe phellandrium Lmk.) Wasserfenchel. Roßfenchel. Roßkümmel. Весéй (Тись. genit. весею).

Phleum pratense L. Wiesen-Lieschgras. Мýшка жúтна (Самб.) — Мушúй (Стац. Жад.) — Матїювка (Ван.) — Жúтница (УР.).

Phragmites communis (Arundo phragmites L. Teichrohr. Трiсть, (Зак.) — Тростúна (Зак.) — Вúшай (Дов.) — Сашник (Л.) Сашина (Лем.) — Терстина (Лем) — Саршина (Ван.) — Шалина (Бон.) — Саш (УР.) — Саш надóвий (УР.) — Саршúна (УР.).

Picea vulgaris Lk. (Pinus excelsa Lam. et D. C.) gemeine Fichte. Rottanne. Schwarztanne. Сквiрок (Лем.).

Pinus cembra L. Zirbel-Kiefer. Турéцка (sic!) сосни́на (УР.)

Pinus montana Mill. (P. pumilio Haencke. P. mughus Scop. P. uncinata Ram. et DC.) Krummholzkiefer. Zwergkiefer. Жéреп (Ж. з жéрепу рóблєт ручкú до кисé. Кисé = держак коси) — Джáрап. Джарапúна (Я.) — Жанепúна (РМ.).

Pisum sativum K. Erbse. Горóх крýглий (Кам. стр. для одріжненя од „горóху“ т. є. фасóлї Phaseolus vulgaris).

Plantago lanceolata L. lanzettblätteriger Wegerich. Гойове листя або Гойник (Лем.).

Plantago major L. großer Wegerich. Wegbreit. Подорíжник (УР.) — Припýтник (УР.).

Poa. Rispengras. Вибіжка (УР.*).

Polygonum aviculare L. Vogel-Knöterich. Спори́с (Верб.) — Спори́ч (Мах. купа споричу́) — Шпори́с (ЛК.) — Спори́ш (Скл. Гл.) — Спори́ще (Ціш. Трг.) — Дрягéль (Л·) — Свúнцкий пирúй (УР.) — Ку́рятник (УР.) — Ку́рячка (УР.) — Ку́ряча трава́ (УР.) — Курячни́к (УР.) — Гуся трава (УР.*).

Polygonum tataricum L. tartarischer Buchweizen. Гречу́чка (Дїд.) Єсть в околиці хоптою занечищаючою гречку (Polygonum fagopyrum L. s. Fagopyrum esculentum L.).

Polypodium vulgare L. Engelsüss. Солоду́шка (Кол.) — Гищи́'цє (Др.) — Соло́дич (С С.) — Соло́да (Дов.) — Солодиця лїсова (Лем.).

Polyporus fomentarius L. echter Zunderschwamm. Buchenpilz. Вакили́я (Л.) — Вакилия (Лем.) — Бакалʼя (Сян.).

Populus alba L. Silberpappel. Білопо́ля (Л. я.) — Телїпан (Зам.) — Ябруд (Не.) — Ябронд (Тор.) — Бíла вусíка (Хот.) — Оси́ка (С. н. Рад.) — Коновáля (Спас) — Пáпля. Топо́ля бíла або Сипи́ка (Розг.) — Біли́ця (Гі.) — Срíбна топо́ля (Бу.) — Осина́ (РМ. в инших околицях осина́ = осика. трепета, Populus tremula).

Populus dilatata Ait. (P. pyramidalis Rozier) Го́ня (Спас) — Тремпо́ля (ВМ.) — Леґінь. Леґін (Лем.) — Ле́ґінь (УР.) — Лїмба або Топо́ля (УР. у Поляків: limba Pinus cembra).

Populus nigra L. Schwarzpappel. Пáпля (Бу.) — Гру́ба або крісла́та топо́ля (Бу.).

Populus tremula L. Espe. Aspe. Гу́шка (Бар.) — Сипи́ка (Спас.). — Шипíка (С.) — Трепота (Лем.).

Potentilla. Fingerkraut. Золотни́к (Ост.) — Перста́ч (УР.) — Перста́к (УР.).

Potamogeton lucens L. Spiegelndes Laichkraut. Опарник (Лбл. від опарів).

Primula. Schlüsselblume. Лепушки́ (Пдл.).

Prunella vulgaris L. Braunelle. Суховéршки (Крс.) — Сухо́вчик (Чортк.) — Сухован (Чортк.).

Prunus avium L. (Cerasus dulcis Gaert.) Süßkirsche. Waldkirsche. Черешня. Cerasus Juliana DC. Herzkirsche. Weichkirsche (овочі) Білáвки (Крс.) — Білюхи́ (Розт.) Schwefelkirsche. Чорно́хи (Розт.) Ochsenherz. Cerasus duracina DC. Knorpelkirsche. Хру́ставка — Лутíвка (Радом.) Lotkirsche — Жовта черешня (Радом.) — rotgelhe Knorpelkirsche.

Prunus domestica L. Hauspflaume oder Zwetsche. Прутни́ці (М. подовгасті сливи) — Мушка́ти (УР. сливи черлені, мало продовгасті) — Марія́нки (УР.* сливки подовгасті) — Кобилярки (Лем.) — Кобилиці (Бан.) — Кобиляхи (Рі.).

Prunus insititia L. Kriechen-Pflaume. Овочі: Бурова́ні (круглі сливки, великі, чорні; є і білі) — Біло́сливи або Пампухи́ (Сем.) — Білєнки́ (Яс.) — Крухині (Розтк.) округлі, солодкі сливки. — Ди́мки (Розтк.) сливки менші. — Ля́пи (Мерв. sing. ляпа) круглі, малі сливки. — Трісунки́ сливки, що легко стрясують ся, червонясті, подовгасті, з малим камінцем. Багро́хи сливки великі, круглі, сині. Борщівки́ червоні, беруть на борщ. Скакульки́ сливки дрібненькі, круглі, солодкі, дрібку погіркаві. Псю́рки (Стру.) менші від скакульок. — Скаку́лі сливки сині, круглі. Любаски́ (Стру.) круглі. — Любашки́ (Верб.) — Круглянки́ (Стеб.) — Чернівки́ сливки дрібні, круглі. — Пости́лиці сливки круглі, чорні і білі (Остр.) — Бабки́ (Рзг. сливки живо пристигають, круглаві) — Люба́ха (Дмитре к. Льв.) — Дри́сливка (Брод.) = Коркоду́ше (РМ.) = сралька, дрисли́виця, дрисливець. — Пу́калки (Бл. sing. пу́калка) квасні сливки. — Черку́ши (Радом. чорні, круглі сливки). — Кругиня (Лем. сливка кругла, чорна, погіркава) — Білушка (Лем.) сливка біла. — Фушовки́ (УР.) сливки круглі. — Пиниґи (УР.) круглі, малі. — Мела́йниці (УР. сливки малі) — Тернавка. Тернявка (УР.*) — Білянка (УР.*).

(Hungerzwetsche) Мішу́нка (Кол.) — Мішчу́нка (Кол.) — Балаба́с (Кал.) — Крива́к (Не.) — Куля́вка (Бат.). — Парка́ня. Пу́ркавка. Лопа́тка (Кроп. Люб. Кул.) — Тру́пеші або Трупахи́ (під Стрием nom. sing. тру́пеш, трупах) — Струпех (Скл. plur. струпехи́) — Пиріжо́к (Зам.) — Піроги (Бли. sing. пірог) — Дименица (Лем.) — Мошурка (Лем.) — Паткан (Лем. collect. патканя) — Кривак (Лем.) — Натягавка (Оп.) — Вовку́н (УР. plur. вовкуни́).

Prunus padus L. Ahlkirsche. Traubenkirsche. Чере́мха. Черемши́на (Гал. Укр.) — Коцюрба (Лем.) — Кочурба (Лем.) — Кочурбина (Лем. бо овочі терпкі: ко+терб+а) — Коцїрба (УР.*) — Коцїрбина (УР.*).

Prunus spinosa L. Schlehenpflaume. Тер (Т. Д.).

Puccinia graminis Pers. Getreiderost. Grasrost. Руда́ (Д.) — Руда́вина (УР.) — Гарджа (УР.*).

Pyrus communis L. (Pirus communis). Birnbaum. Овоч: Бета́рне (М.) гру́шка, мала́, червоне́йка. — Лестю́ха (Сем.) гру́шка

мала́, соло́дкого ску́су́, дости́гат перед Спасом. — Кругли́цѣ (Сем.) кругла, мала. — Гру́шка вле́жѣна (Сем.) = гниличка. — Семенівки́ (Стру.) грушки́, що вихо́дят на Семе́на, по Ма́тці Бо́жій; солодкі — Маковінки́ (Стїб.) грушки́ малиї́, соло́дкиї. — Лежанки́ (коло Пер.) гнилиці. — Пахня́чка (УР.) Muskatellerbirne. — Зимівка (Бв.) грушка, що достигає пізно. — Михаўівки або Осїнки (Чор.) що пристают на Михала. — Меду́ля (Ван.) велика, солодка грушка. — Цьмічки (Рі.) грушки подовгасті. — Червінки (Чор.) грушки червоні nom. sing. червінка. — Цицаня. Цицуля (Лем.) гр. солодка. — Мучанки (Лем. nom. sing. мучанка) грушки крупнисті, што давистї. — Бараны́ (Брод.) грушки ве́ликі. — Дегтярки́ (Брод.) Мазярки (Брод.) грушки́ му́рі, тверді, сере́дньої вели́кости, подовга́сті; чу́ти їх де́гтем. — Гнилки́ (Сок. Waldbirnen, грушки лїсові nom. sing. гни́лка).

Pyrus malus L (Pirus malus) Овочі: Білови́нки (Брод.) винні яблока, „білі„. — Боклажки́ кругленькі, як боклаги, винні і озимі яблока. — Виннюхи́ (К.) Винники́ (Перемш.) винні яблока. — Щетинки́ Stettiner Aepfel — Калинки́ червоні. — Відче́си солодкі, ранні. — Райки́ (Бл.) яблока червоні, великі, круглі. — Гранівки́ (Бл.) яблока менші, гранчаті, червоні, в середині з мясом червоним. — Циганки́ або Софянки́ (Бл.) червоні, але подовгасті, зимові. — Карваші́ (Бл.) яблока великі, подовгасті, солодкі. — Медунки́ (Бл.) малі, солодкі. — Полу́райки (Бл.) яблока зелені з чорними цяпками. — То́рби (Бл.) квасні яблока — Го́пурти (Бл.) великі, зимові. — Савлуки́ (Город.) зимні яблока, великі. — Ямпорти (Сем.) зимові, винні яблока, великі. — Костички́ яблока дрібонькі, солодкі. — Дренчівки́ (Сем.) вели́кі я́блока, соло́дкі; як пристиґнуть, то в них зе́рнята калата́ют. Папірки́ вели́кі, білі яблока, винні, на лїто. Бурачки́ невеликі, червоні, винні яблочка. Слїчаки́ (Ву.) зимові яблика, тверді. — Біловинники (Стру.) яблока білозеленкуваті, винні, на зиму. — Яровинники (Стру.) цїлком білі, винні, вчасні (ранні). — Цеглівки́ (Стру.) мают один бік зелений, другий красочервоний; квасні, на зиму переховують. — Липівки́ (Стру.) на липі щеплені яблока, зелені, капку румяні, запалені, солодкі, тверді. — Ядерки́ (Стру.) на Спаса достигают. — Ви́нники (Стру.) я́бка я́рі або́ озиме́, ви́нні. — Верблянки́ (Вер.) на вербі щеплені яблика. — Винни́цї (Розг.) винні яблока. Петрівки́ яблика, що доходять на Петра, терпкі. — Мараморя́нки (УР.) — Боцмани́ (УР*.) великі, кваскуваті я́бка. — Янівки (УР.*) я́бка вчасні, малі, солодкі, на Яна пристают.

Ranunculus acris L. Scharfer Hahnenfuß. Козели́ця (Пдл.) — Бордýн (Торч.) — Іскорник (Лем.) — Кíзлики (УР.) — Іскорник (УР.*).

Raphanistrum arvense Wallr. (Raphanus raphanistrum L.) Ackerrettig. Heidenrettig. Hederich. Свирíпа (Замч.) — Пчівня́к (См.) — Пчівник (Лем.). — Репчин (УР.*).

Rhamnus catharticus L. Kreuzdurn. Зóстїль (Пдл.) — Жéстїль (Лбл.).

Rhamnus frangula L. Faulbaum. Скорýх чóрний. Скрух чóрний (Крс.) — Крух (Самб.) — Кручá (Лбл.) — Собачúна (УР.) — Собачник (УР.) — Собача́нка (УР.) — Нїмина (Лем.).

Rhinanthus crista galli L. Hahnenkamm. Klappertopf. Дзвінка (Лем.) — Бренчка (УР.*).

Rhizocarpon geographicum Kbr. Gelbe Krustenflechte. Мшéдь. Імшéдь (Ж. на Чорній Горі (пр. на Шпиці) в видї світло жовтої поволоки по скалах вершакових).

Rhododendron myrtifolium Schott. et Kotochy. Alpenrose. Омéґа (Ж.) — Кохитни́к (Ж.).

Ribes grossularia L. Stachelbeere L. Вепри́вник (Торч.) — Ягрес (Стру.) — Янґрес (Мач.) — Опрена (Ван.) — Оприка (Лем.) — Кікацка (Лем.) — Клекацка (Лем.) — Ґеґадзник. Ґерґечник овочі: Ґеґадзи. Ґеґацки. Ґерґецки. Ґіґачи. Ґіґацки. Клекацки (Лем.) — Ґеґацки (УР.*) — Клекацки (УР.*).

Ribes grossularia L. var. pubescens. Космак (Одрехова) — Кóцмин (УР.) — овочі: Космачкúй. Космівкúй. Коцмалькúй (УР.).

Ribes rubrum L. Rote Johannisbeere. Євíрниця (Ж.) — Порíчник (Вільг.) — Винцé (Л. я.) — Попорíчка (Крі.) — Вінниці (Лем.) — Віннички (Лем.) — Турецке (sic!) вино (Лем.) — Винце (Ван.) — Явíрниця (УР.) — Винничка (УР.*) — Дúкий виногра́д (Либ.).

Rosa canina L. Hundsrose. Hagebutte. Шепчúна (Св.) — Сверба́к (См.) — Свербиґа́н (Добрус.) — Свербогýз (При.) — Свербоголуза (Ван.) — Сверболуз (Оп.) — Свербиузина (Мем.) — Свербоузина (Лем.) — Свербиуза. Свербогуза. Свербогуз. Сверболуза (Лем.) — Терпúгузка (УР.) — Дербáнка (УР.) — Шипарина (УР.*) — Свербогýз (УР.) — Свербоýза (УР.).

Rosa centifolia L. Centifolie. Трояна (Укр.) — Трандахір (Тпр. Стац.).

Rubus caesius L. Kratzbeere. Драчина (Pi.) — Острожина (Лем.) — овочі: Деренки (С. в. uom. sing. дерéнка) — Ожúна або Вепрúна (де инде „вепринов" зовуть Ribes grossularia гл. Початки до уложеня номенклятури і термінольогії природописної, народнёї II. стор. 35.) — Сивúці (Хот. овочі по драчúню).

Rubes fruticosus L. Wald-Brombeere. Вепрúна або Драпачнúк (Бу.) — Драпачнúк (к. Жовк.) — Драпáк (Кам. в.) — Драчúльник (Пила) — Чернúця (Не.) — Вепрúни або Плетені ягоди (Лбл.) — Деренки (Св. ягоди) — Черниця (Лем.) — Вовкунú (УР.).

Rubus saxatilis L. Felsenhimbeere. Каменúця (Город.).

Rudbeckia laciniata L. geschlitzte Rudbeckie. Світлúця (Лук. н.)

Rumex acetosella L. Kleiner Sauer-Ampfer. Квасéць (Зак. Кам. струм.) — Щáлка Щавка (С.-Бенк.) — Квасниця полёва (Лем.).

Salix alba L. weiße Weide. Silberweide. Білóверба (Др. Сос.)

Salix caprea L. Sahlweide. Palmweide. Гúва (Бу. Бор.) — Смолоза (Лем.) — Багниця (Лем.) — Рокита (Лем.) — Йіва або Рокита (Ван.).

Salix fragilis L. Bruchweide. Круха́ (Сос.) — Круш (Сос.) — Верба крушна́ (Крс.).

Salix pentandra L. Lorbeerweide. Верба́ чóрна (Крс.).

Salix purpurea L. Purpurweide. Верба́ чарвóна (Сос.) — Зáверб (Сос.) — Зáверба (Хот.) — Зарíнка або Черлéна верба́ (УР.) — Завýй або Верба́ черлéна (УР.) — Зáверба (УР.) — Верба червена (УР.*).

Salix viminalis L. Korbweide. Луг. Луговúна. Лужúна (Крс.) — Ветлúна або Лужúна (Piu.) — Вутла (Яв. ветла) — Верба́ вітлова́ (Сос.).

Salvia argentea L. Silber-Salbei. Мохнáнка (УР.).

Salvia glutinosa L. Klebrige Salbei. Мокляжник (УР.).

Salvia verticillata L. Quirl-Salbei. Свинáрик (Остр.) — Жáлька (УР.).

Sambucus. Hollunder. Holder. Бзик (Лем.) — Бзúско (Ван.) — Боз (Pi.).

Sambucus ebulus L. Attich. Zwerg-Hollunder. Хóбза (Ж.) — Хóпта (Ж.) — Хабз. Хабзина (Лем.) — Хабзúна (УР.) — Білий боз (УР.). — Хабз (УР.*). — Хáбза (УР.*).

Saxifraga aizoon Jacq. Frauenkraut. Кучерéвец (Ж. в горівці мочат і пьют).

Scabiosa. Scabiose. Марéник (Ж.).

Scilla bifolia L. Märzzwiebel. Раст сúній (Брод.) — Рáстик (УР.) — Раст сúній (УР.).

Scirpus silvaticus L. Wald Binse. Нюнька (Лем.).

Sedum telephium L. Fetthenne. Тучнé зíлє (Пл.) — Оливнúк (Ж.) — Тучнóє зíля (УР.).

Senecio. Kreuzkraut. Старник (Бон.).

Serratula tinctoria L. Färberscharte. Färberdistel. Щербáк (Стан.) — Тýрі язúки (Крп.).

Sisymbrium officinale Scop. Wegsenf. gebräuchliche Rauke. gelbes Eisenkraut. Порощúй (Мач.).

Sisymbrium strictissimum L. Steifschotige Rauke. Гризéн (Мк.)

Solanum nigrum L. Schwarzer Nachtschatten. Слúнник (Кс. ягоди з памяти викидают) — Пислúнець (УР.).

Solanum tuberosum L. Kartoffel. Erdapfel. Картóха (Дм. Хреп. Яз.) — Картóх (Кре. Замч.) — Ґардóх (Бу. вчéра ґардóх, нúнї ґардóх, коб не ґардóх, тóбим здох) — Картóхлє (Мил.) — Ґалґáн (М. в. „давнїйше картохлї називали, „ґалґáнами“: іду ґалґанý копáти“) — Картóпа (Дер.) — Баґаляс (Зап.) — Біб земльовúй (Ласк.) — Земльовий бíб (коло Бер.) — Барабýля (РМ.) — Барабóня (Пдл. Зак.) — Барабíн в (Островчику $^3/_4$ милї від Закомара) — Бульбáк (Ріп.) — Бульбáн (С. н. Либ.) — Бульвáн (Брм.) — Бульмáн (Либ.) — Бýльва (До.) — Бýля (Л.) — Барабíй (Т. plur. бараббї) — Бандз (Хильч.) — Бóльба (Кам. л.) — Землянка (коло Бучача) — Зїмáк (Св.) — Зїмяк (Гн.) — Бýльба (Оріх.) — Земляк (Рж.) — Рíпа (Т.) — Картóхель (Верб. велúкий картóхель) — Крóмпель (Лем.) — Ґруля (Лем.) — Дземяк (Лем.) — Зимяк (Рі.) — Земляк (Петрухова Воля) — Крóмпель (УР.) — Тромпáк (УР.) — Бандура (УР*.) — Бандурка (УР*.) — Ґруля (УР*.) — Марикáнка (УР. бульба американьска = гамерицька).

Sonchus. Gänsedistel. Мóлоч (С.) — Свиннáк (Уст.) — Свиннак (Бон. Лем.).

Sorbus aria Crz. Mehlbeerbanm. Воньк С.в.) — Смердяк (Лем.).

Sorbus aucuparia L. Vogelbeerbaum. Орябá (Зак.) — Горобúна (Укр.) — Скорýх бíлий. Скрух бíлий (Крс.) — Орєб (Стр.) — Горóба (Конющків коло Бродів) — Рябина (Рзд.) —

Ряб (Гру.) — Рєб (Конюхів) — Вора́ба (Лбл.) — Орєби́на. Орєб (Кру.) — Го́рба. Го́рбина (Гі.) — Ря́бчик (Пол.) — Во́рба (Глиньс.) — Огра́ба (Ч.) — Ора́ба (О.) — Шкору́х (РМ.) — Скорушина́ (Л.) — Скорух. Скорушина (Лем.) — Юд (Лем.) — Юдик (Лем.) — Юдина (Лем.) — Скору́ха (УР.) — Юд (УР.*).

Spiraea ulmaria L. Wiesen Spierstande. Підо́рва (Крп.).

Staphylea pinnata L. Pimpernußstrauch. Клекі́чка (Стру.) — — Клекіти́на (Пдл.).

Stipa pennata L. Federgras. Ти́рса (Покровка, Ананєвский уїзд.)

Sympbytum officinaie L. Beinwurz. Рі́жник (коло Янова. „як рі́жа вчи́нит сє, берут тото зі́лє і прикладают). — Жива кість (Лем.) — Костіваль (УР.).

Syringa vulgaris L. türkischer Flieder. gemeine Syringe. Би́зє (Сос.).

Tagetes erecta Willd. aufrechte Sammetblume. Купчєнка (Д.) цвіти неповні: Цю́прики (Пдл. nom. sing. цюприк; цвіти повні: Повнюхи́ (Пдл. nom. sing. повню́х) — Поню́х (Сж.) — Повня́к (Ско.) — Фаєрушка. Фраірушка (УР.*).

Tagetes patula Willd. gemeine Todtenblume. Чорнобри́вка (Др.).

Tanacetum balsamita L. Balsamkraut Marienkraut. Frauenminze. Пе́левонь (При.) — Пелево́нє (ВМ.) — Кару́піль (Кру.) — Калу́фер (Гл.) — Кару́пір (Ож.) — Марімята або Калупір (Лем.) — Калупір (Лем.) — Калу́пір (УР.) — Кару́піль (УР.).

Tanacetum vulgare L. gemeiner Rainfarn. Кори́ворот (Л.) — Воро́тиш (К.) — Навратнік (УР.*) — Навраток (УР.*).

Taraxacum officinale Moench. (Leontodon taraxacum L.) gemeiner Löwenzahn. Ба́бки (Брод. plur. tantum; декуда коло Львова зовуть сю ростину невластивим іменем „цико́рия“ (sic!) а в Дрогобичи місті „му́жеска вірність“, „хло́пців любо́в“, „дівоча ста́лість“ натякуючи на невірність в любві, котра мов иноді так трівае, як головки одцвивші тої ростини, що за найлегшим подувом вітру розлїтають ся). — Кульба́вка (Ж.) — Ба́ба-куль (коло Підгаєц) — Ма́йк (Стїб.) — Слїпа́ тю́тя (С. б.) — Мо́лоч ди́кий (УР.) — Купала (УР.*) — Пупава (УР.*) — Пупова (УР.*) — Помпава (УР.*) — Кульба́бка (УР.) — Кульба́бок (УР.).

Taxus baccata L. gemeiner Taxbaum. Roteibe. Тисина (Лем.).

Thymus acynos L. (Calamintha acinos Clairv.) Feld-Bergminze. Муращівни́к (Крс.).

Thymns serpyllum L. Feld-Quendel. Цéбрик. Цéпчик (Глиньс.) — Чабрик. Щабрик (Лем.) — Мацеридушка (УР.*).

Tragopogon pratensis L. Wiesen-Bocksbart. Пражівник. Пражец (Лем.).

Trifolium. Klee. Комáнка (Крс.) — Конюшка (С.) — Конюшúна (С.) — Конюшúця (С.) — Лéщок (Стр.) — Ляшка (Стр.) — Коничина (Стр.) - Камарúчина (коло Рави Рускої) — Команúчина (С.) — Кумануч (Зам.) — Тріфой (РМ.) — Комапина (Оп.) — Комапиця (Ван.) — Кунич (Ван.) — Конич. Коніч (Лем.) — Лéщок (УР.) — Требич (УР*.) — Трепиконúна (УР.*).

Trifolium ochroleucum Jacq. blaßgelber Hasenklee. Івáн головáтий (Крс.).

Trifolium rubens L. großer Bergklee. Сисавка або Дикай конич (Лем.).

Triticum repens L. (Agropyrum repens). Acker-Quecke. Перівáтка (В.) — Пирвáтка (Яв.) — Перевáтка (Мал.) — Перницця (Лем.).

Triticum spelta L. Dinkel-Weizen. Spelz. Оркіш (Лем. має дві гранки).

Triticum. sp.? Саноnша (Мац.) має шість гранок.

Triticum vulgare L. gemeiner Weizen var. Triticum aestivum L. Bart- oder Sommerweizen. Волохáчка (Бу.) — var. Triticum hibernum L. Kolben- oder Winterweizen. Пшенúця гладкá (Бу.) — Голька (УР.*).

Trollius europaeus L. europäische Trollblume. Engelblume. Бульбýк (Во.) — Брúтваниик (Ж.) — Бертвінок (Мяк.) — Бретвінок (Пл.) — Волóве óко (Бу.).

Tulipa Gessneriana L. Gartentulpe. Далúпан (Брщ.).

Tussilago farfara L. gemeiner Huflattich. Білпух (Бли.) — Біўпушок (Лем.) — Солодке опуша (Лем.) — Білі листкú (УР.) — Білий лопух (УР*.).

Typha. Rohrkolben. Кияшúна (Крс. а палки = Кияхú) — Рогіз (К. з рогозý роблят кобелї. Зак. Мач.) — Киякú (Мк.) — Кобелúна (Хт.) — Дúка кукурýдза (Хт.) — Логожúна (Кв.) — Глуш (Сем.) — Шалина або Палки (Ван.) — Шаш (УР.) — Чорний саш (УР.*).

Ulmus campestris L. gemeiner Ulmenbaum. Ильма (См. Ев. — Илем (УР.) — Илим (РМ.) — Млад (УР.).

Ulmus effusa W. Trauben-Rüster. Бéрест (Стан.).

Ulmus montana With. Bergulme. Полóвяз (УР.).

Urtica. Brennessel. Кропúва пекýща (Стр.) — Покрúва (Брщ.).

Urtica dioica L. grosse Brennessel. Кропúва пекýща велúка (Стр.) — Жаливýха (Стр.) — Велúка жалúва (УР.).

Urtica urens L. kleine Brennesel. Жúгалка (Зак.) — Жгáвка (Кол.) — Пекýчка (Либ.) — Кропúва пекýща малá (Сгр.) — Гúжавка (Замч.) — Жалúва малá (УР.).

Ustilago. Brand. Головéнька (Ву.) — Снїт (УР.).

Ustilago maydis Lev. Maisbrand. Beulenbrand. Бáба (коло Бучача) — Дúка бáба (коло Товмача) — Табака кукурýзяна (коло Болехова, снїть на кукурудзї).

Vaccinium myrtillus L. gemeine Heidelbeere. Черníця (Мил. Лбл. к. Льв.) — Яфúна (Т.) — Яфира (Лем.). — Борівка (Ріп. Ван.) — Боровниця (УР*.).

Vaccinium oxycoccos L. Moosbeere. Бугаї (Крс. plur. tant.) — Журавлúни. Журавúний. Журавúнні я́годи (Виш.).

Vaccinium uliginosum L. Morast-Heidelbeere. Лозéнка (Крс. plur. лозéнкú; листєм подабає на лозу. „Ловою“ зовуть тут верби Salix cinerea L. і Salix aurita). — Лохúня (Бу. на патичках росте розложисто). — Чóрні я́годи (Рек. Підг.) — Піякúй (Радом. plur. tantum).

Vaccinium vitis idaea L. Preisselbeere. Борúна (Крс. plur. борúнн). — Брусníцї (Верб.) — Бруслúна (Роздж.) — Форостїнкúи (Мал.) — Кáмянка (Підг.) — Кáмениця (Ском.) — Камінцї. Камянкúй (УР.).

Valeriana officinalis L. gemeiner Baldrian. Hexenkraut. Болячкове зїлє.

Valeriana tripteris L. dreiblätteriger Baldrian. Зворóвий лист (Крс.) — Зворовéц (Крс.) — Зворівнúк (Крс. листє прикладають від рýбаної рáнн).

Veronica chamaedrys L. Gamander Ehrenpreis. Зрáдник (Мк.) — Гáдяче зїлє (Лук. н.).

Veratrum. weiße Nießwurz. Germer. Чемірнúця (Хит.) — Чемір (УР.).

Verbascum. Wollkraut. Дївинá (Уст.).

Viburnum lantana L. wolliger Schneeball. Вордóвина (Стру.).

Viburnum opulus L. gemeiner Schneeball. Калúнка (Крс. де инде „калина“ з придавкою в поезиї: черлена, червóна, червонна) — Калинина (Лем.) — Калúнка (УР.) — Свіба (УР.* што на свібі наросне, ягідки, як грозно: Каленúна).

Vicia. Wicke. Ляд (Дов.) — Оро́шець (С.) — Лядник. Лядик (Лем.) — Ви́чка (В.) — Ви́ʼа (ЛК) — Ви́чка (Піп.) — Лядник (УР.*) — Горо́шець або Ленчани́ця (УР.)

Vicia faba L. Saubohne. Buffbohne. Струкови́й бі́б (коло Бережан) — Бі́б струкови́й (Ласк.).

Vicia hirsuta L. rauhaarige Wicke. Вязеле́ць (Стр.) — Горо́шок по́тєчий (Ж.) — Во́лок (Стр.) — Звязі́ль (Мач.) — Ка́па (Кру.).

Vicia sp.? Ги́ньок (М.) — Ганьо́к (коло Кальварії).

Vinca minor L. Kleines Singrün. Immergrün. Bärwinkel. Барані́нок (Мал.).

Viola tricolor L. Stiefmütterchen. Ма́ржєчє зі́лє (Ж. в соли дають маржині (скотови, худобі), або ся правила). — Берлади́нка (Мк.) — Поруу́шка (Вересиця) — Сиріткй (УР.).

Viscum album L. weiße Mistel. Мітла́ Стр.) — Віха́ (Радом.) — Ямела́ (Дев.) — Єловий бервінок (Л. я) — Гє́мел (Бу. росте́ на сосні) — Гемела́ (Замч.) — Гамело́ (Боя.) — Замело́ (Дал.) — Зеле́на ги́ва (Вм.) — Ямела (Ван.) — Чортове помело або Ямелина (Лем.) — Омело́ або Помело́ (УР.).

Vitis vinifera L. edler Weinstock. Лоза́ ви́нна. Ви́нниця (УР.)

Zeya mays L. Kukurutzpflanze. Пшени́чка (Коноτіпщина) — Пшінка (Коноτіпщина) — Кукуридза (Лем.) — Кукуриця (Лем.) — Тендериця (Лем.).

Zinnia elegans Jacq. Schöne Zinnie. Собря́нка (УР.).

з) до терминольоґії природописної.

Бага́ч (Радом.) смолове дерево для підпалу.

Багнята (Оп.) — Багнїти (УР.*) — Багнїтки (УР.*) — Багнята (УР.*) — Багнятка (УР.*) Kätzchen der Bäume.

Багряні́ти (Гр.) eine bräunliche oder rötlichgelbe Färbung annehmen. багряні́є жи́то = половіє, бренить.

Базе́ (Бор.) — Базїнка (Остр.) amentum.

Бак'а́я (Радом.) або Балка = яруга.

Бамберка (бамбарка) з клокічки (Лем.) Früchte der Pimpernuß. (Staphylea pinnata).

Бамбульки на ґрульовинї (УР.*) Früchte am Kartoffelkraut.

Бандзови́ня (Хильч.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Бахму́тка (Город.) сіль у Екатеринославскій губернії з Бахмутского повіту.

Белькота́ти (Пдл.) kaudern, kollern (vom Truthahn) Ги́ндик белько́че.

Бздунчéти (Пер.) summen. хрущ бздунчит.

Билянка або Бандурчанка (Лем.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Би́рка (Д.) amentum, Kätzchen.

Бíлиця (к. Стан.) weißer Ton.

Бíльмакúй (Стрч.) очи заяця.

Бíлток (Лем.) Eiweiß.

Близни́ця (Город.) дерево, з котрого пня в низу виростають два конарі, нїби окремішні пнї.

Блищекúй (Угр. г.) блищаки plur. tant. Eisblinken, Schneeblinken.

Бóберка (Фіть.) plur. бóберки Kätzchen, amentum, julus.

Бобовúнка. Бобовúня (Жовк.) — Бобовúне (Кол.) Bohnenstengel (samt Blättern).

Бобулькúй вільхóві (Сгрв.) Erlenzapfen. Бобульки вільхові варять в горшку і мочать в тім одварі верети на мішки.

Бовту́н (Радом.) verdorbenes Ei.

Богу́н (Гл.) Magen.

Бокові́ зу́би (Єв.) Eckzähne.

Борлáк (Крс.) Борлáнка (Д.) Kehlkopf.

Бортлó (Кіц.) дуплаве дерево, дупло hohler Baum, Baumhöhle cf. борт.

Бóуш (Стрв.) Eingeweide, потрух.

Боцúстий (Сопіт) бочистий mit weißen Seiten. волú боцúсті = бурі або чорні з білими боками.

Брóхати ся (Город. брёхати ся) plätschern. брóхає ся рúба в водí der Fisch plätschert im Wasser.

Бугу́н (Крс.) Magen.

Бугу́тень (Либ.) Magen, Dickdarm. з бугу́тня роблят сальцесони.

Бу́дька (Ер. Вол.) Zapfen. будькú у сосни.

Бу́кати (ВМ. Херс.) brüllen. бу́кає в лу́зї гупáйло in der Wiese brüllt der Moorochse. (Botaurus stellaris. Rohrdommel. pol. bąk čech. bukač).

Бульбанíвка (Семен.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze (бульбáн).

Бульбúне (Гр.) натина бульби.

Бульвя́нка (Гру.)] або Мати́на (Б.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Бури́стий (Стрв.) graubraun. Звіра́к бури́стий der Wolf ist graubraun.

Буркота́ти (Брод.) girren. го́луб бурко́че.

Бурча́ти або Буни́ти (Шол.) summen. хрущ бурчи́т або буни́т.

Бутїти (Стрв.) brüllen, бекати. бугай бути́г.

Варю́га (Стрв.) яма велика, глубока дебра.

Вербя́ний хроба́к (к. Льв.) Kätzchen, amentum.

Верши́дь (РБ. genit. верше́ди) яруга поросла ожинником, малинником і всякими корчами.

Весели́вка (Шн.) Весни́вка (Яс.) Regenbogen.

Веснулькй (Крс.) Веснянкй (Кол.) Sommersprossen.

Ви́ворот (Город.) Rahne.

Вилка́тий (Стрв.) gabelig. вилка́та со́сна.

Ви́сла (Грибовичі к. Льв.) розлив водний, розлив ріки. тепе́р ви́слів (місто: висе́л) нема́, то нема́ і риб.

Висло́я (Бс.) розтока.

Ви́тинок (Жур.) дик в другім році.

Вівця́ (Гі. plur. ві́вці) Kätzchen der Weide, amentum.

Відгу́зна ки́шка (Стр.) Afterdarm.

Відлега або Ві́длег. Ві́дмєк (Б.) відлига, відольга.

Вітка (Бу. Радом.) Rispe, panicula. ві́тка просяна́ Hirsenrispe.

Волосожа́р (Укр.) coma Berenicis, Haar der Berenice.

Во́ркати (Жад.) — Ва́ркати (Жад.) — murren, miauen. во́ркає або ва́ркає кіт.

Ву́да у риби (Бар. Не. В.) Fischkiemen (nom. sing. ву́до).

Ву́крий (Стрв.) ranzig. ма́сло ву́кре або вукрова́те. звукрова́тїти ranzig werden.

Гаде́к (Гл.) Reptilium.

Гайно́ (Єз.) гніздо білиці, куниці. гайно́ ма́я біли́ця.

Гаме́лє (Єрм. В.) Klumpen. їдна́ гаме́лє сні́гу ein Klumpen Schnee.

Га́ска (Дрог.) або То́лок (Кс. Дрог.) Salzstampfe. Stampfe. Ші́дгас (Кс. Дрог. Blanksalz.

Гиче́н (РМ.) Stengel samt Blättern. гиче́н вели́кий у бараву́лї (cf. гика, гичка, гиче).

Гли́вий кінь (Бу.) бураво-жовтий.

Гливки́й (Гл.) schmierig.

Глий (Гл. gen. Letten.

Голо́дне по́ле (Крс.) ein magerer Boden. Ситне́ по́ле ein fetter Boden (fetter Acker).

Голодня́вка (Сл.) у корови запале місце між клубами.

Голомпа́к (УР.) Голопу́з (Стрв.) nackter Nestvogel.

Гоми́ґа (Стрв.) Klumpen. гоми́ґа ле́ду Eisscholle, брила леду cf. russ. комъ, комокъ.

Гомі́лка (Др.) — Гомівка (Ж.) — Голі́нка (Крс.) Schienbein, tibia.

Гормý з (Жад.) Glaskoralle. гормузи́ = паці́рки.

Горне́тко з медом (Жад.) Honigzelle.

Гружа́вина (Яс.) грузке місце.

Гуза (Радом.) das breitere Ende des Eies. Но́сик das schmälere Ende des Eies.

Гу́пати. Гу́пнути (Пря.) brüllen пр. гу́пало гупнув der Moorochse (Botaurus) brüllt.

Гу́рка або ке́сстка (РМ.) Steinkern. гу́рка у шкору́ха.

Гурма́нча (коло Турки. plur. гурманча́та) топка. 2) котик (пр. верби) Kätzchen.

Гу́ся (Дідушисї. Сїхів) Kätzchen, amentum. Гу́сятка на лозї, на ги́ві (Бу.) Гусятки́ (Вар.) Гу́сята (Верхр.) Гу́сята. Гусятка (Дев.) Kätzchen, amenta, juli.

Ґардоши́не або Бандили́не. Банди́ле (Бу.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Ґда́чка (Хот.) Ґе́ґавка (Хот.) Kehlkopf.

Ґирля́нка (Др.) горлянка. гартанка.

Ґлеме́й (Гл. genit. ґлеме́ю) Letten.

Ґу́ша (Кіц) Beule; Auswuchs; Kropf.

Двірна́ ки́шка (См.) intestinum rectum, Mastdarm.

Денча́нка (УР.) intestinum coecum, Blinddarm.

Дзядики (М.) die reifen Fruchtköpfe der Klette.

Доротна кишка (УР.*) Дупна кишка (УР.*) intestinum rectum. Mastdarm.

Дране́. Дрань (Радом.) луб дертий, з котрого робляг кошелї.

Дрень (С. С. genit. дрени) Mark.

Другине́ц (Кар.) другий рій. Третине́ц третій рій. третій раз пуска́ют рої́ третинця́:

Живи́ця (Город.) „смола́, що тече́ з живо́го дерева“ Harz (живъ+ица).

Жилюхи́ (утворене; nom. sing. жилюх) підстеґна Krampfadern des Unterschenkels, varices cruris.

Жир бу́ковий (Стрв.) Buchnüsse (жир в галицк. Fraß в українськім Fett. жи́рний fett).

Жмелі́ти (Бл.) summen. Водоно́с жмели́т die Schlammfliege (Eristalis tenax) summt.

Жолу́док у вола: 1) по́цало Wurst, 2) чипа́к Haube, 3) румеґо́ або кни́ги Psalter, 4) кля́ґ Labmagen (УР.).

Жо́лудь (к. Льв.) Eichel. gen. fem. бога́то жо́луди. бога́то жо́лудий. жо́лудь gen. masc. (Бор., Лани польскі, Кам. стру. Мшана коло Городка) genit. plur. жо́лудів. жо́лод (Гл.) богато ест жолода з ду́ба.

Жумоті́ти (Ож.) Жуміти (Пдл.) summen. жумоти́т або жумит хрущ.

Забзича́ти (ВМ.) summen. забзичи́т му́ха.

Зави́й або Ка́занок (Город.) Wirbel. Strudel.

Заґли́вистий (Город.) жовтосїрий. гуси заґли́вісті.

Заднє́на ки́шка (Ст. м.) intestinum coecum. Blinddarm.

Заметелю́ха (к. Льв.) Schneegestöber.

За́мірки (Гал.) verkümmerte Tiere oder Pflanzen. Замірко-ва́тий verkümmert. замірква́те зе́рно.

За́пад (Гл.) Schneefall. за́пад вели́кий.

Запре́в у киях кукурудзи (Стр.) die langen, herabhängenden Narben am Maiskolben während des Blühens.

Засадни́стий (Жур.) untersetzt. засаднистий кінь.

За́сув (Пн.) засунений беріг.

Защі́тити ся (Крс.) dicht wachsen (vom jungen, aufwachsenden Gras). защі́тит ся трава́ на ве́сну im Frühliug wächst das Gras dicht empor).

Звіра́к (Стрв.) вовк, Wolf. eigtl. grosses Tier.

Зві́рка (Ж. Ул.) Tier, kleines Tier. ко́жда зві́рка.

Здре́чко́ (РМ.) gen. neutr. Pupille.

Здрі́йко (Єв.) Augenstern, Pupille. Одно здрі́йко. оба́ здрі́йка.

Зелени́на (Стрв.) Grünzeug.

Зелепу́ш (Яс.) зелені сливки або черешні.

Зерни́чка (Город. plur. зерничкі) дерево овочне, що виросло з насіня, не щіплене. Зерні́вка (Брод. plur. зернівкі) item.

Зикоті́ти (Оп.) summen, schnurren. зикоти́т понад вікно́ тьма.

Зі́ви або ву́да у риби (Тор.) Fischkiemen.

Зоряни́стий (Сопіт) пр. вівця́ зоряни́ста = чорна з бі́лою плямою на чолі. — зоряни́стий кінь (Орв.) чорний, на чолі біла пляма.

Зро́йок (коло Сок. genit. зройка́) другий рій.

Зя́бра (Т.) Зьо́бра branchiae, Kiemen.

Іглиці (Радом. nom. sing. іглиця) Nadeln der Kiefer (und anderer Coniferen).

Ікра (Мац.) 1) Fischlaich 2) Wade.

Кабу́шка (Риб.) Lache. Tümpel, мочило.

Ка́гнец (Єв genit. каганця́) patella, Kniescheibe.

Кала́тати (Замч.) klappern. Бу́сьок кала́тає.

Калюхи́ (Ж. РМ.) Келюхи́ (Др.) — Потрухи́ (Ж.) — Почки́ (Ж.) Gedärme.

Ка́панка (Єв. plur. капанки́) Tüpfel.

Кешели́стий (УР.) сорокатий, білий і чорний, білий і червоний.

Кишка груба (УР.*) intestinum crassum Dickdarm. Ки́шка дупна (УР.*) intestinum rectum, Mastdarm.

Кишка дворня. Кишка двірня або задня (Лем.) intestiuum rectum, Mastdarm. Кишка днова або дньова (Лем.) intestinum coecum, Blinddarm. Кишка крива (Лем.) intestinum colon, Grimmdarm.

Кіявкати. Кіявчати (УР.) krächzen. кавки кіявчат.

Кла́мкати (к. Льв.) кланцати. сова́ кла́мкає дзьо́бом.

Кле́пати (Гл.) klappern. бу́сько кле́пає писком.

Кова́к (Гл.) Hauer. plur. кловаки́. Кло Eckzahn. дві кла.

Клубакува́ти (Єрм. В.) Wellen schlagen. вода́ клубаку́є = бє фалями.

Кни́ги (Крс.) Psaltermagen, omasum.

Коверня́к (Цвітова коло Буч.). Коверня́ка. Коверня́ґа пень ґузоватий, knorriger Baumstrunk.

Кокорудзки сосни (Ван.) Kieferzapfen.

Кокóтики на вільсї, берéзї... (Кам. л.) Кокóци (Кам. л.) Kätzchen, amenta.

Конични́ско (Пдл) Kleefeld.

Копи́т (Радом. gen mascul.) Копи́то (к. Льв.) Копито́ (Ж.) Huf.

Корна́га (Обор.) knorriges Holzstück. knorriger Baumstrunk.

Корна́тка (Кіц.) долїшна часть пня з коренем обогнилим,

Корнéґа (Стрв.) ein Baumstrunk samt Wurzel; Wurzelstock.

Ко́тик (Кам. стру. Виш. plur. ко́тики) Kätzchen, julus, amentum. Котики (Кер.) Ко́тки (Радом.) Kätzchen.

Ко́тляхи (Скам. nom. sing. ко́тлях) Ко́тях (Тарт.) amentum.

Кошу́т (Від.) биль разом з листем у кукурудзи без шульків.

Кра́мне пірє або Кра́мщина (Зак.) блестячі пера крильні у качура die metallisch glänzenden Flügelfedern des Enterichs.

Кра́нка (Гл.) Rispe. кра́нка про́са.

Краси́стий (Гі.) buntgefleckt. дзьо́ґлик ма́є кри́ла красисті.

Крєкоті́ти (Кіц.) krieken, piepen. В бо́ртлї крєкоте́ дїти подовиде́рева: каза́ла ма́ма мовча́ти.

Кри́ги з ме́дом (Жад.) Honigwaben.

Криничи́ско. Криничи́ще (Стан.) Quellengebiet.

Кру́кати (Мач.) krächzen. крук кру́кає.

Крупяни́й сні́г (С.) Schneegraupen.

Крухова сі́ль (Лем.) Steinsalz.

Куріївкати (Каменоподільска губ.) ein eigentümliches Getöse von sich geben (v. Kranichen). журавлї́ куріївкають.

Курна́вий (Гл.) krüppelhaft.

Кучма́рки вадь Шутки́ (УР.) Kätzchen.

Лапуши́нє (Гл.) Lieschen, шумелинє.

Ласи́стий. Лаїстий (УР.) schwarz. вівця́ ласи́ста.

Ледови́ця (Зак.) Glatteis.

Липа́нда (Либ.) Harz, живиця, смола.

Лоба́к (С.) Лоб (С.) kopfgrosser Rollstein. Лобище Ort, wo solche лоби́ oder лобаки́ abgelagert wurden.

Лома́джє (Гл.) Reisig, Форост.

Лопа́тка (УР.) legumen, Hülse.

Луковатий кінь (Жу́р.) eingesattetes Pferd.

Лупа́тий (Город.) mit Glotzaugen. лупа́та сова́.

Лути́ця (Город.) сосна́, у котрої богато стрижіня а мало оболони.

Ля́жка або Ку́льша (Город.) Hüfte.

Маку́рка (Єв.) Mohnkapsel. дві маку́рцї.

Малик або Маликоватий кінь (Скн. н.) що має яму на карку; як згине малик, не тримай коний.

Маму́ха (Стрв.) Flaum, Dunen. мошок на груди і з межи ніг у птаха. гу́сєча маму́ха. таке́ мягке́, як маму́ха. cf. мох.

Манюк (Жур.) кінь з ґанчом: має між лопатками долець ein Pferd mit einem Senkrücken.

Матúна або Бульвúнка (Добр.) Stengel mit Blättern der Kartoffelpflanze.

Медовá падь (Город.) Honigtau.

Мúнька. Шýтка. Мúцька (УР.) Мúцка (Яс. plur. мицкú) Kätzchen, amentum, julus.

Мúркати (Пдга.) hin und her bewegen, wedeln, wippen. Клинец (Motacilla) мúркає фостóм.

Молóти (Шол.) в значеню: рухати скоро (о язицї) приміром: уж молóв жалóм (жалó = язик ужа, людом хибно уважанй за жало, котрим уж кусає).

Мýлька (С. б. plur. мулькú). Мíлька. Мóлька (Київщ.) маленька риба, ganz kleine Fische verschiedener Arten.

Мушнé (Кол.) Fliegen. Оводнé (Кол.) Bremsen.

Мяз (Жовк.) Вялинó (Риб. gen. neutr. nom. plur. вялина). Вялина (Риб. gen. masc. і fem.). Вель (Сов. Підгородцї gen. fem.) cf. čech. sval. Muskel.

Нать (С. в. УР.) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze. Ябка на нати (С. в.) Kartoffelbeeren.

Носавкú (Рудники, приселок. Перекопець) Nasenlöcher.

Обводúстий (Кос. на Ол.) kreisförmig.

Облýй (Город.) лїд, що топить ся і обливає галузе на деревах. — объ+ли+ъ).

Обрíсть (Б.) Jahresring (bei Bäumen). цїлá обрíсть.

Одрiб. Отрiб (Крс. Др.) Eingeweide (cf. жтрока intestina).

Одходóва кишка (Лем.) intestinum rectum, Mastdarm.

Опар (Стан.) eine sumpfige, im Winter nicht zufrierende Stelle.

Осмóл (Радом.) в дереві (сосні) смолові місця.

Острижúнок (При.) Mark.

Пáдалниці (Ос.) хробачливі овочі, що спадають.

Пáнуш (РМ.) die Kolbenscheiden der Kukurutzpflanze, шумелинє.

Пасúстий (Стан.) що пасú мáє, gebändert.

Пастáя (УР.) legumen, Hülse.

Патерýха (Чортк.) Gebitz, повришене листє тютюнове; Пасúнє (Чортк.) Glitz, листє тютюну у долу.

Перебéрдиня (Радом.) смільняки вибирані місцями з трухлого дерева.

Перебéрдоватє дерево (Радом. сосна, дуб,...) не зовсїм трухле дерево, місцями здорове.

Писконїти (УР.) або Мартувáти (УР.) о ґотурі, тетері. пискóнит або мартýв.

Пишкова́ти (УР.) Blutfedern bekommen. голомпа́к пишку́є або пора́стать в пишки́.

Пия́к. Пія́к. Пия́вка (УР.) Speiseröhre.

Пі́вкати або грати (Яс.) Го́гур пі́вкає на поле́нцї.

Пі́ворити (Кіц.) piepen. пі́ворили ли́лики die Fledermäuse piepten, gaben einen piependen Ton von sich.

Підга́лустий (Ляхв.) підгалузи́стий. підга́луста бере́за = лише в самій горі розгалужена береза о пни поєдинчім.

Підто́чина (Пдлт. Яс.) кертовине, хідники в землї, що підтічка (Talpa europaea) нарие.

Пікоти́ти (Кам.) piepen. мі́диці пікоти́т die Spitzmaus piept.

Пірна́к (Піс. Ям.) молодий птах пр. воробець, що ледве убрав ся в пірє (ледве опірив ся).

Пла́вистий пес (Стрв.) Wasserhund, ein Jagdhund, der abgerichtet ist, in's Wasser zu gehen, um daraus geschossene Vögel oder andere Tiere zu holen.

Пліва́ (Стрв.) dem. Пліва́ dünne Haut.

Плюсня́ (Город.) Mittelfuß, Sohle.

По́вхта. По́хта (Єр. В.) баюра, болого, Lache, Tümpel.

По́кладок (Стрв.) яйце.

Покоси́чити ся (Стрв.) wörtlich: sich mit Blumen (косицї) schmücken. Покоси́чили ся ві́кна die Fensterscheiben bedeckten sich mit Eisefflorescenz.

Полотенко (УР.*) у качки, гуси Schwimmhaut der Ente, der Gans, полотенце.

Порі́чина (Стрв.) поле положене над рікою.

Посюрки́ стали на тїлї (Гр.) es druselt, es entstand die sogenannte Gänsehaut.

Потрухи́ чорні (ВМ.) Leber. Потрухи́ бі́лі (РМ.) Lunge.

Почки́ (РМ.) Nieren. по́чка Niere.

Почки́ у я́блуцї (РМ.) Kerngehäuse des Apfels.

Прибу́дище (Кол.) Aufenthaltsort.

Прі́морок (Стан.) ein leichter Nebel cf. psl. примракъ.

Пририні́ти (Стан.) рінь нанести знову. знов пририні́ла вода́ (Бистриця) das Wasser bildete wieder eine neue Schotterbank.

Про́сивий (Яс. УР.) гнїдий як просо.

Прохідни́й (Стан.) in der Bedeutung: schnell, behend, flink, ско́рий (Стан.), швидки́й (Стан.) прудки́й (Стан.) прохідна́ ри́ба.

Пу́галатиця. Пу́галатичка (Яс.) Kaulquappe, larva ranae.

Пузїнки у верби (УР.*) Weidenkätzchen.

Пулїка́тий (Стрв.) glotzäugig (cf. випулити очи).

Пу́пінка (Яс.) Knospe.

Пу́ршавий (Гл.) verkümmert, elend. пу́ршаве те́ля, пу́ршаве де́рево.

Раковúна (Кобаєвичі лоло Рудок) Torf.

Рапа́к (С. в.) костурбак, рапатий кий.

Ре́вало або Рико́вище (УР.) Brunstzeit (des Hirsches).

Рíпицє (Ста.) der Knochenteil beim Schwanze, Inbegriff aller Schwanzwirbel. урíзав во́лосени аж по рíпицю.

Розверте́па (Стрв.) gähnende Schlucht.

Розкара́чка (Радом.) Gabelzweig.

Розстрепíханий (Угр. гор.) розтельбушений, zerzaust.

Рун. Ру́нок (Пдлт.). Ру́нчє (Яс. УР.) Nadeln der Coniferen, Zweige samt Nadeln der Coniferen. смере́кове ру́нче. смере́ковий рун.

Саґа́тий лїс (Город.) високодеревний, високопенний.

Свиняковáта сосна (Город.) сосна, що має малий стрижінь а богато оболони.

Світíвка (Яс.) світова зірниця.

Силя́ти сіль (Кс.) ausbähren. Оскúпице з греблом (Кс) Ausbährkrücke.

Сите́ць (Тисьм. genit. ситцю́) дрібна рінь.

Сичівни́к (Др.) Harnblase.

Скíра (Гру.) Rinde. Корина́ (Гру.) Borke.

Скле́зє (Стрв.) Kluft, Fels. склезина. склезя.

Скри́гати (Зак.) ein eigentümliches Getöse von sich geben. бусько скри́гає, ся́вкає.

Скрут в ріцї (Яс.) Krümmung des Flußes.

Слимача хижка (УР.*) Schneckengehäuse.

Солони́ця (Орв.) Salzsoole.

Сому́з (РМ.*) Lache. Сому́з вели́кий.

Сорокота́ти (Гр.) schnarrende Töne von sich geben. сорока сорокóче die Elster schwätzt rad. скрк cf. psl. скрлка сорока. — свірк, свірок, сверщок.

Соснячо́к (Город.) мала соснина.

Спір (Крс.) Verhärtung.

Сталь твердша від желїза; від стали твердша криця (роблять з неї пильники); від крицї твердша дульови́на; дульовина то найтвердша сталь (Жур.).

Стегно (Ж. Крс.) Schenkel, femur.

Стекли́сте де́рево (Город.) schlank.

Степі́ря (С. б.) Щепі́ря (С. б) листє цибулі́, часнику і т. п. Blätter der Zwiebel, des Knoblauchs und anderer Laucharten.

Стерли́ця (Радом.) lichte Stelle im Wald.

Стогна́ти (Зак. о ропухах) ein dumpfes Getöne von sich geben (von Kröten). черепу́хи (т. є. ро́пухи) сто́гнут.

Стовпця́ і́ти (Зак. о комарах) in Säulenwolken tanzen (von Stechmücken). Комарі́ ідя́ть стовпця́ми або гра́ють стовпця́. die Stechmücken bilden in der Luft tanzend Säulenwolken.

Стри́ґи (Гр) Blattrippen. вусе́льники з'і́ли капу́сту — но но стри́ґи стоє́г.

Стріж (Мац.) Сріж (Верхомля) замерзлий лід на ріці.

Стружє́н (РМ.) бадило кукурудзи.

Стру́нка (Кал.) Zahnlücke.

Стрєгави́ця (Гл.) багно, де може застрячи.

Сїменки́ (Гр.) Sommersprossen. Сїменкова́тий (Гр.) mit Sommersprossen. сїменкова́та дівка.

Сули́ґа (Ідл.) Oberschenkel, femur.

Та́бала або Табала́ (Сем.) Haufe, Schaar, Schwarm, гурма. та́бала воро́н, кавóк plur. та́бали.

Теле́чка (Жур.) злоги у корови. коро́ва з теле́чки не ма́є молока́.

Ти́рса (Говилів коло Хороствова) Torf (тирса = в Херсонщині трава Stipa pennata).

Тирха́віти (Яс.) verkümmern.

Токо́вище (Яс.) або Ігро́вище (Яс.) місце, де токує або ігрaє ґотур.

Торкоті́ти (Пчн.) zirpen (von der Maulwurfsgrille). медведю́х торкоти́ґ або куркоти́т.

Торс (Торговиця) Torf.

Точи́льник (Сгр.) червак, що точит землю або порохно. Insektenlarve, die in der Erde oder im Holzmoder lebt.

Тріскавиця (Сок.) Donnerwetter.

Тро́щє (Вовч. Гл.) троща, очерет cf. трость, тростина, тріст€.

Трупехні́ти (Стру.) Струпехні́ти (Стрв.) vermodern. де́рево трупехні́є. трупехни́вий moderig.

Тру́ськати сє (Знесі́нє к. Льв.) gründeln. ка́чка тру́ськає сє.

Трясни́ця (Яв.) febris.

Тулі́йка (Груш. В.) Blutfeder.

Ту́рма ове́ць (Стан.) купа гонених овець.

Туш (Стрв.) тїло без голови, без рук і без ніг.

Хаба́т (Єрм. В.) plur. хабати́ Unkraut. Хабате́ collect. ду́же хабате́ = богато хабатя, богато хопти.

Хле́ґа (Кам. вол.) плюта. dauerndes Unwetter, kotiges Wetter.

Хмели́не (Монастир коло Бродів) Stengel samt Blättern der Kartoffelpflanze.

Ховп (Вовч.) Hügel.

Хо́ди у коня́ (Жур. у конярів) Füße (beim Pferde).

Хру́стка (Терн.) Knorpel (in der Vulgärsprache der Wiener: Kruspel).

Хрєщ (Єв.) gener. masc. Knorpel deminut. хрєщо́к.

Цвик (Херс.) Huhnzwitter.

Циба́х (Кал.) plur. цибахи́ = стрілки́ цибулї.

Цигилёна (Город. місто: суголїнна) у люду: tibia, Schienbein. (в науковій термінольоґії вираз „суголїнпа“ може означати fibula, Wadenbein).

Цикота́ти (к. Льв. Лем.) piepsen. птах цвкоче.

Цо́моль (Угр.) Klumpen. цо́молї ле́ду, землї. цо́молї в мясї cf. čech. žmol.

Ця́мати (Верхр.) — Ця́мкати (Дов.) — Цьо́скати (Верб..) — Ця́скати (Л. К. Стру.) natschen. свиня́ ця́мав das Schwein natscht.

Чаба́кати (Підл.) schreien (von Perlhühnern). Пантарки́ чаба́кають.

Ча́чка (Виш.) Kehlkopf. Чачкова́ль = з великою чашкою ein Mann mit großem Kehlkopf.

Ча́шка (Б. м.) Knieescheibe.

Чепі́жки (Соп.) під сподом копита у коня тото, що стинають.

Че́рлїнь (Єв. genit. че́рленп) Kernholz namentl. der Eiche.

Чечене́ (Стрв.) Rudel Wölfe, течня, кичня, тічка. вовки́ го́нят сє від Мпха́йла до Стріте́ня; тогди́ бі́гав ці́ла чечене́.

Чи́котати (Брод.) zwitschern. воробе́ц чикотит.

Чі́ркати (Кіц.) zirpen. чі́ркают цвірінькй.

Чола́тий (Стрв.) mit hoher Stirne.

Шаламо́ха (Зак.) pileus, Hut (bei Pilzen).

Шва́кати. Швакота́ти (Зак.) kwacken. ка́чур шва́кає або швако́че.

Шелюжо́к (Хильч.) в яйци зародок, Keim im Eier.

Ше́мрати (Теплівниця коло С. в.) kriebeln. ше́мрає по доло́ни es kriebelt mich auf der inneren Handfläche.

Ши́воротень (Стрв.) ein Vogel, der noch nicht gut fliegen kann. ши́воротнї підлїтают, а́ле ско́ро паду́т на зе́млю, не вмїют ще лїта́ти.

Ши́голлля (Радом. здає ся місто: сугілє) Nadeln der Kiefer und anderer Coniferen.

Ши́пка (Верб. коло Немирова в Яворівщинї) conus, Zapfen.

Шлю́нки (Город.) кишки, Gedärme.

Шу́льок (РМ. Жад. gener. masc.) Шулька (gener. fem. Жад.) Kolben. кукуру́дзяний шу́льок Maiskolben.

Шустя́к (Лешнів коло Брод.) Вустя́к (к. Льв.) Granne arista.

Шу́тка (Кр. plur. шутки́) Kätzchen, amentum.

Щупакова́тий кінь (Жур.) dünnbauchig, з тоненьким кадовбом.

Щу́тка (С. С. — См.) Käzchen, amentum.

Яблічко (Др.) Knieescheibe.

Ягідки́ (Крс.) hervorstehende Knochen unter den Augen; Jochbeine; Wangen.

Ярмина́ (к. Стан.) Ярми́на (Яс.) Wamme, у вола, у корови.

Ятри́стий (Обор.) що скоро ятрить ся. ятри́сте тїло.

Ящик слимако́вий (Стл.) Schneckengehäuse. Ящики жабячі (люд думає, що в шкарубах Anodonta, Unio і т. п. сидять молоді жаби. — ящик властиво: Behälter, kleines Gefäß rad. им, яти).

Ємлі́вка (Липовиця). Імля́чка. Мля́чка (Довг.) = Мрєч (на Чорногорі) dichter Nebel; Sprühregen, cf. мгла psl. мьгла.

Bos taurus.

(Назви волів, коров і пр.).

Воли́: Перия́н (Город.) бик з білими полосами по боках. — Козі́й (Город.) з рогами в зад загненими. — Рожко́ (Город.) віл з гарними рогами. — Голуба́н (Херс.) віл як голуб сивий. — За́яць (Херс.) віл з рогами до гори стремлячими, як заячі уха. — Смолі́й (Зак.) бик смаглявий, гнідявий. — Галі́й (Зак.) чорний бик. — Ки́шель. Кишели́стий віл (Стр.) що має по собі богато плям, плямистий. — Голуби́й віл (Ланч.) як голуб сивий, голубан. — Ружан (Берест.) ружий бик. — Му́ґа (Стрв.) Bulle, Ochs. таки́й плека́ний, як му́ґа. — Му́ря (Опр.) бик мурани́стий.

Корови: Полу́ня (Крс.) корова полова. — Пері́ня (Крс.) корова чорна або сива, в середині біло пасемиста. — Темну́ля (Стр.) корова темної барви. — Звізду́ля або Зоряна́ (Стр.) з бі-

лою „звіздою“ на чолі. „Зоряна“ також корова, що уродила ся до зорі. — Сїро́ха (Туж.) сїра корова. — Перво́ха (Туж.) корова перворідна, первошка. — Рожку́ля (Город.) короза з гарними рогами. — Голу́бка (Херс.) корова, як голуб сива. — Бала́я (Херс.) біла корова. — Канаре́йка (Херс.) корова з довгими (конаристими) рогами. — Ка́чурка (Берс.) к. мургенька. — Ште́па (Херс.) корова груба. — Весе́ла (Херс.) назва корови якої небудь масти. — Брику́ля (Жовк.) назва корови, що любить брикати. — Рижо́ха (Зак.) „корова червона“. — Сиву́ля (Зак.) сива корова. — Кали́ня (Зак.) червона корова. — Гало́ха (Зак.) корова чор а. — Смолїйка (Зак.) корова смаглява. — Пере́хідка (Крс.) корова що доперва четвертого року має теля. — Бидзу́нка (Крс.) корова або вівця, що в другім році має молоде. — Пундюха (Бер.) назва корови. — Барнуля (Бер.) назва корови червонобрунатної. — Віноха (Бон.) назва корови. — Гнїдуля (Ван.) гніда корова. — Жу́ня (Л.) корова чорна. — Жо́втя (Л.) корова жовта. — Синьоша (Лем.) Name einer blaugrauen Kuh. — Чернуля (Лем.) чорна корова. — Морозуля (Чор.) бурява, трошки білава корова. — Ґу́ла або ґу́лава коро́ва eine Kuh, der die Hörner abgestossen wurden. — Бі́ля або Бі́лька (Тх.) коровиця біла. — — Бала́я (Гл.) назва білої корови. — Лиса́я (Гл.) корова лиса (імя). — Мурґу́ца (Гл.) корова чорна (імя). — Плива́я (Гл.) корова з розложистими рогами. — Рожа́на (Гл.) імя цеглястої корови. — Ли́ська (Вол.) теля червоне або чорне, на чолі біле; также така корова. — Бо́кше (Підг.) Бо́це (Пер.) Бочу́ля корова білобока. — Кру́гля (Тх.) корова з круглими рогами. — Козйниця (Тх.) корова з рогами в зад загненими. — Ілова́йста корова або Ілова́я (Вол.) полова́. — Цвіту́ля (Вол.) червона або чорна, з дрібними білими плямами. — Багря́на (Вол.) червонобрунатна. — Ґе́ба (Сл.) назва корови. — Шуту́ля (Бистр.) корова шута т. є. без рогів (також вівця).

Озймок (Стрв.) теля зимоване; зимовий бичок. — Теле́к (Стрв.) Kalb. deminut. телечо́к.

Ovis aries.

(Назви овець по масти, стати і другим примітам).

Корну́та (Ж.) рогата вівця. — Бу́чка (Ж.) вівця чорна з білим лицем. — Сивуля (Ж.) вівця сива, сивера. — Ла́ста (Ж.) чорна, сподом з білими пругами. — Носута (Ж.) вівця чорна з білим носом. — Чопа́тка (Ж.) вівця, що має

ріжки мов чопики короткі, зібгані. — Білоголо́ва (Ж.) чорна або бура з білою головою. — Вакі́ша (Ж.) біла, коло віч (очей) чорна. — Білофо́ста (Ж) з білим хвостом. — Чу́ла (Ж.) вівця, що має малі уха. — Гри́вка (Ж.) вівця чорна або бура, попід шию біла. — Чу́бка. Білочу́ба (Єв.) вівця чорна з білим чубом. — Га́лка (Єв.) вівця ціла чорна. — Глубе́ше (Єв. імовірно місто: голубе́ша) вівця сивава, дрібку сороката. — Муре́ша або Мурешы́ста (Л.) вівця чорна з цяпками білими коло очий. — Вакле́ша або Ваклешы́ста (Л.) dtto. — Чіпчарь (Л.) баран за рогами білий. — Сиве́ра (Л. Либ.) сива вівця. — Ка́вка (Вол.) вівця чорна. — Пацьо́ря (Вол.) вівця чорна, коло шиї біла. — Босоні́жка (Вол.) вівця „босонога“ то єсть з ногами білими. — Ли́ся (Вол.) на писку біла. — Чу́ля (Вол. Хит.) вівця з малими ухами. — Пото́чинка (Хот.) вівця, що іде у кривулї. — Чіпча́ря або Чіпчары́ста (Сл.) вівця чорна або сива, коло голови біла; такий баран: Чіпча́р або Чіпчары́стий. — Сиву́ля (Сл.) сива вівця. — Свічканы́ста (Пл.) вівця або коза чорна або сива, докола очий біла або жовта — Чіпча́ря на чолї біла. — Мироно́ся (Пл.) чорна, на носї біла. — Боцы́ста (Орв.) вівця чорна, з білими боками. — Веклешы́ста Орв.) вівця чорна, коло голови біла. — Рога́чка (Бар.) вівця рогата. — Пацьоры́ста (Орв.) mit weißem Halsbande. вівця пацьориста. — Мурда (Лем.) уця мурдзяста ein um die Augen schwarzes Schaf. — Локайка (Лем. окайка) увця коло очей дакус чорна; увця локаіста (Лем.) — Рогачка (Лем. деінде: Корну́та) увця рогата. — Ока́йка або Мазуріста увця (УР.*) вівця біла, коло очий чорна. — Косо́ра. Косоры́ста (Л.) вівця рогата. — Білю́ха (Вол.) біла вівця.

Capra hircus.

(Назви кіз по масти і пр.).

Ба́рдзя (Ж.) Ба́рдза (Євір.) коза чорна, під горлом біла. — Бры́дзя (Ж. Євір.) коза чорна, коло очий полова́. — Бу́ча (Ж.) чорна коза з білим лицем. — Санкоро́га. Санкоріжка (Ж.) коза з тонкими, закривленими рогами. — Цы́ганка (Ж.) коза чорна. — Голуба́ся (Ж.) коза голубо сіра. — Сиву́ля (Ж.) коза сива. — Крі́сла (Ж.) коза з кріслатими рогами. — Бі́лиця або Гу́ска (Ж.) коза зовсім біла. — Піструлы́ста (Ж.) коза, що має білі капанки по лицю. — Кедру́ше (Євір.) коза червона, як кедрове дерево (кедруша від кидра, кедра Pinus

cembra). — Балу́ше (Євір.) коза коло писка писана. — Пи́шня (Свір.) коза писана. — Санко́ра (Євік.) коза санкорога т. в. з тонкими, закривленими рогами. — Бо́кша (Євір.) коза з білими боками. — Ле́беда (Євір.) коза біла. — Зазу́ле (Євір.) коза сива. — Черни́ця (Євір.) коза чорна. — Соко́ле (Вол.) коза, що має по собі гей квіте. — Ба́рдзя (Вол.) коза коло голови чорна і червона, далї сива, жовта або біла. — Біле́та (Вол.) біла коза. — Сиве́та (Вол.) коза сива. — Черне́та (Вол.) або Черни́ця коза чорна. — Качури́на (Вол.) коза біла, коло голови чорна. — Ватю́ля (Л.) шута коза. Ватю́ле (Орв.) коза, що не мала еще козети. Ветю́ля (УР.) — Шапка́ня (Тх.) коза чорна коло шиї і голови. — Барзя або Барзи́ста (Соп.) коза чорна з білими пасмами. — Пацьори́ста (Хит.) коза біла, коло шиї сива. — Зоряни́ста (Л.) коза чорна, на чолї біла. — Морози́ста (Л.) не до́кус черво́на, з мішанов сива́вов се́рстев. — Перевя́зиста або Перевя́за (Тх.) з бі́лов перевя́зков доко́ла че́рева. — Вине́та (Вол.) коза чорна або сива з білим вінце́м на голові.

Equus caballus.

(Назви коний по масти і пр.)

Кінь сивозелїзий (Ж.) Eisenschimmel. — Таракуца (Ананевский уїзд) імя кобили круглобокої, широкої а короткої (від подобеньства до динї таракуцьки). — Карогнїдий кінь (Город.) чорно брунатний. — Ґи́рдан (Чортк.) імя гарного коня або оґира. Сїмра (Не.) Сїмера́стий кінь (Дун.) Grauschimmel. — Сїмера́ста кобила (Дун.). — Біла́ня. Біла́нька (Вол.) біла кобила.

Canis familiaris.

(Назви псів по масти і пр.).

Бала́н (Гл.) назва білого пса. — Гривко́ (Гл.) пес гривий. — Тарош (Лем.) пес тарчастий. — Сїрко́ (Город. УР.) сїрий пес. — Білко́ (Город. УР.) білий пес. — Бровко́ (Город.) білобровий. — Жук. Жучко́. Жуче́к (Город.) чорний пес. — Рябко (Город.) рябий пес. — Рудько (Город.) рудий пес. — Мурко́ (Город.) мурий пес. — Лиско́ (Город.) на чолї білий. — Баро́бс (Город.) звичайно кудлатий. — Ку́цик (Город.) пес з куцим хвостом. — Стрїлка (Город.) назва швидкого пса. — Ку́дла (Город.) пес кудлатий. — Хапко́ (Город.) імя хапливого пса. — Пре́йда (Город.) сука. — Ара́пка (Город.) чорна сучка, мала. — Чо́ря

(УР.) чорний пес. — Ла́біш (УР.) чорний з білими ногами. — Тарко́ (Зак.) (УР.) сорокатий пес. — Му́цко (Св.) Spitz. — Бі́лик (Опр.) пес білий.

Додаточок.

(Сказочки о звірятах, наслїдованя голосу птиць, жаб і пр.).

Горобцї (Passer domesticus) по горобиній ночи вилїтають на плоти та все жалують ся: „сїм-сїм сїм зістало ся!".

Горобцї прилетїли на ячмінь та заїдаючи зерно шваркочуть: „чий, чий ячмінь? чий, чий? — їжмо! їжмо! то шевцїв! шевцїв!" (Печ.).

Соловій (Lusciola philomela) співає: цїпом! цїпом! цапа! ґапа! по ногах! по ногах! (Брод.).

Соловій співає: покинь сани, возьми віз! цїпом! цїпом! по ногах! по ногах (Брод.).

Соловій викликує: кийком! кийком! Свирид! Свирид! по ногах! по ногах! (Город.).

Снїгур (Pyrrhula rubricilla) співає на снїг: снї-снї-снї (Зак.).

Сїрогира (Oriolus galbula) співає: посіру гиру! (Пер.).

Туртавка (Turtur auritus) пасе коні: ту-ту! (Зак.).

Гиндик (Meleagris gallopavo) куркотить: кур-кур-кур! (Зак.).

Перепелиця (Coturnix communis) кличе: пять полїн! пять полїн! — а деркач: три-три! (к. Льв.).

Перепелиця кличе: „пїдполю! пїдполю!" (Зак.) —: хоть куди! хоть-куди! (Яс.). — подь, полоть! подь полоть (Сл.).

Перепелиця кличе: „ще не поставив полукіпків!" — а деркач (Crex pratensis) викрикує: „дер-дер! що удер, то менї, що не удер, то тобї! (Стл.).

Перепелиця позичила сїм чверток збіжа деркачеви і потім допоминала ся, щоб віддав. Перепелиця кличе: сїм чверток! а деркач каже: шесть! шесть! (Перем.).

Мали передновок. Стара перепелиця до молодої мовить: підемо до деркача позичити пять корцей пшеницї. Деркач позичив. Пришло до віддаваня. Молода стару питає се: мама! пять корцей! а він борознов біжит і повідає: шість! шість! І мусїли віддати шість корцей. (Перем.).

Залице́в се́ деркáч до перепели́цї та казáв, що мáє бíчкй-теля́та. Він пішóв їх гони́ти, щóби сї могли побрáти. Онá єгó клúче: „Стефáне! Стефáне! жень теля́та!“ а він нїби гонит по млáках все: „киц-киц!“ (Лук. н.).

Баране́ць (Gallinago gallinula s. Scolopax gallinulla) кáже до своє́ї жíнки: „спечи́ менї́ пирї́г!“ а онá не хоче. А він: „я полечу́ до Бóга, позúчу собї́ батогá, бу́ду жíнку бити, чем не пече́ пирогá!“ А онá тогдї: „Ой спечу́, спечу́!“ (Зак.).

Слóнька (Scolopax rusticola) кричить: хлюп-хлюп (Брод.).

Слонька озивáє ся: кру-кру-цїп! кру-кру-цїп! фíть! (Зак.).

Деркáч (Crex pratensis) кричить: дер-дер деркáч, то в крик, то в плач (к. Льв.).

Деркáч в перепелицї за пастуха; она клúче: хóцї-на! хóцї-на! а він гонúть: ге-ге!

Ку́лик (Totanus) кричнть: кóло водúцї! кóло водúцї! (Др.).

Риболóвець (Sterna) фюркотить: фюр-фюр! (Зак.).

*

Жаби кричать:

Микúта, Микúта! кум кум!
Ти рáда, абú бу́сьок здох?
Я рáда! і я рáда! і я рáда!
Рáдьмо ся всї! рáда-рáда-рáда! (Зак.).

*

До зазульки (Coccinella septempunctata) приговорюють: „Зазу́лько золотá, покажú ми воротá! чи до пе́кла, чи до не́ба, чи до ráю?“ (Стр.) — „Зазу́ленько-птáшенько, скажú менї всю прáвдоньку, в котру́ піду́ сторонóньку“. (Стр.). — Бабру́нь-бабруне́льцьо, розпусти мі крúльця, ци в царину́, ци в толóку? (См.) — Зозу́ль-мару́нь, розпустú крúльця на чотúри бúльця, поле́ть, поле́ть там, де я ся віддáм (Ва.).

Повірки і декотрі забобони.

Де́рево сóхне, як ся́де на нéго соловíєва сусїда (така птаха. — Зак.).

Полозáя (Радом) так зове ся в казках цариця ужів.

Хто тримав рóпуху (Bufo) в сирватці, тому не відберуть у коров молоко (Зак.).

Коли кормити безрогу з решета, то дістане решетину (Cysticercus cellulosae) (Зак.).

В одвітне місце належить всунути:

Lepus cuniculus L. (стор 10.) ♀ Труска. молоді: Трýсята.

Vespertilio (стор. 11.) Літопúр (Рпб.).

Alauda arvensis L. (стор. 12) Набогастíйка (См.).

Aquila (стор. 12.) Орло (Х.) — Вóрло (Х.).

Coturnix communis Bonn. (стор. 14.) Полотю́х (Сл.) — Підполóтька (Вол.).

Fringilla cannabina L. (стор 15.) Колопéнник (Опр.).

Fringilla carduelis L. (стрр. 15.) Бодáчник (Т.).

Passer domesticus L. (стор. 19) Вóроб. Воробóк (УР.).

Turdus merula L. (стор. 22.) Косáрь (Сл.).

Vanellus cristatus Meyer. (стор. 23.) Кувúк. Слотовá птáха (Кру.).

Bufo (стор. 24.) Пóганка (Ф.) — Підлíжниця (С. С.).

Rana (стор. 25.) Жéба (До.) — larva. Пóплик (См.).

Salamandra maculosa Laur. (стор. 25.) Мóлоч (Сл. genit. мóлоча. як ýлїзе мóлоч (молосúс) то на слóту).

Cobitis taenia L. (стор. 26.) Щипýля (Сл.).

Eristalis tenax L. (стор. 30.) Водонóс (Болозов).

Phryganeae (larvae, Köcherfliegenlarven) (стор. 34.) Гирлята (Вол.).

Anodonta (стор. 35.) Жáбєча колúска (Городовичі).

Limax (стор. 36.) Слимáґ (Довг.) plur. слимаґú.

Allium schoenoprasum L. (стор. 37.) Schnittlauch. Рíзанка (Довг.).

Lonicera xylosteum L. (стор. 48) Деревнúк (Опр.).

Nardus stricta L. (стор. 49.) Псьóха (Довге Підбужске).

Phalaris arundinacea L. Rohrglanzgras. Шовкóва травá (Вол.) одм. в городах: var. foliis vaviegatis v. picta, Bandgras. Пúсана травá (к. Льв.).

Prunus. — — Hungerzwetsche (стор. 53.) Бáбка (См.).

Vinca minor L. (стор. 61.) Бервíнок (Тх. См. Вол.).

Viscum album L. (стор. 61.) Джýмка (Х. рості на ялúці).

до термінольоґії (стор. 61. і слїд.).

Бавкýн (Л. я.) місце в ріці, де водá шúбко (сúльно) бє.

Бáгрянка (Опр.) живúця смерéки, що гризýт.

Барлі́г медве́дя або Ґа́вра (Л.) лі́гво медведя, Bärenlager.

Біла́ня (Вол.) полони́на сні́гом вкри́та.

Бля́яти (Т. Л. Х.) blöcken. вівця́ бля́є, ві́вці́ бля́ють.

Бокши́стий (Риб.) з бока́ми ина́кше убарвле́ними. бокши́ста коро́ва.

Брені́ти (Вол.) як вже збі́жя я́не пристига́ти, то брені́є (о ба́рві).

Брунї́ти (Риб.) summen. хрущ брунї́т.

Букі́вка (Вол.) бу́кова земля́, чорня́ва, лі́пша; на нїй бук а на черте́жі збі́жя.

Бути́н (Х.) зруб. Holzschlag.

Вапняни́ця (Дов) Kalkstein. Вапня́нка (Дов.) Kalkgrube.

Ви́бовт (Опр.) stark ausgespülte Stelle im Fluße.

Вібля́ча (Сл. collect. gen. neutr.) вібляки́.

Відволо́га (Вол.) Tauwetter, відольга, відлига. „не мо́кро, не су́хо".

Від'ота́вка (Опр.) по скоше́нїй або́ спасе́нїй траві́ нова́ трава.

Відте́пень (Дов.) Tauwetter.

Вільхова́ня (Вол.) земля́ жо́вта, просипка́ста; лі́пша на нїй трава́ для ко́нней, вільши́на.

Ві́терниця (Сл. Опр.) Wirbelwind. ві́терниця курбели́т.

Водени́стий (До.) wässerig.

Гіньба́ вовків (Тх.) Rudel; Paarung der Wölfe.

Глини́ско (До.) Глини́ще (Сл.) де гли́ну копа́ють, звідки гли́ну беру́т.

Голоби́ря (Х.) gen. neutr. земля́, що не ро́дит.

Голодня́нка (Тх.) у корови місце запале коло клубів.

Готу́рити (Ва.) girren. голубцї готуре́т або гурче́т.

Гранче́стий (См.) eckig.

Гру́шка́ (До. plur. грушкй) conus. Zapfen. гру́шка сосни.

Губа́ль (Сл.) з одду́тими гу́бами чоловік. Губа́нн (Сл.) з одд. губ. жінка.

Гу́гнати (Вол.) girren. я́ли го́луби гу́гнати. го́луб гу́гне.

Гугноті́ти (Сл.) girren. гугноти́т голуб.

Гузи́чна ки́шка (Риб.) Mastdarm, intestinum rectum.

Гурти́ти (Опр. Х.) свиня́ гурти́т за ко́рназом.

Гутї́ти (Х.) girren. гути́т голубе́ц.

Де́мена (Дов.) пахо́вина в кро́ку.

Довгови́стий (Опр.) länglich.

Дриа́ (Дов.) яма витолочена худобою, plur. дри́ї.

Ду́кати (Л.) stampfen. вівця́ ду́кає нога́ми.

Жавкани́стий (Опр.) glühend heiß. жавкани́сті або́ свічкани́сті ли́ця у вовка.

Жара́ве дерево (Х.) morsches Holz.

Жва́нка (Х.) або́ Ба́грянка (Х.) живи́ця заґу́сла з смере́ки, пастухи́ жвут.

Желе́за (Вол.) Drüse. дві же́лези.

Жовті́льниця (Дов.) ochriger Gelbeisenstein.

Жоло́бина (Х.) яма, ровина; яма, де збира́є ся дощева вода.

Забути́ти (Х.) summen. забути́т бри́ндас der Maikäfer summt.

За́від (Х.) пішо́в у за́від = ґалопом; пішо́в у трьоп = трабом.

Затучи́ти ся (Опр.) gemästet werden; fett werden. затучили ся ку́рки.

Згірно (Опр.) steil, abschüssig.

Здряма́тий (Х.) косоо́кий. schieläugig.

Здря́чий (Вол.) зизоо́кий, зизоватий.

Зо́мкля (Сл.) сте́па каменна́, що ся все засу́ват.

Каменёц (Ва.) Schotter. на каменцй.

Ке́люх (Вол.) Dickdarm.

Кли́ва (Дов.) розсоха, розгі́рє, Kluft.

Клюконо́сий (Л.) mit großer, gekrümmter Nase.

Кошла́тий (Опр.) пелехатий, haarig.

Кощавий (Л.) костистий.

Кря́га (Опр.) Wachsscheibe, Pflaster.

Крячáти (Сл.) ку́рка крячи́т. — Кря́кати (Головецко) krächzen. ворона кря́че.

Куги́кати (Ва.) куги́кає сова́, бу́дут сї дївки́ завива́ти; повúвкає сова́, то сї ді́вка зав'є́.

Куревíльниця (См.) Sausewind, Wirbelwind. курбели́т куревíльниця.

Ку́ркати (Ф.) quacken. ку́ркают або курчéт же́би.

Кутня́нка (Х.) intestinum coecum.

Лела́ня (Сл.) або Лела́вка (Сл.) біла́ва земля́, не ро́дит.

Лелетíти (Тх.) Церкотíти (Тх.) ле́лїт лелети́т або церкони́т.

Ле́птавиця (Опр.) або Флю́та (Опр.) сніг із дожджем.

Леть (Опр.) у́леть, стрімка́ скала́.

Ли́ґавка (Риб.) Schlundkopf.

Лївáс (Тх.) Лївцáн (Дов.) що лівóв рукóв рóбит, майкут.

Ли́тавиця (Сл.) Wirbelwind. ли́тавиця танцю́є.

Ма́вкати (Вол.) miauen. кіт ма́вкат.

Матлю́кати (Дов.) wedeln. пес матлю́кає хвосто́м.

Мекота́ти (Опр.) meckern. ко́зи мекéчут.

Мертви́ця (Опр.) unter der Ackerkrume liegende Steinschichte. Живéць (Опр.) Ackerkrume.

Мишка (Сл. особливо на руці) Muskel, musculus psl. мышьць.

Млакови́тий (Опр.) morastig.

Мо́крява (Сл.) nasses Erdreich.

Морози́стий (Опр.) graulich untermischt. лис морози́стий = мішаної серсти.

Мороква́ (Вол.) im Morast eine im Winter nicht zufrierende Stelle.

Му́гище (Тх.) муст.

Мя́кота (Л.) або ли́тка, Wade.

Нать або Нати́на (Л.) ко́рчик у рíпи (рíпа тут Solanum tuberosum).

Натя́глий (Опр.) lang gedehnt. натя́глий пи́сок.

Неробу́чка (Дов.) або Мертви́ця unter der Ackerkrume gelegene Steinschichte.

Нороква́ (Сл.) млака, трясавиця cf. Мороква́.

Оби́льха (Опр.) Aas. спря́тати тоту́ оби́льху.

Окить (Л. Сл.) „як ся імат снїг до дéрева“.

Опалю́ша (Х. gen. neutr. collect.) Опалю́хи (Х. sing. опалю́х) кима́ча обпа́лене.

Осмоли (До.) Восмíле (До.) пати́че з яли́ці cf. Осмол (Радом.) стор. 68.

Особли́вий (Тх.) besonderer. яли́ця особли́ва, смерéка зась и́нча (и́нша).

Пали́ус (Опр.) дрібне́нькое рíща до підпа́лу. мно́го принíс пали́усу.

Папню́х (Л. я. plur. папнюхи́) Knospe.

Перевúваний (Сл.) gebändert. перевúване чéрево.

Передо́лина (Риб.) Quertal.

Підполи́стий (Тх.) unten weiß; unten heller gefärbt. дрізд підполи́стий.

Підра́слї (Опр.) junge Triebe.

Піскова́ня (Х. gen. fem.) Піскова́тиця (Дов.) Sandboden. пісча́ста земля́.

Пля́цкати (Х.) Пля́мкати (Бр.) schmatzen, schmakitzen, natschen, knauen. свúнї пля́цкают. пля́мкают.

По́взало (Тх.) зсу́нена гора́.

Пола́ (Опр.) єдностайна скала, скала.

Полóвкáст'ий (Л.) fahl.

Пóпал' (Опр.) rote Färbung der Wolken. хмáри попалúлись на морóз абó на погóду.

Порохнúцє (До.) сúпка землé чóрна, легкá; виснхає гнег; до робóти легкá, на пожúток не конéчне.

Пóрскати (Вол.) fauchen. кіт пóрскат.

Пóчки (С.) Nieren.

Призóристий (Л.) kurzsichtig.

Присáдистий (Тх.) untersetzt. присáдистий чоловíк.

Прозірнúстий (Вол.) durchsichtig. прозірнúсте скло.

Прóчорний (Вол. Тх.) schwärzlich. Прóсиний (Вол.) bläulich. Прóчервоний (Вол.) rötlich. Прóжовтий (Вол.) gelblich.

Прутканúстий (Сл.) gestreift.

Псянковúта земля (Вол.) на котрій росте псянка (Nardus stricta).

Пулькáтий (Л.) вúтріщений. пулькáті óчи cf. пулíкатий.

Páйкати (Руда Крехівска) quacken. páйкают жáби.

Рінúста земля́ (Дов.) mit Gerölle gemischte Erde.

Розболíти ся (Тх.) снíг розболíв ся = став водянúстий.

Роз'íкий (Сл.) зизоокий.

Розкишлáтий (Вол.) buschig.

Рьóхкати (До.) quacken. рьóхкают жéби.

Салїтрянка (См.) Salpetererde. „мóкра земля".

Сарчíти (Риб.) fauchen. кіт пóрскає абó сарчúт.

Сéлезїнь (Сл gen. masc.) Milz, splen. сéлезїнь велúкий. genit. селезїня́.

Серснáтий (Л.) серстию оброслий.

Спвáвистий (Вол.) graulich.

Сїрéчка (До) землé не чóрна, не бíла; в нíй пісковáтий кременéц (шутер).

Сїркáстий (Опр.) graulich.

Скреготáти (Вол.) schwätzen. сорóка скрегóче die Elster schwätzt.

Смерекíвка (Вол.) земля́ білáва, що мáз сóлуди (плíсня́вину); пустé се пóле, нúзка на нíм травá, дéколи ростé смеречúна.

Соймú (Тх. plurale tantum) де вóди стикáют ся. водá на соймáх. (Кор. им той сам, що в слові сойм psl. съньмъ, concilium.)

Солóтвина (Опр.) мóкре мíсце не висúхат; такé багнó солонáве.

Спаля́чка (Опр.) кимáча обпáлене,

Спíжавка (Опр.) tibia.

Спудзя́нка (Вол.) рідка́ земля́, порхка́; у сло́ту застря́гне худо́ба по коли́на.

Спурдзя́нка (Опр.) земля́ не урожа́йна, рідка́, піскова́та.

Сте́па (Сл. К.) гора́ або́ шкала́ штрімка́.

Струмени́стий (Сл.) schlank.

Струя́ (Вол.) де вода́ рве глибо́ка.

Су́харь (Тх.) сухи́й бук. Суши́ця (Тх.) суха́ яли́ця або смере́ка.

Та́три (Довг. plur. tantum) шкали́, верте́пи (шкала́ = скала).

Ти́ркавий (Вол.) elend, verkümmert. ти́ркаве теля́.

Товпу́га соли. де́сять товпу́г = десять топок.

Торкони́ти (Вол.) жовна́ торкони́т.

Тра́вище (Опр.) стара́ трава́ не ко́шена.

Тучни́й (Тх) fett. тучни́й віл. товсти́й чолові́к. масни́й борщ (Тх.).

Тягітна́ жена́ Л. schwangere Frau. Затяготи́ти. Л. затяготи́ла з ним.

Упа́ль (Рвб.) збіжа, що упа́ло; соло́ма вже зогни́ла.

Хамни́к (Тх.) Gestrüpp, Gesträuch пр. вільшни́к, лозя́на.

Цвіт (Л.) menstruatio.

Чапи́ти (Тх.) чатувати. кіт чапи́т на ми́ши.

Че́мсаник (Опр.) обче́мсана смере́ка з гу́ча.

Чепергатий (Т.) або розсоха́тий (Т.) чепергате дерево.

Червони́ця (Т.) Червоня́чка (Сл.) Черлени́ця (Вол.) Rot-Eisenocher.

Шере́н (Дов.) або Че́реш (Дов. Сл.) dünner Eisgang. зашерени́ло на ріці́. зачерешила ся вода́.

Ше́реш (Стр.) тонка кора ледова. Зашерешити (Стр.) зашерешила ся ріка.

Шерешна́те дерево (Сл.). розложисте дерево.

Що́мбур (Рвб.) Gipfel.

Яснéц (Сл.) лїд я́сний. мно́го яснецю́.

Похибки печатні.

місто:	треба читати:
Cervus capreolus L. (стор. 9.) Се́рнул	Се́рнул (УР.)
Acer campestre L. (стор. 36.) Біло́клень	Біло́клень (УР.)
Cannabis sativa L. (стор. 40)	
Сїменец (Лем.) = сїмяу східній Галичинї	— Сїменец (Лем.) = сїмя у східній Галичинї.
Phragmites communis L. (стор. 51.) Ви́шай	Виша́й (Дов.).
стор. 64. місто: Гу́рка або ке́сстка (РМ.)	— Гу́рка або ке́стк|а (РМ. кістка) Steinkern.
стор. 78. місто Scolopax gallinulla	— Scolopax gallinula.

Бібліотека
наукового товариства
імени Шевченка

Про вплив синхронічної зміни концентрації
на хід мономолєкулярної реакції.

НАПИСАВ

Др. Юлїян Гірняк.

(Реферовано на засїданю мат.-прир.-лїк. секциї дня 15. сїчня 1908).

Можна напевно сказати, що майже всї хемічні реакциї, які відбувають ся та грають важну фізіольоґічну ролю в житю чи розвою орґанізмів ріжнять ся від досліджуваних в хемічній динаміці основно тим, що в них вихідні концентрациї субстанций в переході на инші форми не є сталі, але зміняють ся разом з ходом самої реакциї. Має ся розуміти, що то само відносить ся і до неорґанічних перемін в окружаючій нас природі, що грають якунебудь ролю в розвою явищ.

Говорячи яснійше, треба догадувати ся, що независимо від скорости чи пинявости перемін продукти їх зачинають переходити у відповідних реакцийних комбінациях на инші форми, єще нїм самі встигнуть нагромадити ся до якогось означеного концентрацийного позему, або навіть реаґують в инших напрямах вже в хвили своєї ледви слїдної мінїмальної появи.

Якби взяти анальоґію до якого чисто фізичного процесу, пр. до явища проводу тепла, то можнаби поставити питанє, як скоро буде переходити тепло з тїла A на тїло B в случаю, як тїло A будемо після означеної функциї безперестанно огрівати в часї цїлого процесу проводу.

Зі становиска наведеної анальоґії можна відразу оцінити характер отсеї розвідки. Беручи річ з формального боку, розходить ся менї о вказанє, що деякі в рахунковім переведеню дуже легкі інтеґрали обіймають цїлий тип случаїв з области вище загально начеркненої компліґації; дальше, що хоч як простий спосіб уставлюваня ріжничковых рівнань, який низше подаю, має подекуди характер більше систематичного вичерпуваня случаїв, та дає скорше нагляд, де рахунок має шанси переведеня, або в чім як раз лежать його трудности. Пр. вже тут зазначу факт, що лиш при мономолєкулярных реакциях відносні рахунки дають ся замкнути в скінчену форму.

Але, думаю, вперед буде лїпше перевести деякі конкретні обчисленя. Загальні замітки, які в сїм місци можнаби ще виповісти, вийдуть при дискусиї самі з себе.

Розгляньмо найпростїйше ріжничкове рівнанє в хемічній кінетиці. При мономолєкуларній реакциї дають йому дуже радо форму

$$-\frac{dC}{dt} = kC$$

в якій C означує одиноку зміняючу ся концентрацию в кождім моментї часу, що в нїм переміна відбуває ся. Його інтеґралом є

$$-\ log\ C_t = kt + const.$$

а при $t = 0$, $const. = -\ log\ C_o$, отже

$$log\ \frac{C_o}{C_t} = kt. \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (a)$$

Воно в заложеню формулує, як скоро зникає вихідна субстанция, в результатї дає спосіб обчислюваня що но єще оставшої єї решти в кождім моментї.

Як відвернемо заложенє в тім змислї, що замість подавати скорість, з якою зникає концентрация, сформулуємо, як скоро прибувають продукти переміни, що їх цїлковиту концентрацийну вартість в моментї t означуємо через x, то замість C приходить очевидно $C_o - x$, а замість $-\frac{dC}{dt}$ дістанемо

$$-\frac{d(C_o - x)}{dt} = \frac{dx}{dt}.$$

І до висловленя проблєму вводимо тоді

$$\frac{dx}{dt} = k(C_0 - x) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (b)$$

Його інтеґралом є, з огляду, що тоді при $t=0$, також $x=0$

$$log \frac{C_0}{C_0 - x} = kt \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (b')$$

отже в виду $C_0 - x = C_t$, ідентично як в случаю (a)

$$log \frac{C_0}{C_t} = kt.$$

Оба заложеня тай обі форми є очивидно рівновартні, тому першу або другу примінюють після вподоби.

В інтересї наглядности думки, яку низше хочу перевести, треба менї держати ся лиш послїдного розумованя, хоч формально зн. математично виходилоби на котренебудь.

Розважмо, який буде хід реакциі в троха инших обставинах. Нехай вихідна концентрация зникаючої материї не буде на початку з гори означена, яко стала що до своєї вартости. Подумаймо собі, що і вона зміняє свою вартість рівночасно з своєю власною переміною на иншу субстанцию. Менї здає ся, що в такім случаю можна деколи дуже конкретно відгадати хід реакциї. Конечним до того услівєм є знане, як припливає згадана концентрация в часї независимо від своєї дальшої переміни, або, як хто хоче, колиб ми в самім початку спинили і зовсїм виключили переміну. Возьмім насамперед можливо найпростїйшу зміну. Приймім именно, що пропорционально до часу росте концентрация материї чи то в ґазї, чи в розчинї [1]). Як єї дамо знак C, а час означимо t, то очивидно

$$C_t = mt$$

де m має сталу вартість. Нехай перейде вперед якийсь час без переміни. Цїлу вартість концентрациї, що до тепер разом приплила, назвім C_0. Від того моменту пустїм реакцию в рух, пр. при помочи каталїзатора, не спиняючи дальшого припливу після того самого закону. Той момент означім 0, числїм від него цїлком звичайно час, та розважмо хід реакциї.

---

[1]) Нехай лиш в реґулярних, о скілько можливо найкоротших відступах часу впадають з гори до розчину однакові краплї розпущеної материї, що в нїм переміняє ся, а реалїзация буде в приближеню готова.

Вийдім з другої з наведених формул, отже стараймо ся виразити скорість, з якою прибуває нова материя, що повстає з першої, яка припливає безперестанно.

Безглядну вартість новотвору назвім x в моменті t. Щоби означити скорість, яка буде очивидно $\frac{dx}{dt}$, треба її положити після обовязуючої аксіоми хемічної динаміки пропорціональною до активної маси вихідної материї в кождім моменті. А активна його маса або моментальна концентрация в часі t буде очивидно C_0+mt при відчисленю цїлої вартости новотвору від часу 0 до t. Але ся послїдна є власне x. Отже виходить незвичайно просто

$$\frac{dx}{dt} = k(C_0+mt-x) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (A)$$

Само собою розуміє ся, що k є стале, та его нумерична вартість лишає ся така сама, як в звичайнім случаю без нїякої того рода компліkації, про які тут говорить ся. В такім случаю наведене рівнанє можна легко інтеґрувати. Треба лиш тямити, що воно відносить ся до рідких розчинів, та щоби його значіня не розтягати за далеко висше $^1/_{10}$ — нормальної концентрації. Маючи на увазї сї услівя, даймо єму форму

$$\frac{dx}{dt} + kx - k[C_0+mt] = 0.$$

Є воно, як бачимо, звичайне, лїнїове, першого ряду. Его інтеґралом буде

$$x = e^{-\int_{t_0}^{t} k dt} \left[C - \int_{t_0}^{t} k\,(C_0 + mt)\, e^{\int_{t_0}^{t} k dt} \, . \, dt \right]$$

а по врахованю при $t_0 = 0$

$$x = e^{-kt} \left[C - \left(C_0 - \frac{m}{k}\right) + e^{kt} \left(mt + C_0 \quad \frac{m}{k}\right) \right]$$

C дає ся легко визначити. При $t=0$, буде $x=0$, отже по вставленю і $C=0$. А тодї одержимо

$$x = C_0 \left[1 - e^{-kt}\right] + m \left[t - \frac{1}{k}\left(1 - e^{-kt}\right) \right] \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (B).$$

Як буде $m=0$, отже вихідна концентрация не буде зміняти ся, то цїлий другий член відпаде, а тодїшне

$$x = C_0 \left(1 - e^{-kt}\right)$$

відповість зовсім докладно звісній реляції, що виходить з розвязаня після x

$$ln \frac{C_0}{C_0 - x} = kt.$$

Розгляньмо ближше ріжничкове рівнанє (A). Воно ріжнить ся від (b) [стор. 3.] лиш тим, що замість C_0 по правій сторонї маємо в нїм $C_0 + mt$. (b) можна уважати за спеціяльний случай (A), в якім $m=0$. Але рівнанє (b) можна тим самим способом дальше розширити, ставляючи $C_0 + m_1 t + m_2 t^2$ замість C_0, або $C_0 + m_1 t + m_2 t^2 + m_3 t^3$ і т. д. поступаючи аж до безконечного ряду. Від способу, в який по собі слїдують сталі вартости m_1, m_2, m_3 і т. д. залежить очивидно спосіб припливу концентрації, що загально означуємо функцією одинокої змінної t пр. $\varphi(t)$. Вона є лим тим обмежена, що

а) в нїй час мусить все приростати,

б) вона сама не може приймати неґативних вартостий,

в) впрочім може без нїякого обмеженя рости або малїти, і то навіть на переміну, до зера [1]).

В так уложених ріжничкових рівнанях x означує доволї зложену функцию. З інтеґралу (B) видимо, що воно вже для $C_0 + mt$ є досить скомпліковане. Без переведеня інтеґралу має ся розуміти, не мислимо відгадати єї форми. Який би там однак не був єї вигляд, як a priori скомбінуємо єї з попередною функцією $\varphi(t)$ в той спосіб, що відчислимо єї вартість в часї t від $\varphi(t)$, в якім розуміємо безперестанку той самий момент спільно упливаючого часу, то $\varphi(t) - x$ все буде представляти оставшу ще моментально концентрацию матерії, що в нашім розчинї підпадає переміні. На тій власне основі, покористуючи ся аксиомою активности, анальоґічно до спаду потенциялів чи температур, можна все приймати $\varphi(t) - x$ пропорциональним до $\frac{dx}{dt}$.

Що річ справдї так стоїть, менї здає ся, не треба аж експериментально доказувати. До того самого висліду прийдемо іменно цїлком иншою дорогою, через елементарне сумованє. Положім для

---

[1]) Спосіб зреалїзованя пр. пропорционального зросту я вище подав. Як хочемо, щоби функция малїла, то допускаймо так само чистий розчинник.

улекшеня $C_0=1$, тай розгляньмо, що дїє ся в кождім елементї часу від хвилї, як пускаємо в рух реакцию. Обчисляймо, кілько лишає ся непереміненої материї, а кілько прибуває в кождім, безконечно маліючім інтервалї часу. Подїлїм собі еще вперед кожду одиницю часу на n рівних частий. В першім дуже маленькім (при великім n) інтервалї від 0 до $\frac{1}{n}$, вихідна концентрация є 1. Переміненої через реакцию материї прибулобк в одиниці часу k, а в n-тій части одиниці $\frac{k}{n}$. На інтервал слїдуючий від $\frac{1}{n}$ до $\frac{2}{n}$ лишить ся з попередної концентрациї вже лиш $1-\frac{k}{n}$, але через доплив прийде $\frac{m}{n}$, отже разом буде $1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}$. В тімже інтервалї прийде тому знов через реакцию $\frac{k}{n}\left[1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right]$.

В дальшім інтервадї від $\frac{2}{n}$ до $\frac{3}{n}$, обчисляючи активну концентрацию тим самим способом, одержимо $1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}-\frac{k}{n}\left[1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right]+\frac{m}{n}$; на часть перемінену припадає при кінци тогож елементу часу $\frac{k}{n}\left\{1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}-\frac{k}{n}\left[1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right]+\frac{m}{n}\right\}$.

Перше вираженє дає ся дуже легко стягнути в $\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)\right]$, а друге очивидно так само в $\frac{k}{n}\left\{\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)\right]\right\}$. На інтервал від $\frac{3}{n}$ до $\frac{4}{n}$ випадає анальоґічно активна концентрация $\left(1-\frac{k}{n}\right)^3+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2\right]$, а часть перемінена $\frac{k}{n}\left\{\left(1-\frac{k}{n}\right)^3+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2\right]\right\}$.

Поступаючи так дальше одержимо в інтервалї від $\frac{n-1}{n}$ до $\frac{n}{n}$ $\left(1-\frac{k}{n}\right)^n+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}\right]$, а на часть перемінену прийде послїдне вираженє множене через $\frac{k}{n}$.

Дотеперішна сумация відносить ся до одиниці часу. В найближшім інтервалї активну концентрацию обчислимо зі зрозумілого вираженя:

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^n+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}\right]+\frac{m}{n}-$$

$$-\frac{k}{n}\left\{\left(1-\frac{k}{n}\right)^n+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}\right]+\frac{m}{n}\right\},$$

що дає ся стягнути дуже легко на:

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n+1}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^n\right].$$

Як таку операцию повторемо знов n разів, то дістанемо по двох одиницях часу:

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n-1}\right]$$

по трох

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n-1}\right]$$

а по t одиницях, або по часї t

$$\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn}+\frac{m}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn-1}\right].$$

Випишім тепер для лекшої евіденциї вираховані скількости прибуваючої через реакцию материї, припадаючі з окрема на кождий елемент часу.

В часї			прибуває:
від		до	
0	..	$\frac{1}{n}$	$\frac{k}{n}$
$\frac{1}{n}$	..	$\frac{2}{n}$	$\frac{k}{n}\left(1-\frac{k}{n}+\frac{m}{n}\right)$
$\frac{2}{n}$	..	$\frac{3}{n}$	$\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)\right)\right]$
$\frac{3}{n}$	..	$\frac{4}{n}$	$\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^3+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2\right)\right]$
$\frac{4}{n}$	..	$\frac{5}{n}$	$\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^4+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\left(1-\frac{k}{n}\right)^3\right)\right]$
. . . .		. . . . .	. . . . .

$$\frac{n-1}{n}\cdot\frac{n}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-1}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{n-2}\right)\right]$$

. . . . . .

$$\frac{2n-1}{n}\cdot\frac{2n}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n-1}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2n-2}\right)\right]$$

. . . . . .

$$\frac{3n-1}{n}\cdot\frac{3n}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n-1}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{3n-2}\right)\right]$$

. . . . . .

. . . . . .

$$\frac{tn}{n}\cdot\frac{tn+1}{n}\;\frac{k}{n}\left[\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn}+\frac{m}{n}\left(1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{tn-1}\right)\right].$$

Як n зросте в безконечність, а t до якоїнебудь скінченої вартости, тоді, як зсумуємо всї подані скількости разом, одержимо цїлу вартість переміненої через реакцию материї по часї t, що ми єї вище означили значком x. Легко провірити, що таке сумованє дає

$$\frac{k}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}\right]+\frac{k}{n}\;\frac{m}{n}\left[(nt-1)+\right.$$

$$\left.(nt-2)\left(1-\frac{k}{n}\right)+(nt-3)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(nt-(nt-1)\right)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]$$

що представимо у формі:

$$\frac{k}{n}\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}\right]+$$

$$+\frac{k}{n}\cdot\frac{m}{n}\cdot nt\left[1+\left(1-\frac{k}{n}\right)+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]-$$

$$-\frac{k}{n}\cdot\frac{m}{n}\left[1+2\left(1-\frac{k}{n}\right)+3\left(1-\frac{k}{n}\right)^{2}+\cdots+(nt-1)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]$$

Перший вершок дає ся дуже легко зібрати на:

$$\frac{k}{n}\left[\frac{\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}-1}{1-\frac{k}{n}-1}\right]=1-\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt}_{n=\infty}=1-e^{-kt}\quad\ldots\ldots\quad(a)$$

Другий зовсїм анальоґічно дає:

$$mt\left(1-e^{-kt}\right)\quad\ldots\ldots\ldots\quad(b).$$

Щоби знайти вартість третого, означім провізорично $\left(1-\frac{k}{n}\right)$ знаком z.

Тоді замість

$$-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\left[1+2\left(1-\frac{k}{n}\right)+3\left(1-\frac{k}{n}\right)^2+\cdots\cdots+(nt-1)\left(1-\frac{k}{n}\right)^{nt-1}\right]$$

дістанемо:

$$-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\left[1+2z+3z^2+\cdots\cdots+(nt-1)z^{nt-1}\right]=$$

$$=-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\sum_1^{nt}\frac{d}{dz}(z+z^2+\cdots\cdots z^{tn})=-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\,\frac{d}{dz}\sum_1^{nt}(z+z^2+\cdots\cdots+z^{tn})=$$

$$=-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\frac{d}{dz}\left(z\,\frac{z^{nt}-1}{z-1}\right)=-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\left[z\,\frac{d}{dz}\,\frac{z^{nt}-1}{z-1}+\frac{z^{nt}-1}{z-1}\right]=$$

$$=-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\left[\frac{nt\,z^{nt}}{z-1}-\frac{z^{nt}-1}{(z-1)^2}\right]_{n=\infty}=-\frac{k}{n}\,\frac{m}{n}\left[\frac{nt\,e^{-kt}}{-\frac{k}{n}}-\frac{e^{-kt}-1}{\left(\frac{k}{n}\right)^2}\right]=$$

$$=mt\,e^{-kt}-\frac{m}{k}\,(1-e^{-kt}) \quad \ldots\ldots\ldots\

замість сталого члена C_0, положимо функцию $\varphi(t)$, що виражає синхронічну зміну концентрації через зовнішні, независимі від реакції обставини.

Возьмім пр., що вихідна концентрация зміняє ся з часом після рівнаня

$$C=C_0+mt^2.$$

Анальоґічно, як в першім случаю дістанемо рівнане:

$$\frac{dx}{dt}=k(C_0+mt^2-x).$$

Його інтеґрал

$$x=e^{-\int_0^t k\,dt}\left[C-\int_0^t -k(C_0+mt^2)e^{\int_0^t k\,dt}\,.\,dt\right]$$

дає ся легко перевести в

$$x=e^{-kt}\left[C-\left(C_0+\frac{2m}{k^2}\right)+e^{kt}\left\{mt^2-\frac{2mt}{k}+\left(C_0+\frac{2m}{k^2}\right)\right\}\right]$$

а що і ту з огляду на $t=0$, $x=0$, буде $C=0$, отже

$$x=C_0\left[1-e^{-kt}\right]+m\left[t^2-\frac{2t}{k}+\frac{2}{k^2}\left(1-e^{-kt}\right)\right].$$

Зовсім подібно дістанемо для $C=C_0+mt^3$ інтеґрал

$$x=e^{-\int_0^t k\,dt}\left[C-\int_0^t -k(C_0+mt^3)e^{\int_0^t k\,dt}\,.\,dt\right], \text{ або}$$

$$x=C_0\left[1-e^{-kt}\right]+m\left[t^3-\frac{3t^2}{k}+\frac{6t}{k^2}-\frac{6}{k^3}(1-e^{-kt})\right],$$

а на основі загального рекурзивного інтеґралу:

$$\int t^n e^{kt}dt=\left[\frac{t^n}{k}-\frac{nt^{n-1}}{k^2}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^3}+\cdots+(-1)^n\frac{n(n-1)\ldots2.1}{k^{n+1}}\right]e^{kt}+C$$

можна дуже легко перевести інтеґрал загального рівнаня

$$\frac{dx}{dt}=(C_0+mt^n-x) \text{ до форми:}$$

$$x=e^{-kt}\left[C-(C_0+(-1)^n\frac{n(n-1)\,.\,m}{k^n}\right)+$$

$$+e^{kt}\left\{m\left(t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\cdots\right.\right.$$

$$\left.\left.\cdots+(-1)^{n-1}\frac{n(n-1)(n-2)\ldots 2.1.t}{k^{n-1}}\right)+\left(C_0+(-1)^n\frac{n(n-1)m}{k^n}\right)\right\}\Big],$$

а що і ту при $t=0$, $x=0$, буде $C=0$, отже:

$$x=C_1\left[1-e^{-kt}\right]+m\Big[t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\cdots+$$

$$+(-1)^n\frac{n(n-1)\ldots 3.2.1}{k^n}(1-e^{-kt})\Big].$$

Рахунок дає ся розширити та перевести аж до случаю, як вихідна концентрация буде разом з часом зміняти ся після

$$C=C_0+m_1t+m_2t^2+m_3t^3+\ldots+m_nt^n.$$

Як означимо для скороченя

$$C_0-\frac{m_1}{k}+\frac{2m_2}{k^2}-\frac{6m_3}{k^3}+\ldots+(-1)^n\frac{n!\,m_n}{k^n}$$ знаком C_{omn}, то інтеґрал відносного рівнання дістане вигляд:

$$x=e^{-kt}\Big[C-C_{omn}+e^{kt}\Big\{m_1t+m_2\left(t^2-\frac{2t}{k}\right)+m_3\left(t^3-\frac{3t^2}{k}+\frac{6t}{k^3}\right)+\ldots$$

$$\ldots+m_n\Big[t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\ldots+(-1)^{n-1}\frac{n(n-1).2.1.t}{k^{n-1}}\Big]+C_{omn}\Big\}\Big]$$

а по еліміновану C

$$x=C_0\Big[1-e^{-kt}\Big]+m_1\Big[t-\frac{1}{k}(1-e^{-kt})\Big]+m_2\Big[t^2-\frac{2t}{k}+\frac{2}{k^2}(1-e^{-kt})\Big]+\ldots$$

$$\ldots+m_n\Big[t^n-\frac{nt^{n-1}}{k}+\frac{n(n-1)t^{n-2}}{k^2}-\ldots+(-1)^n\frac{n(n-1)\ldots 3.2.1}{k^n}(1-e^{-kt})\Big]$$

Послїдна форма надавала би ся особливо до приміненя в деяких загальних случаях.

Можна би собі подумати, що пр. технїчними зглядами спонукані, реґулюємо штучно приплив вихідної субстанції до реакції спеціяльним апаратом. При нинїшнім видосконаленю техніки конструкция годинникових, автоматичних чи якихнебудь скомбінованих фізичних механїзмів не представляє засадничих трудностий. Відповідне розширюване та звужуване отвору кінця рури, якою має допливати материял в часї реакції, далоб ся перевести, думаю, з цїлою бажаною прецизиєю. Але в виду трудностий в означеню ефекту

випливання, що виходять з природи гидродинамічного проблему, таке впровадженє хочби як досконалого апарату, малоб лиш значінє менше чи більше грубого приближеня. Дійсне функціованє тогож апарату требаби уставляти та провірювати емпірично, при чім послїдне вирахованє функції вигідною методою найменших квадратів представляє ся по більшій части в формі степеневого ряду.

У висше упорядкованім інтеґралї, що ріжнить ся від случаю, як концентрация не зміняє ся, лиш додаванєм що раз дальших членів, множених через m_1, m_2, m_3,... і т. д. требаби їх поодиноко задержувати або відкидати відповідно до вигляду так одержаної, емпірично уставленої функції припливу.

Приглянувши ся близше повисшим обчисленям можна завважати, що всї компліkації, о які ту розходить ся, ведуть остаточно до квадратури $\int \varphi(t) e^{kt}\, dt$. О скілько такий інтеґрал уміємо при ріжнім вигляді $\varphi(t)$ визначити, о стілько очивидно хемічний проблєм розвязаний для мономолєкулярних реакцій. Можна пр. таке питанє розвязати. Материя A переміняє ся на B зі скоростию k_1. Але B не в тривке в розчинї. Воно рівночасно переходить на материю B зі скоростию k. Як найдемо зі сталої концентрациї A_0 материї A, обчислити, як прибував в часї B.

Уложенє ріжничкового рівнаня представляє ся незвичайно легко. Замість C_0 в звичайнім рівнаню, положимо $A_0(1-e^{-k_1 t})$, так що єго остаточна форма буде

$$\frac{dx}{dt} = k\,[A_0(1-e^{-k_1 t}) - x].$$

Його інтеґрал:

$$x = e^{-\int_0^t k\,dt}\left[C + \int_0^t k\,A_0\,(1-e^{-k_1 t})\,e^{\int_0^t k\,dt}\,.\,dt\right]$$

дає ся легко спровадити на:

$$x = A_0\left[1 - e^{-kt}\left(1 - \frac{k}{k-k_1}\right) - \frac{k}{k-k_1}e^{-k_1 t}\right], \text{ при } k > k_1$$

або $x = A_0\left[1 - e^{-kt}\left(1 + \frac{k}{k_1 - k}\right) + \frac{k}{k_1 - k}e^{-k_1 t}\right]$, при $k < k_1$.

Значінє двох послїдних рівнань може бути велике в деяких случаях. Звісно іменно, що деякі мономолєкулярні реакції перебі-

гають так, що в них дає ся завважати дотепно названий „хід сталої скорости k“ зн. k зміняє ся разом з перебігом самої реакції. Досить поглянути на оба послїдні вираженя, щоби зрозуміти, що вже в припадку такої хочби лиш одинокої переходової реакції нема бесїди про сталість якогось спільного k, що єго мовчки таким робом супонує ся.

Навіть наколиби $k=k_1$ зн. як A переходить з такою скоростию на $Б$, як $Б$ на B, що очивидно дуже рідко може трафити ся, то реакция не буде реґулярною в змислї рівнаня

$$\frac{dx}{dt} = k\,(C_0 - x)$$

(хочби з иншою нумеричною вартостию k), бо як замість него положимо

$$\frac{dx}{dt} = k\,[A_0(1 - e^{-kt}) - x]$$

то його інтеґрал

$$x = A_0\,[1 - e^{-kt}(1 + kt)]$$

виказує вже инший перебіг реакції.

Сам чисто емпірично поданий хід може на основі наведеного зориентувати легко що до всїх трох критерий $k \gtrless k_1$. Наколиби і то не вистарчало, то можнаби ще допускати більше посередних переходів, які треба дальше комбінувати. Возьмім пр. рівночасний перехід з A на $Б$, $Б$ на B, B на $Г$, тодї треба уложити легко зрозуміле рівнанє:

$$\frac{dx}{dt} = k\left\{A_0\left[1 - e^{-k_1 t}\left(1 \pm \frac{k_1}{k_{1(2)} - k_{2(1)}}\right) \mp \frac{k_1}{k_{1(2)} - k_{2(1)}} e^{-k_2 t}\right] - x\right\}$$

якого інтеґрация в виду легких квадратур не представляє найменших трудностий. Так само не представляє трудностий рахунок, як концентрация материї A зміняє ся синхронічно. Пр. загальне рівнанє:

$$\frac{dx}{dt} = k\left\{A_0\left[1 - e^{-k_1 t}\right] + m_1\left[t - \frac{1}{k_1}(1 - e^{-k_1 t})\right] + \right.$$

$$\left. + m_2\left[t^2 - \frac{2t}{k_1} + \frac{1}{k_1^2}(1 - e^{-k_1 t})\right] + \ldots + m_n[t^n - \ldots] - x\right\}$$

дає ся легко зінтеґрувати, допускаючи тим самим дальші того рода комбінациї.

Треба ще замітити, що нарочно вибраними вартостями m в функциях припливу можна інтеґралам деякі форми з гори надати. Пр.

в функциї:	для вартости m:	буде $x =$
C_0+mt	C_0k . . .	$C_0\frac{kt}{1!}$
C_0+mt^2	$-\frac{C_0k^2}{2!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}\right]$
C_0+mt^3	$\frac{C_0k^3}{3!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}+\frac{(kt)^3}{3!}\right]$
. . . .	. . .	. . . . .
C_0+mt^n	$\frac{(-1)^nC_0k^n}{n!}$ . .	$C_0\left[\frac{kt}{1!}-\frac{(kt)^2}{2!}+\frac{(kt)^3}{3!}\cdots\right.$ $\left.\cdots(-1)^{n+1}\frac{(kt)^n}{n!}\right]$.

Послїдна форма дає ся легко перепровадити для $n = \infty$ в $C_0[1-e^{-kt}]$, що є ідентичне очивидно з інтеґралом рівнаня з одиноким сталим членом C_0. Як поглянемо на вартість $m = \frac{(-1)^nC_0k_n}{n!}$, в якій k є все істим дробом, а $n = \infty$, то очивидно $m = 0$; отже згідно із звичайним рівнанєм нема тоді ніякої компліkації.

Наконець треба зазначити, що для більше, як одномолекулярних реакций синхронічні зміни концентраций спроваджують не даючі ся обійти математичні трудности. Для загальних рівнань типу Riccati, які при тім повстають, не вспіла ще математика вислїдити операций, що велиби до їх інтеґралів.

Про періодичні хемічні реакції.

НАПИСАВ

Др. Юлїян Гірняк.

(Реферовано на засіданю мат.-прир.-лїк. секциї дня 10. вересня 1908).

В отсій розвідиї хочу звернути увагу на одну консеквенцию, що дає ся випровадити незвичайно легко з рівнань хемічної кінетики. Приглядаючи ся величезному заінтересованю для питань сеї области фізикальної хемиї, треба сконстатувати, що працї ідуть виключно в напрямі експериментальнім, та що досліди ведені дорогою математичної аналїзи*) являють ся в лїтературі майже виїмково. Зіставляючи до того прямо чи посередно, а досить часто виражувані опінії про сумнївну вартість математичної аналїзи в хемиї, приходить ся менї не дивувати, що на деякі питаня можуть розповсюднювати ся цїлком хибні погляди, хоч простий і легкий рахунок може річ неоспоримо виясняти. Маю туть на думцї факт, що на однім, недавно опублїкованім місци, періодичність хемічного процесу уважає ся характеристичним знаменем каталїзи. Як рахунком низше викажу, періодичність може виступати при процесах, в яких зовсїм нема каталїзи, значить, вона не стоїть в нїякій причиновій звязи з каталїзою, хоч і при сій послїдній можна таке явище обсервувати.

---

*) R. Wegscheider — Chemische Kinetik homogener Systeme — Monatshefte für Chemie. B. XXI. 1900. стор. 693.

Про те, о скільки до тепер періодичні реакції експериментально висліджено, маю поки що дуже скупі та уривкові відомости, не можучи під хвилю улекшити собі доступу до потрібних жерел відносної літератури. Праця проф. Dr. W. Ostwalda над розпусканєм хрому мінеральними квасами, що давала періодичну скорість тогож, радше фізикального процесу, не підходить під рахунок того рода, який низше подаю.

Не вдаючи ся в передвчасні здогади, яке значінє можуть мати такі реакції чи то для самої хемічної динаміки, чи в приміненю до пояснення якого субтельнійшого процесу в природі, постараю ся на однім теоретичнім примірі виказати, що вони в деяких случаях не то можуть, але мусять виступити, при чім можливість таких случаїв є зовсім необмежена.

Возьмім оден, загально вже звісний примір. Проф. R. Wegscheider студиював звязь, яка заходить між сталими скорости реакций а сталими хемічної рівноваги. В своїй праці*) обговорює між иньшими проблєм трох материй тай подає рівнаня реакції між трома ізомерами. Розходить ся йому в тім случаю о одномолекулярні реакції, які в значній мірі улекшують рахованє. Реакция іде там ві всїх можливих комбінациях відворотно. Субстанция M_1 переходить на M_2, а M_2 на M_1, M_2 на M_3, а M_3 на M_2, M_3 на M_1, а M_1 на M_3. Зн. сумарична переміна

$$M_1 \underset{k_2}{\overset{k_1}{\rightleftarrows}} M_2 \underset{k_4}{\overset{k_3}{\rightleftarrows}} M_3 \underset{k_6}{\overset{k_5}{\rightleftarrows}} M_1$$

складає ся аж з шістьох фаз реакції, або з шістьох поодиноких складових процесів. Кождий з них має свою питому та окрему скорість, яку зазначує ся відповідним фактором k_1, k_2, k_3, k_4, k_5, k_6.

Означім тії фази римскими цифрами слїдуючим способом:

I $M_1 \longrightarrow M_2$ II $M_2 \longrightarrow M_3$ III $M_3 \longrightarrow M_1$

I′ $M_2 \longrightarrow M_1$ II′ $M_3 \longrightarrow M_2$ III′ $M_1 \longrightarrow M_3$

Вихідні (вступні) концентрації трох ізомерів M_1, M_2, M_3 означім A_1, A_2, A_3. Зменшенє тих концентраций по часї t нехай буде: ξ_1, ξ_2, ξ_3. Поодинокі скорости реакций означім по порядку:

	I	I′	II	II′	III	III′
	$\frac{dx}{dt}$	$\frac{dy}{dt}$	$\frac{dz}{dt}$	$\frac{du}{dt}$	$\frac{dv}{dt}$	$\frac{dw}{dt}$
а підписуючи для евіденції відповідні фактори, одержуємо:	k_1	k_2	k_3	k_4	k_5	k_6.

*) Über simultane Gleichgewichte etc. — Monatshefte für Chemie — B. XXII. 1901. стор. 860.

На основі закону активности мас скорости є рівні:

$$\frac{dx}{dt}=k_1(A_1-\xi_1),\quad \frac{dy}{dt}=k_2(A_2-\xi_2),\quad \frac{dz}{dt}=k_3(A_2-\xi_2)$$

$$\frac{du}{dt}=k_4(A_3-\xi_3),\quad \frac{dv}{dt}=k_5(A_3-\xi_3),\quad \frac{dw}{dt}=k_6(A_1-\xi_1).$$

З близшого розгляненя тих рівнань легко вивести слїдуючі скорости зменьшування поодиноких концентраций:

$$\left.\begin{aligned}
\frac{d\xi_1}{dt}&=k_1(A_1-\xi_1)-k_2(A_2-\xi_2)-k_5(A_3-\xi_3)+k_6(A_1-\xi_1)\\
\frac{d\xi_2}{dt}&=-k_1(A_1-\xi_1)+k_2(A_2-\xi_2)+k_3(A_2-\xi_2)-k_4(A_3-\xi_3)\\
\frac{d\xi_3}{dt}&=-k_3(A_2-\xi_2)+k_4(A_3-\xi_3)+k_5(A_3-\xi_3)-k_6(A_1-\xi_1)
\end{aligned}\right\}\quad . . (A)$$

Сї послїдні рівнаня одержує ся впрочім з рівнань гильотропових ґруп, в які можна формулувати реакциї за Ostwald-ом*). Закон захованя маси виражає ся ту реляциєю: $\xi_1+\xi_2+\xi_3=0$, з чого виходить також $\frac{d\xi_1}{dt}+\frac{d\xi_2}{dt}+\frac{d\xi_3}{dt}=0$. Послїдну звязь дає справдї систем рівнань (*A*). Інтеґрация того систему дає такий результат:

$$\left.\begin{aligned}
\xi_1&=\frac{1}{\lambda'-\lambda''}\left[\frac{\lambda''T'}{\vartheta'}\left(e^{-\vartheta' t}-1\right)-\frac{\lambda' T''}{\vartheta''}\left(e^{-\vartheta'' t}-1\right)\right]\\
\xi_2&=\frac{1}{\lambda'-\lambda''}\left[-\frac{T'}{\vartheta'}\left(e^{-\vartheta' t}-1\right)+\frac{T''}{\vartheta''}\left(e^{-\vartheta'' t}-1\right)\right]\\
\xi_3&=\frac{1}{\lambda'-\lambda''}\left[-(\lambda''-1)\frac{T'}{\vartheta'}\left(e^{-\vartheta' t}-1\right)+(\lambda'-1)\frac{T''}{\vartheta''}\left(e^{-\vartheta'' t}-1\right)\right]
\end{aligned}\right\}.\ (B)$$

в якім впроваджено слїдуючі скороченя:

$$T_1=(k_1+k_6)A_1-k_2A_2-k_5A_3,\qquad S_1=k_1+k_5+k_6,\qquad T'=T_1+\lambda' T_2$$

$$T_2=-k_1A_1+(k_2+k_3)A_2-k_4A_3,\qquad S_2=k_2+k_3+k_4,\qquad T''=T_1+\lambda'' T_2$$

$$\vartheta'=\frac{S_1+S_2}{2}+\sqrt{\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)},\quad \lambda'=\frac{k_2-k_5}{S_2-\vartheta'}$$

$$\vartheta''=\frac{S_1+S_2}{2}-\sqrt{\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)},\quad \lambda''=\frac{k_2-k_5}{S_2-\vartheta''}.$$

---

*) Гл. Wegscheider — Ibid.

Хоч рівнаня *(B)* виглядають на досить скомпліковані, все-ж таки рахунок не займав много часу, а характер процесу, що є сформулований малїючою в часї експоненцияльною функциєю є такий, що зовсїм не відбігає від дотеперішних типових розвязок проблемів хемічної динаміки. Проф. Wegscheider слїдив передовсїм рівновагу, до якої стремить такий систем. В самий процес, себ то в спосіб наближуваня ся до стану рівноваги не мав приводу близше входити, тому й не перевів близшої дискусиї своїх рівнань *(B)*.

Вони однак належуть случайно до сих, які під одним услівєм представляють не що иньше, як чисто періодичні реакциї, зі щораз меньшими або заникаючоми амплїтудами. Тому публїкуючи отсю нотатку, вперед нїм зберу більше материялу, ужию для переведеня рахунку висше поданих, а пригідних для моєї цїли, рівнань.

Пригляньмо ся іменно, чи систем інтеґральних рівнань *(B)* дає ся фізично інтерпретувати в случаю, як заходить нерівність:

$$\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)<0. \quad \ldots\ldots\ldots\ldots \quad (C).$$

Положім пр. такі вартости на поодинокі k:

$k_1=1,\ k_2=20,\ k_3=2,\ k_4=30,\ k_5=1,\ k_6=20;$

По вирахованю одержуємо:

$$\frac{(k_1+k_5+k_6-k_2-k_3-k_4)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)=-326.$$

Услів *(C)* може бодай чи не так само легко зайти, як услів противне, де лїва сторона нерівности є більша від зера. Тому менї здає ся, що дотеперішні дискутованя послїдного случаю не мають зовсїм якогось, хочби лиш першеньства над попередним *(C)*, який саме хочу близше розглянути, тим більше, що нема поки що рациональної причини его відкидувати.

Положім вперед коротше знаковане:

$\frac{S_1+S_2}{2}=a,\quad k_2-k_5=k,\quad S_2=S,$ а абсолютну нумеричну вартість:

$\sqrt{\frac{(S_1-S_2)^2}{4}+(k_1-k_4)(k_2-k_5)}$ значім самим b.

Вставляючи сї значки в висше наведені скороченя (стор. 3) одержуємо:

$$\vartheta' = a + bi, \quad \lambda' = \frac{k}{S-(a+bi)}, \quad \lambda' - \lambda'' = \frac{2kbi}{(S-a)^2+b^2}$$

$$\vartheta'' = a - bi, \quad \lambda'' = \frac{k}{S-(a-bi)}, \quad \text{при чім } i = \sqrt{-1}.$$

Приступім до обчисленя інтеґралів ξ_1, ξ_2, ξ_4. Маємо тут очевидно:

$$T' = T_1 + \frac{k}{S-a-bi} T_2 = \frac{T_1 S + k T_2 - T_1 a - T_1 bi}{(S-a) - bi}, \text{ або скорочуючи дальше:}$$

$T_1 S + k T_2 - T_1 a = \alpha$, $S - a = \alpha'$, $T_1 b = \beta$, замість попереднього вираженя:

$$T' = \frac{\alpha - \beta i}{\alpha' - bi}, \text{ і зовсїм анальоґічно:}$$

$$T'' = \frac{\alpha + \beta i}{\alpha' + bi}.$$

Обчисляймо дальше вартости $\frac{T'}{\vartheta'}$ і $\frac{T''}{\vartheta''}$. Перша з них:

$$\frac{T'}{\vartheta'} = \frac{\alpha - \beta i}{(\alpha' - bi)(a+bi)} = \frac{\alpha - \beta i}{\alpha' a - abi + \alpha' bi - b^2 i^2} = \frac{\alpha - \beta i}{(\alpha' a + b^2) + (\alpha' b - ab)i}$$ дає

по означеню: $(\alpha' a + b^2) = \alpha''$, $\alpha' b - ab = \beta'$, вартість: $\frac{\alpha - \beta i}{\alpha'' + \beta' i}$, а друга так само $\frac{T''}{\vartheta''} = \frac{\alpha + \beta i}{\alpha'' - \beta' i}$, з чого знов легко вирахувати:

$$\frac{T'}{\vartheta'} - \frac{T''}{\vartheta''} = -\frac{2(\alpha''\beta + \alpha\beta')i}{\alpha''^2 + \beta'^2}.$$

Поступаючи так дальше:

$$\frac{\lambda'' T'}{\vartheta'} = \frac{k}{\alpha' + bi} \cdot \frac{T'}{\vartheta'} = \frac{k}{(\alpha' + bi)} \cdot \frac{(\alpha - \beta i)}{(\alpha'' + \beta' i)}$$

дістанемо при рівночаснім скороченю:

$$S' = \alpha' \alpha'' - b\beta', \quad S'' = \alpha' \beta' + b\alpha'',$$

$$\frac{\lambda'' T'}{\vartheta'} = \frac{k\alpha - k\beta i}{S' + S'' i} \quad \text{і так само:}$$

$$\frac{\lambda' T''}{\vartheta''} = \frac{k\alpha + k\beta i}{S' - S'' i}.$$

Розгляньмо тепер близше експоненціяльні вирази $e^{-\vartheta' t}$ і $e^{-\vartheta'' t}$. Вставляючи в них вартости на ϑ' і ϑ'', приходимо по зазначеню:

$$e^{-at}\cos bt = \varphi$$

$$e^{-at}\sin bt = \chi$$

до зовсїм нових форм:

$$e^{-\vartheta' t} = e^{-(a+bi)t} = e^{-at-bti} = e^{-at}(\cos bt - i\sin bt) = \varphi - i\chi$$

$$e^{-\vartheta'' t} = e^{-(a-bi)t} = e^{-at+bti} = e^{-at}(\cos bt + i\sin bt) = \varphi + i\chi.$$

Користаючи з них обчислїм тепер слїдуюче вираженє:

$$\frac{T''}{\vartheta''}e^{-\vartheta'' t} - \frac{T'}{\vartheta'}e^{-\vartheta' t} = \frac{\alpha+\beta i}{\alpha''-\beta' i}(\varphi+i\chi) - \frac{\alpha-\beta i}{\alpha''-\beta' i}(\varphi-i\chi).$$

Спроваджуючи до спільного знаменника $\alpha''^2+\beta'^2$ дістанемо на чисельник вартість:

$$\alpha\alpha''\varphi+\beta\alpha''\varphi i+\alpha''\alpha\chi i+\alpha''\beta\chi i^2+\alpha\beta'\varphi i+\beta\beta'\varphi i^2+\alpha\beta'\chi i^2+\beta\beta'\chi i^3-$$
$$-\alpha\alpha''\varphi+\beta\alpha''\varphi i+\alpha''\alpha\chi i-\alpha''\beta\chi i^2+\alpha\beta'\varphi i-\beta\beta'\varphi i^2-\alpha\beta'\chi i^2+\beta\beta'\chi i^3=$$
$$=2i[(\beta\alpha''+\alpha\beta')\varphi+(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi],$$

так що в результаті буде:

$$\frac{T''}{\vartheta''}e^{-\vartheta'' t} - \frac{T'}{\vartheta'}e^{-\vartheta' t} = 2i\frac{(\beta\alpha''+\alpha\beta')\varphi+(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi}{\alpha''^2+\beta'^2}$$

Поступаючи аналогічно обчислимо легко також:

$$\frac{\lambda''T'}{\vartheta'}e^{-\vartheta' t} - \frac{\lambda'T''}{\vartheta''}e^{-\vartheta'' t} = -2ki\frac{(\beta S'+\alpha S'')\varphi+(\alpha S'-\beta S'')\chi}{S'^2+S''^2}$$

$$\frac{\lambda'T''}{\vartheta''} - \frac{\lambda''T'}{\vartheta'} = \frac{2ki}{S'^2+S''^2}(\beta S'+\alpha S'').$$

Обчисливши таким способом всї складові члени систему інтеґральних рівнань *(B)*, можемо тепер легко написати рівнаня, що виражають зміни поодиноких ξ_1, ξ_2, ξ_3 в часї, а іменно:

$$\left.\begin{aligned}
\xi_1 &= \frac{(S-a)^2+b^2}{b}\cdot\frac{1}{S'^2+S''^2}\left[(\beta S'+\alpha S'')(1-\varphi)-(\alpha S'-\beta S'')\chi\right]\\
\xi_2 &= \frac{(S-a)^2+b^2}{k.b}\cdot\frac{1}{\alpha''^2+\beta'^2}\left[(\beta\alpha''+\alpha\beta')(\varphi-1)+(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi\right]\\
\xi_3 &= \frac{(S-a)^2+b^2}{b}\left\{\frac{1}{S'^2+S''^2}\left[(\beta S'+\alpha S'')(\varphi-1)+(\alpha S'-\beta S'')\chi\right]+\right.\\
&\qquad\left.+\frac{1}{k}\cdot\frac{1}{(\alpha''^2+\beta'^2)}\left[(\beta\alpha''+\alpha\beta')(1-\varphi)-(\alpha\alpha''-\beta\beta')\chi\right]\right\}
\end{aligned}\right\}(B')$$

Порівнуючи сю нову форму *(B')* систему інтеґральних рівнань з формою *(B)* відразу добачуємо, що всї зложені (мнимі) числа, зазначені в *(B)* буквами λ', λ'', T', T'', ϑ', ϑ'' повідпадали, а лишили ся самі дїйсні чинники:

$(S-a)^2+b^2$, $S'^2+S''^2$, $k,\alpha''^2+\beta'^2$, $\beta S'+\alpha S''$, $\alpha S'-\beta S''$, $\beta\alpha''+\alpha\beta'$, $\alpha\alpha''-\beta\beta'$.

Експоненцияльні члени $e^{-\vartheta' t}$ і $e^{-\vartheta'' t}$ перейшли на періодичні функциї $e^{-at}\cos bt$ і $e^{-at}\sin bt$. В виду того інтеґрали ξ_1, ξ_2 і ξ_3 сгали і при услівю *(C)* (стор. 4) придатними для фізичної інтерпретациї, а інтеґрали *(B')* представляють в тім случаю не що иньше, як зависимість поодиноких змін концентраций від часу, виражену одною з періодичних т. є. ґоніометричною функцивю.

Возьмім для вигіднійшого перегляду який чисельний примір. Положім пр. $k_1=1$, $k_2=601$, $k_3=1$, $k_4=501$, $k_5=1$, $k_6=2196{\cdot}426$. Тодї $a=1650{\cdot}713$, а $b=1$. Виберім еще $A_1=1{\cdot}3684$, $A_2=5$, $A_3=0{\cdot}0001$, розуміючи тут такі одиниці, що розчин, маючи в собі $A_1+A_2+A_3$, не перестає бути рідким. Виконавши досить довге раховане одержуємо наконець:

$$\xi_1 = 0{\cdot}6636-0{\cdot}6636\, e^{-1650t}\,(\cos t+1{\cdot}647\,\sin t)$$

$$\xi_2 = 2{\cdot}428-2{\cdot}428\, e^{-1650t}\,(\cos t+410\sin t)$$

$$\xi_3 = -3{\cdot}0916+0{\cdot}6636\, e^{-1650t}\,(\cos t+1{\cdot}647\sin t)+$$
$$+2{\cdot}428\, e^{-1650t}\,(\cos t+410\sin t).$$

З форми тих рівнань виходить передовсїм:

a) $\xi_1+\xi_2+\xi_3=0$, що мусить бути заховане.

b) в часї $t=0$, маємо $\xi_1=\xi_2=\xi_3=0$, т. зн. концентрациї не зменьшують ся о нїяку вартість, тілько спочивають моментально на вихідних поземах A_1, A_2, A_3.

c) в часї $t=\infty$ субстанция M_1 спадає з початкової висоти 1·3684 на вартість 0·7048, M_2 з 5 на 2·572, а M_3 підносить ся з 0 0001 на висоту 3·0917.

Той чисельний примір дає лиш значне пересунене концентраций, зате з причини незвичайно високої вартости (1650) виложника експоненцияльу e^{-at}, екскурзиї чи періодичні ваганя моментального складу цїлого систему є від першого періода так сильно здепримовані, що пр. експериментально не можнаби їх вислїдити. Як дуже

легко дальше вирахувати, перше з початку відхилене, яке представляє заразом максимальну екскурзію, має відразу вартість близьку складу при $t=\infty$. То нас зовсім не дивує, як зважимо, що тут заходять реляції:

$$\vartheta' = 1650 + \sqrt{-1}$$

$$\vartheta'' = 1650 - \sqrt{-1}$$

в яких вартість b лиш о одиницю ріжнить ся від зера. Чим більше буде вартість b зростати, тим періоди будуть виразнійші і тим довше будуть удержувати ся в границях приступних для аналїтичного спостереженя.

Видимо також від разу, що в виду реляції $a = \frac{S_1 + S_2}{2} =$

$= \frac{k_1 + k_2 + k_3 + k_4 + k_5 + k_6}{2}$ гармонїйні т. є безперестанні періодичні

зміни складу систему є абсолютно виключені, бо a булоби лиш тоді $= 0$, якби всї k були $= 0$, що булоби ідентичне з браком всякої реакциї.

Рекапітулюючи річ, мусимо завважати, що найзагальнїйші рівнаня хемічної динаміки, які доси будьто на основі сформулованьекспериментальних дослїдів, будьто з теоретичних розважувань приводжено до дискусиї, представляли виключно аперіодичні процеси. Як бачимо, розвязок, в яких можуть виступати зложені (мнимі) фактори, не треба поминати, не зробивши передше проби, чи вони через відповідну рахункову трансформацию припадково з рівнань не повипадають.

Про се, щоби вже наперед, на основі відповідно скомбінованих реакций, предвиджувати можливість періодичних процесів, здає ся менї, не ма виглядів і великої потреби вдавати ся в загальнї пошукуваня. Тому я обмежаю са, поки що, на дискусиї одного, вище поданого, а довільно вибраного приміру.

С. Рудницький – редактор

Начерк ґеоґрафічної термінольоґії.

Написав *Др. Стефан Рудницький.*

Що українська ґеоґрафічна термінольоґія під нинїшну пору доконче потрібна, про се думаю не ма двох гадок. Бо, коли в ґуманїстичних науках виробилась у нас вже від чверти століття термінольоґія, в нїчім не гірша як у иньших славянських народів, коли з поміж наук природних майже всї, завдяки пильній працї д. Івана Верхратського, др. Володимира Левицького, др. Івана Горбачевського і иньших, могуть виказати ся пляново уложеною термінольоґією, то ґеоґрафія дотепер тяжко терпіла задля цїлковитого браку українських технїчних термінів. Утерла ся що правда ґеоґрафічна термінольоґія для потреб середної школи. Але скількість уживаних в школі науково-ґеоґрафічних термінів є при низкім стані шкільної ґеоґрафії так дуже маленька, що навіть для популярно-ґеоґрафічної роботи не вистарчала. Щож доперва для науково-ґеоґрафічної!

Працюючи від кількох лїт на поли ґеоґрафії, відчував я цей брак науково-ґеоґрафічної термінольоґії дуже діймаючо. Нераз треба було стратити кілька годин над винайденєм одного мізерного слівця по словарях та термінольоґічних матеріялах. Таке принагідне вишукуване і добиране термінів мало притім одну важну хибу. Нераз для хвилевої потреби найшло ся термін, який пізнїйше показувавсь більше відповідним для иньшого ніансу спорідненого явища чи предмету.

Щоби тому капарству положити конець, я ще в 1905 роцї розпочав збиране ґеоґрафічних термінів. Робота лїтом в терені, зймою опрацьовуване зроблених помічань, обмежували те збиране дуже сильно, так що аж в вересни 1908 р. я міг приступити до впорядкованя і списаня зібраних матеріялів.

Не будучу фільольоґом, я не міг пуститись на принадне поле кованя нових слів. Длятого матеріял нинїшного начерка мав в собі дуже мало ориґінальности в тім напрямі. Складають його: 1) Терміни [illegible] най-

Збірник Математично-Природописно-Лікарської Секції НТШ.- Львів, 1908.- Т. XII.

більші прислуги віддав менї словар Желехівського. 2) Терміни виписані з виданих до тепер друком термінольоґічних матеріялів (передовсїм др. Володимира Левицького і д. Івана Верхратського). 3) Терміни, які я записав з уст народа в часї моїх екскурзий в Карпатах, на Підгірю і на Поділю.

Знаю се дуже добре, що зложений мною начерк далеко не повний. До повности я навіть не стремів, бо робота розтяглаб ся бодай ще на кілька лїт, хоч декому може буде аж сьмішна та скрупулятність, з якою подаю нераз терміни дуже добре і в буденнім житю звісні. Мій намір був: дати нашим адептам ґеоґрафії до рук книжочку, якаби їм заощадила тих термінольоґічних мук, що я свого часу переходив і улегчила науково-ґеоґрафічну роботу в українській мові. З техничної сторони є теперішний начерк словарцем нїмецько-українським. Зробив я так тому, що: 1. нїмецька ґеоґрафічна термінольоґія є докладнїйша, методичнїйша і богатша, як англїйська або французька, 2. ґеоґрафічна наука є найбільш систематично трактована таки у Нїмців. Хто хоче працювати в ґеоґрафії, мусить знати нїмецьку ґеоґрафічну лїтературу, бо ґеоґрафію таки Нїмцї зробили скристалїзованою наукою.

Словарець поділений на три частини. Перша обіймає терміни з математичної ґеоґрафії і єї помічних наук: астрономії, астрофізики, ґеодезії і навтики. Друга заключає терміни з фізичної ґеоґрафії і найпотрібнїйші слова з єї помічних наук: ґеольоґії і петроґрафії. Третя частина подає терміни біоґеоґрафії та антропоґеоґрафії.

В многих місцях я подав для одного нїмецького терміну кілька українських. На першім місци стоїть звичайно той український термін, який вважаю найвідповіднїйшим[1]). Взагалї кажучи я є рішучим приклонником міжнародних термінів; відступане від них вважаю лиш там потрібним, де навіть здержливі Нїмцї поставили питомі терміни.

Тих кілька слів я вважав доконечним подати на вступі нинїшного начерку. Додам ще, що зібраний мною матеріял був передискутований на засїданю математично-природничої секції Наукового Товариства імени Шевченка 30. X. 1908. Вп. учасникам сеї дискусиї а передовсїм референтам др. Володимирови Левицькому і др. Іванови Раковському складаю на отсїм місци за їх многі а цінні замітки як найщиршу подяку.

Стефан Рудницький.

---

[1]) Менче відповідні терміни подаю також, однак уміщаю їх в скобках.

I. Математична ґеоґрафія.

A.

Abend	вечір, запад
Abenddämmerung	смерк, сумрак, змерканє, присмерк
Abendstern	вечірня зірниця
Abendweite	вечірня відстань
Aberration	аберрація
Aberration chromatische	хроматична аберрація
Aberration der Fixsterne	аберрація зьвізд
Aberration der Planeten	планетна, планетарна аберрація
Aberration sphärische	сферична аберрація
Aberrationskonstante	аберраційна стала
Ablenkung (des Azimuts)	відклоненє (азімута)
Ablesemikroskop	мікроскоп до відчитуваня (відчитуючий)
Ablesungsfehler	похибка відчитаня
Abmessung	відмірене
Abplattung	сплощене
Abplattungswert	вартість сплощеня
Abplattungsziffer	цифра сплощеня
Abschätzung	оцїнка
Absehen	прозір
Absorption	абсорпція
Absorption selektive	добірна абсорпція
Absorptionsspektrum	абсорпційна дуговина
Abstandsbestimmung	означене віддали
Abstecken	витичити
Abszisse	відрізна
Abtrift	знесенє (корабля)
Abweichung	деклїнація, відклоненє, збоченє, відхил, відхиленє
Abweichung chromatische	хроматичне відклоненє
Abweichung magnetische	маґнетна деклїнація, маґнетне відклоненє
Abweichung sphärische	сферичне відклоненє
Abweitung	довжинна відстань
Abwenden	відвернене
Acceleration	акцелєрація, прискоренє (зьвізд, місяця)
Achromasie	ахромазія

Achromatisch	ахроматичний
Achse	вісь
Achse grosse	велика вісь
Achse optische	оптична вісь
Additionskonstante	стала додаваня
Aerolit	аеролїт
Aether	етер
Akolyth	аколїт, товариш
Albedo	альбедо
Alhidade	алїдада
Almukanthar	альмукантар
Almukantharat	альмукантарат
Altazimut	альтазімут, універсальний знаряд
Aneroid	анероід
Anfangsmeridian	перший, початковий меридіян, полуденник
Anomalie	аномалїя, неправильність
Anomalie exzentrische	відосередна аномалїя
Anomalie mittlere	середна аномалїя
Anomalie wahre	дїйсна, правдива аномалїя
Antipode	антіпода
Anziehungskraft	сила тяжести, тяготїня, притяганя
Antiapex	антіапекс
Apex	апекс
Aphel	афель, відсонїчна точка
Apogäum	апоґей, відземна точка
Aplanatisch	аплянатичний
Apside	апсіда
Apsidenlinie	лїнїя апсід
Äquator	рівник, рівняк, екватор
Äquatoreal	екваторіял
Äquatorhöhe	висота рівника
Äquatorialprojektion	рівниковий мет
Äquatorialprojektion orthographische	ортоґрафічний рівниковий мет
Äquatorialprojektion stereographische	стереоґрафічний рівниковий мет
Äquatorialsonnenuhr	рівниковий часосказ
Äquideformate	еквідеформата, лїнїя рівної деформації
Äquivalent	рівноважний

Äquinoctium	еквінокція, зрівнанє, рівноденнє, рівноденьство
Äquinoctialkolur	рівноденний колюр, колюр еквінокцій
Äquinoctiallinie	рівноденна лїнія, лїнія еквінокцій
Argument der Breite	аргумент ширини
Armillarsphäre	армілярна сфера
Armille	арміля
Asiderit	асідеріт
Asteroid	астероід
Astrognosie	астрогнозія
Astrolabium	астроляб, астролябій
Astrologie	астрольогія
Astrometer	астрометер
Astronomie	астрономія
Astronomie beobachtende	практична, помічательна астрономія
Astronomie beschreibende	описова астрономія
Astronomie nautische	навтична, моряцька астрономія
Astronomie physische	фізична астрономія
Astronomie sphärische	сферична астрономія
Astronomie theoretische	теоретична астрономія
Astrophotographie	астрофотографія
Astrophotometer	астрофотометер
Astrophysik	астрофізика
Astrospektroskopie	астроспектроскопія
Atmosphäre	атмосфера
Attraktion	атракція, притяганє, тяготїнє
Attraktionszentrum	осередок притяганя
Aufgang	схід, всхід
Aufgang achronischer	ахронїчний схід
Aufgang heliakischer	геліякічний схід
Aufgang kosmischer	космічний схід
Aufgangspunkt	точка сходу
Aufhängung kardanische	завішенє Кардана
Aufnahme	знимка
Aufsteigung gerade	ректасцензія, пряме підношенє
Aufstellung	уставленє
Augenmass	змір
Aussichtsweite	далекість виду, гляду
Ausstrahlung	промінюванє, визаряне, лучистість
Axenlibelle	осева лїбеля
Azimut	азімут

Бібліотека наукового товариства імени Шевченка

Azimutalkompass	азімутальний компас
Azimutalkreis	азімутальне коло, альмукантарат
Azimutalprojektion	азімутальний мет
Azimutalprojektion äquidistante	рівновідстанний азімутальний мет
Azimutalprojektion flächentrene	вірноверхний, верхневірний, азімутальний мет
Azimutübertragung	перенесене азімута

B.

Bahn	шлях, дорога
Bahnbestimmung	визначене шляху
Bahnelement	елемент шляху
Bahnsucher	глядач шляху
Bake	бакен, маяк
Bänderspektrum	стяжкова, смугова дуговина, спектр
Bandmass	стяжкова міра
Barometer	барометер
Basis	основа, підстава
Basisbock	основний кізлик
Bassismessung	помір, помірка основи
Basisnetz	основна, підставна сїть
Begleiter	товариш, аколїт (зьвізди)
Beleuchtung	осьвітлене
Beleuchtung schräge	скісне осьвітлене
Beobachtung	помічене, обсервація
Bergprofil	профіль гори
Berichtigungsschraube	корекційна шруба
Besteckrechnung	знарядове обчисленє
Beugung des Lichts	угинанє сьвітла
Bewegung	рух
Bewegung direkte	прямий, простий рух
Bewegung elliptische	елїптичний рух
Bewegung epizyklische	епіциклїчний рух
Bewegung gleichförmige	рівномірний рух
Bewegung gleichförmig beschleunigte	рівномірно прискорений рух
Bewegung jährliche	річний рух
Bewegung mittlere	середний рух
Bewegung rechtläufige	прямий рух
Bewegung retrograde, rückläufige	вспятний рух

Bewegung scheinbare	сповидний рух
Bewegung tägliche	денний рух
Bewegungsgesetz	закон руху
Bewegungsgeschwindigkeit	скорість руху
Bewegungsrichtung	напрям руху
Bewegungsstörung	заколот руху
Bielidenstrom	рій Бієлїдів
Bildweite	віддаль образа
Bindepunkt	узол, звязна точка
Bleiwurf	грузило
Blendglas	темне скло
Bogen	лук, дуга
Bogenmass	міра луку
Bolid	болїд
Bootskompass	чайковий компас
Böschung	похил, нахил, стрім
Böschungsmassstab	мірило похилу
Böschungswinkel	кут похилу
Boussole	бусоля
Brachyt	брахит
Brachyteleskop	брахителескоп
Brechung	переломанє, заломанє
Breite	ширина, широта
Breite astrographische	астроґрафічна ширина
Breite astronomische	астрономічна ширина
Breite geographische	ґеоґрафічна ширина
Breite geozentrische	ґеоцентрична ширина
Breite heliozentrische	геліоцентрична ширина
Breitenbestimmung	визначенє ширини
Breitengrad	степень ширини
Breitengradmessung	помір ширинного степеня
Breitenkreis	рівнолежник, рівнобіжник
Breitenparallel	рівнолежник, рівнобіжник
Breitenminute	мінута ширини
Brennebene	огнищева площа
Brennglas	збираюча сочка, (зажигальце)
Brennpunkt	огнище, фокус, (жарище)
Brennweite	огнищева (віддаль)
Büschelprotuberanz	жмутова притуберанція

C

Chondrit	хондріт
Chromosphäre	хромосфера
Chronodeik	хронодейк
Chronometer	хронометер
Chronometerstand	стан хронометра
Chronometrie	хронометрія
Chronograph	хронограф
Chronoskop	хроноскоп
Centimeter	центіметер
Centralfeuer	осередний огонь
Centralkraft	доосередна сила
Centralprojektion	середоточний мет
Centralsonne	центральне сонце
Centrifugalkraft	відосередна сила
Centriren	центроване
Circumpolarstern	ціркум полярна, прибігунова зьвізда
Colorimeter	кольоріметер
Coma	мітла (у комет)
Croquis	крокі
Crownglas	крон
Cyklus Metonscher	цикль Метона

D.

Dämmern	свитати, сьвітати, зоріти; змеркати
Dämmerung	досьвіток; змерк, сумрак
Dämmerung astronomische	астрономічний досьвіток; змерк
Dämmerung bürgerliche	горожанський досьвіток, змерк
Datumsgrenze	границя дат
Datumsprung	скок дат
Decimeter	деціметер
Dekameter	декаметер
Deklination	деклїнація, відклонене, збочене, відхил
Deklination magnetische	маґнетна деклїнація
Deklinationsachse	деклїнаційна вісь
Deklinationskreis	деклїнаційне, годинне коло
Deklinationskreis	деклїнаційне колесо, круг (у сквато-ріяла)
Depression des Horizonts	заглуб, обниженє овиду, депресія горізонта

Deviation	девіяція
Dialytisch	діялїтичний
Dichte	густота
Differenzbeobachtung	ріжницеве помічене
Diffraktion	діфракція
Digression	діґресія
Dimension	розмір, дімензія
Diopter	прозір, діоптер
Diopterlineal	прозірний лїнеал
Dipleidoskop	діплєйдоскоп
Dispersion	дісперзія, розщіплене, розсіяне
Distanz	відстань
Distanz sphärische	сферична відстань
Distanzfaden	відстанна нитка
Distanzlatte	відстанна лата
Doppelnebel	двійна мраковина
Dopelstern	двійна, подвійна зьвізда
Doppelsternmessung	помір, помірка двійних зьвізд
Doppelsternsystem	система двійних зьвізд
Doppelbildmikrometer	двообразний мікрометер
Dosenlibelle	коробчаста, пушкова лїбеля
Drachenmonat	змієвий місяць
Drehkreis	коло обороту
Drehung	оборот
Drehungsachse	вісь обороту
Drehwage	скрутна вага
Dreiecksnetz	сїть трикутників
Durchgangsinstrument	перехідний знаряд
Durchmesser	промір
Durchschlagen	перебивати

E.

Ebbe	відплив, відлив
Echappement	гальма (годинника)
Eigenbewegung	питомий рух
Eigengeschwindigkeit	питома скорість
Eigenwärme	питоме тепло
Einheitskarte	одноцїльна карта
Einheitsmasstab	одноцїльне мірило
Einstellungsfehler	похибка, хиба наставленя

Eisenmeteorit	зелїзистий метеорит
Eisenstaub meteorischer	космічна пиль
Ekliptik	екліптика
Ekliptikalkarte	екліптична карта
Ekliptikpol	бігун екліптики
Ekliptikpoldistanz	екліптична бігунова відстань
Ekliptikschiefe	нахил екліптики
Elektrizität	електричність (громовина)
Elektrochronograph	електричний хронограф
Element	елемент, (хем. первень)
Elle	локоть
Ellipse	елїпса
Emanation	еманація
Energie	енергія
Enklave	енклява, закло
Entfernung	віддаль, віддалене
Entfernung geradlinige	прямолїнїйна віддаль
Entfernung mittlere	середна віддаль
Epakte	епакта
Ephemeride	ефемерида
Ephemeridenmeridian	ефемеридний полуденник
Epizykel	епіцикль
Epoche	епоха
Erdachse	земська вісь
Erdbahn	шлях, дорога, орбіта землї
Erdäquator	земський рівник
Erde	земля
Erdferne	відземна точка, апогей
Erdfigur	вид, стать, подоба землї
Erdglobus	земський ґльоб
Erdkörper	тїло землї
Erdmagnetismus	земський маґнетизм
Erdmeridian	земський полуденник
Erdmessung	помір, мірене землї
Erdnähe	приземна точка, періґей
Erdpol	земський бігун
Erdprofil	профіль, проріз землї
Erdrinde	земська кора
Erdrotation	оборот землї
Erdumschwung	оборот землї
Erdweite	земська віддаль

Erhaltung der Kraft	збереженє сили, енергії
Etmal	навтична доба
Exzentrizität	відосередність, ексцентричність
Exzentrizität lineare	лінійна відосередність
Exzentrizität numerische	чисельна відосередність
Exzentrizitätsfehler	хиба відосередности
Exzentrizitätswinkel	кут відосередности
Exzess sphärischer	сферичний ексцес

F.

Fackel	факля, походня
Faden	морський сяжень; нитка в приладах
Fadenbeleuchtung	осьвітленє ниток
Fadendistanzmesser	мірило ниткової відстани
Fadenkreuz	нитковий хрест
Fadenmikrometer	нитковий мікрометер
Fadennetz	ниткова сїть
Fadenplatte	ниткова плитка
Fahrarm	рухоме рамя (пляніметра)
Fall	спад
Fallgesetz	закон спаду
Fallversuch	спадовий досьвід
Farbe	краска, барва
Farbe komplementäre	доповняюча барва
Farbenabweichung	краскове відклонене
Farbenplastik	пластика красок, барв
Federbarometer	пружинний барометер, анероід
Fehler	хиба, похибка, блуд
Fehlerausgleichung	вирівнане похибки
Fehlergrenze	границя похибки
Feinstellvorrichtung	прилад до докладного наставленя
Feldbeleuchtung	осьвітленє поля
Feldmesser	землемір, ґеометер
Feldmessung	землемірство, межованє, помірка поля
Fernrohr	люнета, далековид, далевид, далекогляд, далекозір
Fernrohr achromatisches	ахроматичний далевид
Fernrohr aplanatisches	аплянатичний далевид
Fernrohr astronomisches	астрономічний далевид
Fernrohr dialytisches	дїялїтичний далевид

Fernrohr gebrochenes	ломаний далевид
Festlegungsstange	лата усталення
Festpunkt	постійна, стала точка
Feuerkugel	огняна куля
Feuerschiff	сьвітильний корабель
Finsternis	затьма, затьмінє
Finsternis partielle	частна затьма
Finsternis ringförmige	обручкова затьма
Finsternis totale	повна затьма
Finsternisperiode	період затьм
Firmament	небозвід, небосклін, фірмамент
Fixstern	стала зьвізда, зоря
Fixsternhöhe	зьвіздова висота
Fixsternperallaxe	паралякса зьвізд
Fixsternspektrum	звіздяна дуговина
Fläche	верхня
Flächeninhalt	поверхня
Fleck	пятно, пляма
Flächenfehler	верхнева хиба
Flächenkolorit	верхневий кольорит
Flächenmessung	помірка верхнї
Flächenname	верхневе имя
Flächentreu	рівноверхний
Flächenwert	верхнева вартість
Fliehkraft	відосередна сила
Flintglas	флїнт
Fokalebene	огнищева площа
Fluchtstab	мірнича тичка
Flur	нива
Flusslinie	річна лїнїя
Flut	приплив, прилив
Flut taube	глухий приплив
Frühling	весна
Frühlingsäquinoctium	весняне рівноденнє
Frühlingspunkt	весняна точка
Füllnetz	доповняюча сїть
Fundamentalstern	фундаментальна, основна зьвізда
Funkeln	блиманє, мерехтїнє, меркотїнє, искренє
Fuss	стопа
Fussgestelle	підставна часть, стопа
Fusspunkt	спідна точка, надір
Fussschraube	підставна шруба

G.

Gang	хід
Gang täglicher	денний хід
Gangbestimmung	означенє ходу
Gaseruption	вибух ґазу
Gebirgspanorama	гірська панорама
Gebrauchsnormale	ужиткова нормальна міра
Gelände	поземелє, поземлє, терен
Geländedarstellung	представленє поземеля
Gemarkung	громадська область
Generalisierung	ґенералїзація, узагальненє
Generalkarte	ґенеральна карта
Geodäsie	ґеодезія, землемірство
Geodäsie höhere	висша ґеодезія
Geodäsie niedere	низша ґеодезія
Geogonie	ґеоґонїя
Geographie	ґеоґрафія, землезнавство, землепись
Geographie astronomische	астрономічна ґеоґрафія
Geographie mathematische	математична ґеоґрафія
Geoid	ґеоїд
Geonomie	ґеономія
Geozentrisch	ґеоцентричний
Geradläufig	прямобіжний, простобіжний
Gesichtswinkel	кут зріня
Gestirn	зьвізда, зоря
Gestalt	вид, стать, подоба
Gezeiten	времена, тіди
Gieren	відклоненє (корабля) від курсу
Gissung	ґісованє
Gleicher	рівник, рівняк, екватор
Gleichung der Bahn	рівнанє шляху
Gleichung jährliche	річне рівнанє
Gleichung parallaktische	параляктичне рівнанє
Gleichung persönliche	особисте рівнанє
Globularprojektion	ґльобулярний мет
Globus	ґльоб
Gnomon	ґномон
Gnomonik	ґномонїка
Grad	степень
Gradabteilungskarte	степенева карта

Gradbogen	степенний лук
Gradfeld	степенне поле
Gradmessung	помір степеня
Gradnetz	орієнтаційна, степенна сїть
Gradnetzentwurf	начерк орієнтаційної сїти
Gradnetzmasche	очко орієнтаційної сїти
Gradstock	палиця Якова
Gradtrapez	степенний трапез
Gravitation	тяготїнє, ґравітація
Gravitationsgesetz	закон тяготїня
Gravitationskonstante	стала тяготїня
Grenzkreis	горізонт, овид, обрій
Grenzlinie	гранична лїнїя
Grösse	величина
Grössenbestimmung	означенє величини
Grössenklasse	кляса величини
Grössenskala	скаля величин
Grundlinie	основна лїнїя, основа, підстава
Grundlogge	донний льоґ
Grundrissfigur	основна фіґура

H.

Hafenetablissement	пристанний час
Hafenzeit	пристанний час
Halbkugel	півкуля
Halbmesser	луч
Halbschatten	сутїнок, притїнок, півтїнь
Halbwind	піввітер
Handlogge	ручний льоґ
Handlot	ручне грузило
Handriss	ручний ескіз
Hängelibelle	висяча лїбеля
Haufenprotuberanz	громадна протуберанція
Hauptnivellement	головна нївеляція
Hauptnormale	головна нормальна міра
Hauptstrich	головна черта
Haupttriangulation	головна тріянґуляція
Hauptzwischenstrich	головна проміжна черта
Haus	дім (місяця, сонця)
Hektometer	гектометер

Heliakisch	геліякічний
Heliocentrisch	геліоцентричний
Heliograph	геліограф
Heliometer	геліометер
Heliostat	геліостат
Heliotrop	геліотроп
Helium	гель
Helligkeit	ясність
Hemisphäre	півкуля, гемісфера
Hemmung	запинка, гальма, придержка
Herbst	осінь
Herbstäquinoctium	осінне рівнодення
Herbstpunkt	осінна точка
Himmel	небо
Himmelsachse	вісь небесна
Himmelsgewölbe	небесний звід, небозвід, небосклін
Himmelsglobus	ґльоб неба, небесний ґльоб
Himmelsgrund	узир, фон, тло неба
Himmelskarte	карта неба
Himmelskörper	небесне тіло
Himmelskugel	небесна куля
Himmelspol	бігун неба
Hintergrund	узир, далень, фон
Hochwasser	високий водостан
Hof	двір (у плям сонячних, сонця, місяця)
Höhe	висота
Höhe korrespondierende	відповідна, рівна висота
Höhe mittlere	середня висота
Höhenberichtigung	справлене висот
Höhenbestimmung	означене висоти
Höhenformel	формула висоти
Höhenkote	висотна кота
Höhenkreis	коло висот, вертикал
Höhenkreis	висотне колесо, круг
Höhenkurve	лінія рівних висот
Höhenmarke	висотний знак
Höhenmessung barometrische	барометрична помірка висот
Höhenmessung trigonometrische	тригонометричний помір висоти
Höhenparallaxe	паралякса висот
Höhenprofil	висотний профіль
Höhenschichte	висотна верствиця

Höhenschichtenkarte	гипсометрична карта
Höhenunterschied	ріжниця висот
Höhenwinkel	кут висоти
Höhenziffer	цифра висоти
Horizont	горізонт, овид, обрій, (кругогляд, кругозір, кругосьвіт, крайнебо)
Horizont künstlicher	штучний горізонт
Horizont scheinbarer	сповидний, фізичний горізонт
Horizont wahrer	дійсний, істий, астрономічний горізонт
Horizontalachse	горізонтальна, позема вісь,
Horizontale	лінія рівної висоти
Horizontalebene	горізонтальна площа, площа горізонта
Horizontalkreis	поземе колесо
Horizontalkurve	позема крива, кривиця, лінія рівної висоти
Horizontalparallaxe	горізонтальна паралякса
Horizontalpendel	горізонтальний маятник, колибень
Horizontalprojektion	поземий мет
Horizontalprojektion stereographische	стереографічний поземий мет
Horizontalsonnenuhr	поземий часосказ
Horizontkorrektion	корекція, справленє, поправка горізонта
Horoskop	гороскоп
Hülfslinie	помічна лінія
Hülle	оболока
Hyperbel	гіперболя

I, J.

Jakobsstab	палиця Якова
Jahr	рік
Jahreszeit	пора року
Index	вказівка, індекс
Indexfehler	індексова, вказівкова хиба
Indicatrix	вказуюча елїпса
Instrument	інструмент, знаряд, прилад, снасть
Instrumentalfehler	хиба знаряду, приладу
Intramerkuriell	інтрамеркуріяльний
Irradiation	іррадіяція

Isobathe	ізобата, лінія рівної глубини
Isohypse	ізогипса, лінія рівної висоти
Itinerar	ітінерар
Itineraraufnahme	знимка ітінерара
Jupitertrabant	місяць Юпітера

K.

Kabel	кабель
Kalender	календар
Kanalwage	водяна вага
Kardinalpunkt	кардінальна, головна точка
Karte geographische	географічна карта
Karte topographische	топографічна карта
Kartenentwurf	начерк карти
Karteninhalt	зміст карти
Kartenlesen	читане карти
Kartenzeichnung	чертане карт
Kartographie	картографія
Kartometer	картометер
Kataster	катастер
Katastervermessung	катастральна помірка
Katoptrisch	катоптричний, зеркальний
Kegelprojektion	стіжковий мет
Kegelprojektion echte	істий стіжковий мет
Kegelprojektion einfache	простий стіжковий мет
Kegelprojektion flächentreue	вірноверхний стіжковий мет
Kegelprojektion nichtnormale	ненормальний стіжковий мет
Kegelprojektion normale	нормальний стіжковий мет
Kegelprojektion schiefachsige	скісновісний стіжковий мет
Kegelprojektion unechte	неістий стіжковий мет
Kegelprojektion vereinfachte	упрощений стіжковий мет
Kegelprojektion winkeltreue	вірнокутний стіжковий мет
Keilphotometer	клиновий фотометер
Kern	ядро
Kernnebel	черенна мраковина
Kernschatten	глуха тінь
Kielwasser	трамова вода
Kilometer	кільометер
Kimm	овид
Kimmtiefe	заглуб овиду

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И

Kippregel	тахиметрична лиштва
Klafter	сяжень, сяг
Kleinpunkt	подрібна точка
Kleintriangulierung	подрібна тріанґуляція
Klemme	придержка, притиск
Knoten	узол
Knoten absteigender	зіступний, зіступаючий узол
Knoten aufsteigender	вступний, підступаючий узол
Knotenlänge	узлова довгота
Knotenlinie	узлова лїнїя, лїнїя узлів
Kollimationsfehler	колїмаційна хиба
Kollimationslinie	колїмаційна лїнїя
Kollimator	колїматор
Kolur	колюр
Komet	комет, комета
Kometenausströmung	кометна еманація
Kometenbahn	шлях комета (и)
Kometenhülle	кометна оболока
Kometenkern	ядро комета (и)
Kometenlicht	сьвітло комета (и)
Kometenschweif	мітла, хвіст комета
Kometensucher	кометник
Kometentyp	тип комет
Kometenwolke	кометна хмарка
Kompass	компас
Kompassnadel	стрілка компаса
Kompasspeilung	компасна знимка, прицїл
Kompassrose	компасна рожа
Kompassscheibe	круг, кружок компаса
Kompensation	компензація
Kompensationspendel	скомпензований маятник
Konform	суцїльний
Konjunktion	конюнкція, злука, злученє
Konjunktion obere	горішна злука
Konjunktion untere	долїшна злука
Konkavlinse	вгнута сочка
Konkavspiegel	вгнуте зеркало
Konstellation	констеляція, співзірє (сузвіздє, зьвіздозбір, зьвіздобраз)
Kontraktionstheorie	теорія корченя
Kontrollnormale	контрольна нормальна міра

Konvexlinse	вигнута, випукла сочка
Konvexspiegel	вигнуте, випукле зеркало
Koordinate	сорядна
Koordinate geographische	географічна сорядна
Koordinate sphärische	сферична сорядна
Koordinatenausmessung	вимірене сорядних
Koordinatenberechnung	обчисленє сорядних
Kopf	голова (комета)
Kopieren	копійованє
Koppelkurs	вязаний курс
Koppeltafel	таблиця вязаня курсів
Korrektion	корекція, поправка, справленє
Korrektionsschraube	корекційна шруба
Kosmogonie	космогонія
Kosmographie	космографія
Kosmologie	космольогія
Kraft	сила
Kreis	коло; у приладів: колесо, круг, кружок
Kreis deferierender	деферентне коло
Kreis exzentrischer	відосередне коло
Kreisbewegung	коловий рух
Kreiseinteilung	колова поділка
Kreismikrometer	коловий, обручковий мікрометер
Kreisteilungsfehler	хиба поділки
Kreuzpeilung	перехресний прицїл
Kreuzscheibe	перехресний прозір
Kreuzzapfen	перехресний чіп
Kronodeik	хронодейк
Krystallsphäre	кристальна сфера
Krümmung	кривина
Krümmungskorrektion	поправка кривини
Krümmungsradius	луч кривини
Kugel	куля
Kugelabweichung	кулисте відклоненє, сферична аберрація
Kugelgestalt	кулистий вид, стать, подоба
Kugelzone	кулистий пояс
Kulmination	кульмінація
Kulmination obere	горішна кульмінація, горованє
Kulmination untere	долїшна кульмінація, долованє

Kulminationshöhe	висота кульмінації
Kulminationspunkt	кульмінаційна точка
Kursdreieck	курсовий трикутник
Kursverbesserung	справлене курса
Kurve hypsographische	гипсоґрафічна крива
Kurvimeter	курвіметер, кривомір
Küstenaufnahme	знимка побережа
Küstenlinie	побережна лїнїя
Küstenvermessung	помір побережа

L.

Lachter	гірняцький сяжень
Lage	положене
Lagemessung	помір положеня
Lagenplan	плян положеня
Lager	ложе
Landesaufnahme	знимка краю
Landeshorizont	позем краю
Landespräzisionsnivellement	точна нївеляція краю
Landestriangulierung	тріанґуляція краю
Landesvermessung	помір краю
Landkompass	сухопутний компас
Länge	довжина, довгота
Länge astrographische	астроґрафічна довжина
Länge astronomische	астрономічна довжина
Länge geographische	ґеоґрафічна довжина
Länge geozentrische	ґеоцентрична довжина
Länge heliozentrische	геліоцентрична довжина
Länge mittlere	середна довжина
Länge reduzierte	зведена, редукована довжина (в еклїптиці)
Länge wahre	дїйсна довжина
Längendifferenz	ріжниця довжин
Längenfehler	хиба, похибка довжини
Längengrad	степень довжини
Längengradmessung	помір, помірка степеня довжини
Längenmass	міра довжини
Längenmessung	помірка довжини
Längentreu	вірнодовгий
Längenunifikation	з'єднане, унїфікація довжин

Lavierung	шумруванє, натїнка; лявірованє
Lee	за вітром
Legende	лєґенда, пояснєнє
Leitstrahl	провідний луч, проводень
Leuchtturm	маяк, морська лїхтарня
Libelle	лїбеля
Libration	лїбрація
Licht	сьвітло
Lichtabsorption	абсорпція сьвітла
Lichtäther	сьвітляний етер
Lichtgeschwindigkeit	скорість сьвітла
Lichtmenge	скількість сьвітла
Lichtgewölk	факля, сьвітляний облак, сьвітляна хмарина
Lichtgleichung	рівнанє сьвітла
Lichtknoten	сьвітляний узол (мраковин)
Lichtpunkt	сьвітляна точка
Lichtvergleichung	порівнанє сьвітла
Lichtverlust	втрата сьвітла
Lichtzeit	час сьвітла
Limbus	лїмб
Lineal parallaktisches	паралякгичний лїнеал
Liniennetz	лїнїйна сїть
Linse	сочка
Linienmesser	лїнїомір
Logge	льоґ
Loggezeit	льоґовий час
Loggmeile	льоґова миля
Lot	грузило; прям
Lotabweichung	відхил пряма
Lotabweichung lokale	місцевий відхил пряма
Lotabweichung regionale	областний відхил пряма
Lotlinie	прямна лїнїя
Lotmaschine	грузильний знаряд
Loxodrom	льоксодромний
Lunarium	люнар
Lunarpräzession	місячна прецесія
Lunation	люнація
Lunisolarpräzession	люнїсолярна прецесія
Lupe	люпа
Luv	під вітром

M.

Magellanswolke	хмарина Маґеляна
Magnetnadel	маґнетна стрілка
Mareograph	мареоґраф
Marinechronometer	морський хронометер
Massenerhebung	масове взнесенє
Massstab	мірило, поділка
Mauerkreis	мурове колесо
Mauerquadrant	муровий квадрант
Maulwurfshügel	кертовина
Meile	миля
Meile geographische	ґеоґрафічна миля
Meile nautische	морська, навтична миля
Meridian	меридіян, полуденник, південник
Meridianbogen	лук полуденника
Meridiandurchgang	перехід полуденника, перехід через полуденник
Meridianebene	полуденникова площа
Meridiangradmessung	поміp полуденникового степеня
Meridiankreis	полуденникове колесо, круг
Meridianlinie	полуденникова лїнїя
Meridianphotometer	полуденниковий фотометер
Meridianschnitt	полуденниковий проріз
Meridianstreifen	полуденникова смуга
Meridiantertie	секундова узлова довгість
Meridianzeichen	полуденниковий знак
Merkurdurchgang	перехід Меркура
Messband	мірнича лента
Messfernrohr	мірничий далевид
Messinstrument	мірничий знаряд, прилад
Messkeil	мірничий клин
Messkette	мірничий ланц
Messlatte	мірнича лата
Messtisch	мірничий стіл
Messtischblatt	мірнича карта
Messungslinie	помірна лїнїя
Meteor	метеор
Meteoreisen	метеоричне зелїзо
Meteorit	метеорит
Meteoroid	метеороїд

Meteorring	перстень метеорів
Meteorschwarm	рій метеорій
Meteorstein	метеоричний камінь
Meteoroskop	метеороскоп
Meter	метер
Metermass	метрична міра
Meterstab	метер
Metrologie	метрольогія
Methode chronometrische	хронометрична метода
Methode der correspondierenden Höhen	метода рівних висот
Methode der Jupitertrabanten	метода місяців Юпітера
Methode der Monddistanzen	метода місячних відстаний
Methode der Mondfinsternisse	метода місячних затьм
Methode der Mondkulminationen	метода горованъ місяця
Methode der Sonnendurchgänge	метода переходів сонця
Methode der Sterndurchgänge	метода переходів зьвізд
Methode telegraphische	телеґрафічна метода
Methode terrestrischer Lichtsignale	метода сьвітлянних сиґналів
Mikrometer	мікрометер
Mikrometerokular	мікрометровий окуляр
Mikrometerschraube	мікрометрична шруба
Mikroskop	мікроскоп
Milchstrasse	молочна, чумацька дорога
Milchstrassensystem	система молочної дороги, ґаляктична система
Millimeter	мілїметер
Minute	мінута
Mire	міра
Missweisung	деклїнація (компаса)
Mittag	полудне, південь
Mittag mittlerer	середне полудне
Mittag wahrer	дійсне полудне
Mittagshöhe	південна висота
Mittagskreis	полуденникове коло, полуденник, південник, мерідіян
Mittagslinie	полуднева, полуденникова лїнїя
Mittagsrohr	полуденниковий, переходовий знаряд
Mittagsverbesserung	поправка полудня
Mittelbreite	середна ширина
Mittelpunktsgrosskreis	середоточне велике коло

Mittelpunktmassstab	середоточне мірило
Mitternacht	північ
Mittelwasser	середний водостан
Monat	місяць
Monat anomalistischer	аномалїстичний місяць
Monat drakonitischer	змієвий місяць
Monat siderischer	сідеричний, зьвіздовий місяць
Monat synodischer	синодичний місяць
Monat tropischer	тропічний місяць
Mond	місяць
Mondbahn	шлях місяця
Mondbewegung	рух місяця
Monddistanz	місячна відстань
Mondfinsternis	місячна затьма
Mondkarte	карта місяця
Mondknoten	узол місяця
Mondmonat	дїйсний місяць
Mondparallaxe	місячна паралякса
Mondphase	фаза місяця
Mondtopographie	топоґрафія місяця
Mondwechsel	відміна, зміна місяця
Montierung	приладженє, уставленє
Morgen	ранок, схід
Morgendämmerung	світанє, досьвіток, розсьвіт
Morgenröthe	денниця (зоряниця)
Morgenstern	ранна зоря
Morgenweite	ранна відстань
Multiplikationskonstante	стала множеня
Myriameter	миріяметер

N.

Nacht	ніч
Nachtbogen	нічний лук
Nachtgleiche	рівноденнє
Nachtgleichenpunkt	рівноденна точка
Nadir	надір
Nationalzeit	народний час
Naturmass	природна міра
Nautik	навтика
Navigation	навіґація, плаванє

Navigieren	навігувати
Nebel	мраковина, туман
Nebel elliptischer	еліптична мраковина
Nebel planetarischer	планетарна мраковина
Nebel regelmässiger	правильна мраковина
Nebel ringförmiger	обручкова мраковина
Nebel unregelmässiger	неправильна мраковина
Nebel veränderlicher	перемінна мраковина
Nebelfleck	мраковина, (туманне пятно)
Nebelhypothese	небулярна, мраковинна гипотеза
Nebelmasse	мраковинна маса
Nebelprotuberanz	мраковинна протуберанція
Nebelstern	мраковинна зьвізда
Neigung	нахил
Neigung mittlere	середний нахил
Neigungsfehler	хиба нахилу
Neigungswinkel	кут нахилу
Netz	сїть
Netz astronomisches	астрономічна сїть (Ебля)
Netzpunkt	точка сїти
Neumond	нів, молодик
Niedrigwasser	низкий водостан
Nippflut	глухий, обнижений приплив
Niveau	позем, ровень; лїбеля
Niveaufläche	площа позему
Niveaulinie	лїнїя позему; лїнїя рівної висоти
Nivellierinstrument	нївеляційний знаряд, прилад
Nivellierlatte	нївеляційна лата
Nivellierung	нївеляція, нївельоване, поземоване
Nivellierzug	нївеляційний шлях
Nonius	нонїй
Nord	північ
Nordhalbkugel	північна півкуля
Nordpol	північний бігун
Nordpolarkreis	північне бігунове, полярне коло, арктичне коло
Nordpunkt	північна точка
Nordsüdlinie	полуденникова лїнїя
Normale	нормальна
Normalhöhenpunkt	нормальна висотна точка
Normalmassstab	нормальне мірило

Normalzeit	нормальний час
Novemberstrom	падолистовий рій, леоніди
Nullmeridian	перший, зеровий полуденник
Nutation	нутація

O.

Oberfläche	поверхня
Objektiv	обєктив
Objektivmikrometer	геліометер
Objektivprisma	обєктивна призма
Observatorium	обсерваторія (зьвіздарня)
Oktant	октант
Okular	окуляр
Okular helioskopisches	геліоскопний окуляр
Okular negatives	негативний окуляр
Okular positives	позітивний окуляр
Okularmikrometer	окуляровий мікрометер
Okularprisma	окулярова призма
Opposition	опозиція
Orientierung	орієнтація
Orientierungslinie	орієнтаційна лінія
Ort	місце
Ort absoluter	беззглядне місце
Ort relativer	зглядне місце
Orthodrom	ортодромний
Ortsbestimmung	означене, визначене положення
Ortssonnenzeit	місцевий сонічний час
Ortssternzeit	місцевий зьвіздовий час
Ortszeichen	знак місцевости
Ortszeit	місцевий час
Osten	схід, всхід
Ostpunkt	східна точка, точка сходу
Ostwestlinie	східно-западна лінія

P.

Parabel	параболя
Parallaxe	паралякса
Parallaxe jährliche	річна паралякса
Parallaxe mittlere	середна паралякса

Parallaxe negative	відємна паралякса
Parallaxe relative	зглядна паралякса
Parallaxe tägliche	денна паралякса
Parallaxenschätzung	оцінка паралякси
Parallelkreis	рівнолежник, рівнобіжник
Parallellineal	рівнобіжний лінеал
Parzelle	парцеля
Passageninstrument	переходовий знаряд
Passagenprisma	переходова призма
Patentlogge	патентовий льог
Peilkompass	прицільний компас
Peilung	приціл, змір, знимка компасом
Peilvorrichtung	прицільний прилад
Pendel	маятник, колибень
Pendelbeobachtung	маятникове помічене
Pendellänge	довгота маятника
Pendelmessung	маятниковий помір
Pendeluhr	маятниковий годинник
Pendelversuch	маятниковий досьвід
Penumbra	сутінь, притінок, півтінь
Periastrum	періастр
Perigäum	перігей, приземна точка
Perihel	перігель, присонічна точка
Periheldistanz	перігельна відстань
Perseiden	персеіди
Perturbation	заколот, пертурбація
Phase	фаза, відміна
Photographie	фотографія
Photogrammetrie	фотограмметрія
Photoheliograph	фотогеліограф
Photometer	фотометер, сьвітломір
Photometrie	фотометрія
Photosphäre	фотосфера
Phototheodolit	фототеодоліт
Pinne	чіп, чопик
Plan	плян, розполог
Planet	плянет, плянета
Planet äusserer	внішний плянет
Planet innerer	внутрішний плянет
Planet mittlerer	середний плянет
Planet oberer	висший плянет

Planet unterer	нижний планет
Planet wahrer	дійсний планет
Planetenbahn	планетний шлях
Planetendurchgang	перехід планети
Planetensystem	планетарна система
Planetentafel	планетна таблиця
Planetentheorie	теорія планет
Planetographie	планетографія
Planetoid	планетоід
Planiglob	планіґльоб
Planimeter	планіметер
Plankarte	планова карта
Plattkarte	плоска карта
Pol	бігун
Polabstand	бігунова відстань
Polarkoordinate	полярна сорядна
Polarkreis	полярне, бігунове коло
Polarplanimeter	полярний планіметер
Polarprojektion	полярний мет
Polarstern	полярна зьвізда, бігунова зоря
Polarisationsastrophotometer	полярізаційний астрофотометер
Polhöhe	бігунова висота, висота бігуна, ґеоґрафічна ширина
Polhöhenschwankung	колибанє ширини
Polyederprojektion	многостінний мет
Polygonisierung	поліґонізація
Polygonometrie	поліґонометрія
Portulankarte	портуляна
Positionskreis	позіційне колесо
Positionsmikrometer	позіційний мікрометер
Positionswinkel	позіційний кут, кут положеня
Präzession	прецесія
Präzession allgemeine	загальна прецесія
Prismenfernrohr	призмовий далевид
Prismenkreis	призмове колесо, круг
Profil	профіль, проріз, перекрій
Profillinie	прорізна лінія
Projektion	мет, провкція
Projektion Apiansche	Апіянів мет
Projektion äquidistante	рівновідстанний мет
Projektion azimutale	азімутальний мет

Projektion Bonnesche unechtkonische	псевдоконічний мет Бонна
Projektion Delisles auf den Schnittkegel	мет Делїля на стіжок пересічи
Projektion gnomonische	ґномонічний мет
Projektion Merkators	мет Меркатора
Projektion Mollweidesche	мет Мольвайда
Projektion orthographische	ортоґрафічний мет
Projektion perspektivische	перспективічний мет
Projektion polständige	бігуновий мет
Projektion Ptolemäische	мет Птолємея
Projektion Sansonsche unechtzylindrische	псевдоциліндричний, нібивальцевий мет Сансона
Projektion Stab-Wernersche	мет Штаб-Вернера
Projektion stereographische	стереоґрафічний мет
Projektion Tissots	мет Тіссо
Projektion trapezmaschige	трапезовий мет
Projektionspol	метовий бігун
Protuberanz	протуберанція
Protuberanzspektroskop	протуберацийний спектроскоп
Pyramidalstativ	трїніжний статив
Pyramidensignal	пирамідальний сиґнал

Q.

Quadrant	квадрант
Quadratur	квадратура
Quecksilberhorizont	ртутний горізонт
Quecksilberkompensation	ртутна компензація
Quecksilberpendel	ртутний маятник

R.

Räderuhr	колїсцевий годинник
Radiant	радіянт
Radiationsgegend	околиця радіяції
Radiationspunkt	радіяційна точка
Radius	луч
Radiusvektor	провідний луч, проводень
Raum	простір
Raummessung	мірене обєму, простору

Raupenform	гусїльнична форма
Rechtläufig	прямий, прямобіжний, наперед ний
Reduktion	редукція, зведене
Reduktion auf den Mittelpunkt	зведене до середоточки
Reduktionszirkel	редукційний циркель
Referenzsphäroid	референційний сфероід
Reflektor	рефлектор
Reflexion	відбите, рефлексія
Reflexionskreis	рефлексійне колесо, зеркальний круг
Refraktion	рефракція, переломане
Refraktion astronomische	астрономічна рефракція
Refraktion terrestrische	террестручна, земська рефракція
Refraktionskoeffizient	рефракційний сочинник, сочинник заломаня
Refraktor	рефрактор
Regionalkolorit	регіональний кольоріт
Registrierapparat	реєстровий прилад
Reiterlibelle	наверхна лїбеля
Rektaszension	ректасценвія, пряме підношене
Rektifikation	ректіфікація
Reliefkarte	релєфна карта
Relingslogge	бортовий льот
Repetitionskreis	репетіційне колесо
Repetitionstheodolit	репетіційний теодолїт
Reversionspendel	реверзійний маятник
Revolution	обіг
Richtung	напрям
Richtungslinie	напрямна лїнїя
Richtungslos	безнапрямний
Richtungswinkel	напрямний кут, кут напряму
Rille	борозда (на місяци)
Ringmikrometer	обручковий, перстеневий мікрометер
Ringgebirge	обручкові гори
Ringnebel	обручкова мраковина
Ringsystem	система перстеня
Röhrenlibelle	руркова лїбеля
Rose	рожа
Rostpendel	ґратковий маятник
Rotation	оборот, ротація
Rotationsachse	вісь обороту
Rotationsdauer	час обороту

Rotationsellipsoid	оборотовий елїпсоід
Rotationskörper	оборотове, ротаційне тїло
Rotationssphäroid	оборотовий сфероід
Routenaufnahme	дорожна знимка
Routenkonstruktion	дорожна конструкція
Rückläufig	вспятний, взадний
Rückwärtsbewegung der Äquinoktialpunkte	вспятний рух рівноденних точок
Rückwärtseinschneiden	краяне в зад
Rute	прут

S.

Sammellinse	збираюча сочка
Sanduhr	клєпсідра
Saros	сарос
Satellit	сателїт
Schaltjahr	переступний, високосний рік
Schattenflug	лет тїни
Schattenkegel	стіжок тїни
Schattenlänge	довгота тїни
Schattenmesser	ґномон, тїнемір
Schattenplastik	пластика тїний
Schattierung	натїнка
Scheibe	круг, кружок
Scheitelpunkt	верхна, вершкова точка, зенїт
Schichtenlinie	верствична лїнїя, ізогипса
Schiefe der Ekliptik	нахил екліптики
Schiefläufig	скіснобіжний
Schritt	крок
Schrittzähler	педометер
Schraffe	шрафа, черточка
Schraffenmanier	шрафовий, чертовий спосіб
Schraubenmikrometer	шрубовий мікрометер
Schummerung	натїнка, шумроване
Schwere	тяжість, тяжкість
Schwereabnahme	менчане тяжести
Schwerewirkung	дїлане, вплив тяжести
Schwerkraft	сила тяжести, тяготїне, ґравітація
Schwimmer	поплавець, плавник, плавак
Schwingungszeit	час колибаня, майненя

Scintillieren	блиманє, мерехтїнє, меркотїнє, искренє
Seekarte	морська карта
Seekompass	морський компас
Seemeile	морська миля
Seequadrant	моряцький квадрант
Segelanweisung	мореплавне поученє
Segelhandbuch	мореплавний підручник
Segelung	навіґація, мореплавство
Sekunde	секунда
Sekundenknotenlänge	секундова узлова довгість
Sekundenpendel	секундовий маятник
Selenographie	селєноґрафія
Senkel	прям
Sextant	секстант
Siderit	сідерит, желїзистий метеорит
Siedethermometer	термометер кипіня
Signalkugel	сиґналова куля
Signatur	сіґнатура
Siriusweite	віддаль Сірія
Situation	сітуація, полога
Situationszeichnung	начерк сітуації
Skalenmikroskop	скалевий мікроскоп
Sog (des Kielwassers)	буртїнє, бурханє (трамової води)
Solstitialkolur	колюр сольстіцій, перемог
Solstitiallinie	лїнїя сольстіцій, перемог
Solstitium	сольстіція, перемога
Sommer	літо
Sommerhalbjahr	лїтний піврік
Sommersonnenwende	лїтна перемога
Sonne	сонце
Sonnenbahn	сонїчний шлях, екліптика
Sonnenbewegung	рух сонця
Sonnenfackel	соняшна факля
Sonnenferne	афель, відсонїчна точка
Sonnenfinsternis	сонїчна затьма, затьмінє
Sonnenfleck	соняшне пятно, пляма
Sonnenglas	сонїчний окуляр
Sonnenkonstante	сонїчна стала
Sonnenkorona	соняшна корона
Sonnenlicht	сонїчне сьвітло
Sonnennähe	перігель, точка присонїчна

Sonnenokular	сонячний окуляр
Sonnenparallaxe	паралякса сонця
Sonnenpräzession	сонячна прецесія
Sonnenstand	становище сонця
Sonnensystem	сонячна система
Sonnentag mittlerer	середній сонячний день
Sonnentag wahrer	дійсний сонячний день
Sonnenuhr	сонячний годинник, часосказ
Sonnenuhrkunde	гномоніка
Sonnenwende	перемога
Sonnenzeit mittlere	середній сонячний, горожанський час
Sonnenzeit wahre	істий сонячний час
Sonntagsbuchstabe	недільна буква
Sothisperiode	період Сотіса
Spalt	щілина
Spektralanalyse	спектральна, дуговинна аналіза
Spektralapparat	спектральний, дуговинний знаряд
Spektralklasse	спектральна кляса
Spektrallinie	спектральна, дуговинна лінія
Spektralphotometer	спектральний фотометер
Spektraltypus	спектральний, дуговинний тип
Spektrograph	спектрограф
Spektrometer	спектрометер
Spektroskop	спектроскоп
Spektrum	дуговина, спектр
Spezialkarte	подрібна, спеціяльна карта
Sphaera obliqua	скісна сфера
Sphaera parallela	рівнобіжна сфера
Sphaera recta	пряма, проста сфера
Sphäroid	сфероід
Spiegelinstrument	зеркальний знаряд
Spiegelkreis	зеркальне колесо, круг
Spiegeloktant	зеркальний октант
Spiegelsextant	зеркальний секстант
Spiegelteleskop	зеркальний телєскоп
Spiralnebel	спіральна, скручена мраковина
Springflut	скріплений прилив
Stadium	стадія
Stand	стан
Standlinie	основна лінія, основа
Standverbesserung	поправка стану

Stationär	постійний, недвижний
Stationsausgleichung	стаційне вирівнане
Stativ	статив
Steinfall	камінний дощ
Steinmeteorit	камінний метеорит
Stellarastronomie	зьвіздова астрономія
Stellung	становище, постань
Stern	зьвізда, зоря
Sternaichung	зондоване неба
Sternbedeckung	закрите зьвізди
Sternbild	констеляція, співзірє (сузвізде, зьвіздозбір, зьвіздобраз)
Sternenleer	беззорий
Sterngruppe	зьвіздна ґрупа
Sternhaufen	зьвіздна громада
Sternhimmel	звіздяне небо
Sternkarte	карта неба
Sternkatalog	катальоґ зьвізд
Sternklasse	кляса зьвізд
Sternkunde	астрономія (зьвіздарство)
Sternnebel	зьвіздна мраковина
Sternordnung	категорія зьвізд
Sternschnuppe	падуча зьвізда (трут, отрут)
Sternschnuppenfall	дощ падучих зьвізд
Sternschnuppenschwarm	рій падучих зьвізд
Sternschwanken	колибане зьвізд
Sternspektrometer	зьвіздний спектрометер
Sternsystem	зьвіздяна система
Sterntag	зьвіздовий день
Sterntypus	тип зьвізди
Sternverzeichnis	спис, катальоґ зьвізд
Sternwärme	зьвіздне тепло
Sternwarte	обсерваторія (зьвіздарня)
Sternweite	зьвіздова віддаль
Sternzeit	зьвіздовий час
Steuer	керма, демено
Steurstrich	кермова черта
Stillstand	постій
Störung	заколот, пертурбація
Störung kontinentale	континентальний заколот
Störung periodische	періодичний заколот

Störung säkuläre	віковий заколот
Strahlenbrechung	переломанє, заломанє сьвітла
Strahlenprotuberanz	промінята, лучиста протуберанція
Streckenmass	міра довжини
Streckenmessung	помірка довжини
Strich	черта, черточка
Strichmanier	чертковий, шрафовий спосіб
Strichmikroskop	чертовий мікроскоп
Strichrose	рожа черт
Strichteilung	чертова поділка
Stufe	ступень (ясности зьвізд)
Stufenmessung	помір ступенями
Stufenschätzung	оцїнка ступеня
Stunde	година
Stundenachse	годинна вісь
Stundenkreis	годинне коло
Stundenlinie	годинна лїнія
Stundenwinkel	годинний кут
Sucher	глядач
Süd, Süden	полудне, південь
Südhalbkugel	полуднева півкуля
Südnordlinie	полудневo - північна, полуденникова лїнїя
Südpol	полудневий бігун
Südpolarkreis	полудневе бігунове, антарктичне коло
Südpunkt	полуднева точка
Südwind	полудневий вітер, юга
System des Äquators	система рівника
System der Ekliptik	система екліптики
System des Horizonts	система горізонта
Syzygie	сизиґія

T.

Tachymeter	тахиметер
Tafel astronomische	астрономічна таблиця
Tag	день, доба
Tagbogen	денний лук
Tagemarsch	денний похід
Tag und Nachtgleiche	рівноденнє
Tangentenapparat	прилад стичних

Teilungsfehler	хиба подїлки
Teilungsverbesserung	поправка подїлки
Teleskop	телєскоп
Tellurium	телюрій
Temperaturverbesserung	поправка температури
Terrain	терен, поземелє, поземлє
Terraindarstellung	представленє терену
Theodolit	теодолїт
Tierkreis	зодіяк, звіринець (звірокруг)
Tierkreisbild	знак, образ зодіяка
Tierkreisebene	площа зодіяка
Tierkreislicht	зодіякальне (звіринцеве) сьвітло
Topographie	топоґрафія
Totalflut	повний прилив
Trabant	трабант, місяць
Triquetrum	тріквєтр
Triangulierung	тріанґуляція

U.

Überhöhung	перевисшенє
Übersichtskarte	оглядова карта
Uferlinie	бережна лїнїя
Uhr	годинник, (часосказ, часомір)
Uhrgang	хід годинника
Uhrkorrektion	годинникова поправка
Uhrwerk	годинниковий прилад
Umbra	ядро (сонїчного пятна)
Umdrehung	оборот
Umfang	обвід
Umlauf	обіг
Umlaufzeit	час обігу
Umlegung	переложенє
Umschattig	довколатїнний
Umsichtsbild	доокольний образ
Unebenheit	нерівність
Ungleichheit der Eintrittszeit halbmonatliche	півмісячна нерівність часу настаня
Ungleichheit der Höhe halbmonatliche	півмісячна нерівність висоти
Ungleichheit elliptische	еліптична нерівність

Ungleichheit parallaktische	паралактична нерівність
Ungleichheit tägliche	денна нерівність
Universalinstrument	універсальний інструмент, знаряд
Universalstativ	універсальний статив
Universum	всесьвіт
Unruhe	хитун, кивало
Untergang	захід, запад
Untergangspunkt	точка заходу
Urmass	праміра
Urmasskopie	копія праміри

V.

Variation sekuläre	вікова варіяція
Venusdurchgang	перехід Венери
Veränderlich	перемінний, змінний, змінчивий
Verfinsterung	затьма, затьмінє
Vergleich der Ortzeiten	порівнанє місцевих часів
Vergrösserung	побільшенє
Verkehrsweg	комунїкаційна, обходова дорога
Vermessung	помір, помірка
Vernier	вернїр
Vertikalachse	прямова вісь
Vertikalebene	прямова площа
Vertikal erster	перший вертикал
Vertikalkreis	вертикальне, прямове, вершкове коло, вертикал
Vertikalkreis	прямове колесо, круг
Vertikalsonnenuhr	прямовий сонїчний годинник
Verzerrung	деформація
Viertel erstes	перша квадра, кватира, чверть
Viertel letztes	послїдна квадра, кватира, чверть
Viertelwind	чвертьвітер
Vollmond	повня
Volum	об'єм
Vorrücken der Nachtgleichen	прецесія
Vorübergang	перехід
Vorwärtseinschneiden	краяне в перед

W.

Wandelstern	плянет (а)
Wanken der Erdachse	колибанє земської оси, нутація

Wärme	тепло
Wasseruhr	водяний годинник
Wasserwage	водяна вага, лїбеля
Wechselpunkt	точка зміни
Wegeaufnahme	знимка шляху, дороги
Wegemass	міра дороги, шляху
Wegstunde	година дороги
Weltachse	вісь сьвіта
Weltgegend	сторона сьвіта
Weltkörper	небесне тїло, сьвітило
Weltpol	бігун неба
Weltsystem	сьвітова система
Wendekreis	зворотник
Wendekreis des Krebses	зворотник Рака
Wendekreis des Steinbocks	зворотник Козорога
Wendepunkt	точка звороту
Werst	верста
Westen	захід, запад
Westpunkt	західна точка, точка заходу
Westseite	западна сторона
Widderpunkt	точка Барана
Widerschein	відблеск
Winkelabstand	кутова відстань
Winkelbestimmung	означене кута
Winkelgeschwindigkeit	кутова скорість
Winkelkopf	кутомірний тарабанчик
Winkelmessinstrument	кутомірний знаряд
Winkelmessung	помір кута
Winkelprisma	кутомірна призма
Winkelspiegel	кутомірне зеркало
Winkeltreu	вірнокутний
Winkeltrommel	кутомірний тарабан
Windrose	рожа вітрів
Winter	зима
Winterhalbjahr	зимовий піврік
Wintersolstitium	зимова сольстіція, перемога
Wintersonnenwende	зимова перемога

Y.

Yard	ярд

Z.

Zahl goldene	золоте число
Zapfen	чіп
Zeichen des Tierkreises	знак зодіяка, звіринця
Zeiger	вказівка, вказник
Zeit	час
Zeit bürgerliche	горожанський час
Zeit mittlere	середній час
Zeit wahre	дійсний час
Zeitball	часова куля
Zeibestimmung	означене часу
Zeitgleichung	рівнанє часу
Zeitmass	міра часу
Zeitunterschied	ріжниця часів
Zenareiden	зенареіди, плянетоіди, астероіди
Zenit	зеніт, вершкова точка
Zenitabstand	зенітна відстань
Zenitdistanz	зенітна відстань
Zenitsektor	зенітний сектор
Zielfernrohr	прицільний далевид
Zirkummeridianhöhe	припівденникова висота
Zodiakalbild	знак зодіяка
Zodiakallicht	зодіякальне (звіринцеве) сьвітло
Zodiakalzeichen	знак зодіяка
Zodiakus	зодіяк, звіринець
Zone	полоса, пояс
Zonenbeobachtung	полосова обсервація
Zonenzeit	полосовий час
Zweischatlig	двотінний
Zwiering	двійний перстінь
Zwischentriangulierung	проміжна тріанґуляція
Zyliderlinse	вальцева сочка
Zylinderprojektion	вальцевий мет
Zylinderprojektion echte	істий вальцевий мет
Zylinderprojektion flächentreue	вірноверхний вальцевий мет
Zylinderprojektion nichtnormale	анормальний вальцевий мет
Zylinderprojektion normale	нормальний вальцевий мет
Zylinderprojektion querachsige	поперечновісний вальцевий мет
Zylinderprojektion transversale	поперечний вальцевий мет
Zylinderprojektion unechte	неістий вальцевий мет
Zylinderprojektion winkeltreue	вірнокутний вальцевий мет, мет Меркатора.

II. Фізична географія.

A.

Abblätterung	відкришуване, відприскуване, відколюване, відлупуване пластинками*)
Abbruchform	форма облому
Abdachung	склін
Abdachung binnenländische	межиземний, міжземний* склін
Abdachung gleichsinnige	рівний склін
Abdachung ozeanische	океанічний склін
Abdachung ungleichsinnige	нерівний склін
Abdachungsebene	склінна, склонова рівня
Abdachungsfluss	склінна, склонова ріка
Abdachungsgebiet	склінна, склонова область
Abdachungsküste	склівне, склонове побереже
Abdachungsscheide	склінний, бічний дїл
Abdachungstal	склінна, склонова долина
Abdämmung	загачене, відсипане, перегачене
Abdämmungsbecken	загачена, відсипана кітловина
Abdämmungswanne	загачена, відсипана ванна
Abendnebel	вечірна мрака
Abfall	спад
Abfluss	відплив
Abflusshöhe	висота відпливу
Abflusskanal	відпливний канал
Abflusslos	безвідпливний
Abflussmenge	скількість відпливу
Abflussrinne	відпливна стїч, жолобина
Abflussstrom	відпливна ріка
Abgliederung	відчленене
Abgliederungsbecken	відчленена кітловина
Abgliederungsinsel	відчленений остров
Abgliederungswanne	відчленена ванна
Abgrund	безодня, пропасть (бездна, бердо, пучина, зверть, хлань, степа, прість)
Abhang	збіч, убіч, обіч, косогір (обоч, обоча, обочок, згірє, падь)
Abhang steiler	стромина, стромовина, крутизна (мигла)
Abhebung	усуване
Abkühlung	остуджене, остиганє

*) Означені звіздочкою терміни завдячую Дру Ів. Раковському.

Ablagerung	відложенє, осаджуванє, осад
Ablation	абляція, уношенє
Ablenkungswinkel	кут відклоненя
Abnutzung	зужитє
Abrasion	абразія (стертє*, стиранє*)
Abrasionsfläche	абразійна верхня
Abrasionsform	абразійна форма
Abrasionsgebirge	абразійні гори
Abrasionsküste	абразійнє побереже
Abrasionsplatte	абразійна плита
Abrasionsregion	абразійна область
Abrasionsscholle	абразійна скиба
Abrasionsterminante	абразійна термінанта, наконечниця
Abriegelungsebene	відгороджена рівня
Abriegelungswanne	відгороджена ванна
Abrisswanne	відривна ванна
Absatz	осад
Abschliessungsküste	замкнене побереже
Abschmelzung	таянє, сплавленє
Abschnürungswanne	віддїлена ванна
Abschuppung	лущенє, відлущуванє
Abschüssigkeit	спадистість, стермо
Absenkung	запад, облім
Absenkungstal	обломова долина
Absetzen	урванє (верстов)
Absonderung	відокремленє
Absonderung bankförmige	лависте відокремленє
Absonderung blätterige	листовате, листкове* відокремленє
Absonderung kugelige	кулясте відокремленє
Absonderung parallelepipedische	рівнобіжностїнне відокремленє
Absonderung polyedrische	многостїнне відокремленє
Absonderung prismatische	призматичне, стовпове* відокремленє
Absonderung säulenförmige	стовпове відокремленє
Absonderung schalige	шкарлуписте, скорупове* відокремленє
Absonderung sphäroidische	сфероідальне відокремленє
Absorption	абсорпція
Absperrungsküste	замкнене побереже
Abspülung	сполокуванє, змуленє
Abstand	віддаленє, віддаль
Abstieg	схід, сходженє

Abstossen der Schichten	урване, устане
Absturz	обрив, бердо, зарва, одвал
Abtragung	зношене
Abweichung	відхил, відступ
Abyssisch	глубинний, абиссний
Abyssodynamik	абиссодинаміка
Abzweigung	відгилене, відгалуженє*
Accessorisch	акцесорний, примішковий, додатковий*
Achse magnetische	магнетна вісь
Achsenebene	осева площа (фалдів)
Ackerkrume	порховина, порохнячка, порохнавка
Ader	жила
Adjustment	приноровленє (рік)
Aeolisch	еольний, воздушний
Aera	ера, доба*
Aestuar	естуар
Akkumulation	аккумуляція, громадженє*
Akkumulation äolische	вітрова аккумуляція
Akkumulation fluviatile	річна аккумуляція
Akkumulation glaziale	леднякова аккумуляція
Akkumulationsebene	аккумуляційна рівня
Akkumulationsgebirge	аккумуляційні гори
Aktisch	активний
Alabaster	алявастер
Alaunfels	галунова скала
Algonkisch	альгонкійський
Allothigen	альотигенний
Allotriomorph	альотріоморфний
Alluvial	алювіяльний, наплавний
Alluvialboden	алювіяльна, наплавна почва
Alluvialebene	наплавна рівня
Alluvialkegel	наплавний стіжок
Alluvium	алювій, наплав
Alm	гірська лука, полонина
Alpe	полонина
Alpengebirge	альпейські гори
Alter	вік, доба
Altersfolge	наслїдство віку
Altwasser	охаба, річище
Aluminium	глин, алюміній
Amphibol	амфіболь, рогова свитня; відміна: лучевик

Amphibolit	амфіболіт
Amplitude	амплітуда
Analyse harmonische	гармонічна аналіза
Anamesit	анамезіт
Andalusit	андалюзіт
Andesit	андезіт
Anemograph	анемограф
Anemometer	анемометер, вітромір
Aneroid	анероід
Anhöhe	узгірє, сугорб, полугірє
Anhydrit	ангидріт
Ankergrund	якірне місце, якориско
Anomalie mittlere	середна аномалія, неправильність*
Anomalie thermische	термічна аномалія, неправильність*
Anordnung	впорядкованє, уклад, уложенє
Anorthit	анортіт
Anotherm	анотермний
Anpassung	приноровленє, примінене (рік)
Ansammlung	зборище, збірнище
Ansatzanschwemmung	насадовий наплав
Anschwemmung	наплав, нанос, плав
Anschwemmungsfläche	наплавна верхня
Anschwemmungswanne	наплавна ванна
Antezedenztheorie	антецедентна теорія
Anthrazit	антраціт
Anthropozoisch	антропозоічний, антропозойський
Antiklinal	антикліїнальний, сїдловий*
Antiklinale	антикліїналя, сїдло
Antiklinalbecken	антикліїнальна, сїдлова* кітловина
Antiklinalfalte	антикліїнальна фалда, сїдлова складка*
Antiklinalkamm	сїдловий хребет, гребінь
Antiklinaltal	сїдлова долина
Antikline	антикліїна, сїдло
Antipassat	антіпассат
Antizyklone	антіциклюна
Apatit	апатіт
Aplit	аплїт
Apophyse	апофиза
Aptien	аптієн
Äquator magnetischer	маґнетний рівник
Äquatorseite	рівникова сторона

Äquatorialströmung	рівникова струя
Aragonit	араґоніт; відміни: жерелинець, гороховик
Aräometer	ареометер
Arbeit	праця, робота, діло
Archäisch	архейський
Archäozoisch	археозойський
Archipel	архіпеляґ
Areal	обсяг, простір, наповерхність
Arealbestimmung	означене обсягу
Argon	арґон
Arkose	аркоза
Artesisch	артезийський
Asar	озер
Asche vulkanische	вульканічний попіл
Aschenkegel	попельний стіжок
Aspirationspsychrometer	аспіраційний психрометер
Asymmetrie	асимметрія, нерівномірність*
Atmosphäre	атмосфера, воздух, овія
Atmosphärendruck	атмосферний тиск
Atoll	атоль
Atoll gehobenes	піддвигнений атоль
Atollböschung	атольний стрім
Atollhafen	атольна пристань
Atolllagune	атольна ляґуна
Atolllagune untergetauchte	занурена атольна ляґуна
Atollon	атольон
Atollsee	атольне озеро
Atrio	атрій
Au, Aue	болоне, левада
Auenebene	болонна рівня
Aufbau senkrechter	прямовісна будова
Aufbereitung	прилагодженє, роздробленє
Aufblähung	вздутє
Aufbruchsbecken	виломана заглубина, кітловина
Aufbruchtal	виломана долина
Aufgesetzt	насаджений
Auflagerung	наверствленє, напластованє
Auflockerung	розпаханє
Auflösung	розпусканє, розпущенє
Aufquellform	напучніла форма

Aufquetschwanne	видавлена ванна
Aufreissungsspaltental	роздерта щілинова долина
Aufschiebung	підсуненє
Aufschliessungsküste	отверте побереже
Aufschutt	переспа
Aufschüttung	насип
Aufschüttungsbecken	насипова кітловина
Aufschüttungsboden	насипова почва
Aufschüttungsebene	насипова рівня
Aufschüttungsgebirge	насипові гори
Aufschüttungsgipfel	насиповий верх
Aufschüttungskamm	насиповий хребет, гребінь
Aufschüttungsregion	насипова область, реґіон
Aufschüttungssee	насипове озеро
Aufschüttungswall	насиповий вал
Aufschüttungswüste	насипова пустиня
Aufsetzen	наставанє, насаджене* (верстви)
Aufstieg	вихід
Auftriebwasser	взгінна вода
Aufzeichnung	записка
Augit	авґіт, пироксен
Augitgneiss	авґітовий ґнайс
Augitgranit	авґітовий ґраніт
Augitit	авґітіт
Augitporphyr	авґітовий порфир
Augitophyr	авґітофир
Augitschiefer	авґітовий лупак
Augitsyenit	авґітовий сиеніт
Ausbruch vulkanischer	вулканічний вибух
Ausbruchgebirge	вибухові гори
Ausbruchgeschichte	історія вибухів
Ausbruchtätigkeit	вибухова дїяльність
Ausbruchwanne	вибухова ванна
Ausdehnung	розтягліть, обсяг
Ausfluss	виплив, витїк, виток
Ausfüllungsdelta	виповнююча дельта
Ausgehendes	вихід (верстов), вихідня
Ausgleichebene	вирівнююча рівня
Ausgleichküste	вирівняне побереже
Auskeilen	виклиноване (верстви)
Auslaugung	визоленє, вилуговане

Auslaugungssee	визолене озеро
Auslenkung	звихнене, сковернене
Auspflügen	виоране
Ausräumung	випрятане, видовбане, випорядженє
Ausräumungsbecken	випрятана заглубина, кітловина
Ausräumungswanne	випрятана ванна
Ausschartung	вищерблене
Ausscheidung	видїлене
Ausschleifung	вигладжене
Aussenbarre	внїшна лава
Aussenküste	внїшне побереже
Aussenstrand	внїшна бережина
Aussenseite	внїшна сторона
Aussichtsweite	далекість виду, гляду
Ausstrahlung	промінюване, визаряне
Ausstrahlungsvermögen	лучистість
Ausstreichen	уставане
Ausstrich	вихід
Austönungszone	затишна полоса
Auswaschung	вимул, виміл, виполоч, виполочина
Auswalzung	викачане
Auswurf	виміт, викид
Authigen	автіґенний
Azoisch	азойський, азоічний

B.

Bach	потік, ручай, струг, бистрець, потічок, струмок, струмочок
Bachbett	поточина
Bai	залив
Band	стяжка, лента
Bänderung	смужкастість, пасмуговатість
Bandlicht	стяжкове сяєво
Bandstruktur	стяжкова будова
Bank	лава, лавиця
Barchan	бархан
Barograph	бароґраф
Barometer	барометер
Barometerschwankung	колибане барометра
Barranco	барранко

Barre	лава, міль, відміль
Barrenmündung	заперте, замулене устє
Barrierenriff	барієрний риф, поперечна лава*
Baryum	барий
Basalt	базальт
Basanit	базанїт
Basishöhe	висота основи
Batholith	батолїт
Bathygraphisch	батиґрафічний
Baumgrenze	границя деревини
Beben	землетрясенє, землетрус, запотряс
Becken tektonisches	тектонїчна заглубина, кітловина
Beckenbildung	творба заглубин, кітловин
Beckenrandfluss	окрайна заглубинна, кітловинна ріка
Beckenrandküste	окрайне заглубинне, кітловинне побереже
Beckensee	заглубинне, кітловинне озеро
Beckensenkung	заглубинна, кітловинна западина
Beckenwasserscheide	заглубинний, кітловинний вододїл
Beimischung	примішка, домішка
Belastung	обтяженє
Beleuchtungszone	полоса осьвітленя
Belonit	бельонїт
Benthos	бентос, глубинний сьвіт
Berg	гора
Bergabhang	збіч, погірє
Bergausmessung	помір гори
Bergfeuchtigkeit	гірська вохкість
Bergform	форма гори
Berggebiet	горішна область
Berggipfel	верх, вершок, шпиль, шпилень, шпин (щовб, прочіл, голиця, кичера, кичірка, стіг, маґура, маковиця, кругляк, півкругляк, головатень, шпиця, клива, грунь, грунище)
Berggruppe	гірська ґрупа, гніздо*
Bergkette	гірське пасмо
Bergklima	гірський клїмат
Bergland	верховина
Berglauf	горішна, гірна течва
Berglehne	збіч, убіч, бокач

Bergnase	виступ гори
Bergrippe	гірське ребро
Bergrücken	хребет, кряж, хревт
Bergrutschung	обсуненє гори
Bergschatten	тінь гори, гірна тінь
Bergschlipf	сув
Bergschrunde	головна розсілина, ложбина, жолобина
Bergsturz	обвал, сув
Bergsturzsee	обвалове озеро
Bergtal	гірська долина, проліг
Bergvorsprung	причілок
Bergwerk	копня, рудокопня, рудник, рудня, копальня
Bergwind	гірний вітер
Bernstein	янтар
Bestandteil	складень, складник, складовина, зложня
Bestrahlungsdauer	час озареня
Bestrahlungsstärke	сила озареня
Bewegung antizyklonale	антіцикльональний рух
Bewegung zyklonale	цикльональний рух
Bewölkung	захмаренє
Biegung	закрут, загиб, нагиб
Bifurkation	біфуркація, розтока
Bildungsweise	творба
Bimstein	пемза
Binnenbarre	внутрішна лава
Binnendelta	середземна дельта
Binnendepression	внутрішна депресія
Binnenfluss	середземна ріка
Binnengebiet	середземна область
Binnenhaffwanne	озерно-гафова ванна
Binnenlanddüne	середземна, сухопутна надма
Binnenmeer	середземне море
Binnenrandmeer	середземноокрайне море
Binnensenke	внутрішна западина
Biotit	біотіт
Biotitgneis	біотітовий ґнайс
Biotitgranit	біотітовий ґранїт
Biotitgranulit	біотітовий ґранулїт
Biotitschiefer	біотітовий лупак

Bittersalz	гірка сіль
Blatt	лист, листовий пересув, поперечний лім
Blätterstruktur	листкова будова
Blattverschiebung	листовий пересув
Blattverschiebungstal	листова долина
Blauband	синя смуга
Blindhöhle	сліпа печера
Blindsee	сліпе озеро
Blitz	лискавка, блискавка, перун
Blitzableiter	громозвід, громостяг
Block	пень, колода; брус, лобяк
Block erratischer	наметняк, зашибанець, наметень, наметаний кряж, ерратичний брус
Block vulkanischer	вульканічний брус
Blockanhäufung	лобище, ґрегіт
Blockgliederung	розчленене бруса
Blockgrat	брусова грана, аршиця
Blocklava	брусова лява
Blockmeer	цекіт, камінне море
Bodden	бодден
Boddenküste	бодденове побереже
Boden	почва, земля, оземле
Boden fetter	орядивина
Boden lockerer	духовина
Boden sumpfiger	затряс, млаковата почва
Bodenänderung	зміна почви
Bodenart	рід почви
Bodenbedeckung	почвенна крівля, почва, підложе
Bodenbildung	творба почви
Bodencharakter	характер почви
Bodeneis	донний, спідний лід
Bodenfeuchtigkeit	почвенна вохкість
Bodenkultur	земледіле, культура почви
Bodenkunde	почвознавство, педольогія
Bodenschwingung	дроганє землї
Bodentemperatur	земна температура, температура почви; донна температура
Bodenwasser	земна, почвенна вода
Bodenwelle	филя терену
Bogendüne	бархан
Bohrloch	дучка, сверлена яма

Boisch	бойський
Bombe vulkanische	вулканїчна бомба
Bora	бора
Borax	боракс
Bore	боре
Böschung	похил, нахил, стрім
Böschung mittlere	середний похил
Böschungswinkel	кут похилу
Botn	кар, котел
Brackwassersee	півсолоне озеро
Brandung	погій, відбій, грайморе, ревіт
Brauneisenstein	бурий, багонний желїзяк, мочарнець, лїмонїт
Braunkohle	бурий уголь, вуголь*
Breccie	окришник, гранчак
Breitsohlig	широкодонний
Brom	бром
Bruch	лім, злім, облім, залім, скид
Bruch peripherischer	окольний лім
Bruchform	лімна форма
Bruchgebirge	лімні гори
Brüchig	ломистий, плїнистий
Bruchinsel	лімний остров
Bruchlinie	лімна лїнїя
Bruchlos	безлімний
Bruchnetz	лімна сїть
Bruchsenke	лімна западина
Bruchstufe	лімний ступень
Bruchstufengebirge	лімні ступенні гори
Bruchtal	лімна долина
Bruchzone	лімна полоса
Brücke natürliche	природний міст
Brunnen	керниця, криниця, колодязь
Brunnen artesischer	артезійська керниця
Bucht	залив, затока, прибік
Buchthafen	заливна пристань
Buchthalbinsel	заливний півостров
Buchtstrasse	заливна вузина
Bug	вигин, загин
Bugor	бугор
Buntsandstein	пестрий пісковик

Buran	буран
Büsserschnee	покутничий сніг

C.

Calaküste	калеве побереже
Calcium	вап, кальцій
Caldera	кальдера
Cambrium	камбрій
Canon	каньон, яр
Canontal	каньон, яр
Carbon	карбон, угляна формація
Chalcedon	халькедон
Chamsin	хамсін
Chlor	хльор
Chlorit	хльоріт
Chloritschiefer	хльорітовий лупак
Chlormagnesium	маґновий хльорід
Chrom	хром
Cenoman	ценоман
Centralbecken	осередна, центральна заглибина
Centraleruption	середоточний, центральний вибух
Centralgebiet	центральна область
Circumdenudationsberg	циркумденудаційна гора
Circus	цирк, кар, котел
Circustal	циркова, кітлова долина
Cirrocumulus	пірясто-клубиста хмара
Cirrostratus	пірясто-смугова хмара
Cirrus	піряста хмара, баранчик
Cirruswolken	помолодки
Combe	комба, бічна долинка, яруга
Cordierit	кордієріт
Couloir	кулюар, хідник
Cumulus	клубиста хмара
Cyklus	цикль

D.

Dachfläche	стропова верхня
Dacit	даціт
Damm	гребля, гать

Dammbecken	греблева кітловина
Dämmerung neblige	мрява, мрявиця
Dammfluss	греблева ріка
Dammhafen	греблева пристань
Dammriff	греблевий риф
Dammstufe	греблевий ступень
Dammtalboden	греблеве дно долини
Danien	данієн
Decke	крівля, покривало, повала
Deckgebirge	крівлеві гори
Deckbirgskamm	крівлевий хребет, гребінь
Deckscholle	накрив, накривна скиба
Deckschollengebirge	накривні гори
Deflation	дефляція
Deflektionswanne	дефлєкційна ванна
Degradation	деґрадація
Dejektionskegel	деєкційний, наплавний стіжок
Deklination magnetische	маґнетна деклїнація, відклонення
Delle	надмове долинище
Delta	дельта
Deltabildung	творба дельт
Delta negatives	неґативна дельта
Delta verschlepptes	переміщена дельта
Delta verwachsenes	зросла дельта
Delta vorgeschobenes	висунена дельта
Deltaboden	дельтова почва
Deltaebene	дельтова рівня
Deltainsel	дельтовий остров
Deltamündung	дельтове усте
Deltasee	дельтове озеро
Deltawachstum	ріст дельти
Deltawanne	дельтова ванна
Deluvium	делювій
Denudation	денудація
Denudation moderne	сучасна денудація
Denudation pluviale	дощева денудація
Denudationsberg	денудаційна гора
Denudationsdurchbruch	денудаційний пролом
Denudationsfläche	денудаційна верхня
Denudationsniveau	денудаційний позем
Denudationsniveau absolutes	беззглядний денудаційний позем

Denudationsniveau oberes	горішній денудаційний позем
Denudationsniveau unteres	долїшний денудаційний позем
Denudationsregion	денудаційна область
Denudationsreihe	денудаційна черга
Denudationsstufe	денудаційний ступень
Denudationstheorie	денудаційна теорія
Denudationswüste	денудаційна пустиня
Depression kontinentale	континентальна депресія
Depressionsgebiet	депресійна область
Desquamation	десквамація, відлущуване
Desikkationstheorie	десіккаційна теорія
Destruction	деструкція
Destructionsform	деструкційна форма
Devon	девон
Diabas	діябаз
Diabasmandelstein	мікдалцевий діябаз
Diabasporphyrit	діябазовий порфіріт
Diagenese	діяґенеза
Diagonalhorst	діяґональне, ускісне гнїздище
Diagonalkamm	ускісний хребет, гребінь
Diagonalküste	ускісне побереже
Diagonalschichtung	ускісне верствоване
Diagonalscholle	ускісна скиба
Diagonalverwerfung	ускісний злім
Diallag	діяляґ
Dialytisch	діялїтичний, розкладний
Diathermanität	діятерманність
Diatomeenschlamm	кремнистковий намул
Dichotherm	діхотермний
Dichte	густота
Dichtigkeitsfläche	густотна верхня
Differentialthermometer	диференціяльний термометер
Differentialtiden	диференціяльні времена
Dilatation	ділятація
Diluvial	ділювіяльний
Diorit	діорїт
Dioritgneiss	діорітовий ґнайс
Dislokation	дісльокація, розставка
Dislokationsbeben	дісльокаційне землетрясене
Dislokationsdurchbruch	дісльокаційний пролім
Dislokationsfläche	дісльокаційна верхня

Бібліотека наукового товариства імени Шевченка

Dislokationstal	дісльокаційна долина
Dogger	доґґер, бурий юра
Dolerit	долєріт
Doline	доліна, вертеп
Dolinensee	вертепне озеро
Dolomit	дольоміт
Domvulkan	копуластий вулькан
Donner	грім
Doppelfalte	двійна фалда, складка
Doppelgrat	двійна грана
Doppelküste	двійне побереже
Doppellauf	двійна течва
Doppeltal	двійна долина
Drehwage	скрутова вага
Dreikanter	тригранник
Druck	тиск, давлене, тиснене
Drumlin	друмлїн
Düne	надма, кучугура, видма
Dünendammwanne	надмово-греблева ванна
Dünenküste	надмове побереже
Dünenlandschaft	надмова країна
Dünensee	надмове озеро
Dünentalung	надмове долинище
Dünenwanne	надмова ванна
Dünenwüste	надмова пустиня
Dünenzug	ряд надм
Dünnschliff	тонкий шліф
Dünung	відгомінна филя
Dunst	опар
Durchbruch	пролім, пролом, перелім, перебій
Durchbruch anaklinaler	анаклїнальний пролім
Durchbruch angepasster Flüsse	пролім приноровлених рік
Durchbruch aufgelegter	наложений пролім
Durchbruch epigenetischer	епіґенетичний пролім
Durchbruch herauspräparirter	випрепарований пролім
Durchbruch kataklinaler	катаклїнальний пролім
Durchbruch tektonischer	тектонїчний пролім
Durchbruchfluss	проломова ріка
Durchbruchtal	проломова долина
Durchgangshöhle	перехідна печера
Durchgangstal	перехідна, проломова долина

Durchgreifend	перехватний
Durchkreuzung	перехрестє
Durchlässig	пропускальний
Durchlässigkeit	пропускальність
Durchschnitt	пересїч; проріз
Durchschnittstemperatur	пересїчна температура
Durchsetzung	перешиб
Dürre	засуха, посуха, просуш, сухмень
Dyas	диас
Dynamometamorphose	динамометаморфоза

E.

Ebbe	відплив, відлив
Ebbestrasse	відпливна вузина
Ebbestrom	відпливна струя
Ebene	рівня, рівнина, ровень, ровінь
Ebene angefügte	прилучена рівня
Ebene innere	внутрішна рівня
Ebene nackte	гола рівня
Ebene schiefe	скісна рівня
Ebene tektonische	тектонїчна рівня
Ebenheit	рівність
Edelstein	благородний камінь
Effusivmasse	виливна маса
Eide	ейда
Eidestrasse	ейдова вузина
Ejektion	евкція
Eigenwärme	питома теплота
Einbruch	влім
Einbruchbecken	вломова кітловина
Einbruchshafen	вломова пристань
Einbruchinsel	вломовий остров
Einbruchkessel	вломовий котел
Einbruchwanne	вломова ванна
Einfallswinkel	кут впадання
Einlagerung beckenförmige	мисковатий вклад
Einschnitt	вріз
Einschwemmungssee	вплавлене озеро
Einschwemmungswanne	вплавлена ванна
Einsenkung	западина, впадина

Einsprengling	вросток
Einsturz	запад, завал, завала
Einsturzbeben	западове землетрясенє
Einsturzbecken	западова кітловина
Einsturzsee	западове озеро
Einsturzwanne	западова ванна
Eintagstiden	однодневні времена
Eintiefungsbecken	вглублена кітловина
Eintiefungssee	вглублене озеро
Eintrittszeit	час настаня
Einzelberg	самітна гора
Einzelfelsen	самітна скала, камінь
Einzelform	поодинока форма
Einzugsgebiet	сточище (дійсне)
Eis	лїд; тонкий — прилїдок; таючий — розплава
Eisbarre	ледяна, ледова лава
Eisberg	ледяна гора, крижина
Eisbildung	творба леду
Eisboden	ледяна почва, заморозь
Eisbrunnen	ледяна керниця
Eisdammsee	ледяно-греблеве озеро
Eisdammwanne	ледяно-греблева ванна
Eisdrift	ледяний дріфт, морський ледохід
Eisen	зелїзо, желїзо
Eisenerz	зелїзний крух
Eisenoxyd	окись желїза
Eisenspat	желїзняк, желїзинець, желїзень, зелїзний скалець
Eisfeld	ледяне поле, ледовище, ледище
Eisfjord	ледяний фйорд
Eisfjordsee	ледянофйордове озеро
Eisflarde	креля, турнаш
Eisgang	ледохід, частковий: шерешенє
Eisgebirge	ледяні, зледенїлі гори
Eishöhle	ледяна печера
Eiskegel	ледяний стіжок
Eiskruste	заледа, шерех
Eismauer	ледяна стїна
Eispressung	перте леду
Eisscholle	крига

Eissee	ледове озеро
Eiswall	відкос
Eiswirkung	діяльність леду
Eiszapfen	сопляк, сусїлка
Eiszeit	ледова доба
Eiszunge	ледовий язик
Eklogit	екльоґіт
Eläolithsyenit	елєолїтовий сиенїт
Elastizität	упругість, елястичність
Elektrizität	елєктричність, громовина
Element	елємент, первень
Elevationstheorie	елєваційна теорія
Elmsfeuer	огонь Ельма
Eluvialboden	елювіяльна почва
Eluvialregion	елювіяльна область
Eluvialwüste	елювіяльна пустиня
Eluvium	елювій
Emersionswinkel	емерзійний кут, кут виринаня
Endbruchtal	наконечно-ломова долина
Endkurve	наконечна крива
Endland	кінчина суші
Endmoräne	чільна, наконечна, кінцева морена
Endmoränenlandschaft	країна чільних морен
Endmoränensee	чільно-моренне озеро
Endmoränenwanne	чільно-моренова ванна
Endogen	ендоґенний, внутрішний
Endschemmkegel	кінцевий наплавний стіжок
Endsee	наконечне озеро
Endverkettung	кінцева звязь, сполука
Engpass	провал, присліп, проліг, пересув, вивіз, тїснина, узвоз, трущоба, просмик (?)
Entfernung	віддаль
Entlastung	облегчене
Entwaldung	вирубане лїсів
Entwässerung	відводнене
Entwässerungsgebiet	сточище, область
Eozän	еоцен
Eozoisch	еозойський
Epidot	епідот
Epigenetisch	епіґенетичний
Epirogenetisch	епіроґенетичний

Epizentrum	епіцентр
Epoche	епоха
Erbsenstein	горошинець, пізолїт
Erdbeben	землетрясенє, землетрус
Erdbeben tektonisches	тектонїчне землетрясенє
Erdbeben vulkanisches	вульканїчне землетрясенє
Erdbebenbrücke	землетрусний міст
Erdbebenflut	землетрусний приливъ
Erdbebenherd	землетрусне огнище
Erdbebeninsel	землетрусний островъ
Erdbebenkern	землетрусне ядро
Erdbebenkunde	сейсмольоґія
Erdbebenperiode	період землетрясень
Erdbebenphase	землетрусна фаза
Erdbebenstatistik	землетрусна статистика
Erdbebenzentrum	центр, осередок землетрясеня
Erdboden	почва, земля
Erde	земля
Erdenluft	земський воздух
Erdfall	вертеп
Erdgeschichte	історія землї, ґеольоґія
Erdgürtel klimatischer	клїматична полоса
Erdinneres	внутро землї
Erdkern	ядро, нїдро землї
Erdkrume	порховина, порохнавка, порохнячка
Erdkruste	земна кора
Erdkunde	землезнавство, ґеоґрафія
Erdmagnetismus	земський маґнетизм
Erdoberfläche	земська поверхня
Erdöl	ропа, текучка, кипячка
Erdpfeiler	земний стовп
Erdpyramide	земна пираміда
Erdraum	земський простір
Erdrinde	земна кора
Erdspalte	розсїлина, розпуклина (ґирла)
Erdteil	часть сьвіта
Erdtrichter	земна лїйка
Erdwachs	озокерит, земний віск, кіндибал
Erdwarze	купина
Erguss	вилив
Ergussgestein	виливна скала

Ergussland	виливна країна
Ergussmasse	виливна маса
Erhebung	взнесенє, взнесїнє, здвигненє, здвиженє, взвишенє
Erhebungskrater	здвигаений кратер
Erhebungsstufe	здвигнений ступень
Erhebungstal	здвигнена долина
Erhebungsverhältnis	висотна відносина
Erhöhung	вивисшенє
Erleuchtung	осьвітленє
Erosion	ерозія, жолобленє
Erosion äolische	воздушна ерозія
Erosion fluviatile	річна ерозія
Erosion glaziale	ґляціяльна, леднякова ерозія
Erosionsbasis	ерозійна основа
Erosionsbecken glaziales	ґляціяльна ерозійна заглубина, кітловина
Erosionsbetrag	загал, сума ерозії
Erosionsdiskordanz	ерозійна незгідність
Erosionsgebirge	ерозійні гори
Erosionshöhle	ерозійна печера
Erosionskamm	ерозійний хребет, гребінь
Erosionskanal	ерозійний канал
Erosionskuppe	ерозійний щовб
Erosionsstufe	ерозійний ступень
Erosionstal	ерозійна долина
Erosionsterminante	ерозійна термінанта, наконечниця
Erosionstheorie	ерозійна теорія
Erratisch	ерратичний
Ersatzstrom	компензаційна струя
Erscheinung	явище, проява*, прояв*
Erschütterung	потрясенє
Eruption	ерупція, вибух
Eruptionskanal	ерупційний канал, комин
Eruptionskegel	вибуховий стіжок
Eruptionsprodukt	вибуховий продукт
Eruptivgestein	вибухова скала
Erwärmung	огріте
Erz	крух, руда, крушець
Erzgang	рудний хід, ходня
Erzlager	рудний поклад
Escarpment	шкарпа

Esker	ескер
Esse	горн, горнило, горнище, ватра, огнище
Eustatisch	евстатичний
Evorsion	еворзія
Evorsionssee	еворзійне озеро
Exogen	ексоґенний, зівнїшний
Expansionstheorie	експанзійна теорія
Explosion	експльозія, вибух
Explosionsbecken	експльозійна кітловина
Explosionsflut	експльозійний приливъ
Explosionskrater	експльозійний кратер
Explosionskraterwanne	експльозійна кратерова ванна
Explosionssee	експльозійне озеро
Explosionswelle	експльозійна филя
Exposition	експозиція, виставленє
Extrem	екстрем, крайність
Extrem absolutes	абсолютний, беззглядний екстрем
Extrem mittleres	середнїй екстрем
Exturbationstheorie	екстурбаційна теорія

F.

Fächerfalte	вієриста фалда, складка
Fächerförmig	вієристий, вахляристий
Fächerkegel	вієристий, плоский стіжок
Facies	фаціес
Fallen	упад, запад, паданє
Falllinie	упадова лїнїя; водопадна лїнїя
Falte	фалда, фалд, складка, ріса, згортка, ряса, загинка
Faltenachse	фалдова вісь
Faltendurchbruch	фалдовий пролом
Faltengebirge	фалдові, складчасті гори
Faltengebirge bogenförmige	дуговаті фалдові гори
Faltengebirge doppelseitige	двосторонні фалдові гори
Faltengebirge durchgreifende	перехватні фалдові гори
Faltengebirge einfache	прості фалдові гори
Faltengebirge einseitige	односторонні фалдові гори
Faltengebirge erlöschende	вигасаючі фалдові гори
Faltengebirge geradlinige	прямолїнїйні фалдові гори
Faltengebirge heteromorphe	гетероморфні фалдові гори
Faltengebirge homöomorphe	гомеоморфні фалдові гори

Faltengebirge monogenetische	моноґенні фалдові гори
Faltengebirge normale	нормальні фалдові гори
Faltengebirge polygenetische	поліґенні фалдові гори
Faltengebirge symmetrische	симетричні фалдові гори
Faltengebirge vollständige	повні фалдові гори
Faltengebirge zonale	полосові фалдові гори
Faltengebirge zusammengesetzte	зложені фалдові гори
Faltenscholle	фалдова скиба
Faltenschollengebirge	фалдово-скибові гори
Faltenverwerfung	фалдовий лім, пересув
Faltenzug	фалдовий шлях, ряд
Faltung	фалдованє, складкованє
Faltungsbecken	фалдова заглубина, кітловина
Faltungsgebirge	фалдові, складчасті гори
Faltungsgebirgssystem	система фалдових гір
Faltungsgebirgstal	долина фалдових гір
Faltungsintensität	інтензія, натуга фалдованя
Faltungskamm	фалдовий гребінь, хребет
Faltungsküste	фалдове побереже
Faltungssee	фалдове озеро
Faltungssenke	фалдова западина
Faltungstal	фалдова долина
Faltungszone	фалдова полоса
Farbe	барва, краска, фарба
Fasergips	волокнистий ґіпс
Fastebene	майжерівня
Fastinsel	майже-остров
Fauna	фауна, звіринність*
Federbarometer	пружинний барометер
Federwolke	піряста хмара
Feinkörnig	дрібнозернистий
Feldeis	криговий лїд
Feldermethode	полева метода
Feldspat	фельдшпат, скалинець, полевий скалець, полевик
Feldspatbasalt	фельдшпатовий базальт
Fels	скала, скеля, штола, тесівниця, рипа, репа, рапа
Felsabhang	круча, утес, облаз, урвище, уров, одскалина, кугава
Felsausgleitung	сховзанє скал

Felsbecken	скельна заглубина, скелиста кітловина
Felsdoline	скельний вертеп
Felsenvorsprung	скельний причілок, прискалок, привал
Felsgebirge	скелище, грунище, аршиця
Felsig	скелистий
Felsitfels	фельзітова скала
Felsitpechstein	фельзітовий смолич
Felsitporphyr	фельзітовий порфир
Felsküste	скельне побереже
Felsplatte	скельна плита
Felsschlot	скельний комин
Felssturz	скельний обвал
Felsterrasse	скельна тераса
Felstrichter	скельна лійка
Felstrümmer	груз, цекіт, штоле, скале, розвал
Felswand	склезь, стїна, ущовб (?)
Felswanne	скельна ванна
Felswüste	скельна пустиня
Fenster	вікно (тектонічне)
Fernbeben	дальний землетрус
Festland	континент, суша, цїлина, сухопуть, сухозем, материк
Festlandslage	континентальне положене
Feuchtigkeit	вохкість, волога
Feuchtigkeitsgehalt	зміст, вміст вохкости
Feuerstein	кремінь, кремях, кресень*
Fjärd	фєрд
Fjord	фйорд
Fjordbildung	творда фйордів
Fjordhafen	фйордова пристань
Fjordinsel	фйордовий остров
Fjordküste	фйордове побереже
Fjordsee	фйордове озеро
Fjordstrasse	фйордова вузина
Fjordterrassensee	фйордово-терасове озеро
Firn	фірн, ожеледе*
Firnboden	фірнове підложе
Firnfeld	фірнове поле
Firngebiet	фірнова область
First	грана
Firsthöhe	гранна висота

Firstlinie	гранна лінія
Fiumare	періодична ріка, фюмара
Flachboden	площа, площінь, плоскінь
Flachbucht	плиткий залив
Fläche	верхня, площина, площа, плоскість, площавина
Flächenbeben	верхневий, поверхний землетрус
Flächeninhalt	обсяг, наповерхня
Flächenmass	міра поверхні
Flächenverteilung	поверхне розміщенє
Flachflut	розлив (плиткий)
Flachgrund	плитке, плоске дно
Flachküste	плоске побереже
Flachland	роздолє, поділ, площина
Flachland marines	поморське роздолє
Flachlandküste	роздільне побереже
Flachlandtal	роздільна долина
Flachküste glatte	гладко-плоске побереже
Flachküste inkonsequente	неконсеквентне плоске побереже
Flackküste konsequente	консеквентне плоске побереже
Flächküste vorgelagerte	начільне плоске побереже
Flachlauf	долїшна течва
Flachmoor	плоске торфище
Flachmuldenfluss	плоскозаглубинна ріка
Flachmuldental	плоскозаглубинна долина
Flachschichtung	плоске верствованє
Flachsee	мілке, плитке море
Flachseeinsel	мілкоморський остров
Flachseeinsel binnenständige	осередний мілкоморський остров
Flachseeinsel endständige	наконечний мілкоморський остров
Flachseeinsel seitenständige	прибічний мілкоморський остров
Flachtal	плитка долина, долиниця
Fladenlava	паляничная лява
Flankeneruption	збочевий вибух
Flankengliederung	розчленене збочий
Flankenlehm	збочева глина
Flankental	збочева долина
Flarde	креля, турнаш
Flaschenpost	фляшкова пошта
Fleckschiefer	пятнистий лупак
Flexur	флєксура, згиб*

Flexurgebirge	флєксурні гори
Flexurstufe	флєксурний ступень
Flora	фльора, рістня
Flöz	слій, глиба
Flözgebirge	осадові скали
Flügel	крило (фалди)
Flügel hydrometrischer	гидрометричне крило
Flugsand	летючий пісок, пливун
Fluidalstruktur	флюідальна структура
Fluss	ріка, річка
Fluss antezedenter	антецедентна ріка
Fluss aufgelegter	наложена ріка
Fluss complex	переобразована ріка
Fluss composite	зложена ріка
Fluss compound	ріжновічна ріка
Fluss gleichartig	одноцїльна ріка
Fluss konsequenter	консеквентна, прямна ріка
Fluss obsequenter	обсеквентна, протипрямна ріка
Fluss subsequenter	субсеквентна, наслїдна ріка
Fluss superimponierter	наложена ріка
Fluss ungleichartiger	неодноцїльна ріка
Fluss untergeordneter	підрядна ріка
Fluss ursprünglicher	первісна ріка
Fluss zusammengesetzter	зложена ріка
Flussarm	рукав, протечина
Flussau	поріче, болонє, левада, порічина, підріче, луговина, лужина
Flussbarre	річна лава
Flussbett	русло, жорло, ложбище, лоточина
Flussbett verlassenes	річище, охаба, річиско
Flussbucht	заточина
Flussbüschel	річний жмут
Flussdammwanne	річна греблева ванна
Flussdichte	густота рік
Flussdüne	річна надма
Flussebene	поріче, порічина
Flusseinteilung	подїл рік
Flusseis	річний лїд
Flusserosion	річна ерозія
Flussgabelung	розвилєнє, розтока, біфуркація
Flussgebiet	сточище, область ріки, стоковище, водосток

Flussgebietsgrösse	величина сточища
Flussgeschiebe	річна рінь
Flüssigkeitseinschluss	плинний вприск
Flussinsel	річний остров, жбир
Flusskolk	плесо
Flusskunde	потамольогія
Flusslänge rohe	сира довжина ріки
Flusslänge wahre	дійсна довжина ріки
Flusslauf	течва, плив, плинь
Flusslinie	річна лінія
Flussmündung	уста, уход, гирло, горло
Flussmündungshafen	устєва пристань
Flusspaar	пара рік
Flussrichtung	напрям ріки
Flussschlamm	намула, намул, муст
Flusssediment	річний осад
Flusssee	річне озеро
Flussspat	плавень, флюоріт
Flussstauwanne	річна гатна ванна
Flusssystem	річна система
Flussursprung	жерело, головиця
Flussvermischung	змішанє рік
Flussverschiebung	пересуненє ріки
Flussverschleppung	переміщенє рік
Flusswasser	річна вода
Flut	приплив, прилив; на ріці: плав, залива
Flutbrandung	приливний погій
Fluthafen	приливна пристань
Flutrinne	приливна ложбина
Flutstrom	приливна струя
Flutwechsel	амплітуда времен
Flutwelle	приливна филя
Flutwelle freie	вільна приливна филя
Flutwelle gezwungene	примусова приливна филя
Föhn	фен, полонинний вітер
Föhrde	ферда
Folgefluss	консеквентна, прямна ріка
Folgetal	консеквентна, прямна долина
Forellenstein	пструговик
Formation	формація
Formationsgruppe	група формацій

Form	форма, вид, подоба, стать
Formelement	елемент форми
Formenklasse	кляса форм
Fortpflanzungsgeschwindigkeit	скорість розходженя
Fossilie	окаменїлість, скаменїлість (нерість)
Frost	мороз; сухий мороз: заморозь, памороз, голоморозе; на осїнь та під весну: призимок, приморозок
Frostwirkung	дїяльність, наслїдок морозу
Frühling	весна
Frühlingsregen	весняний дощ
Frühsommer	пролїток
Fuge	пага, фуґа
Fumarole	фумароля
Furche	борозда, долець
Furchenpass	борозний провал
Furchental	борозна долина
Furchenwasserscheide	борозний вододїл
Furt	брід; місце понизше броду: збрідє; місце між двома бродами: межибрід
Fuss	стопа; у гори: обнога; у горбка: підхолмє
Fusskegel	стопний стіжок
Fusssteg	стежка, перть

G.

Gabbro	ґабро
Gabelung	розвиленє
Gang	хід, ходня, хідня, жила
Gang jährlicher	річний хід
Gang täglicher	денний хід
Ganggestein	хідна скала
Gangstock	хідний пень
Garbenschiefer	снопистий лупак
Gasausströmung	ґазова ексгаляція, виплив ґазу
Gaseinschluss	ґазовий вприск
Gattung	рід, порода
Gault	ґольт
Gebiet abflussloses	безвідпливна область

Gebirge	гори, верховина
Gebirge aufgesetztes	насаджені, наложені гори
Gebirge gleichförmiges	однородні гори
Gebirge heteromorphes	гетероморфні гори
Gebirge homöomorphes	гомеоморфні гори
Gebirge tektonisches	тектонічні гори
Gebirge zerbrochenes	поломані гори
Gebirgsabfall	спад гір
Gebirgsabhang	збіч, спохил гір
Gebirgsbasis	основа гір
Gebirgsbau äusserer	внїшна будова гір
Gebirgsbau innerer	внутрішна будова гір
Gebirgsbildung	творба гір
Gebirgsblock	гірський брус
Gebirgsbogen	лук, дуга гір
Gebirgsdurchbruch	гірський пролом
Gebirgsfieder	гірське ребро
Gebirgsfluss	гірська ріка
Gebirgsfuss	обнога, підніже, обніг, обніже, обніж, обніжок, стопа; підгірє
Gebirgsgletscher	гірський ледняк, ледовець
Gebirgsgliederung	розчленене гір
Gebirgsgliederung divergente	розбіжне розчленене
Gebirgsgliederung fiederförmige	реброзате, пірясте розчленене
Gebirgsgliederung horizontale	горізонтальне розчленене
Gebirgsgliederung parallele	рівнобіжне розчленене
Gebirgsgliederung radiale	промінясте розчленене
Gebirgsgliederung rostförmige	ґраткове розчленене
Gebirgsgliederung strahlenförmige	промінясте розчленене
Gebirgsgürtel	гірський пояс
Gebirgskamm	гірський гребінь, хребет
Gebirgskette	гірське пасмо, ланц
Gebirgsklima	гірський клїмат
Gebirgsknoten	гірський узол
Gebirgskörper	толуб гір
Gebirgsland	верховина, горішє
Gebirgsland durbrochenes	проломлена верховина
Gebirgsland durchgängiges	перехідна верховина
Gebirgsland geöffnetes	отверта верховина
Gebirgsland geschlossenes	замкнена верховина
Gebirgspass	гірський провал, присліп

Gebirgsrandsee	гірське окрайне озеро
Gebirgsrücken	хребет, дїл
Gebirgsrumpf	гірський надовб
Gebirgssaum	рубець, беріг гір
Gebirgsschutt	гірський груз, цекіт, скельне румовище
Gebirgssee	гірське озеро
Gebirgssockel	гірський цокіл
Gebirgsstock	гірський пень
Gebirgssystem	гірська система
Gebirgstal	гірська долина
Gebirgswanne	гірська ванна
Gebirgszone	гірська полоса
Gebirgszug	гірський кряж
Gefälle	спад
Gefälle absolutes	беззглядний, абсолютний спад
Gefälle ausgeglichenes	вирівняний спад
Gefälle durchschnittliches	пересїчний спад
Gefälle normales	нормальний спад
Gefälle relatives	зглядний спад
Gefälle stufenförmiges	степенний спад
Gefällsentwickelung	розвиток спаду
Gefällsfläche	спадова верхня
Gefällskurve	кривина спаду
Gefällslinie	спадова лїнїя
Gefällsrichtung	напрям спаду
Gefällswinkel	спадовий кут
Gefässbarometer	баньковий барометер
Gefrieren	замерзанє
Gefrierpunkt	точка замерзаня, зморозь
Gefüge	звяз, спій
Gegenfluss	протипрямна ріка
Gegenströmmung	вспятна струя
Gegental	обсеквентна, протипрямна долина
Gehänge	збіч, збоче, убіч
Gehängefluss	збочева ріка
Gehängeform	збочева форма
Gehängegletscher	збочевий ледняк
Gehängelehm	збочева глина
Gehängeleiste	збочева лиштва
Gehängetal	збочева долина
Gehängewinkel	збочевий кут

Gekröselava	тельбушна, тенесова лява
Gekrösestein	тенесовик
Gelände	терен, поземелє, поземлє
Geländedarstellung	представленє терену
Geländeform	форма терену
Gemengteil	сумішна часть
Geoantiklinale	ґеоантіклїналя
Geode	ґеода
Geognosie	ґеоґнозія
Geographie physische	фізична ґеоґрафія
Geoid	ґеоід
Geoisotherme	ґеоізотерма
Geoisothermfläche	ґеоізотермна верхня
Geologie	ґеольоґія
Geophysik	ґеофізика
Geosynklinale	ґеосинклїналя
Geosynklinalebene	ґеосинклїнальна рівня
Geotektonik	ґеотектонїка
Geothermometer	ґеотермометер, земний термометер
Gerölle	рінь, ріняк
Geröllboden	ріняста почва
Geröllfläche	рінище, зарінок
Geröllgrösse	величина ріни
Gesammtwasserscheide	загальний вододіл
Geschiebe	лобяк, оток, валун, оточень, скоченица
Geschiebe gekritztes	порисований лобяк
Geschiebe geschrammtes	пошрамлений лобяк
Geschiebeküste	валунне побереже
Geschiebemenge	скількість валунів
Geschiebetransport	транспорт валунів
Gestade	узберіже, узбереже, береговина
Gestadelinie	узберіжна лїнїя
Gestalt	вид, стать, вигляд, подоба, здіб, повид
Gestaltung	стать, виобразованє
Gestaltsveränderung	зміна виду, вигляду
Gestein	скала, скалина, нерість
Gestein dichtes	збита скала
Gestein durchlässiges	пропускальна скала
Gestein einfaches	проста, однородна, одностайна скала
Gestein gemengtes	сумішна скала
Gestein klastisches	клястична скала, окрушинець

Gestein krystallinisches	кристальна скала
Gestein metamorphisches	метаморфна скала
Gestein undurchlässiges	непропускальна скала
Gestein ursprüngliches	первісна скала
Gestein zusammengesetztes	зложена скала
Gesteinsgrus	скельне румовище, груз
Gesteinskunde	скалознавство, петрографія
Gesteinslagerung	уложенє скал
Gesteinsmagnetismus	скельний магнетизм
Gesteinsmetamorphose	метаморфоза скал
Gesteinssprung	скельна дроска
Gesteinsstufe	скельний ступень
Gesteinsumwandlung	переміна скали
Gesteinsverfestigung	закріпненє скали
Gesteinszerklüftung	щелистість скали
Gewässer	води
Gewicht spezifisches	питомий тягар, вагота
Gewitter	громовиця, туча, буря, негода
Gewitterregen	туча, плова
Gewitterwolke	громохмара
Gewölbe	звід, склеп, склепінє
Gewölk	облак
Geysir	ґейзір
Gezeiten	времена, тіди
Gezeitenbarre	временна лава
Gezeitenkolk	временне плесо
Gezeitenströmung	временна струя
Gezeitentafel	таблиця времен
Gipfel	верх, шпиль, шпин, вершок, вершина, верхнина, вершава
Gipfelbildung	творба верхів
Gipfelhöhe	верхова висота
Gips	ґіпс
Glaseinschluss	склистий вприск
Glasig	склистий
Glatteis	ожеледа, ожеледиця, ожеледь, гололедиця, гололїд, яснець
Glazial	ґляціяльний, ледняковий, ледівцевий
Glazialgebiet	ґляціяльна область
Glazialschotter	ґляціяльна рінь
Glazialschutt	ґляціяльний груз, сип

Gleichgewicht	рівновага
Gleichgewichtsgezeiten	рівноважні времена
Gleichgewichtstheorie	теорія рівноваги
Gleitungstheorie	теорія сховзаня
Gletscher	ледняк, ледовець, ледовпця
Gletscher echter	істий, щирий* ледняк
Gletscher sekundärer	другорядний ледняк
Gletscher stationärer	постійний ледняк
Gletscherareal	обсяг ледівця
Gletscherbewegung	рух ледівця
Gletschereis	ледняковий лїд
Gletschererosion	леднякова ерозія
Gletscherkorn	леднякове зерно
Gletscherkritze	леднякова риса
Gletscherlawine	леднякова лявіна
Gletschermühle	ледняковий млин
Gletscherrückgang	пячене ледняка
Gletschersaumsee	леднякове окрайне озеро
Gletscherschliff	ледняковий виглад
Gletscherschutt	ледняковий груз
Gletscherschwankung	колибане ледняка
Gletscherspalte	леднякова щілина
Gletscherstillstand	постій ледняка
Gletschertisch	ледняковий стіл
Gletschertopf	ледняковий глек
Gletschertor	леднякові ворота
Gletschervorstoss	наступ, поступ ледняка
Gletscherwirkung	дїяльність ледняка
Gletscherzunge	ледняковий язик
Gliedersee	членне, річне озеро
Gliederung	розчленене
Gliederungskoeffizient	сочинник розчлененя
Glimmer	лосняк
Glimmerschiefer	лосняковий лупак
Glimmersyenit	лосняковий сиенїт
Glint	ґлїнт
Glintsee	ґлїнтове озеро
Globigerinenschlamm	ґльобіґеріновий намул
Globulit	ґльобулїт
Gneiss zweiglimmeriger	дволосняковий ґнайс
Gneissglimmerschiefer	ґнайсовий лупак лосняковий

Golf	ґольф, залив
Golfstrasse	ґольфова вузина
Golfstrom	ґольфова струя
Golfstromtrift	ґольфовий дріфт
Graben	рів
Grabenebene	ровова рівня
Grabenkamm	рововий хребет
Grabensenkung	ровова западина
Grabensenkungstal	ровова западинна долина
Grabental	ровова долина
Grabenversenkung	рів, ровова западина
Gradient	ґрадієнт
Gradientföhn	ґрадієнтовий фен
Granat	ґранат
Grand	ґранд, жорства, ситець
Granit	ґраніт, жулавець
Granitit	ґранітіт
Granitporphyr	ґранітовий порфир
Granophyr	ґранофир
Granulit	ґранулїт
Graphit	ґрафіт
Grasbarre	лава трави
Grasebene	трависта рівня
Grat	грань, щитище
Graupeln	крупи
Grauwacke	сіра вака, сіровик*
Grenzabstand	гранична віддаль
Grenze	границя
Grenzentwicklung	розвиток границь
Grenzferne	віддаль границї
Grenzlänge	довжина границї
Grenzlinie	гранична лїнїя
Grenzprofil	граничний профіль
Grenzstrasse	граничний пролив
Grenzstreifen	гранична смуга
Grenzzone	гранична полоса
Grobkörnig	грубозернистий
Grösse	величина
Grossform	основна форма
Grund	дно
Grundeis	донний, подонний лїд, ледина

Grundform	основна форма, здіб
Grundfläche	основна верхня
Grundflächengrenze	границя основної верхні
Grundgebirge	основні, подонні гори
Grundlawine	снїговий сув
Grundmasse	основна маса
Grundmasseeinschluss	вприск основної маси
Grundmoräne	спідна, донна, подонна морена
Grundmoränenlandschaft	країна подонної морени
Grundmoränenwanne	ванна подонної морени
Grundschollengebirge	подонно-скибові гори
Grundwasser	заскірна, ґрунтова, почвенна, підземна вода
Grundwasserstand	стан заскірної води
Grundwasserstrom	струя заскірної води
Grundzirkulation	основна ціркуляція
Grünerde	зеленка
Grünstein	зеленець
Grünsteintrachyt	зеленцевий трахит
Gruppe	ґрупа, громада
Gruppengebirge	громадні гори
Grusbildung	творба грузу
Gürtel gemässigt sommerheisser	умірено-теплий пояс
Gürtel gemässigt sommerkühler	умірено-холодний пояс
Gürtel kalter	зимний пояс
Gürtel polarer	полярний, бігуновий пояс
Gürtel subtropischer	субтропїчний пояс
Gürtel tropischer	тропїчний, горячий пояс
Gyps dichter	збитий ґіпс
Gyps körniger	зернистий ґіпс
Gyps spätiger	грубозернистий ґіпс

H.

Haarfrost	сать
Haarhygrometer	волосний гиґрометер
Haarspalte	волосна щілка
Hafen	пристань, порт
Hafenarm	вбогий пристанями
Hafenreich	богатий пристанями
Hafenzeit	пристанний час

Haff	гаф
Haffküste	гафове побереже
Haffmündung	гафове усте
Hagel	град
Hagelkorn	градовина
Hagelschlag	градобит, градобите, градобищ
Hagelwolke	градовиця
Haken	гак
Hakenschlinge	силька
Halbinsel	півострів
Halbinsel abgegliederte	відчленений півострів
Halbinsel angegliederte	прилучений півострів
Halbinsel angelagerte	прилежний півострів
Halbinsel ausgelagerte	висунений півострів
Halbinsel eingelagerte	вложений півострів
Halbinsel mediterrane	середземний півострів
Halbinsel peripherische	окрайний, периферний півострів
Halbsekundenpendel	півсекундовий маятник
Hälleflinta	гелєфлінта
Haloidsalz	гальоід, солинець
Hals	шия, шийка
Halskuppe	шийний щовб
Hämatit	гематит, червоний желїзняк, желїзовець, желїзний блест, кровель
Hammada	гамада, скельна пустиня
Handlot	ручне грузило
Hangendes	стріп
Haufenwolke	клубиста хмара
Haufwerk loses	сукромий груз
Hauptfluss	головна ріка
Hauptgebirgsgürtel	головний гірський пояс
Hauptkammhöhe	головна хребтова висота
Hauptperiode	головний період
Hauptquelle	головне жерело
Hauptregenzeit	головна дощева пора
Hauptrinne	головна стїч
Hauptscheide	головний дїл
Hauptstrom	головна ріка
Haupttal	головна долина
Hauptwasserscheide	головний вододїл
Heberbarometer	лївaровий барометер

Hebung	двиг, піднесенє, підношенє, двигненє, піддвигненє
Hebung allmähliche	повільний двиг
Hebung plötzliche	нагальний двиг
Hebungsinsel	двигнений остров
Hebungsintensität	натуга, інтензія двигнення
Herbst	осїнь
Herbstregen	осїнний дощ
Herzynisch	герцинський
Heteromorph	гетероморфний
Heteropisch	гетеропний
Heterotherm	гетеротермний
Himmelsluft	небесний воздух
Hintergehänge	задна збіч
Hitze	жара, жарота, подуха; в проміжках дощу: припарок
Hochdruckgebiet	область високого тиску
Hochdruckzone	полоса високого тиску
Hochebene	високорівня
Hochfläche	височина, високоверхня
Hochflutsee	повінне озеро
Hochflutseebecken	заглубина повінного озера
Hochflutwanne	повінна ванна
Hochgebirgsland	високі, альпейські гори
Hochgebirgsgrat	альпейська грана
Hochgebirgsküste	високогірське побереже
Hochgebirgsland	альпейська верховина
Hochgebirgsschneide	альпейська брить
Hochgebirgsspitze	альпейський шпиль
Hochküste	високе побереже
Hochland	верховина, височина
Hochmoor	високе торфище
Hochmoorwanne	висока торфова ванна
Hochplateau	високе плято, високорівня
Hochsee	гірське озеро
Hochwasser	повінь, повідє, повідь, половідь, половідє, повновідє; високий стан води
Hochwasserstundenlinie	лїнїя рівночасного припливу
Hodograph	годоґраф
Hodometer	годометер
Höhe	висота

Höhe absolute	абсолютна, безглядна висота
Höhe mittlere	середня висота
Höhe relative	релятивна, зглядна висота
Höhenklima	висотний клїмат
Höhenlage	висотне положенє
Höhenmessung	помір висоти
Höhenstufe barometrische	барометричний ступень висоти
Höhenstufe thermische	термічний висотний ступень
Höhenunterschied	ріжниця висот
Höhle	печера, нора, пронора
Hohlebene	вглублена рівня
Höhlenbildung	творба печер
Höhlengang	печерний хід
Hohlform	вглублена форма, вглубленє
Hohlscholle	вглублена скиба
Holm	гольм, заспа
Homöomorph	гомеоморфний
Homoseiste	гомосейста
Homotherm	гомотермний
Horizontalpendel	поземий маятник, колибень
Horizontalverschiebung	поземий пересув
Horizontglas	горізонтальний прозір
Hornblende	амфіболь, рогова свитня
Hornblendebasalt	амфіболевий базальт
Hornblendegneiss	амфіболевий ґнайс
Hornblendegranit	амфіболевий ґранїт
Hornblendeschiefer	амфіболевий лупак
Hornblendesyenit	амфіболевий сиенїт
Hornfels	рогова скала
Hornstein	роговик
Horst	гнїздище, горст, гнїздо
Horstgebirge	горстові, гнїздові гори
Horstkamm	горстовий хребет
Horsttal	горстова долина
Hügel	горб, холм, хом, бугор, белебень, горбок, холмець, хомець
Hügel aufgesetzter	насаджений горб
Hügelfuss	підхолмє
Hügelig	горбистий, горбоватий
Hügelkuppe	горбовий щовб
Hügelland	горбовина, холмовина

Hügelland aufgesetztes	насаджена горбовина
Hügelland ausgearbeitetes	вироблена горбовина
Hügelrücken	горбовий хребет
Humus	гумус, порховина, порохнавка, порохнячка
Humusbildung	творба порховини
Humusboden	порховинна почва
Huronisch	гуронський
Hurrican	гураґан
Hydrographie	гидроґрафія
Hydroisotherme	гидроізотерма
Hydrologie	гидрольоґія
Hydrometer	гидрометер
Hygrometer	гиґрометер, вохкомір
Hypersthen	гиперстен
Hypsographisch	гипсоґрафічний
Hypsoklinographisch	гипсоклїноґрафічний
Hypsometer	гипсометер
Hypsometrie	гипсометрія

I. J.

Jahresmittel	середне річне (число)
Jaspis	яспіс
Idiomorph	ідіоморфний
Ingressionsmeer	інґрессійне море
Injektion	інєкція
Inklination	інклїнація, нахил, наклін
Inlandeis	ледовище, сухопутний, сухоземний лїд
Inlanddüne	сухопутна, сухоземна надма
Innenküste	внутрішнє побереже
Innenmoräne	внутрішна морена
Innenseite	внутрішна сторона
Insel	острів, висеп, виспа
Insel aufgesetzte	насаджений острів
Insel ausgearbeitete	вироблений острів
Insel binnenständige	осередочний острів
Insel festländische	континентальний острів
Insel klimatische	клїматичний острів
Insel kontinentale	континентальний острів
Insel küstennahe	прибережний острів

Insel ozeanische	океанічний острів
Insel randständige	окрайний острів
Insel schwimmende	пливучий острів
Insel temporäre	часовий острів
Insel ursprüngliche	первісний острів
Insel vulkanische	вулканічний острів
Inselberg	островна гора
Inselbildung	творба островів
Inselguirlande	ґірлянда островів
Inselhafen	островна пристань
Inselhaufen	громада островів
Inselkette	ряд, ланц островів
Inselland	островна країна
Inselschnur	низка островів
Insulierung	островність
Insulosität	островистість, інзульозність
Insolation	інсоляція, насьвітлене
Intensität horizontale	позема інтензія, натуга
Intensität vertikale	прямова інтензія, натуга
Interkollin	межигірський
Interglazialzeit	міжледнякова, інтерґляціяльна доба
Intrusion	інтрузія, втручене
Intrusionskuppe	інтрузійний щовб
Intrusivgang	інтрузійний хід
Intrusivlager	інтрузійний поклад
Intrusivland	інтрузійна країна
Intusformationstheorie	інтусформаційна теорія
Inundationsbett	повінне русло
Inundationsgebiet	повінна область
Jochkamm	ярмовий гребінь
Jochpass	ярмовий провал
Jochrücken	ярмовий хребет
Irrlicht	блудило, блимавка, блудний огник*
Isamplitude	ізамплїтуда
Isanomale	ізаномаля
Isoanabase	ізоанабаза
Isobare	ізобара
Isobarenkarte	карта ізобар
Isobase	ізобаза
Isobathe	ізобата
Isochimene	ізохімена

Isodyname	ізодинама
Isogone	ізоґона
Isohyëte	ізогиета
Isohypse	ізогипса
Isoklinalfalte	ізокліна́льна фалда
Isoklinaltal	ізокліна́льна долина
Isokline	ізокліна
Isonephe	ізонефа
Isorhachie	ізорахія
Isoseiste	ізосейста
Isostasie	ізостазія
Isothere	ізотера
Isotherme	ізотерма
Isothermenkarte	карта ізотерм
Isthmus	істм, перешийка
Jungeruptiv	молодо-вибуховий
Jura	юра

K.

Kainit	каінїт
Kalium	калїй, потас
Kalkboden	вапниста почва
Kalkphyllit	вапнистий филїт
Kalkspath	вапняк, звесть, кальціт, вапнянець
Kalkstein	вапняк
Kalktuff	вапняний туф, травертин
Kalme	кальма, тишина, затише
Kältepol	бігун зимна
Kälterückfall	наворот зимна
Kames	камес
Kamin	комин
Kamm	хребет, гребінь
Kamm fiederförmig	пірястий хребет
Kamm strahlenförmig	промінястий хребет
Kammbasis	хребтова основа
Kammberg	гребінь
Kammer	комора
Kammgebirge	гребенні гори
Kammgehänge	хребтова збіч
Kammhöhe	хребтова висота

Kammlinie	хребтова, хребетна, гребенна лінія
Kammpass	хребтовий провал
Kammprofil	хребтовий профіль
Kammscheitel	вершина хребта
Kammscheitellinie	вершинна лінія
Kammwasserscheide	хребетний вододіл
Kanal	канал, протока
Kanalinsel	каналовий острів
Kanalküste	каналове побереже
Kanalriff	каналовий риф
Kanaltheorie	каналова теорія
Kante	грана, грань, гранка
Kantengeröll	гранчаста рінь
Kantengeschiebe	граняк
Kap	ріг
Kar	кар
Karbonat	углян
Kargletscher	каровий ледняк
Karnallit	карналіт
Karre	карра
Karrenbrunnen	каррова керниця
Karrenfeld	каррове поле
Karsee	карове озеро
Karstgebirge	красові гори
Karstlandschaft	красова країна
Karstphänomen	красове явище
Karstsee	красове озеро
Kartreppe	карові сходи
Karwanne	карова ванна
Kartometer	картометер
Kaskade	каскада, персбій, пробій
Katarakt	катаракт, поріг
Katavothre	катавотра, понор
Katotherm	катотермний
Kegel	стіг, стіжок
Kegel gemischter	мішаний стіжок
Kegel parasitischer	галапасний стіжок
Keilscholle	клинова скиба
Keilschollengebirge	клиново-скибові гори
Kentern (des Stromes)	перевернене, оберненє

Keratophyr	кератофир
Kerbe	карб
Kern	ядро, черен
Kerngebirge	черенні гори
Kerngebirgskamm	черенний хребет
Kernzug	черенний шлях
Kersantit	керсантіт
Kessel	котел
Kesselbruch	кітловий лім
Kesselbruchtal	кітлово-лімна долина
Kesseleinbruch	кітловий влім
Kesselmulde	кітлова заглубина
Kesseltal	кітлова долина
Kesselwanne	кітлова ванна
Kette	пасмо, ланц, ланцух, ретязь
Kettengebirge	пасмові гори
Kettung	сполука
Keuper	кайпер
Kies	ситець; іскринець, колчадан
Kiesbank	ситцева лава
Kieselerde	кремінниця, кремінка
Kieselgestein	кремінна скала, кремяниця
Kieselgur	кремінична земля
Kieselschiefer	кремяний лупак, лїдіт
Kieswüste	ситцева пустиня
Klamm	клям
Klassifikation	клясіфікація, поділ*
Klause	клявза
Kleinform	дрібна форма
Kliff	клїф, обрив побережа
Kliffbrücke	клїфовий міст
Kliffgletscher	побережний ледняк
Kliffhöhle	клїфова печера
Kliffküste	клїфове побереже
Kliffpfeiler	клїфовий стовп
Klifftunnel	клїфовий тунель
Klima	клїмат, підсоне, піднебе
Klima äquatoriales	рівниковий клїмат
Klima arktisches	арктичний клїмат
Klima mathematisches	математичний клїмат
Klima physisches	фізичний клїмат

Klima solares	сонїчний, солярний клїмат
Klima tropisches	тропікальний клїмат
Klimaänderung	зміна клїмату
Klimagebiet	клїматична область
Klimagürtel	клїматичний пояс
Klimaprovinz	клїматична країна
Klimaregion	клїматичний реґіон
Klimaschwankung	колибанє клїмату
Klimaschwankung periodische	періодичне колибанє клїмату
Klimaschwankung säkuläre	вікове колибанє клїмату
Klimaschwankung unperiodische	неперіодичне колибанє клїмату
Klimawechsel	переміна клїмату
Klimatisch	клїматичний
Klimatologie	клїматольоґія
Klimatypus	тип клїмату
Klinometer	клїнометер
Klippe	скеля, скала, скалиця, рипа
Klippenbrandung	скельний погій
Klippeninsel	скельний остров
Kluft	щілина, дуча, дучка, дучей, дучейка
Kluftbildung	творба щілин
Klufthöhle	щілинна печера
Kluftwasser	щілинна вода
Kniefalte	колїнова фалда
Knistersalz	тріскучка
Knoten hydrographischer	гидроґрафічний узел
Knotenschiefer	узловатий лупак
Kochsalz	кухонна сіль
Kochthermometer	термометер кипіня
Kohle	уголь
Kohlensäuerling	буркут
Kohlensäure	угляна кислота
Kolk	плесо, тоня, яма, вибоїна, бадоня, притоня
Kombinationsflut	комбінаційний приливь
Kombinationstiden	комбінаційні времена
Kompakt	компактний, збитий
Kompass bergmännischer	гірняцький компас
Kompensationsstrom	компензаційна струя
Kondensation	кондензація, згущенє
Kondensationsniveau	кондензаційний позем

Konglomerat	зліпняк, конґльомерат
Konkretion	конкреція
Konstante barometrische	барометрична константа, стала
Kontakthülle	контактова оболока
Kontaktmetamorphose	контактова метаморфоза, метаморфоза зіткнення
Kontaktmineral	контактовий мінерал
Kontinent	континент, цілина, суша, часть сьвіта
Kontinentalabdachung	континентальний склін
Kontinentalabhang	континентальна збіч
Kontinentalblock	континентальний пень
Kontinentaldüne	сухопутна надма
Kontinentalformation	континентальна формація
Kontinentalgebiet	континентальна область
Kontinentalgestade	континентальна береговина
Kontinentalinsel	континентальний остров
Kontinentalküste ausgeglichene	вирівняне континентальне побереже
Kontinentalplateau	континентальне плято
Kontinentalschlamm	континентальна намула
Kontinentaltafel	континентальна плита
Kontinentalzone	континентальна полоса
Kontraktion	корченє, контракція
Kontraktionstheorie	контракційна теорія
Kopf	голова (лавиці)
Kopje	копє
Korallenbau	коралева будівля
Koralleninsel	коралевий остров
Korallenkalk	коралевий вапняк
Korallenriff	коралевий риф
Korallenriffküste	коралеве побереже
Korallenriffwanne	коралева ванна
Korallensand	коралевий пісок
Korallenschlamm	коралевий намул
Korallenschuttsee	коралеве озеро
Korrasion	корразія
Korrasionsbecken	корразійна заглубина
Korrosion	коррозія, згризанє*
Korrosionswanne	коррозійна ванна
Korund	корунд
Krater	кратер
Krater parasitisches	галапасний кратер

Kraterboden	кратерове дно
Kraterbucht	кратерний залив
Kraterhafen	кратерова пристань
Kraterinsel	кратеровий острів
Kraterkuppe	кратерний щовб
Kratersee	кратерне озеро
Kraterwanne	кратерова ванна
Kreide	крейда, опока
Kreideboden	білиця, румошина
Kreislauf	круговорот, кружеиє, кругобіг
Kreuzschichtung	перехресне верствоване
Kristallinisch	кристальний
Kristallit	кристалїт
Kristallskelett	скелет кристалу
Kruste	кора, шкаралуща
Krustenbewegung	рух кори
Krustenbildung	творба кори
Krustenhöhe	висота кори
Krustenriff	користий риф
Krustenteil	частиця кори
Kryptodepression	криптодепресія
Kryptovulkanismus	криптовулканїзм
Kugelblitz	кулиста лискавка, перун
Kulm	кульм
Kulminationsgebiet	кульмінаційна область
Kulminationspunkt	кульмінаційна точка
Kulturboden	культурна почва
Kumulativ	кумулятивний, збірний
Kupfererz	мідний крух
Kupferschiefer	мідний лупак
Kuppe	щовб; стрімкійший: головатень, маґура
Kuppelstruktur	копулиста будова
Kuppelwölbung	копулистий звід
Kuppengebirge	щовбисті гори
Kurve bathygraphische	батиґрафічна кривина
Kurve hypsographische	гипсоґрафічна кривина
Kurve hypsoklinographische	гипсокліноґрафічна кривина
Kurve klinographische	клїноґрафічна кривина
Küste	побереже, возморе, приморе
Küste ansteigende	підступаюче побереже

Küste diskordante	незгідне побереже
Küste gebuchtete	розчленене побереже
Küste gelappte	пошматоване побереже
Küste glatte	гладке побереже
Küste grossbuchtige	великозаливне побереже
Küste kleinbuchtige	дрібнозаливне побереже
Küste konkordante	згідне побереже
Küste reichgegliederte	добре розчленене побереже
Küste strandlose	безпосередне побереже
Küste ungegliederte	нерозчленене побереже
Küstenablagerung	побережне відложенє
Küstenabstand	побережна віддаль
Küstendepression	побережна депресія
Küstendüne	побережна надма
Küstenebene kontinentale	континентальна побережна рівня
Küstenebene litorale	літоральна побережна рівня
Küstenebene marine	морська побережна рівня
Küsteneinschnitt	вріз побережа
Küstenentwicklung	розвиток побережа
Küstenerosion	побережна ерозія
Küstenfluss	побережна ріка
Küstengliederung	розчленене побережа
Küstenhalbinsel	побережний півостров
Küsteninsel	побережний остров
Küstenkamm	побережний хребет
Küstenkarte	карта побережа
Küstenlagune	побережна ляґуна
Küstenland	поморє
Küstenlänge	довжина побережа
Küstenlinie	побережна лінія
Küstennebel	побережна мрака, туман
Küstensaum	рубець побережа, возморє
Küstenschutz	охорона берегів
Küstensee	побережне озеро
Küstensenkung	обниженє, западанє побережа
Küstenstrasse	побережний пролив
Küstenstrom	побережна струя
Küstenterrasse	побережна тераса
Küstenversetzung	переміщенє побережа
Küstenvorsprung	виступ, причілок побережа
Küstenwalll	побережний вал

Küstenwanne	побережна ванна
Küstenzone	побережна полоса

L.

Labialeruption	лабіяльний вибух
Labil	хитний
Labradorit	лябрадоріт
Lache	трясавиця, топило, топилище, трясовина
Lage	положенє
Lager	поклад
Lagergang	покладний хід, хідня
Lagerstätte	поклад
Lagerung	уложенє
Lagerung diskordante	незгідне уложенє
Lagerung durchgreifende	перехватне, перешибне уложенє
Lagerung gleichförmige	одностайне уложенє
Lagerung klippenförmige	скелисте уложенє
Lagerung konkordante	згідне уложенє
Lagerung übergreifende	наверхне уложенє
Lagerung ungleichförmige	неодностайне уложенє
Lagerungsform	лежба, форма уложенія
Lagune	ляґуна
Lagunenhafen	ляґунова пристань
Laguneninsel	ляґуновий остров
Lagunenküste	ляґунове побереже
Lahne	лявіна
Lahngang	лявіновий шлях
Lakkolith	лякколїт
Lakustrin	озерний
Land	суша, сухоземлє, суходолє, сухопутє
Landblock	пень суші
Landenge	перешийка, істм, перекоп, шийка
Landerhebung	взнесенє, видвигненє суші
Landfestigkeit	приналежність до суші
Landfläche	верхня суші
Landgewinn	приріст суші
Landhalbkugel	сухопутна півкуля
Landhöhe	висота суші
Landklima	континентальний, сухоземний клїмат

Landlöss	суховемний лєс
Landmasse	маса суші
Landoberfläche	поверхня суші
Landschaft ausgereifte	доспіла країна
Landschaft glaziale	ґляціяльна країна
Landschwelle	порожище, поземельний поріг
Landsee	озеро
Landsenke	поземельна заглубина
Landspitze	ріг, кінчик суші
Landstufe	поземельний ступень
Landverlust	втрата суші
Landwind	суховемний вітер
Längsbeben	повздовжний землетрус
Längsbruch	повздовжний лім
Längsbruchtal	повздовжна лімна долина
Langschollengebirge	довгоскибові гори
Längsfurche	повздовжна борозда
Längsgliederung	повздовжне розчленене
Längshorst	повздовжне гніздище
Längsinsel	повздовжний остров
Längskamm	повздовжний хребет
Längskurve	повздовжна кривина
Längsküste	повздовжне побереже
Längsprofil	повздовжний профіль
Längsscholle	повздовжна скиба
Längsspalte	повздовжна щілина
Längsstrasse	повздовжний пролив
Längsstrom	повздовжна ріка
Längsstufe	повздовжний ступень
Längstal	повздовжна долина
Längsverwerfung	повздовжний лім
Lapilli	ляпілї, вулканїчна жорства
Lateral	бічний
Laterit	лятеріт
Laufveränderung	зміна течви
Lauwarm	лїтеплий
Lava	лява
Lavadammwanne	лявова ванна
Lavadecke	лявова крівля
Lavaherd	горнище ляви
Lavahöhle	лявова печера

Lavastrom	струя лави
Lavastromsee	лавове озеро
Lavavulkan	лавовий вулкан
Lavawanne	лавова ванна
Lawine	лавіна
Lawinenkegel	лавіновий стіжок
Lehm	глина, глей, глий
Lehmabsatz	глинястий осад
Lehmboden	глиняста почва, суглинок
Leithe	облаз
Leitlinie	провідна лінія
Letten	ил, глей
Lettig	гливкий
Leucit	левціт
Leucitbasalt	левцітовий базальт
Leucitit	левцітіт
Leucitophyr	левцітофир
Lias	ліяс, чорний юра
Liegendes	лежень
Liman	лиман
Limanhafen	лиманова пристань
Limaninsel	лимановий остров
Limanküste	лиманове побереже
Limburgit	лімбурґіт
Limmatisch	лімматичний
Limnologie	лімнольоґія
Liparit	ліпаріт
Liparitpechstein	ліпарітовий смолич
Liparitperlit	ліпарітовий перлинець
Lithoidit	літоідіт
Lithologie	літольоґія
Lithophyse	літофиза
Litoralzone	літоральна полоса
Longitudinaltal	повздовжна долина
Löss	лес, суглинок
Lössregion	лесова область
Lössterrasse	лесова тераса
Lösswanne	лесова ванна
Lösung	розпущене, розпускане
Lösungsrücksland	останок розпущеня
Lösungswanne	ванна розпущеня

Lotapparat	грузильний прилад
Lötrohrapparat	паялка
Lücke	прогалина, розгрань, проміжка
Lückendurchbruch	прогалинний пролом
Lückenpass	прогалинний провал
Luft	воздух
Luftdruck	воздушний тиск, тиснене
Luftdruckabnahme	уйма, менчане воздушного тиску
Luftdruckmaximum	барометрична звижка
Luftdruckminimum	барометрична знижка
Luftfeuchtigkeit	воздушна вохкість
Lufthülle	воздушна оболока, овія
Luftsattel	воздушне сїдло
Luftschicht	воздушна верства
Luftspiegelung	зеркалене, мана
Luftstrom	воздушна струя
Luftstrom absteigender	зіступаюча воздушна струя
Luftstrom aufsteigender	підступаюча воздушна струя
Luftströmung	воздушна струя
Lufttemperatur	температура воздуха
Luftthermometer	воздушний термометер
Luftwirbel	воздушний вир
Lydit	лїдіт

M.

Mäander	меандер, закрут
Mäander beweglicher	рухомий меандер
Mäander eingesenkter	врізаний меандер
Mäander gezwungener	примусовий меандер
Mäandertal	меандрова долина
Maar	маар
Mächtigkeit	товщина, могутність
Magma	маґма
Magmabewegung	маґмовий рух
Magnesium	маґн
Magnetit	маґнетит, маґнетний желїзняк
Malm	мальм
Mandel	мікдал
Mandelsteinstruktur	мікдалцева структура
Mangan	маньан

Mareograph	мареограф
Marmor	мрамор
Maskaret	маскарет
Masse	маса
Massenausbruch	масовий вибух
Massenbewegung	масовий рух
Massendefekt	масовий дефект
Massenerhebung	масове взнесенє
Massengebirge	масові гори
Massengestein	масова скала
Massentransport	масове переміщенє
Massiv	массів
Mattengebirge	полонинні гори
Maximalböschung	максімальний похил
Maximumthermometer	максімальний термометер
Maximalzone	максімальна полоса
Meer	море
Meerbusen	лукоморе, затока
Meereis	морський лїд
Meerenge	вузина, пролив
Meeresboden	морське дно
Meeresbucht	морський залив
Meeresgrund	морське дно
Meereshöhe	безвзглядна висота
Meeresküste	морське побереже
Meeresleuchten	сьвіченє моря
Meeresniveau	позем моря
Meerespforte	морські ворота
Meeresraum	морський простір
Meeresrest	останок моря
Meeressalz	морська сіль
Meeressediment	морський осад
Meeresspiegel	зеркало, уровень, позем моря
Meeresstrasse	вузина, пролив
Meeresstrassendurchbruch	вузинний пролом
Meeresströmung	морська струя
Meerestiefe	морська глубина
Meerestor	морські ворота
Meeresvolumen	обєм моря
Meereswelle	морська филя, хвиля
Meerferne	морська віддаль

Meerhalde	морський насип
Meerwasser	морська вода
Melaphyr	меляфір
Melilithbasalt	мелілітовий базальт
Mergel	рухляк, опока, мерґель*
Mergelboden	румошина, рухлякова почва
Meridian magnetischer	маґнетний полуденник
Meridionalstrom	полуденникова, меридіональна струя
Mesotherm	мезотермний
Mesozoisch	мезозойський
Metamorphisch	метаморфний
Metamorphismus	метаморфізм
Methode	метода
Meteorologie	метеорольоґія
Meteorwasser	метеорична вода
Mikrofelsit	мікрофельзіт
Mikrogranit	мікроґраніт
Mikroklin	мікроклін
Mikrolith	мікроліт
Mikroseismisch	мікросейсмічний
Mikroskop	мікроскоп, дрібновид*
Mineral	мінерал
Mineralquelle	мінеральне жерело
Minerogen	мінероґенний
Minette	мінета
Minimumthermometer	мінімальний термометер
Miozän	міоцен
Mistral	містраль
Mitteldevon	середний девон
Mittelgebirge	середні гори
Mittelgebirgsland	середня верховина
Mittelgebirgsküste	середньогористе побереже
Mittelkörnig	середнозернистий
Mittellauf	середня течва
Mittelmeer	середземне море
Mittelmoräne	середня морена
Mitteltiefe	середня глубина
Mittelwasser	середний позем води
Mittelwert	середня вартість
Mofette	мофета
Moment magnetischer	маґнетний момент

Monatsmittel	середнє місячне (число)
Monatstemperatur mittlere	середня місячна температура
Mondhof	слоя, місячний двір, домісячний круг
Monogen	моногенний
Monoklinalbruchtal	моноклінальна лімна долина
Monoklinalfalte	моноклінальна фалда
Monoklinalfaltenland	моноклінальна фалдова країна
Monoklinalkamm	моноклінальний хребет
Monoklinalschollenland	моноклінальна скибова країна
Monoklinalschuppenland	моноклінальна лускова країна
Monoklinaltal	моноклінальна долина
Monsun	монсун
Monsungebiet	монсунова область
Monsunströmung	монсунова струя
Moor	руда, торфище
Moorboden	рудавина
Moorsee	рудавинне озеро
Moräne	морена
Moränendammsee	моренно-греблеве озеро
Moränendammwanne	моренно-греблева ванна
Moränenlandschaft	моренна країна
Moränensee	моренне озеро
Moränenwallsee	моренно-валове озеро
Moränenwanne	моренова ванна
Morphographie	морфографія
Morphologie	морфольогія
Morphometrie	морфометрія
Muhr	мур
Mulde	лотка, корито; синклїналя
Muldenfalte	синклїнальна фалда
Muldenfluss	синклїнальна, лоткова ріка
Muldenkern	лоткове ядро
Muldenlinie	лоткова лїнїя
Muldensenke	лоткова западина
Muldental	синклїнальна долина
Muldenwanne	лоткова ванна
Muldenwendung	лотковий зворот
Mündung	устє, уход, горло, гирло (в лиманї)
Mündung offene	отверте устє
Mündung verschleppte	переміщене устє
Mündungsbarre	устева лавиця

Mündungssee	устеве озеро
Mündungstrichter	устева лійка
Muskovit	мусковіт
Muskovitgneiss	мусковітовий ґнайс
Muskovitgranit	мусковітовий ґраніт
Muskovitschiefer	мусковітовий лупак
Muschelkalk	скальчак, мушлевий вапняк
Mutterlauge	подонка, зола

N.

Nachfolgefluss	наслідна, субсеквентна ріка
Nachfolgetal	наслідна, субсеквентна долина
Nadas	надаси
Nagelfluh	моляса, бриляк
Natrium	натрій, сод
Natronsalpeter	содова салітра
Naturbrücke	природний міст
Naturschacht	природна дуча
Nebel	мрака, туман, мрак, имла, мряч, мрячня
Nebenfluss	притока
Nebengezeiten	побічні времена
Nebenmeer	побічне море
Nebenmond	побічний місяць
Nebenregenbogen	побічна веселка
Nebensonne	побічне сонце
Nebenscheide	побічний дїл
Nebental	побічна долина
Neerstrom	відгилена струя
Nehrung	коса, пересип
Neigungswinkel	кут нахилу
Nekton	нектон
Neocom	неоком
Neozoisch	неозойський
Nephelin	нефелїн
Nephelinbasalt	нефелїновий базальт
Nephelinit	нефелїніт
Nephrit	нефріт
Neuland	новизна
Nevadit	невадіт

Niederschlag	опад, осадка
Niederschlagshöhe	висота опаду
Niederschlagsmenge	скількість опаду
Niederschlagssee	опадове озеро
Niederung	низ, низовина, низина, понизє, поліг, низень, низкоділ, низота
Niedrigwasser	маловідє, низкий водостан
Nimbus	нїмб, дощева хмара
Nippflut	низкий прилив
Nipptiden	низкі времена
Niveau	позем, уровень
Niveaudifferenz	ріжниця позему
Niveauschwankung	колибанє позему
Niveauveränderung	зміна позему
Nivellement	нївеляція
Nordlicht	північне сяєво, заря, прóміти
Nordpunkt magnetischer	маґнетна північна точка
Nordwind	північний вітер, буйнистер (?)
Norit	норит
Normalfalte	нормальна фалда
Normalgefälle	нормальний спад
Normalgefällskurve	кривина нормального спаду
Normalnull	нормальна зерова, нулева точка
Normalrichtung	нормальний напрям
Normaltal	нормальна долина
Normaltemperatur	нормальна температура
Nullpunkt	зерова, нулева точка

O.

Oase	оаза
Oberdevon	горішний девон
Oberfläche	поверхня, наповерхня
Oberflächenareal	обсяг поверхнї
Oberflächenentwicklung	розвиток поверхнї
Oberflächenform	форма, подоба поверхнї
Oberflächengeologie	полева ґеольоґія
Oberflächengeschwindigkeit	поверхна скорість
Oberflächengrenze	поверхна границя
Oberflächenmoräne	поверхна, верхна морена
Oberflächenströmung	поверхна струя

Oberflut	горішний приливъ
Oberkarbon	горішний карбон
Oberkreide	горішна крейда
Oberlauf	горішна течва
Obersilur	горішний сілюр
Obsidian	обсідіян
Oligoklas	олїґокляс
Oligozän	олїґоцен
Olivin	оліівін
Ombrometer	омброметер
Ooser	озери
Opal	опаль
Orbitalbewegung	орбітальний рух
Orgel geologische	ґеольоґічний орґан
Orkan	оркан
Orographie	ороґрафія
Orologie	орольоґія
Orometrie	орометрія
Orthoklas	ортокляс
Orthoklasporphyr	ортоклязовий порфир
Ortstein	злїпинець
Ostwind	східний вітер, востоковець
Owrag	яруга, дебра, балка
Ozean	океан
Ozeanographie	океаноґрафія
Ozeanologie	океанольоґія

P.

Packeis	збитий лїд
Paläozoisch	палєозойський
Paleozän	палєоцен
Pantellerit	пантелєріт
Paragonitschiefer	параґонїтовий лупак
Paralometrie	паральометрія
Parasitisch	галапасний
Pass	провал, присліп, перевал
Passat	пассат
Passatgürtel	пояс пассатів
Passattrift	пассатний дріфт
Passatzone	пассатна полоса

Passdurchgang	(провальний) перехід
Passfurche	провальна борозда
Passlinie	провальна лінія
Passsee	провальне озеро
Passübergang	(провальний) перехід
Passwanne	провальна ванна
Pechstein	смолич
Pechsteinporphyr	смоличевий порфир
Pedometer	педометер
Pegel	водомір
Pegmatit	пеґматіт
Pelagisch	пеляґічний
Pelit	пеліт, глиняк, иловець
Peneplain	пенеплєна
Pericentrisch	періцентричний
Peridotit	перідотіт
Periklinal	періклінальний
Periode	період
Periodizität	періодичність
Perlit	перліт, перлинець
Perlstein	перлинець
Permanenz	перманентність
Permisch	пермський
Petrographie	петроґрафія
Pfanne	панва, сковорода
Pfannenmeer	панвове море
Pflanzenphänologie	ростинна фенольоґія
Pforte	ворота
Pfuhl	плесо
Pfühl (Söll)	вікно
Pfütze	ковбаня, баюра
Phänologie	фенольоґія
Phiolenbarometer	грушковий барометер
Phonolith	фонолїт
Phosphat	фосфат, фосфоран
Phosphor	фосфор
Phyllit	филїт, пралупак
Phytophor	фитофорний
Pikrit	пікріт
Pikritporphyrit	пікрітовий порфиріт
Pilzfelsen	гриб-скала

Piperin	перчина, піперін
Plagioklas	плаґіокляс
Plagioklinal	плаґіоклінальний
Planation	плянація
Plankton	планктон
Planimeter	планіметер
Plastik	пластика
Plastizität	пластичність
Plateau	плято, плоскогірє
Plateaugebirge	плосковерхі гори
Plateaugletscher	височинний ледняк
Plateauklima	височинний клімат
Plateaustrom	височинна ріка
Platte	плита
Plattenkamm	плитовий хребет
Plattenküste	плитове побереже
Plattenlava	плитова лява
Plattform	платформа
Plattscholle	плитова скиба
Plattschollengebirge	плитово-скибові гори
Platzregen	злива, плова, плава, навальниця, сплав, сплюща
Playa	пляя, долинне рінище
Pleistoseiste	плістосейста
Pleistozän	плістоцен
Pliozän	пліоцен
Pluvialzeit	плювіяльна доба
Poikilotherm	пойкільотермний
Point	позадний щовб, заверше; на побережах: причілок
Pol magnetischer	маґнетний бігун
Polargletscher	полярний ледняк
Polarlicht	полярне, бігунове сяєво, сьвітло, заря
Polarnebel	полярна мрака
Polarseite	полярна сторона
Polarstrom	полярна, бігунова струя
Polder	польдер
Polje	польє
Poljensee	польєве озеро
Polierschiefer	трипля, полірник
Polygen	поліґенний

Ponor	понор
Pororoca	пороpока
Porös	поруватий, дірчастий
Porphyr	порфір, багрин
Porphyrisch	порфировий
Porphyrit	порфіріт, багринець
Porzellanerde	порцелянка, каолін
Potamologie	потамольогія
Prärie	прерія
Pressung	давленє, тисненє
Primär	первичний
Profilfläche	профільна верхня
Propylit	пропилїт
Proterobas	протеробас
Protogingneiss	протогїновий ґнайс
Psammit	псаміт, пісчак
Psephit	псефіт, бриляк
Pseudoklippe	сповидна скалиця
Psychrograph	психрограф
Psychrometer	психрометер, вохкомір
Pteropodenschlamm	птероподовий намул
Pulsation	пульзація, дроганє
Puszta	пуста
Pyramidengeschiebe	тригранник, тригранчак
Pyrit	пиріт, кресень
Pyroxen	пироксен
Pyroxenit	пироксеніт

Q.

Quarz	кварц
Quarzit	кварцит
Quarzitschiefer	кварцитовий лупак
Quarzporphyr	кварцовий порфир
Quarzsand	кварцовий пісок
Quarztrachyt	кварцовий трахит
Quecksilber	ртуть, живе срібло
Quecksilberbarometer	ртутний барометер
Quecksilbererz	ртутний крух
Quelle	жерело, родник
Quelle absteigende	зіступаюче жерело

Quelle aufsteigende	підступаюче жерело
Quellbildung	творба жерел
Quellfluss	жерельна ріка, струя
Quellgebiet	верхів'є, жерельна область; криничина
Quellkuppe	пучнявий щовб
Quellmoor	жерельне багно, руда
Quellöffnung	головниця
Quellsee	жерельне озеро
Quelltopf	вікно
Quelltrichter	жерельна кітловина
Quelltümpel	жерельна ковбаня
Querbeben	поперечний землетрус
Querbruch	поперечний лім
Querfurche	поперечна борозда
Quergliederung	поперечне розчленене
Querhorst	поперечне гніздище
Querinsel	поперечний остров
Querküste	поперечне побереже
Querprofil	поперечний профіль
Querscholle	поперечна скиба
Querspalte	поперечна щілина
Querstrasse	поперечний пролив
Querstrom	поперечна ріка
Querstufe	поперечний ступень
Quertal	поперечна долина, перенизина; мала: розтічка
Querverbindungsfurche	поперечна борозда
Querverwerfung	поперечний лім
Querwasserscheide	поперечний вододіл

R.

Radialspalte	променяста щілина
Randebene	окрайна рівня
Randfaltung	окрайне фалдоване
Randfluss	окрайна ріка
Randgebirge	окрайні гори
Randinsel	окрайний остров
Randmeer	окрайне море
Randsee	окрайне озеро
Randsenke	окрайна западина

Randspalte	окрайна, бережна щілина
Rapakiwi	рапаківі
Rauhfrost	сать, иней, инь
Ravin	охабище
Rechtswanderung	перте в право
Reduktion	редукція, зведенє
Reduktionsfaktor	редукційний чинник
Reede	рейд
Reexkavation	реекскавація, вижолобленє
Reflexion	рефлєксія, відбитє
Refraktometer	рефрактометер
Regelation	реґеляція
Regen	дощ
Regenarmut	бездощість
Regenbogen	веселка, дуга (веселиця, веснівка, вислиця)
Regenfall	пад дощу, дощопад
Regenguss	лїя, злива
Regenhäufigkeit	частість дощу
Regenhöhe	висота дощу
Regenkarte	дощева карта
Regenmenge	скількість дощу
Regenmesser	дощомір
Regenregion	дощева область
Regenwahrscheinlichkeit	ймовірність дощу
Regenwolke	дощева хмара
Regenzeit	дощева пора, слота
Region klimatische	кліматичний реґіон, область
Regionalmetamorphismus	реґіональний метаморфізм
Regressionstheorie	реґресійна теорія
Regur	реґур
Reibungsbreccie	розтертий окришник
Reibungsspiegel	розтерте зеркало
Reibungswiderstand	опір тертя
Reif	иней, инь, серень, шержень
Reife	доспілість
Rekonstruktionsform	реконструкційна, відбудована форма, подоба
Relaisbeben	наслїдний землетрус
Reliktensee	реліктове, злишкове озеро
Reversionssee	реверзійне озеро

Rhät	рет
Rhombenporphyr	ромбовий порфир
Rhyolith	ріолїт
Rias	ріяс
Riasbucht	ріясовий залив
Riashafen	ріясова пристань
Riasinsel	ріясовий острів
Riasküste	ріясове побереже
Richtkraft magnetische	магнетна напрямна сила
Riegelstufe	перегородний ступень
Rieseln	журчати, джурчати
Riesenkessel	котел велитнїв
Riesentopf	глек велитнїв
Riff	риф, рипа, слудва
Riffbau	будова рифу
Riffinsel	рифовий острів
Riffkanal	рифовий канал
Riffküste	рифове побереже
Riffwanne	рифова ванна
Rindenverschiebung	пересунене кори
Ringwall	окільний вал
Rinne	жолобина, жолоб, корито
Rinnsal	водостеч, стїч, стік, протік
Rippe	ребро
Rogenstein	ікринець
Roller	бовван
Rollstein	ріняк, градівка
Rosenkranzsee	чоткове озеро
Rostgebirge	ґраткові гори
Rotation glaziale	ґляціяльна ротація
Rotatorisch	ротаторний, оборотовий
Rotliegendes	червоний лежень
Rücken	хребет
Rückenberg	хребтова гора
Rückenfläche	хребтова верхня
Rückengebirge	хребетні гори
Rückenwanne	хребтова ванна
Rückfallkuppe	позадний щовб, завершє
Rückland	затилє, задище
Rücklandsebene	затильна рівня
Rücklandssenke	затильна западина

Rückstau	запір, спертє
Rückstauebene	запірна рівня
Rumpf	кадовб
Rumpffläche	кадовбова верхня
Rumpfgebirge	кадовбові гори
Rumpfgliederung	розчленене кадовба
Rumpfhorst	кадовбове гніздище
Rumpflandschaft	кадовбова країна
Rumpfschollengebirge	кадовбово-скибові гори
Rundbucht	круглий залив
Rundhöcker	кругляк, баранячий лоб
Rundhöckerlandschaft	круглякова країна
Runse	ложбина, жолоб, дебра, яруга
Rutil	рутіль
Rutschstreifen	усувна смуга
Rutschung	усув, завязь, засова, завезлиско

S.

Sacktal	глуха долина
Sägenkamm	пилистий хребет
Saiger	коміть уложений
Salband	верхня покладу, зальбанд
Salzboden	солончак, солонець
Salzgehalt	ємність соли
Salzgehaltskonstante	константа засоленя
Salzkruste	соляна шкаралуща
Salzlecke	солище
Salzquelle	солонка, солянка
Salzsee	солоне озеро
Salzseebecken	солоно-озерна заглубина
Salzsteppe	солоний степ
Salzsudwerk	жупа
Sammelbecken	збірна заглубина
Sammelfluss	збірна ріка
Sammelrinne	збірна стіч
Sammelscheide	збірний дїл
Samum	самум
Sand	пісок
Sand vulkanischer	вулканїчний пісок
Sandbank	пісчана лава

Sandboden	супісок, пісковина
Sanddüne	пісчана надма
Sandfläche	пісковище, пісковиця
Sandkorn	пісчинка
Sandr	зандр
Sandstein	пісковець, пісковик
Sandsteppe	пісчина, пісчуга
Sandsturm	пісчана метіль
Sandwüste	пісчана пустиня
Sanidin	санідін
Sastrugi	заспи, завали
Sattel	сідло
Sattelbiegung	сідлове вигнене
Sattelfalte	сідлова фалда
Sattelhöhe	сідлова висота
Sattelkern	сідлове ядро
Sattellinie	сідлова лінія
Sattelpass	сідловий провал, присліп
Satteltal	сідлова долина
Sattelwendung	сідловий зворот
Sättigungsdefizit	недоїмка засичення
Sättigungszustand	стан засичення
Säuerling	буркут
Sauerstoff	кисень
Saumfluss	окрайна ріка
Saumpfad	плай
Saumriff	окрайний риф
Saumtal	окрайна долина
Sawyer	пливучий острів
Scala Beaufortsche	скаля Бофора
Schaaren	побережні вали
Schacht	закіп, шахта
Schalenstruktur	чашева структура
Scharte	щербина, щерба, прочерть, вищерб, щербок; провалина, провале, проваль
Schartenpass	щербинний провал
Schartung mittlere	середне вищербленє
Scharung	згорнене
Schattenseite	відсонічна сторона
Schattentemperatur	температура в тіни

Schaumig	пінистий
Scheide	дїл, передїле
Scheideflanke	дїловий склін
Scheidegebirge	дїлові гори
Scheidetal	дїлова долина
Scheidewand	крома
Scheitel	вершина
Scheitelfläche	вершинна верхня
Scheiteltal	вершинна долина
Scheitelwert	верхня вартість
Schelf	шельф
Schenkel	рамя
Schenkelfluss	раменна ріка
Schermküste	шермове побереже
Scheuerstein	пошрамлений камінь
Schichte	верства, слій, пласт, поклад
Schicht neutrale	неутральна верства
Schichtenaufrichtung	підведене верстов
Schichtenbau	будова верстов
Schichtenfaltung	фалдоване верстов
Schichtenfolge	ряд, серія верстов
Schichtengruppe	група верстов
Schichtenkomplex	комплекс верстов
Schichtenkopf	лоб верстви
Schichtenneigung	нахил верстов
Schichtenprofil	профіль верстов
Schichtenreihe	ряд верстов
Schichtensystem	система верстов
Schichtenverband	звязь верстов
Schichtenverdrückung	здавлене, стиснене верстов
Schichtenverquetschung	роздавлене верстов
Schichtfläche	верхня верстви
Schichtfuge	пага, цїлка, видолоба верстви
Schichtgestein	верствова, пластова скалина
Schichtquelle	верствове жерело
Schichtstufengebirge	верствово-степенні гори
Schichtstufenlandschaft	верствово-степенна країна
Schichtstufensenke	верствово-степенна западина
Schichtstufensystem	верствово-степенна система
Schichttafelland	верствова тафля
Schichtungstafelland	верствова тафля

Schichtvulkan	верствовий вулькан, стратовулькан
Schichtwolke	смугова, димна хмара
Schiefer	лупак
Schieferton	илак, иловий лупак, глиняк
Schieferung falsche	сповидна, неіста лупність
Schieferung transversale	поперечна лупність
Schiffahrtsküste	мореплавне побереже
Schimmer	блеск, посьвіт
Schirmriff	стріховий, шапковий риф
Schlacke	жужля, жужелиця
Schlackenkegel	жужлевий стіжок
Schlackig	жужлястий
Schlamm	намула, намул, наміл, міль, мул, мулавина, збрідь
Schlammbank	замулок
Schlammführung	несене намули
Schlammgehalt	зміст намули
Schlammmenge	скількість намули
Schlammkraterwanne	болотяно-вулканічна ванна
Schlammsprudel	болотяний виприск
Schlammstrom	болотяна струя
Schlammvulkan	болотяний вулькан
Schlangenblitz	ужовата лискавка
Schleppung	волок
Schleuderthermometer	пращевий термометер
Schlick	глей, міль, грязь
Schliere	шлїра
Schliff	виглад, виглада
Schlifffläche	вигладна верхня
Schlot	комин, димар
Schlucht	звір, розвір, яруга, дебра, дебер, дебриця, вертеп, узвіз, засува, зомкля, язвина
Schluchtgletscher	зворовий ледняк
Schlund	зїв, пропасть*
Schmarotzerkegel	галапасний стіжок
Schmelzpunkt	точка сплавленя
Schmelzwärme	теплота сплавленя
Schnee	снїг
Schnee flockiger	пластовець, пластовик
Schneedecke	снїжна крівля

Schneefall	снїговиця, снїгопад (?)
Schneeflocke	снїжина, снїжний пласт, клапоть
Schneefreier Platz	тал, полеза
Schneegestöber	метїль, метелиця, заметїль, пороша, заміть, хиґа, хуґа, хуртовина, фижа
Schneegang	снїговий хід
Schneegebirge	снїжні гори
Schneegrenze	снїгова границя, лїнїя
Schneehaldenfusswanne	снїгова ванна
Schneekrystall	кристал снїгу
Schneeregen	плюта, флюта, нельга
Schneeschmelze	таяне снїгу, розталь
Schneesturm	метїль, згарб
Schneewächte	снїгова валява, заспа
Schneewetter	снїговиця, снїжиниця, снїжниця
Schneewolke	снїгова хмара
Schneide	вістре
Scholle	скиба, глиба, корг, груда
Schollendurchbruch	скибовий пролім
Schollengebirge	скибові гори
Scholleninsel	скибовий остров
Schollenkamm	скибовий хребет
Schollenküste	скибове побереже
Schollenland	скибова країна
Schollenlava	скибова лява
Schollenrandgebirge	скибово-окрайні гори
Schollenstufe	скибовий ступень
Schotter	рінь, рінячина, шутер
Schotterablagerung	рінище
Schotterbank	зарінок, зарінє, зарінче, рікомет, рікометиця, рікометнище
Schotterhaufen	ріняста валява
Schotterleiste	ріняста лиштва
Schotterterrasse	ріняста тераса
Schrägscholle	скісна скиба
Schramme	дроска, шрам, рубець
Schratte	шрата
Schriftgranit	писаний ґранїт
Schraubenbruch	шрубовий лім
Schrumpfung	корчене
Schuppe	луска

Schuppenbau	луската будова
Schuppenstruktur	луската структура
Schuppental	луската долина
Schüsselsenkung	мискова западина
Schutt	сип, груз, рум, бут, цекіт, ситець, сипень, розсип, румовище, грехіт
Schuttboden	румошина
Schuttdammwanne	сипогреблева ванна
Schüttergebiet	трусна область
Schütterlinie	трусна лінія
Schuttgebirge	сипові гори
Schutthalde	завалє, заваль, насип, сипова галда, стропа
Schuttkegel	насиповий, сиповий стіжок
Schuttkegelsee	насипове озеро
Schuttkegelstufe	насиповий ступень
Schuttkegelwanne	насипова ванна
Schuttlandbecken	насипова кітловина
Schuttstrom	сипова струя
Schuttwall	сиповий вал
Schuttwanne	насипова ванна
Schutzkruste	охоронна кора
Schwall	водоворот, омут, вир
Schwankung	колибанє
Schwarzerde	чорнозем
Schwefel	сїрка
Schwelle	поріг
Schwellengebirge	порогові гори
Schwellhochwasser	набренїла повінь
Schwemmhalde	наплавний насип
Schwemminsel	наплавний остров
Schwemmkegel	наплавний стіжок
Schwemmlanddoline	наплавний вертеп
Schwemmlandinsel	наплавний остров
Schwemmlandküste	наплавне побереже
Schwenkung	зворот
Schwerekorrektion	поправка тяготїня
Scirocco	шіроко
Sediment	осад, наплав
Sedimentation	седіментація
Sedimentbildung	творба осадів

Sedimentgestein	осадова скала
See	озеро
See geschlossener	замкнене озеро
See offener	отверте озеро
See tektonischer	тектонічне озеро
Seebeben	морський трус
Seebecken	озерна заглубина
Seeboden	дно озера
Seeboden alter	озерище
Seedelta	озерна дельта
Seeeis	озерний лід
Seegang	хвильованє
Seegat	проїзд
Seehafen	морська пристань
Seehalde	озерний насип
Seeklassifikation	класіфікація озер
Seekliff	озерний клїф
Seeklima	морський, океанічний клїмат
Seeleiste	озерна лиштва
Seelöss	озерний лєс
Seengebiet	озерна область
Seenkunde	лїмнольоґія
Seenland	озїрна країна
Seenplatte	озеровина
Seenregion	озїрна область
Seentheorie	озерна теорія
Seesenke	озерна западина
Seespiegelschwankung	колибанє уровня
Seestrand	бережина
Seetal	озерна долина
Seewind	морський вітер
Seichtwassertiden	мілководні времена
Seigerung	сортованє
Seismisch	сейсмічний
Seismograph	сейсмоґраф
Seismologie	сейсмольоґія
Seismometer	сейсмометер
Seismoskop	сейсмоскоп
Seitenabfluss	бічний відплив, розплива
Seitenabhang	прибіч, покот
Seitendruck	бічний тиск

Seitenerosion	бічна ерозія
Seiteneruption	бічний вибух
Seitenfluss	притока
Seitengehänge	прибіч
Seitenmoräne	бічна морена
Seitenteil	бічна часть, прибік
Seitenwand	бічна стїна, побочина, обочень
Sekretion	секреція, видїлина
Sekundärzeit	вторична, другосьвітна доба
Senkblei	грузило
Senke offene	отверта западина
Senke umschlossene	замкнена западина
Senkenformation	западинна формація
Senkung	западане
Senkungsbecken	западена, запала кітловина
Senkungsfeld	западинне поле
Senkungssee	западове озеро
Senon	сенон
Serizitschiefer	серіцітовий лупак
Serir	серір, сипова пустиня
Serpentin	серпентин, змієвик, гадинець
Serpentine	закрут, серпентина, меандер
Serpentinisierung	серпентінїзація
Sicheldüne	бархан
Sickerfluss	протїкаюча ріка
Sickerwasser	протїкаюча вода
Siedepunktthermometer	термометер кипіня
Silbererz	срібний крух
Silicium	крем
Silikat	кремян
Silur	сілюр
Simultanbeben	сучасний трус
Sinkstoff	міл
Sinter	жерелинець, капельник, окапник, сопляк
Sinterbrücke	натечний міст
Sinterhöhle	натечна печера
Sinterhügel	натечний горб
Sinterkegel	натечний стіжок
Sinterterrasse	натечна тераса
Skjären	шери

Skjärenküste	шерове побереже
Skulpturform	різьблена форма
Skulpturtal	різьблена долина
Snag	снаґ
Sockel	підвалина
Sockelhöhe	підвалинна висота
Sodagranit	содовий ґранїт
Sodalith	содалїт
Sog	відливна струя
Sohle	підошва, дно
Sohlenfläche	донна верхня
Sohlental	плоскодонна долина
Sohlfläche	лежнева верхня
Solfatare	сольфатара
Söll	вікно
Sommer	лїто
Sommerdürre	лїтна засуха
Sommerregen	лїтний дощ
Sonnenbestrahlung	опромінене, осьвітлене, інсоляція
Sonnenkonstante	стале сонїчне (число), сонїчна константа
Sonnenscheindauer	тріване сонїчного сьвітла
Sonnenseite	соняшна сторона, осоне, осень, осовня(?
Soole	солянка, сировиця, сукровиця
Spalte	щілина, скалубина, скалуба, щілка, розсїлина, прогалина, розкіл, розколина, розщіп, зашкалубина
Spaltenfrost	заморозь
Spaltental	щілинова долина
Spaltenvulkan	щілиновий вулькан
Spaltquelle	щілинове жерело
Spaltwanne	щілинова ванна
Spannungsdifferenz	ріжниця напнятя
Spezialfalte	спеціяльна, другорядна фалда
Sphärolith	сферолїт
Spinell	спінель
Spitze	шпиль, острінь, остриця, верхниця
Splitter	пліна
Splitterig	плїнистий
Springflut	надмірний прилив
Springquelle	водотриск, чуркало, водоплив, водотеча

Springtiden	надмірні времена
Sprühregen	мжа, мжиця
Sprung	скок, розкіл, тріщина
Sprunghöhe	висота скоку
Sprungkreuzung	перехресний скок
Sprungschicht	скокова верства
Staffelbruch	щеблевий лім
Staffelbruchgebirge	щеблево-лімні гори
Staffelkamm	щеблевий хребет
Staffelsenkung	щеблеве западенє
Staffelverschiebung	щеблевий пересув
Stalagmit	сталяґміт
Stalaktit	сталяктит
Stammfluss	пенна ріка
Stammscheide	пенний дїл
Staub	пил, пиль, порох, копіт
Staubablagerung	пилове відложенє
Staubfall	пиловий опад
Staublavine	пилова лявіна
Staubsturm	курява
Staubtransport	транспорт пили
Stauhochwasser	запорова повінь
Staurolith	ставроліт
Stauungssee	запорове озеро
Stehendes Gewässer	нетїч, нетеча
Steige	степенний провал
Steigküste	підступаюче побереже
Steilabfall	обрив
Steile	бердо
Steilheit	стрімкість, струмистість, струманистість
Steilküste	стрімке побереже
Steilufer	крутий беріг, круча, рипа
Steilufrig	крутобережний, крутоярий
Steilwandig	крутобокий, крутогорбий, крутогорий, крутоверхий
Stein	камінь, скала
Steinkohle	камяний, чорний уголь
Steinplatte	камінна гряда, плита
Steinregen	камяний дощ
Steinsalz	камінна сіль; відміни: зелена, спи

	жева, шибцева, шпак, смулець, тріскучка
Steg	стежка, бер
Stelle eisfreie	теплина, теплиця
Steppe	степ
Steppenbildung	творба степів
Steppenboden	степова почва
Steppenfluss	степова ріка
Steppensalz	степова сіль
Steppental	балка
Stickstoff	азот
Stillwasser	тиха вода
Stinkkalk	воняк
Stirnmoräne	чільна морена
Stock	пень
Stockwerk	поверх
Stollen	штола
Stossförmig	товчковий, ударовий
Stosskraft	товчкова сила
Stossmittelpunkt	осередок удару, товчка
Stosswelle	ударова филя
Strahlenlicht	променисте сяйво
Strahlstein	лучак, актінолїт
Strahlung	лучистість
Strand	бережина
Strandbarre	бережна лава
Strandböschung	бережинний похил
Strandbrandung	бережинний погій
Stranddüne	бережинна надма
Strandentwicklung	розвиток бережини
Strandgeschiebe	бережинний валун, оток
Strandküste	бережинне побереже
Strandlinie	бережинна лїнїя
Strandriffsee	бережинне рифове озеро
Strandschotter	бережинна рінь
Strandsee	бережинне озеро
Strandterrasse	бережинна тераса
Strandverschiebung	пересунення бережини
Strandwall	бережинний вал, пересип
Strasse neutrale	неутральна вузина, пролив
Strassenmeer	проливне море

Stratocumulus	смугово-клубиста хмара, стратокумулюс
Stratus	стратус, смугова, димна хмара
Streckung (der Gesteine)	розтягненє (скали)
Streichen	напрям, тяг
Streichen umlaufendes	обіжний напрям
Streichlinie	напрямова лінія
Streifen	смуга
Strom	ріка (велика); струя, течія, перетік, протік, протока
Stromarbeit	праця ріки
Stromaufwärts	горі рікою
Strombecken	ширше сточище
Strombeckenstufe	сточищевий ступень
Strombett	русло
Stromende	конець ріки
Stromentwicklung	розвиток ріки
Stromflachland	порічна рівня
Stromfurche	ложбина ріки
Stromgabelung	розвиленє ріки
Stromgebiet	сточище, область ріки
Stromgeschwindigkeit	скорість струї
Stromlagune	річна ляґуна, охаба
Stromlauf	течва, теченє
Stromlaufänderung	зміна течви
Stromschnelle	поріг, шипіт, забора, бистрина, борзина, бистря, гряда
Stromsee	річне, повінне озеро
Stromstärke	сила струї
Stromstrich	нурт, течія, плив, плавень, гін
Stromsystem	річна система
Stromsystem selbstständiges	самостійна річна система
Stromsystem unselbstständiges	несамостійна річна система
Stromtal	долина ріки
Strömung	струя, течія, струмина, водоток, пруд
Stromversetzung	переміщенє (корабля) струєю
Stromverwilderung	здичінє ріки
Stromzerlegung	розклад струї
Strudel	вир, омут, крутїж, крутїнь, крутня, крутило, клїк
Strudeln	бурдїти

Struktur	структура, зложність, будова
Struktur flaserig	окружна зложність
Struktur holokrystallin	суцільно-кристальна, гольокристальна зложність
Struktur hypokrystallin	частнокристальна, гипокристальна зложність
Struktur plagioklinale	плятіокліпальна зложність
Strukturform	структурна, вибудована форма
Stufe	ступень, степень, поріг, спадина, схід
Stufe tektonische	тектонічний ступень
Stufenbecken	степенна кітловина
Stufenbildung	творба ступенів
Stufenfluss	степенна ріка
Stufenküste	степенне побереже
Stufenland	пороговина
Stufental	степенна долина
Sturm	буря, вихор, вихровиця, бурей, борва, борвій
Sturm trockener	суховія, суховійниця
Sturmflut	бурний прилив
Sturzbeben	западове землетрясенє
Sturzwelle	чваля, чваль
Sturzwind	спадовий вітер
Sukkussorisch	суккуссорний
Sulfat	сірчан
Sulfid	сірчень, сірчак*
Sumpf	багно, болото, мочар, рудавина, руда
Sumpferz	рудянка, мочаринець
Sund, Sundstrasse	сунд, вузина, пролив
Sundküste	вузинне побереже
Superformationstheorie	суперформаційна теорія
Swamp	свамп
Syenit	сиеніт
Sylvin	сильвін
Synklinalbecken	синкліпальна заглубина
Synkline	синкліна
Synklinale	синкліналя
Synklinalfalte	синкліпальна фалда
Synklinalkamm	синкліпальний хребет
Synklinaltal	синкліпальна долина
Synklinalwanne	синкліпальна ванна

Synoptisch	синоптичний
System	система
Systematik	систематика

T.

Tachometer	тахометер
Tafelberg	столище, столова гора
Tafelbergstruktur	столова структура
Tafelbruch	столовий, табличний лім
Tafelbruchtal	столово-лімна долина
Tafelgebirge	столища, столові гори
Tafelkamm	столовий хребет
Tafelküste	столове побереже
Tafelland	тафля, столова, таблична країна
Tafellandküste	тафлеве побереже
Tafellandtal	тафлева долина
Tafelscholle	столова скиба, плоска скиба
Tafelschollengebirge	плоскоскибові гори
Tafelschollenland	плоскоскибова країна
Tafelstufe	столовий ступень
Tafoni	вивітріла діра
Tagesmittel der Temperatur	середня денна температура
Tagesschwankung	денне колибанє
Tal	долина
Tal anarregmatisches	анарреґматична долина
Tal antezedentes	антецедентна долина
Tal asymmetrisches	асиметрична долина
Tal atektonisches	атектонічна долина
Tal bikataklastisches	бікатаклястична долина
Tal blindes	глуха долина
Tal epigenetisches	епіґенетична долина
Tal erosives	ерозійна долина, вислоя
Tal geschlossenes	замкнена долина
Tal heterotypisches	гетеротипічна долина
Tal heteroptygmatisches	гетероптиґматична долина
Tal homotypisches	гомотипічна долина
Tal inneres	внутрішна долина
Tal interkollines, intermontanes	межигірська долина
Tal kleines	долинка, продолинка
Tal negatives	неґативна долина

Tal offenes	отверта долина
Tal paraklastisches	паракластична долина
Tal primordiales	долинище, прімордіяльна долина
Tal selbstständiges	самостійна долина
Tal submarines	підморська долина
Tal symptygmatisches	симптиґматична долина
Tal tektonisches	тектонічна долина
Tal totes	мертва долина
Tal untermeerisches	підморська долина
Tal zusammengesetztes	зложена долина
Talanordnung gegenständige	противуположне впорядкованє долин
Talanordnung wechselständige	попереміннe впорядкованє долин
Talausgang teilweiser	частковий долинний вихід
Talbecken	долинне заглубленє
Talbeginn	початок долини
Talbildung	творба долин
Talboden	підошва долини
Talbucht	долинний заливь
Talzirkus	долинний цирк
Taleingang	вхід долини
Talenge	долинна вузина
Talfurche	долинна борозда
Talgabelung	розвилєнє долини
Talgebiet	долїшне сточище
Talgefälle	спад долини
Talgehänge	збіч долини
Talgletscher	долинний ледняк
Talhöhe	долинна висота
Talk	тальк, лояк
Talkessel	долинний котел, межигірє
Talknoten	долинний узол
Talkschiefer	тальковий лупак
Tallänge	довгота долини
Tallandschaft	долинна країна
Talleiste	долинна лиштва
Talmündung gleichsohlige	рівне долинне устє
Talmulde	долинна лотка
Talnetz	долинна сїть
Talpass	долинний провал
Talrichtung	напрям долини
Talriegel	перегорода долини

Talschluss	замкненє, конець долини
Talsee	долинне озеро
Talsohle	поділ, підошва
Talsporn	кінчик
Talstufe	долинний ступень
Talsystem	долинова система
Taltrog	долинне корито
Talung	долинище, розділ
Talwanne	долинова ванна
Talwasserscheide	долиновий вододіл
Talweg	долинний шлях
Talweitung	розділє
Talwendepunkt	зворотна точка долини
Talwind	долиновий вітер
Talzug	долиниця
Tangentialkraft	стична сила
Tau	роса
Taupunkt	точка роси
Tauwetter	відволога, відволода, відволож, відельґа, відлига, відлога, відлїж, зільга, відмяк, помяк, тепінь
Teich	став
Teifun	тайфун
Teilminimum	часткове мінїмум
Tektonik	тектонїка
Tektonisch	тектонїчний
Temperatur	температура
Temperaturabnahme	уйма, менчанє температури
Temperaturgegensatz	температурна противуположність
Temperaturkorrektion	поправка температури
Temperaturkurve	температурна кривина
Temperaturmittel	середна температура
Temperaturumkehr	відворот температури
Temperaturzone	температурна полоса
Tephrit	тефріт
Terra rossa	червонозем
Terrain	поземелє, терен
Terrasse	тераса
Thermaltheorie	термальна теорія
Therme	теплиця, горяче жерело
Thermodynamik	термодинаміка

Thermoisodrome	термоізодрома
Thermometer	термометер, тепломір
Thermomultiplikator	термомультиплїкатор
Tiden	времена, тіди
Tiefdruckgebiet	область низкого тисненя
Tiefe	глубина, глубокість, глубінь, тоня, тань, прість
Tiefebene	низовина, низина
Tiefenerosion	вглубна ерозія
Tiefengestein	глубинна скала
Tiefenlinie	глубинна лїнїя
Tiefenlot	глубинне грузило
Tiefenmessung	помір глубини
Tiefenstufe geothermische	ґеотермічний степень
Tiefentemperatur	глубинна температура
Tiefenzersetzung	глубинне звітріне
Tiefland	низ
Tieflandfluss	низова ріка
Tiefsee	глубокоморе
Tiefseeablagerung	глубокоморське відложене
Tiefseebecken	глубокоморська кітловина
Tiefseegebiet	глубокоморська область
Tiefseeregion	глубинний простір
Tiefseeschlamm	глубинний намул
Tiefseetafel	глубинна плита
Tiefseeton	глубинний ил
Tiefseethermometer	глубинний термометер
Tiefsenke	депресія
Tieftal	глубока долина
Tiefwassertiden	глубинні времена
Tobel	прірва
Ton	ил, глей
Tonalit	тоналїт
Tonboden	иляста почва
Tongestein	глиняк
Tonglimmerschiefer	филїт, пралупак
Tonschiefer	илак, иловий лупак
Töpferton	лїпна, гончарська глина, лїп
Topfstein	горшковина, здїнь
Torf	торф, болотина
Torfmoor	руда, рудавина

Torsion	торзія, скрученє
Totalintensität	загальна натуга
Trachyt	трахит, шорохан
Trachytisch	трахитовий
Tragkraft	сила несеня
Tragplatz, Tragstelle	переволока, волок
Transgression	трансґресія
Transgressionsmeer	трансґресійне море
Transgressionscholle	трансґресійна скиба
Translation	трансляція, перенесенє
Transmissionskoeffizient	трансмісійний сочинник
Transport	транспорт, перевіз, перенос
Transversalkamm	поперечний хребет
Transversalküste	поперечне побереже
Transversaltal	поперечна долина
Trappgranulit	траповий ґранулїт
Trass	трас
Travertin	травертин
Treibeis	крижище, мандрівний лїд
Treibeisgrenze	границя мандрівного леду
Tremor	тремор
Treppenkamm	сходовий хребет
Treppenkar	сходовий кар
Trias	тріяс
Trichit	тріхіт
Trichterbucht	лїйкастий залив
Trichterloch	лїйка, воронка
Trichtertal	лїйкаста долина, вертеп
Tridymit	тридиміт
Trochoide	трохоіда
Trockenboden	суха почва, сухменнє
Trockental periodisches	періодичний суходіл
Trockental permanentes	постійний суходіл
Trocknungsriss	посушна розсїлина
Trog	корито
Trogwanne	коритова ванна
Tropenklima	тропікальний клїмат
Tromometrisch	тромометричнвй
Tropfenkegel	каплевий стіжок
Tropfsteinbildung	каплинцевий твір
Trum	кадовб, брус

Trümmergestein	окрушинець
Trümmerhaufen	звал грузу
Trümmerhöhle	грузова печера
Tschernosjom	чорнозем
Tuff	туф
Tuffboden	туфова почва
Tuffgestein	туфова скалина
Tuffvulkan	туфовий вулькан
Tümpel	баюра
Tundra	тундра
Tunnel	тунель
Turmalin	турмалїн
Turmalingranit	турмалїновий ґранїт
Turon	турон

U.

Überdeckungsscholle	накривна скиба, накрив
Überfallsquelle	переливне жерело
Überflussdurchbruch	переливний пролім
Übergang	перехід
Übergangsfläche	переходова, перехідна верхня
Übergangskegel	переходовий стіжок
Übergangsklima	переходовий клїмат
Übergusstafelland	вилита, лита тафля
Überkippung	перевалене, перевал
Überschiebung	насунене, насув
Überschwemmung	повінь, вилив, розлив, залива, повідь, затопа, заток (?)
Überschwemmungsgebiet	пійма
Überschwemmungsland	повінна країна
Überschwemmungsrest	останок повени
Übersprung	перескок, пересув
Überwallungstal	чільна долина
Überwassermoor	суха руда
Ufer	беріг
Ufer eingestürztes	залома
Ufer unterwaschenes	підрив, підполоч, помило, помия
Uferbildung	бережний твір, творба берегів
Uferböschung	бережний похил, обрив
Uferform	форма берега

Uferklippe	рипа
Uferland	узріче, поріче
Uferlandschaft	береговина
Ufermoräne	бережна морена
Uferrutschung	бережна завязь, усув
Umbildung, Umformung	переобразованє
Umfang	обвід
Umgestaltung	перелицьованє
Umlagerung	перелавленє, переложенє
Umrandung	обрамленє, окаймленє
Umriss	зачерк
Umrissgestalt	обрис, очерк
Umschüttungsberg	обсипана гора
Umschüttungssenke	обсипана западина
Umschüttungswanne	обсипана ванна
Umsetzung	переміщенє
Umwallungsstrasse	обвалована вузина
Umwallungswanne	обвалована ванна
Undulatorisch	филястий
Undurchlässig	непропускальний
Unebenheit	нерівність
Ungleichförmig	неодностайний, неоднородний
Ungleichheit halbmonatliche	півмісячна нерівність
Ungleichheit parallaktische	параляктична нерівність
Ungleichheit tägliche	денна нерівність
Unlösbar	нерозпускальний
Unterbau	підбудованє, підснова, основа, підстава
Unterbrochen	перерваний
Unterdevon	долїшний девон
Unterflussdurchbruch	підпливний пролім
Untergrabungshöhle	підрита печера
Untergrund	підложе, підґрунтє, мертвиця
Unterkarbon	долїшний карбон
Unterkreide	долїшна крейда
Unterlauf	долїшна течва
Untersilur	долїшний сілюр
Untertauchungsstrasse	занурена вузина
Unterwassermoor	підводна руда
Unterwasserrinne	підводна жолобина
Unterwühlung	підритє, підрив

Untiefe	міль, відміл, обміль, мілина, мілковідє (затін, затопа, гружавина)
Uralit	уралїт
Uralitporphyr	уралїтовий порфир
Urgebirge	прагори
Urgranit	праґранїт
Urzeit	правік, первовік
Uvala	увал

V.

Vallone	вальона
Vallonestrasse	вальонова вузина
Vegetationsboden	ростинна почва
Variation	варіяція
Variolith	варіолїт
Veränderlichkeit	змінчивість
Verbiegung	гнутє, зігнене
Verbiegungsland	гнута країна
Verbiegungssenke	гнута заглубина
Verbiegungswanne	гнута ванна
Verdampfung	паруванє
Verdunstung	паруванє
Verdunstungsfläche	верхня парованя
Vergletscherung	обледенїнє
Vermoderung	спорохнавінє, зігнитє
Versenkungsbecken	западинна кітловина
Versenkungswanne	западинна ванна
Versteinerung	скаменїлість, окаменїлість, нерість, повина (?)
Versteinerungsmasse	окаменизна
Vertiefung	вглубленє, заглубина
Verwerfung	лім, облім, залім, скид
Verwerfungsküste	лімне побереже
Verwerfungsquelle	лімне жерело
Verwerfungssee	лімне озеро
Verwesungsboden	порховина, порохнячка
Verwitterung	вітрінє
Verwitterung akkumulative	аккумулятивне вітрінє
Verwitterung chemische	хемічне вітрінє
Verwitterung mechanische	механічне вітрінє
Verwitterung schalenförmige	чашинне вітрінє

Verwitterungsform	форма вітріяння
Verwitterungshöhlung	вивітріла дїра, яма
Verwitterungskruste	кора звітріяння
Verwitterungslehm	глина (звітріла)
Verwitterungsprodukt	вислїд, продукт звітріяння
Verwitterungsschutt	звітрілий груз
Verwitterungsterrasse	тераса звітріяння
Virgation	вірґація
Vollform	вигнута, повна форма
Volumen	обєм
Volumberechnung	обчисленє обєму
Vorberge	підгірє
Vorderseite	передна, чільна сторона
Vorgebirge	ріг
Vorhafen	висунена пристань
Vorland	передище, чоло
Vorlandgletscher	начільний ледняк
Vorlandsebene	начільна рівня
Vorlandsee	начільне озеро
Vorlandssenke	начільна западнна
Vorsprung	виступ, вишибок, кінчик, причілок
Vorwinter	зазимки
Vulkan	вулькан
Vulkan gemeiner	звичайний вулькан
Vulkan homogener	гомоґенний, одноцїльний вулькан
Vulkan monogenetischer	моноґенний, однородний вулькан
Vulkan polygenetischer	полїґенний вулькан
Vulkan zentraler	центральний вулькан
Vulkanberg aufgedeckter	відкрита вульканїчна гора
Vulkanberginsel	вульканїчно-гірський остров
Vulkangebirge	вульканїчна верховина
Vulkaninsel	вульканїчний остров
Vulkanismus	вульканїзм
Vulkanlandschaft	вульканїчна країна
Vulkanprofil	профіль вулькана
Vulkanrumpf	вульканїчний кадовб
Vulkanrumpfinsel	вульканїчно-кадовбовий остров

W.

Wacke	полонка
Wadi	ваді

Wagram	охабище
Waldebene	лїсиста рівня
Waldgebirge	лїсисті гори, лїсиста верховина
Wallbecken	валова заглибина
Wallhafen	валова пристань
Wallpass	валовий пролом
Wallriff	валовий риф
Wanderblock	наметняк
Wanderdüne	мандрівна надма
Wanne	ванна
Wanne abgedämmte	загачена ванна
Wanne aufgebaute	вибудована ванна
Wanne aufgesetzte	насаджена ванна
Wanne ausgearbeitete	вироблена ванна
Wanne leere	порожна ванна
Wannenbildung	творба ванн
Wannenlandschaft	ваннова країна
Wärme latente	вкрите тепло
Wärme strahlende	лучисте тепло
Wärmeausstrahlung	промінь̈ованє, визаряне тепла
Wärmeaustausch	виміна тепла
Wärmedurchlässigkeit	перетепленє, перетепльність, діатермання
Wärmegewitter	тепляна буря
Wärmekapazität	вмістимість, повмність тепла
Wärmeleiter	провідник тепла
Wärmeleitung	провід тепла
Wärmeleitungsvermögen	здібність проводу тепла
Wärmemenge	скількість тепла
Wärmequelle	жерело тепла
Wärmeschichtung	уверствленє теплоти
Wärmeschwankung	колибанє теплоти
Wärmeverlust	втрата тепла
Wärmeverteilung	розміщенє тепла
Wärmezufuhr	достава тепла
Wasser	вода
Wasser stehendes	нетеч, нетеча, нетечина
Wasserbassin	водойма
Wasserbewegung	рух води
Wasserdampf	водяна пара
Wasserfall	водопад, перебій, пробій

Wasserfall rückschreitender	вспятний водопад
Wasserfall stabiler	постійний водопад
Wasserfläche	поверхня води
Wasserführung	водовміст
Wassergeschwindigkeit	скорість води
Wasserhalbkugel	водяна півкуля
Wasserhohlkugel	водяна оболока
Wasserhose	водяна труба
Wasserlosigkeit	безвідє, безводність
Wassermasse	скількість, стан води
Wasserriss	ритвина
Wasserscheide	вододіл, водний дїл, розточе
Wasserscheide angepasste	примінений, приноровлений вододіл
Wasserscheide antezedente	антецедентний вододіл
Wasserscheide bestimmte	означений вододіл
Wasserscheide durchgreifende	перехватний вододіл
Wasserscheide ozeanische	океанічний вододіл
Wasserscheide überspringende	перехватний вододіл
Wasserscheide unbestimmte	неозначений вододіл
Wasserscheide ursprüngliche	первісний вододіл
Wasserscheide zusammengesetzte	зложений вододіл
Wasserstand	водостан, стан води
Wasserstandschwankung	колибанє водостану
Wasserstandsmarke	водний знак
Wasserteilung	розділ води
Watt	ватт
Wattenebene	ваттова рівня
Wattenhafen	ваттова пристань
Wattenküste	ваттове побереже
Wechsel	повздовжний лім, пересув
Wechsellagerung	попереміннє верствованє
Wechsellauf	змінна течва
Wechselpass	попереміннний провал
Weingeistthermometer	алькоголевий термометер
Wehr	запора, гать, забора, заїз
Welle	филя, хвиля, струма
Welle kapillare	волосна, капілярна хвиля
Welle stehende	стояча филя
Wellenberg	филева гора
Wellenförmig	филястий, заточистий (?)
Wellenfurche	борозда хвилї

Wellenhöhe	висота филї
Wellenlänge	довгота филї
Wellental	долина филї
Wellungsebene	филяста рівня
Weltenraum	сьвітовий простір
Weltteil	часть сьвіта
Wetter	погода, погідє, веремя; красне: ведро, година; лихе: гавра, зузлоба, сквира; мрачне і мокре: мриво, мрєво, хляка
Wetterkarte	карта погоди
Wetterleuchten	суха лискавка, мовня
Wetzschiefer	брусковий лупак
Wiesenmoor	низовинна руда, лаз
Wildbach	бистриця, дебринець, дебрянець
Wildwasser	дика вода
Wind	вітер
Wind lauer	легіт
Wind lokaler	льокальний, місцевий вітер
Wind mässiger	мірний вітер
Wind schwacher	слабий вітер
Wind starker	міцний вітер
Wind steifer	тугий вітер
Winddrehungsgesetz	закон обороту вітрів
Winddruck	тиск вітру
Winderosion	вітрова ерозія
Windfläche	вітрова верхня
Windgeschwindigkeit	скорість вітру
Windgesetz	закон вітрів
Windgürtel	вітрова полоса
Windhose	воздушна труба
Windlahne	вітрова лявіна
Windregion	вітрова область
Windscheide	дїл вітрів, вітродїл
Windschirm	затише, затула, защиток
Windschliff	вітровий шлюф, виглад
Windsee	вітрова филя
Windstärke	сила вітру
Windstau	вітрове спертє води
Windstille	безвітрє, тишина
Windtisch	вітровий стіл

Windtransport	вітровий транспорт
Windtrift	вітровий дріфт
Windung	закрут, крутіж, виток
Windwirkung	діяльність вітру
Winter	зима
Wintergewitter	зимова буря
Winterregen	зимовий дощ
Wirbelgewitter	вирова буря
Wirbelwind	вигрець
Wolke	хмара
Wolkenzug	гін хмар
Wulst	плахітка, опушки
Wurzel	тектонічний корінь
Wurzellos	безкорінний
Wüste	пустиня
Wüstengürtel	пустинний пояс
Wüstensalz	пустинна сіль

Z.

Zackenkamm	зубчастий хребет
Zackenwinkel	клесовий кут
Zechstein	цехштайн
Zeigerbarometer	пишучий барометер
Zeitkurve	кривина часу
Zellig	клітинистий, клітинний, клітчастий
Zeolith	зеоліт
Zerfallen	розпадане
Zentraldepression	центральна депресія
Zentralferne mittlere	середня віддаль центра
Zentralkegel	центральний стіжок
Zergliederungswanne	розчленена ванна
Zerklüftung	щелистість
Zersetzung	розклад
Zertrümmerung	розторощене
Zeuge	свідок
Zickzackfalte	клесова фалда
Zirkon	циркон
Zirkonsyenit	цирконовий сиеніт
Zirkus, Zirkustal	цирк, кар
Zone	полоса

Zone gemässigte	умірена полоса
Zone warme	тепла полоса
Zonenverteilung	полосове розміщенє
Zoophor	зооформий
Zufluss	притока, доплив
Zugangsbreite relative	зглядна ширина доступу
Zugangsquerschnitt	проріз доступу
Zugangstal	доступова долина
Zugangstiefe	глубина доступу
Zugstrasse	шлях
Zurückwerfung	відбитє
Zusammenfluss	сплив, сутич, сутїч
Zusammensackung	осїданє
Zusammenschub	зісув
Zustand adiabatischer	адіябатичний стан
Zwillingsfluss	близнюча ріка
Zwillingsstufe	близнючий ступень
Zwischengebirgstal	межигірська долина
Zwischeninsel	проміжний остров
Zwischeninselmeer	міжостровне море
Zwischenland	проміжна, перехідна суша
Zwischenmeer	проміжне море
Zwischensenke	проміжна западина
Zwischenwanne	проміжна ванна
Zyklone	цикльон, цикльона
Zyklus geographischer	ґеоґрафічний цикль.

III. Біольоґічна ґеоґрафія.

A.

Abbauten	сукромі будинки
Abrundung	заокруглене
Abstammung	походжене, накорінок
Abstammungslehre	десцеденційна теорія
Abyssalregion	глубинний реґіон
Ackerbau	хлїборобство, земледїльство
Ackerbaukolonie	хлїборобська кольонія
Ackerbauland	хлїборобська країна
Adventivpflanze	зайшла ростина
Agave	аґава
Agrume	аґрума
Akklimatisation	акліматізація
Alm	полонина
Alpenpflanze	альпейська ростина
Altertumskunde	археольоґія
Anemochor	анемохорний
Anemophil	анемофільний, вітролюбний
Angiosperm	окритонасінний
Animismus	анїмізм
Anpassung	примінене, приноровлене
Ansiedelung	поселене; селитьба, оселя, садиба, осада
Ansiedelung ungleichmässige	нерівномірне поселене
Ansiedlungszentrum	осередок населеня
Anspruchssphaere	сфера інтересів, претензий
Antarktisch	антарктичний
Anthropogeographie	антропоґеоґрафія
Anthropologie	антропольоґія
Anthropometrie	антропометрія
Anthropozoisch	антропозойський
Antipode	антіпод, противоножець
Antoeke	антек
Aphotisch	безсьвітлий
Arbeitsteilung	поділ праці
Archamazona	архамазона
Archäologie	археольоґія

Archhelenis	архгелєнїда
Archinotis	архінотіда
Archiplata	архіплята
Areal	обсяг, область
Areca	арека
Arktisch	арктичний
Arktogäa	арктоґеа
Arrowroot	арроврут
Art	порода
Art vorherrschende	володїюча порода
Artbegriff	поняте породи
Artemisiasteppe	полиновий степ
Artenstatistik	статистика пород
Artgebiet	область породи
Au	левада, болонє
Aufnahme	знимка
Ausbreitung	розширенє, розповсюдненє
Ausbreitungstendenz	наклін до розширеня
Ausrodung	викорчованє
Aussenbesitzung	внїшна посїлість
Aussenhandel	внїшна, загранична торговля
Aussterben	вимиранє
Autochthon	автохтон, туболець

B.

Bambuswald	бамбусовий лїс
Banane	банан
Barrengrounds	мохова тундра
Batate	батат
Baum	дерево, деревина
Baumfarnwald	папоротняковий лїс
Baumgrenze polare	полярна границя деревини
Baumgruppe	перелїсок
Baumwolle	бавовна, заполоч; заполочник зелистий
Beamtenstadt	урядниче місто
Beförderungsmittel	середник переміщеня (здвигня)
Behaart	волохатий, мохнатий
Benetzung	орошенє
Benthos	бентос
Berechnung	обчисленє

Bergbahn	гірська желїзниця
Bergwald	сигла (бруль)
Bergwerk	копня, копальня
Bergwerkstadt	гірняче місто
Berufsart	зване, заняте
Berufsart bodenständig	землестійне зване
Berufsart ortsständig	місцеве зване
Berufsgliederung	розклад званя
Bestand	стан, постатень
Bestäubung	запилене
Betäubungsmittel	дурійка, наркотик
Beuteltier	торбун
Bevölkerung	населене
Bevölkerungsdichte	густота населеня
Bevölkerungsklasse	кляса населеня
Bevölkerungszunahme	приріст населеня
Bewässerung künstliche	штучне наводнене, орошене
Bewegung	рух
Bewegungsorgan	руховий орґан
Bewohnbar	мешкальний
Bewohner	житель, жилець, мешканець
Bezirk	повіт, уїзд
Bezirksamt	повітовий уряд
Binnenhandel	межикраєва торговля
Binnenkanal	внутрішний, межирічний канал
Binnenlage	межикраєве положене
Binnenland	внутрішна країна
Binnenprovinz	внутрішна провінція
Binnenschiffahrt	річна плавба
Biogeographie	біоґеоґрафія
Biologie	біольоґія
Biosphaere	біосфера
Blattlos	безлистий
Blattwechselnd	літовий
Boden	почва, земля
Boreal	бореальний, північний
Brachykephal	брахикефаль, круглоголовець, коротко-коголовець
Brachyprosop	брахипрозопний, коротколиций
Brahmaismus	брамаізм
Brandstätte	погар, погарик, вигар, чертіж

Breitgesicht	широколиций
Briefverkehr	листовий оборот, обхід
Bromatorisch	броматорний
Brotfruchtbaum	хлїбовець
Bruch	луг, лаз
Brücke	міст
Brückenstadt	мостовий город
Brunnen	керниця, криниця, колодязь, студня
Brutgebiet	вилягова область
Buche	бук, бучина
Buchweizen	гречка
Buddhismus	буддізм
Bundesstaat	звязкова держава
Büschelhaarig	пучковолосий
Busch	корч, кущ, хащ, хворост, чагарник*
Buschland	чагарна країна, чагари
Buschwald	підшитий лїс, байрак

C.

Callunaheide	вересач
Campos	кампоси
Canton	кантон
Cassave	кассава
Catingawald	катінґовий лїс
Chaparal	чапораль
Chinarindenbaum	хіновець
Chorologie	хорольоґія
Citrone	цитрина
Coir	кокосове волокно
Country	графство

D.

Dampfschiff	пароплав, паровик, паровий корабель
Dampfschiffahrt	парова плавба
Dampfschiffahrtslinie	пароплавна лїнїя
Dattelpalme	дахтильник, дахтильна пальма
Datumsgrenze	границя дат
Demarkationslinie	демаркаційна лїнїя
Demokratie	демократія

Desjatine	десятина
Despotie	деспотія
Deszendenzlehre	десценденційна теорія
Dialekt	діялєкт, наріче
Dikotylen	двопрозябцеві
Disjunkt	розлучений
Divergent	розбіжний
Dolichokephal	долїхокефаль, довгоголовий
Dolichoprosop	долїхопрозопний, довголиций
Dorf	село
Dornwald	тернистий лїс
Dromedar	дромедар
Dschungel	джунґля
Düngung	гноєнє
Durchfuhrhandel	перевозова торговля
Durrha	дурра, муриньське просо

E.

Edaphisch	едафічний
Edelmetall	благородний металь
Einheitsstaat	одноцїльна держава
Einöde	пустка
Einsilbig	односкладний
Einverleibend	влучаючий
Einzelhof	дворище, хутір
Einzelsiedelung	усадьба
Eisenbahn	желїзниця, зелїзниця, чугунка
Eisenbahnkarte	зелїзнича карта
Eisenbahnnetz	зелїзнича сїть
Eiswüste	ледяна пустиня
Eiszeit	ледова доба
Elephant	слон
Elfenbein	слонівка
Endemisch	ендемічний
Endemismus	ендемізм
Entwickelung	розвиток, розвій
Entwickelungszentrum	осередок розвитку
Epiphyt	епіфит
Erdnuss	земний оріх
Erhebung	вивід

Eroberungskolonie	добута кольонія
Esel	осел
Ethnographie	етноґрафія, народопись
Ethnologie	етнольоґія

F.

Fahrrad	колесо
Fahrweg	возова дорога
Familie	родина, сїмя, семейство
Farbepflanze	закрасна ростина
Farbholz	закрасне дерево
Fauna	фауна
Feige	фіґа, смоква
Feldweg	пільна дорога
Fetischismus	фетішізм
Fischervolk	рибальський нарід
Flachköpfig	плоскоголовий
Flachmoor	млака
Flachseezone	плиткоморська полоса
Flechtentundra	обрісникова тундра
Fleischfresser	мясоїд
Flora	фльора, рістня, ростинність
Flora alpine	альпейська фльора
Flora arktische	арктична фльора
Florenreich	ростинна, ботанїчна країна
Florenreich boreales	північна ростинна країна
Florenreich notiales	полуднева ростинна країна
Florenreich tropisches	тропікальна ростинна країна
Florenvermischung	змішанє фльор
Flotte	фльота
Fluvialregion	флювіяльна, річна область
Formation	формація
Formation edaphische	едафічна формація
Formation geschlossene	замкнена формація
Formation offene	отверта формація
Formationsgrenze	границя формацій
Formationswandel	зміна формації
Freistaat	републїка, вільна держава
Frohnwirtschaft	панщина
Furt	брід

Fussgänger	піхотинець, пішоход
Fusspfad	стежка, бер, перть
Fussverkehr	піший обхід, оборот

G.

Galeriewald	ґалерієвий лїс
Gartenbau	огородництво
Gattung	порода
Gau	волость
Gebiet	область
Gebietsgliederung	резчленене области
Gebietsgrösse	величина области
Gebirgsbahn	гірська зелїзниця
Gebirgsflora	гірська фльора
Gebüsch	ґущавник, ґущавина
Gegenfüssler	противоножець, антіпод
Gegenwohner	противмешканець
Gehölz	байрак, лїсок
Gemeinde	громада
Generalhandel	загальна торговля
Genetisch	ґенетичний
Genossenschaft	спілка, товариство, звязь, артїль
Genussmittel	вжиток
Geobotanik	ґеоботанїка
Geographie biologische	біольоґічна ґеоґрафія
Geographie historische	історична ґеоґрафія
Geographie politische	полїтична ґеоґрафія
Geradzähnig	прямозубий
Geschlecht	рід
Gesellig	товариський
Gesträuch	ґущавина
Gespinstpflanze	прядивна ростина
Getreide	збіже
Getreideart	рід збіжа
Getreidebau	управа збіжа
Getreidegrenze	границя збіжа
Getreidekammer	житниця
Gewürznelkenbaum	гвоздикове дерево
Gewürzpflanze	корінна ростина
Goldfeld	золоте поле

Goldseife	золотоносна наплавина
Gondwanaland	гондванська суша
Grafschaft	графство
Grasflur	трависта нива, лука, травник, мурава
Grasland	трависта країна
Grassteppe	трависти степ
Grenzabstand	гранична віддаль
Grenze	границя, межа
Grenze natürliche	природна границя
Grenze politische	політична границя
Grenzentwickelung	розвиток границь
Grenzfläche	гранична верхня
Grenzgebiet	гранична область
Grenzgliederung	розчленене границь
Grenzgürtel	граничний пояс
Grenzkommission	гранична комісія
Grenzlandschaft	окраїна
Grenzlinie	гранична лінія
Grenzmarke	граничний знак
Grenzsaum	гранична смуга, готар
Grenzstreckenentwicklung	розчленене границь
Grenzstrich	промежина
Grenzverlauf	перебіг границі
Grenzwall	граничний вал
Grossfamilie	ширша родина
Grossmacht	велика держава
Grossräumig	великопростірний
Grossstaat	велика держава
Grosstadt	велике місто
Grundkarte bevölkerungsstatistische	основна статистична карта
Gruppe	група, громада*
Gruppensiedelung	збірна, громадна оселя
Güteraustausch	виміна добра
Gymnospermen	нагонасінні

H.

Haarwuchs	ріст волося
Hackbau	мотикове хліборобство
Hafer	овес

Halbkultur	півкультура
Halbkulturvolk	півкультурний нарід
Halophyt	гальофит
Handelsflotte	торговельна фльота
Handelskolonie	торговельна кольонїя
Handelsstadt	торговельне місто
Handelsstatistik	торговельна статистика
Handelsvolk	торговельний нарід
Hanf	конопля
Haufendorf	громадне село
Hauptstadt	столиця, головне місто
Haustier	домашне звіря
Hauswirtschaft	домашне хозяйство, ґаздівство, господарство
Heerstrasse	військова, воєнна дорога, гостинець
Heide	гала, вересач, пустара
Heide	поганець, поганин
Heimatsbezirk	повіт, округ
Hirse	просо
Hirtenstamm	скотарське племя
Hirtenvolk	скотарський нарід
Hochköpfig	високоголовий
Hochmoor	високе торфище
Hochseeregion	пеляґічна область
Hochwald	високопенний ліс
Höhengrenze	висотна границя
Höhengürtel	висотний пояс
Höhenstufe anthropogeographische	антропоґеоґрафічний висотний ступень
Hohlweg	вивіз
Hopfen	хміль
Hülsenfrucht	струкова ростина
Hygrophyt	ґіґрофит
Hypsikephal	гипсікефальний

I, J.

Jägervolk	ловецький нарід
Immergrün	всезелений
Immigrant	захожий
Immigration	імміґрація

Indigo	індіґо
Industrieland	промислова країна
Industriestadt	промислове місто
Ingwer	імбір
Inkorporieren	влученє
Insektenfresser	комахоїд
Inselstaat	островна держава
Interessensphäre	сфера інтересів
Isochron	ізохрон
Isochronenkarte	карта ізохронів
Isohemere	ізогемера
Isolation	ізоляція, відосібненє

K.

Kabel unterseeisches	підморський кабель
Kaffee	кава
Kalkpflanze	вапнолюбна ростина
Kakaobaum	какаовець
Kampf ums Dasein	боротьба о єствованє
Kampf um Raum	борба о простір
Kamel	верблюд, верхоблюд
Kamelstunde	верблюдна година
Kanal intermariner	межиморський канал
Kanton	кантон
Karavane	каравана
Karavanenverkehr	караванний оборот, обхід
Karnivor	мясоїд
Kartoffel	картофля, бульба, бараболя, мандибурка etc.
Kastanie	каштан
Kaste	каста
Kautschuk	кавчук
Kerngebiet	черенна область
Kieselpflanze	кремолюбна ростина
Kjökkenmödding	кєккенмеддінґ
Kirchspiel	парохія
Klasse	кляса
Kleinräumig	малопросторий
Kleinsiedelung	дрібна селитьба
Kleinstaat	дрібна держава

Kleinstadt	місточко, городок
Kleinverkehr	дрібний оборот, обхід
Knollenfrucht	бульвиста ростина
Kohlenstation	углева стація
Koka	кока
Kokospalme	кокосова пальма
Kolanuss	оріх коля
Kolonialbesitz	кольонїяльна посїлість
Kolonialreich	кольонїяльна держава
Kolonie	кольонїя
Kolonisation	кольонїзація
Komplexion	комплєксія
Konstitution	конституція
Kontinentalstaat	континентальна держава
Kontinentalzusammenhang	континентальна звязь
Kopalharz	копаль
Kopra	копра
Kornkammer	житниця
Körpergewicht	вага тїла
Körpergrösse	зріст, ріст
Körpermerkmal	тїлесне знамя, признак
Kosmopolit	космополїт
Kraniometrie	краніометрія
Kraushaarig	кучерявий
Krautmatte	полонина
Krautsteppe	зїльний степ
Kreis	округ
Kreuzweg	роздороже, розхрестє, перехрестє, перепутє
Krummholzbestand	жерепник
Küchenabfall	кухонний відпад
Kultivation	культівація
Kultivationsgebiet	культівацийна область, господарська кольонїя
Kultur	культура, управа
Kulturboden	управна почва
Kulturgeographie	ґеоґрафія культури
Kulturherd	огнище культури
Kulturkreis	культурний круг
Kulturland	культурна країна
Kulturmittelpunkt	культурний осередок

Kulturpflanze	управна ростина
Kulturstufe	культурний степень
Kulturvolk	культурний нарід
Kunststrasse	гостинець, бита дорога, мурованка
Kurzköpfig	короткоголовий, круглоголовий
Küstenfahrt	прибережна плавба, каботаж

L.

Lage politische	полїтичне положенє
Lamaismus	лямаізм
Landschaft	країна, сторона
Landstadt	провінціональне місто, заштатний город
Landtiergruppe	звьіринна ґрупа
Landungsplatz	причал
Landweg	бічна дорога
Langköpfig	довгоголовий
Lasttier	вючне звьіря
Laubwald	листковий лїс
Läufer	бігун
Laut	звук
Lebensbedingung	житєва условина
Lebensbezirk	житєва, біольоґічна область
Lebensbezirk pelagischer	пеляґічна житєва область
Lebensfunktion	житєва функція, чинність*
Leibeigenschaft	кріпацтво
Lichtbedürfnis	потреба сьвітла
Lichtung	поляна, прогаль, галява, галявина
Limonitmoor	ржія
Littoralzone	прибережна полоса
Llanos	лїяноси
Lockenhaarig	кудрявий

M.

Macchie	макіси
Mahagoni	магонь
Mais	кукурудза
Mandioka	мандіока
Mangrovewald	манґровний лїс

Manilahanf	банан ткальний
Maniok	маньок
Maqui	макі
Mark	мархія, окраїна
Markt	торг; місточко, городок
Marktflecken	місточко, городок
Marsch	марш
Marschdorf	маршеве село
Massentransport	масовий перевіз
Massenverkehr	масовий оборот, обхід
Maultier	мул
Menschengeschlecht	людський рід, людство
Menschenrasse	раса
Mesokephal	мезокефаль, середньоголовий
Milchwirtschaft	молочне хозяйство
Militärgrenze	військова границя
Millionenstadt	мілїонове місто
Mischform	мішана форма
Mischkultur	мішана культура
Mischling	мішанець
Mittelköpfig	середньоголовий
Mittelräumig	середньопросторий
Mittelstaat	середня держава
Mittelstadt	середнє місто
Monarchie	монархія
Monokotyl	однопрозябцевий
Monotheismus	монотеїзм
Monotremata	стекуни
Moorboden	торфиста почва
Moor	торфище, руда, рудавина
Moorgegend	плавє, плавя
Moostundra	мохова тундра
Moosmoor	моховище, моховиско
Motorwagen	самоїзд
Mundart	наріче
Muskatbaum	мушкательне дерево

N.

Nachrichtenverkehr	звістковий оборот, обхід
Nadelwald	шпильковий лїс, бір

Nährpflanze	стравна, кормова ростина
Nahrung	пожива, корм, страва, пожива, харч
Nahrungserwerb	добуванє поживи
Nahständig	близкостійний
Nahverkehr	близкий оборот, обхід
Nation	нація, народ
Nationalität	національність, народність
Nationalstaat	національна держава
Naturname	природне имя
Naturreligion	природна релїґія
Naturvolk	природний, первісвий, дикий нарід
Naturweg	природна дорога
Nebenland	прилучений край
Negroid	неґроїдний
Nekton	нектон
Neolithisch	неолїтичний
Niederungsmoor	низовинне торфище
Nomade	кочевик
Nordwelt	північний сьвіт
Notial	нотіяльний, полудневий
Nutzpflanze	ужитна ростина
Nutztier	ужитне зьвіря

O.

Oase	оаза
Ödland	неужиток, пустара
Oekumene	вселенна
Ökologisch	екольоґічний
Ölbaum	оливник
Ölpalme	оливна пальма
Ölpflanze	оливна ростина
Olive	маслина, оливка
Omnivor	всеїд
Opium	опій
Ordnung	дїл, ряд; лад, порядок
Organismus	орґанїзм, устрій
Organ	орґан, стрій, знаряд
Orthodox	православний, правовірний
Orthognathie	ортоґнатія
Ortschaft	місцевість

Ortslage	місто́положенє
Ortsname	и́мя мі́сцевости
Ortsständig	мі́сцевий
Ortszeichen	мі́сцевостний знак

P.

Palaearktisch	палеарктичний
Paläolithisch	палеолі́тичний
Palmenwald	пальмовий лі́с
Pampas	пампаси
Paraguaytee	параґва́йський ча́й, мате
Parklandschaft	паркова, лугова країна
Pelagisch	пеля́ґічний
Pelztier	шубне зьвіря
Perioeke	періе́к, окресний мешканець
Permanenz	постійність
Personenverkehr	особовий обхід, перевіз осіб
Pfeffer	перець
Pferd	кінь
Pflanze	ростина
Pflanzendecke	ростинна крівля
Pflanzenfresser	ростиноїд
Pflanzengenossenschaft	ростинне товариство
Pflanzengeographie	ґеоґра́фія ростин
Pflanzenphaenologie	ростинна фенольоґія
Pflanzenregion	ростинна область, реґіон
Pflanzenverein	ростинна спілка
Pflanzenwanderung	ростинна мандрівка
Pflanzenwelt	ростинний сьвіт, ростинне царство
Pflanzenzone	ростинна полоса
Pflanzung	плянтація, плянтаж
Pflanzungsbau	плянтаційне хазяйство
Pflanzungskolonie	плянтажна кольонія
Phaenologie	фенольоґія
Pilgerfahrt	паломництво
Plain	плєн
Plankton	плянктон
Plantagenbau	плянтажне хозяйство
Platykephal	плятикефаль, плоскоголовий
Polytheismus	полі́теїзм

Population	популяція, населенє
Post	пошта
Poststrasse	поштова дорога
Postverkehr	поштовий оборот, обхід
Prairie	прерія
Prognathie	прогнатія
Provinz	провінція

Q.

Quellenort	жерельна місцевість

R.

Radfahrer	наколесник
Radfahrerkarte	наколеснича карта
Randlage	окрайне положенє
Randvolk	окрайний нарід
Rasen	мурава, моріг, дернина
Rasse	раса
Raum politischer	політичний простір
Raumbewältigung	поборенє, перемога простору
Regenwald	дощевий ліс
Region biogeographische	біогеографічна область, регіон
Reihendorf	рядове село
Reis	риж
Reiseweg	дорога, шлях подорожи
Reittier	верхове звіря
Reitweg	плай
Religion	віра, релігія
Religionsgebiet	релігійна область
Religionsgemeinschaft	релігійна спілка
Rentier	рен
Republik	республіка
Restvolk	рештовий, злишковий нарід
Ried	торфище, руда, ринда
Rindvieh	товар, рогата худоба, скот
Robbe	тюлень
Robbenschlägerei	лівля тюленів
Rodung	чертеж, погар, погарик, корчунок, бутин

Rohrsumpf	очеретище, тростник
Rosine	розинок
Route	рута
Rübenzucker	бураковий цукор
Runddorf	кругле село

S.

Sagopalme	саґівниця
Salzpflanze	солелюбна рослина
Sambaquis	самбакіси
Sammelvolk	збираючий нарід
Sandsteppe	пісчуга
Saumverkehr	вючний оборот
Saumweg	плай
Savanne	савання
Schädel	череп, чашка
Schädelindex	черепний індекс
Schädelinnenraum	нутро черепа
Schädelkapazität	вміст, зміст, обєм черепа
Schaf	вівця
Schamanismus	шаманїзм
Schätzung	оцїнка
Scheitelkanal	вершинний канал
Schiefzähnig	скіснозубий
Schienenweg	рельсова дорога
Schiit	шіїт
Schlichthaarig	гладковолосий
Schlitten	сани
Schnellverkehr	скорий обхід, оборот
Schranke biogeographische	біоґеоґрафічна застава
Schutz	охорона, захист, затула
Schutzeinrichtung	охоронний прилад
Schutzfarbe	охоронна масть, краска, барва
Schutzhütte	колиба
Schutzlage	захистне положенє
Schutzort	захист
Schutzstaat	зависима, ленна держава
Schweinezucht	годівля свиней, свинарство
Schwemmgold	наплавне золото
Seefischerei	морське рибальство

Seemacht	морська держава
Seeotter	морська видра
Seeplatz	надморська місцевість
Seeschiffahrtskanal	межиморський канал
Seeweg	морський шлях
Seestadt	морське місто
Segelschiffahrt	вітрильна плавба
Segelschiffahrtsweg	вітрильний шлях
Seidenraupe	шовковик
Sesam	сезам
Sesshaftigkeit	осїлість
Shintoismus	шінтоізм
Siedelung	селитьба, оселя, осада
Siedelungsdichte	густота селитьб
Siedelungskarte	карта селитьб
Siedelungskolonie	поселеньська кольонїя
Siedelungskunde	ґеоґрафія селитьб
Silbergrube	копня срібла
Sippe	рідня
Sklaverei	невільництво
Skrub	скруб
Sommergrün	лїтовий, лїтом зелений
Sommerregengebiet	область лїтних дощів
Sommerschlaf	лїтний сон
Sonderfamilie	узша родина
Sonderung räumliche	простірне віддїленє, відокремленє
Sorghum	дурра
Spezialhandel	спеціяльна, подрібна торговля
Spielraum	простір, просторонь, поле
Spiralhaarig	спіральноволосий, крутоволосий*
Sprache	мова, язик
Sprachstamm	язикове кодло
Sprachverschiedenheit	язикова ріжність
Spurweg	рельсова дорога, рельсовий шлях
Staat	держава
Staatenkunde	ґеоґрафія держав
Staatsgebiet	державна область
Staatsgrundmacht	основна могутність держави
Staatsterritorium	державна теріторія
Stadt	місто, город
Städtelage	положенє міст

Stadtstaat	городова, мійська держава
Stadtwirtschaft	мійська господарка
Stafettendienst	штафетна служба
Stamm	племя
Standort	становище
Standortsformation	місцева формація
Station	стація, станиця
Statistik	статистика
Steinkohle	камінний уголь
Steinzeit	камяна доба
Steppe	степ
Steppengürtel	степова полоса
Steppentrift	одая
Stockfisch	вахня, тарань
Straffhaarig	простоволосий
Strandvegetation	бережинна рістня
Strandwald	бережинний лїс
Strasse	шлях, дорога, вулиця
Strassenbau	будова доріг
Strassendorf	вуличне село
Strauchhalde	гущавник, байрак
Stützpunkt kolonialer	кольонїяльна точка опору
Subantarktisch	субантарктичний
Subarktisch	субарктичний
Suboekumenisch	субекуменьський
Subregion	підобласть
Subtropisch	субтропічний
Succulente Gewächse	товстиші
Südwanderung	південна мандрівка; вирій
Südwelt	південний сьвіт
Sumpf	багно, млака, мокляк, мочар; багновище, багнище, багновиця, багнюка, багрина, балта; млаковина, моклавина, мокравина; дреговина, дряговина; грузовина, грязюка; перемулина; ревня; твань, тваня; ржавець; гниловоди
Sumpfloch	бакай
Sumpfwald	плавня
Sumpfwiese	поплава
Sunnit	суніт

Süsswasserregion	солодководний регіон
Süsswassergebiet	солодководна область

T.

Tabak	тютюн, бакун
Tabellenstatistik	табелярна статистика
Taoismus	таоізм
Taro	таро
Telegraph	телеґраф
Telegraphennetz	телеґрафна сїть
Tiergeographie	ґеоґрафія звірят
Tierklasse	звіринна кляса
Tierphaenologie	звіринна фенольоґія
Tierreich	звіринне царство
Tierwelt	звіринний сьвіт
Tikbaum	тік
Torfmoostundra	торфиста тундра
Trägerverkehr	ношацький оборот, обхід
Tragplatz	переволока, волок
Transkontinentalbahn	трансконтінентальна зелїзниця
Transportmittel	середник перевозу, транспорту
Trockengebiet	посушна область
Trockenwald	сухолїс
Tropenwald	тропікальний лїс
Tropophyt	тропофит
Tundra	тундра
Tundrengürtel	полоса тундр
Tunnel	тунель

U.

Übergangsform	переходова форма
Übergangsgebiet	переходова область
Überlandtelegraph	трансконтінентальний телеґраф
Übervölkerung	перелюднене
Uferflora	набережна рістня
Umwohner	окресний мешканець, перієк
Urwald	праліс, темей

V.

Vanille	ванїля
Varietät	відмінок

Vegetation	веґетація, рістня, ростинність
Vegetationsformation	ростинна формація
Vegetationsgürtel	ростинний пояс
Vegetationslinie	ростинна лїнїя
Vegetationsperiode	веґетаційний період
Vegetationsregion	веґетаційний реґіон, область
Vegetationstypus	тип веґетації
Vegetationszone	ростинна полоса
Verbreitung	розширене, розміщене
Verbreitungsbedingung	условина розширеня
Verbreitungsmittel	середник розширеня
Verbreitungstypus	тип розширеня
Verbreitungsweise	спосіб розширеня
Verdichtung	згущене
Vererbung	дїдичність
Verkehr	комунїкація, обхід, оборот, лучба, зносина
Verkehrsbett	русло обходу
Verkehrsgeographie	ґеоґрафія обходу
Verkehrshindernis	перешкода обходу
Verkehrslage	обходове положене
Verkehrslinie	лїнія обходу
Verkehrsmittel	середник обходу
Verkehrsnetz	сїть обходу
Verkehrsweg	обходова дорога
Verteilung	роздїл, розміщене, розположене
Verwaltungseinheit	одиниця управи
Viehzuchtkolonie	скотарська кольонїя
Vizinalweg	доїздова дорога
Vliesshaarig	руноволосий
Volk	нарід, люд
Völkergedanke	народна думка
Völkerkreis	ґрупа, круг народів
Völkerkunde	народознавство, народопись
Völkersitz	осїдок народу
Völkerverschiebung	пересуване народів
Völkerwanderung	мандрівка народів
Volksdichte	густота населеня
Volksdichtekarte	карта густоти населеня
Volkswirtschaft	народне газдівство, хазяйство
Volkszählung	перепись населеня

Vollkultur	повна культура
Vorposten biogeographischer	біоґеоґрафічний передовик

W.

Wagenverkehr	возовий обхід
Wald	ліс, бір; підмоклий: сегла, сигла; пустий: бугаш, темей; рідкий: рідколіс
Waldgrenze	лісова границя
Waldgürtel	лісовий пояс
Waldhufendorf	лісове село
Waldkluft	нетра, тенетра, потемея
Waldland	лісова країна, полісє
Waldlichtung	поляна, пролісок
Waldrand	узлісє, залісок
Waldwechsel	зміна ліса
Waldwiese	луг, лаз
Waldzone	лісова полоса
Wanderung innere	внутрішна мандрівка
Wärmebedürfnis	потреба тепла
Wasserreis	водяний риж
Wasserweg	водяний шлях, водна дорога
Weg	дорога, шлях, путь
Wegegattung	рід дороги
Wegekarte	дорожна карта
Wegsamkeit	доступність, перехідність
Weichbild	область города, поземлиця (?)
Weide	пасовиско, пастівник
Weiler	присілок (слобода, воля)
Weizen	пшениця
Welthandel	сьвітова торговля
Weltreich	сьвітова держава
Weltverkehr	сьвітовий обхід, оборот
Weltwirthschaft	сьвітове хозяйство
Wiese	лука, сїножать
Wiesenmoor	низовинне торфище, руда, поплава
Wildnis	пустара, оступ, остеп
Wildtier	дике зьвіря
Windbruch	виверт, вивертень, ломіж, валежник
Winterregengebiet	область зимових дощів

Winterschlaf	зимовий сон
Wirtschaftsform	форма, спосіб хозяйства
Wirtschaftsgebiet	область хозяйства
Wirtschaftsgeographie	економічна ґеоґрафія
Wirtschaftsstufe	ступень ґаздівства, хозяйства
Wohndichte	густота замешкання
Wohngebiet	область замешкання
Wohnplatz	селитьба, оселя
Wohnraum	простір замешкання
Wohnstätte	осїдок, домівка
Wollhaarig	вовнистоволосий
Wurzelfrucht	бульвиста ростина
Wüste	пустиня, пустара, пустар, пустарник, пустир, пустош, пустошак
Wüstensteppe	пустинний степ

X.

Xerophil	ксерофільний
Xerophyt	ксерофит

Z.

Zentrum der Bevölkerung	осередок, центр населеня
Ziege	коза
Zimmtbaum	цинамонник
Zobel	соболь
Zone vegetative	ростинна полоса
Zoogeographie	зооґеоґрафія
Zuchtwahl geschlechtliche	половий добір
Zuchtwahl natürliche	природний добір
Zuckerrohr	цукрова тростъ
Zufluchtstätte	захист, затула
Zugstrasse (der Vögel)	вирійна дорога
Zugtier	тягле звіря
Zugvogel	прилетна, мандрівна, перелетна птиця
Zuwachsberechnung	обчисленє приросту
Zwergstaat	мізильна держава
Zwergstrauchhalde	мізильний байрак
Zwergvolk	карловатий нарід
Zwischenlage	проміжне положенє.

Клим Глїбовицький

(згадка посмертна)

написав Др Володимир Левицький.

24. цьвітня 1907. р. помер Клим Глїбовицький, а з ним убув оден з невеликої горстки фахових українських математиків, що побіч свого буденного занятя находять час і волю трудити ся успішно над розвитком сеї величавої науки, яка у нас доперва від пару лїт — мимо браку відповідних умов — починає зискувати що раз то нових адептів, нових трудеників.

Бл. п. Глїбовицькому судьба цїле коротке житє була мачохою; в цьвітї віку, бо ледви в 33. роцї житя скосила немилосердно його молодече житє, а однак і за сей короткий час вспів Покійник зробити дуже много на поли улюбленої своєї науки і лишити по собі в науцї українській великий слїд, що буде будучим труженикам певно довго присьвічувати.

Уроджений в р. 1875. в Махнївцях, бережанського повіту, де батько єго був парохом, вступив Покійний до ґімназиї в Бережанах і тут вже дав пізнати ся скоро яко визначний математик. По скінченю ґімназиї вступив на університет у Львові, де посьвятив ся спеціяльно студиям математики під проводом проф. Пузини; тут відразу дав ся пізнати як дуже способний математик, що не лиш для хлїба, для будучої каріери вибрав собі се доволї тяжке студиюм. Бо бл. п. Глїбовицький був математиком з покликаня, математиком-ентузіястом, якому математика є дїйсно „царицею усїх наук“, що для єї і цїле житє посьвятити варта. Вже тодї снував Покійний мрії, як по укінченю студий буде міг свобідно заняти ся математикою, як колись виїде за границю, де у найперших майстрів сеї могучої науки віддасть ся спеціяльним студиям.

Час студий університетских (1892—1896) перебув Покійний на безперервній праці, так що в рік по окінченю університету міг приступити до іспиту учительского, який і зложив в р. 1898 з дуже хорошим успіхом.

Іменований заступником учителя в ґімназиї в Тернополи перебув тут два роки (1896—1898) і дав пізнати ся яко дуже добрий, совістний учитель, яко добрий товариш, приятель молодїжи і яко дуже визначна сила в тернопільскій українській громаді. В р. 1898. 24. червня молоденький, бо ледви 23-літний Ґлібовицький, зістав іменований дійсним учителем математики і фізики в українській ґімназиї в Перемишли і на тій позиції оставав через 10 літ аж до своєї передвчасної смерти. На тім становиску виступили єго прикмети громадяньскі і учительскі ще красше, ще в повнійшім сьвітлї. Як учитель визначав ся глубоким знанєм фаховим, совістною працею, ясним, прозорим викладом. Але за се і від учеників жадав совістної праці, бо виходив з заложеня, що українській суспільности, більше як кождій иншій, треба в будучности совістних, розумних робітників. Молодїж очевидно не все розуміла інтенциї свого учителя, що мимо великих своїх вимог був великим єї приятелем і добродієм, і через се доходило нераз до непорозумінь, які однак скоро і легко укладались, бо молодїж пізнала, що учитель бажає її лиш добра. Бо Він і по за школою трудив ся для повіреної собі молодїжи; через увесь час свого побуту в Перемишли був він касиєром бурси для молодїжи, запомагав бідних учеників з власних своїх фондів, а попри науку молодїжи старав ся також виховувати єї, вирабляти в ній почутє естетичне та знанє форм, яке кождому культурному чоловікови є конче потрібне.

Покійний був також взірцевим громадянином українським. Так за часів тернопільских, як і пізнійше в Перемишли працював по змозї для своєї суспільности; не було товариства в Перемишли, якого би Покійний не був членом і то не лиш членом, що платив вкладки, але членом вельми дїяльним. В Перемишли був касиєром бурси, директором Народного Дому, до якого заснованя дав почин разом з иншими патріотами перемискими, і де лиш міг, старав ся справі українській принести поміч і користь.

З природи дуже слабосильний западав Покійний дуже часто на здоровлю, а ціле Єго коротке житє — то лиш одна борба зі смертию. Пару разів мусїв шукати Покійний покріпленя слабого свого орґанїзму за границею; то в Мерані, то в Абациї, то на мори Північнім шукав пільги на хоробу серця, що з малку підкопувала вже і так філіґрановий Єго орґанїзм. Та до всего став ся бл. п. Клим жертвою великої катастрофи; ще в памяти всїх атентат молодця, що в приступі божевіля кинув ся на бувшого свого учителя і майже смертельно Єго ранив. Від

сеї хвилї Покійний нїколи не приймов цїлком до себе; бо хотяй і полужав, то послїдні два роки Єго житя були лиш пасованєм зі смертию. До всего ще прийшла нечаянна смерть дорогої Єго матери, яка приневолила Покійного перервати курацию в Абациї і вертати до Галичини. А хотяй опісля двигнув ся троха бл. п. Клим і виїхав до Цїріху в Швайцариї, де студиював науки суспільно-економічні, а спеціяльно справи асекурацийні та справу використаня сили гірских потоків як моторів до порушуваня фабрик — розуміючи, що у нас в Галичинї, де тілько є богацтв і де тільки марнує ся енергії, укритої в гірских потоках, ся справа є перворядної ваги, — то однак се було вже вегетованє, а не житє. Покійний мусїв перервати свої студиї і вернути до Галичини, де вскорі закінчив своє житє в Куликові в домі свого брата Дениса.

Та хотяй як коротке було Єго житє, хотяй все і все бороти ся мусїв з недугою, то однак Покійний нїколи не залишав студий і працї в улюбленій царинї наук математичних, чого доказом цїлий ряд наукових Єго розвідок, з яких деякі мають первостепенну вартість. Вартість тих робіт лиш сей зможе оцїнити, хто знає, як тяжко на провінциї, здалека від бібліотек і від усяких товариств наукових, серед обставин, які радше усьому сприяють, лиш не науковій роботї, трудити ся науково. Одну з тих розвідок приняла Єму колегія професорів університету львівского як докторску дісертацию, но Покійний вже не був в силї дійти до осягненя степеня академічного; друга стрінулась з признанєм властий шкільних, чого доказом нагорода грошева, признана авторови через мінїстерию Просьвіти. Дїяльність Покійного оцїнила і наша секция, предкладаючи Єго видїлови до іменованя дїйсним членом Наук. Товариства ім. Шевченка (звичайним був Покійний від ряду лїт), та на жаль Покійний не діждав ся сеї почести.

В житю товарискім був Покійний звісний яко особа високо образована, одиниця культурна та ідейна. Бл. п. Клим потягав кождого, хто мав нагоду близше Єго пізнати, своєю нїжностию, делїкатностию почувань, щиростию та сердечностию. Хто — як автор сих стрічок — мав нагоду близько з ним жити, мав нагоду дискутувати усякі квестиї суспільні та наукові, того особа Покійного мусїла до себе потягати і привязувати на все.

Менї на все остане в памяти Твоя сердечна, щира, без слїду еґоїзму вдача, дорогий Товаришу, Твоє прихильне, щире серце. Ти все був сердечним, добрим Товаришом, тож найже Тобі легкою буде та земля, яку Ти так дуже любив; найже Твоя бідна, схорїла душа найде супокій в горі, коли тут на земли Ти того супокою не міг найти. Твоя робота не піде на марно, а Твої працї будуть грядучим поколїням при-

міром, як трудити ся для добра того народа, про якого добро Ти все мрів. Честь Твоїй памяти, Твоїм трудам та змаганям!

Наукові роботи Гліббовицького обнимають в першій лінії теорию рівнань альґебраічних, а головно квестию їх альґебраічної розвязки, теорию рівнань ріжничкових та функций. Ось спис хронольоґічний тих розвідок.

1) Рівнанє пятого степеня (Збірник секциї мат.-прир.-лїк. Наук. Тов. ім. Шевченка, том II. 1897. ст. 1—36).

2) O niemożebności algebraicznego rozwiązania równań ogólnych stopnia wyższego nad czwarty (Sprawozdanie Dyrekcyi c. k. wyższ. gimnazyum w Tarnopolu, 1898. ст. 1—26).

3) Права руху маятника (Збірник мат. прир. лїк., том III, випуск II, 1898. ст. 1—14).

4) Інтеґрали рівнань ріжничкових першого ряду в точках особливих, n-кратних (Справозданє дирекциї ц. к. II. ґімн. в Перемишли, 1899 (ст. 1—30).

5) Микола Генрих Абель і єго значінє в математиці Збірник мат. прир. лїк., том IX. 1903. ст. 1—88).

Перейдїм по черзї ті розвідки.

Перша розвідка складає ся зі вступу і двох частий; одна подає загальну квестию розвязки альґебраічної рівнань степеня висшого, як четвертий, друга теорию рівнаня пятого степеня.

По короткім історичнім огляді переводить автор теорию Абеля, а именно твердженє, що рівнанє дає ся лиш тодї альґебраічно розвязати, наколи корінь рівнаня є таким вираженєм, що кожда функция, яка в се вираженє входить, є вимірною функциєю коріннів даного рівнаня. З відси на основі теориї субституций доходимо до заключеня, що загальне рівнанє альґебраічне степеня $n > 4$ не має розвязки альґебраічної. Далеко коротший є доказ, поданий через Galois (ст. 14—16 розвідки), що так як рівнанє степеня $n > 4$ має ґрупу, якої т. зв. чинники зложеня не є числами первими, то і розвязка альґебраічна є неможлива.

Друга часть сеї розвідки (ст. 17—36) посьвячена є дослїдам Hermite'a, що опираючи ся на звісній формі Bring-Jerrard'a рівнаня 5. степеня:

$$x^5 + x + b = o$$

доказав, що рівнанє 5 степеня дасть ся розвязати при помочи функций переступних, а именно еліптичних, наколи зведемо єго до відповідної форми:

$$x^5 - x - \frac{2}{\sqrt[4]{5^3}} \frac{1+u^8}{u^2(1-u^8)^{\frac{1}{2}}} = 0,$$

де:

$u = \sqrt{2} q^{\frac{1}{8}}(1 - q^{2m-1} + \ldots\ \ldots)$, $q = e^{\omega \pi i}$, а таке зведене все дасть ся довершити.

І друга розвідка автора тикає ся також тої самої квестиї розвязки альґебраічної рівнань степеня $n > 4$. Но тут попри теорию Абеля і Galois подає ще автор теорию Ruffini'ого з р. 1799 та доказ Wantzel'a.

В розвідці третій розбирає автор теорию руху маятника на основі функций еліптичних, а именно виходячи зі звісних рівнань руху маятника доходить до загального рівнаня форми:

$$\frac{du}{d\left(t \frac{\sqrt{g}\sqrt{\alpha+\gamma}}{l}\right)} = \sqrt{1-u^2}\sqrt{1-ku^2},$$

яке розвязує ся при помочи функций еліптичних, а именно звісної функциї

$$\sigma(u) = u \prod \left(1 - \frac{u}{w}\right) e^{\frac{u}{w} + \frac{1}{2}\frac{u^2}{w^2}}$$

і т. з. квотів функций $\sigma(u)$.

Ціла та розвідка переведена є в дусї теориї функций еліптичних Вейерштрасса, а хотяй не подає нїчо ориґінального, однак задля своєї прозорости з одного боку, а трудностий дістати ориґінальні роботи Вейерштрасса з другого боку — трудности, якій доперва тепер в части запобігла академія берлїньска виданєм творів Вейерштрасса — розвідка та може — особливо початкуючим математикам — дуже стати в пригодї.

Розвідка четверта є лиш рефератом з відповідних уступів дуже інтересної та дуже важної книжки: M. P. Painlevé: Leçons sur la théorie analytique des équations differentielles; заслуга автора, що звернув своєю розвідкою увагу математиків на сей визначний твір математика французького.

Послїдна розвідка автора і розміром і значінєм з праць автора найважнїйша. Коли сьвіт науковий в р. 1902. сьвяткував память одного з найбільших математиків XIX. віку, вважав автор відповідним, щоби і Тов. Шевченка почтило сего незвичайного ученого; тому-то посьвятив єму велику свою розвідку, тим більше, що занимаючи ся від давна теориями Абеля був до написаня такої розвідки найбільше компетентний.

По короткій біоґрафії Абеля, украшеній портрєтом (репродукованим з Acta matematica т. I), де автор дуже уміло і симпатично пред-

ставив сильветку великого ґенія скандинавского, переходить автор до огляду всїх творів Абеля від початкових до послїдних, представляє всї здобутки і методи великого математика, та задержує ся особливо над капітальними працями Абеля в царинї рівнань альґебраічних та функций еліптичних, що єму та Jacobi'му завдячують своє істнованє.

Годї в кількох стрічках представити цїлий зміст сеї величезної що до змісту і вартости розвідки автора; хто цїкавить ся квестиями математики висшої, а власне істориєю еї, той певно не залишить перестудиювати сю студию про Абеля. Менї вистане сказати, що тим твором почтив автор, як не мож красше, память сего математика, який Покійному цїле житє був приміром, та якого траґічна судьба много схожа з судьбою пок. Гльбовицького.

Сим послїдним твором завершив Покійний свої працї математичні; неумолима судьба не дозволила єму плекати дальше улюбленої своєї науки. Правда — добуток науковий по Покійнім не дуже великий; але хто знав близше охоту і ентузиязм бл. п. Гльбовицького, той знає, що він серед инших обставин певно був би піднїс престіж математики на українській мові. Тож цїлком вірно дадуть ся до него примінити слова, які сказав в своїй розвідцї про Абеля (ст. 4): „Колиб був пожив довше, то не одно єще булиб про него почули".

Львів в лютім 1908.

Бібліографія і хроніка математично-фізична.

Др. Володимир Левицкий і Петро Огоновский. — Альґебра для висших кляс шкіл середних (часть I. на V. клясу ст. IV+167. Львів 1906 і часть II. на VI і VII клясу ст. VIII+268. Львів 1908).

Недостачі жадного підручника не відчувано в школї так дійманочо як власне альґебри для висших кляс, бо попередний підручник був і цїлком вичерпаний і не вповнї відповідав вимогам, які треба було ставити в школї в тій материї. Тож ученики з конечности мусїли послугуватись підручниками польских шкіл і такий стан тревав на жаль довгий час. Поява проте першої вже части стрінула ся так з боку учеників як і учителїв з некритою радостию тим більше, що учебник сей перейшов найвибагливійші постуляти, які ставити можна до сего рода підручників. А треба тямити, що написанє альґебри, що не має внедовзї відтак пійти на склад задля браку методичного представленя і уґрупованя материялу не сходячи притім з наукового позему, на якім всеж таки мусить удержати ся, справа не така легка. Вже в тім місци можна сказати, що автори вивязались з задачі як не можна гарнїйше. — В першім розділї подано головні дїланя прості, додаванє і множенє. При поясненю многократи подано однак не цїлком точно дефінїциї на вирази одноіменні і ріжноіменні, бо числа $3a$ і $5a^2$ хотяй не мають ріжних чисел загальних а преціньне суть одноіменними, так само означенє одночлена одноіменного і ріжноіменного, бо два одночлени, що ріжнять ся лиш сочинниками, не конечно мусять бути одноіменними як і противно. Відниманє і дїленє представлено поправно як також по тім дуже рацонально приступлено до представленя дробів, де навіть виповаджено на означенє чисел безконечно великих і безконечно малих символ lim (limes границя). По тім після мого погляду було би вказанним писати дальше о дробах,

а уклади чисельні і подільність чисел переставити перед відношеннями або навіть і потім. Рахунок ланцуховий і спілки можна було пропустити, бо се аж до знуди є предметом попередної кляси. В рівнанях першого степеня о більше незвісних впроваджено крім чотирох метод, з якими доволі познакомлено учеників вже на попереднім степени науки, еще методу визначників і ту відповідно широко розвинено. І після мене при науці повинно ся чим скорше перейти попередні знані методи, а виключно занятн учеників тою методою. Кінцевий уступ сеї части про нерівности услівні після мене злишний.

В части другій зачинаєсь науку о степенях; річ представлено коротко і ясно. Відтак ідуть корінї, де піднести з признанєм належить, що введено індукційний спосіб доказів поодиноких тверджень, бо то як раз відповідає теперішним вимогам спільної праці учеників з учителем вже навіть при викладї. При представленю чисел мнимив і злучених не поминено тріґонометричного їх представленя, як також коріня числа злученого, через що науку о тих числах можна значно поглубити і значіне їх розширити. Відтак іде наука о льоґаритмах, з котрими навязано зараз про рівнаня переступні і тим нагляднійше представлено їх користь. Науку о рівнанях висшостепенних розведено дуже широко і обємисто, впроваджено понятя, методи і способи, яких в нїяких підручниках не стрічаєсь, як розвязку рівняня квадратного методою ґоніометричною, рівнаня двочленні, загальні рівнаня третого і четвертого степеня о одній незвісній і короткий погляд на теорию рівнань; річи дуже хосенні, бо хоть би їх в школї навіть вповнї не можна було взяти, то всеж таки можуть бути предметом студий цїкавійших і талановитших учеників, котрі доси задля браку такого материялу попросту тратили запал до сего предмету. При рядах впроваджено ряди аритметичні висших степенів, як також ряди ґеометрично-аритметичні. Послїдні розділи, де говорить ся про теорию сполук, рахунок імовірности і его примінення зредуковано до можливого мінїма без затрати зрозуміня і ясности даної материї. Додати треба, що при всїх розділах додано відповідні потрібні приміри, що до тих однак треба замітити, що їх в першій части рішучо за мало і они за легкі, в другій вже їх достаточне число, лиш они в більшій части з висліґом не простим а запутаним. Рівнож добре би було при тяжших задачах подати висліґ. Термінольоґія поправна, не стрічаєсь нїде сьвіжих разячих висловів. Исторня математики в відповідних місцях належито узгляднена. Переробляючи в школї з сего підручника відразу пізнає ся, що укладала его спілка, бо повна все і всюди гармонїя між теориєю, яку репрезентує Др. Володимир Левицкий, а практикою, яку безперечно заступав Петро Огоновский. Сердечна вдяка належить ся без сумнїву авторам так від учеників як і учителїв, як також від руського громадяньства.

С. Матвіяс.

Др. Е. М. Савицкий. — Ґеометрия для висших кляс ґімназияльних (ціна 3 К 80 сот. у Львові 1908. сторін 246).

Давно очікуваний підручник появив ся вкінци з початком сего року шкільного і сказати можна сьміло, що не завів надій і вимог, які можна ставити до сего рода учебників. Переходячи по черзі кождий дїл ґеометриї ствердити належить, що плянїметрия оброблена старанно, дефініциї подано ясно, докази переведено на фіґурах по части оригінальних з всякою прецизиєю. На перший плян в тій партиї висуває ся розвязка задач конструкцийних, де одні і ті самі задачі переведено аж в потрійний спосіб методою місць ґеометричних, методою фіґур помічних і фіґур подібних. Поступлено тут цїлком методично зачинаючи від лекших задач переходячи до щораз трудніїших, через що улекшено значно роботу учителя. Та часть плянїметриї безперечно найтрудніїша навіть для ученика, що слухає викладів в школї учителя а майже недоступна для ученика приватиста; з сего учебника однак може кождий без знеохоти ідучи з ступіня на ступінь розвязати всї задачі маючи на тямці ті, що перероблені в книжці. Порядок уступів в тій части є більш натуральний як до тепер так, що нема тверджень, котрих не можна би доказати на підставі попередних. При важніїших твердженях і формулах згадано рівнож імя автора і час єго дїяльности.

В стереометриї усунено, що з признанєм піднести належить, непотрібний баляст. Цїлком оригінально перевів автор теорему Ейлєра, де не залишив згадати потрібного застереженя. В тригонометриї не богато стрічаємо змін, одно що можна після моєї гадки ще пропустити, то дорогу, яка веде до обчисленя $\sin 1''$. В аналїтицї впроваджено з користию рівнаня місць ґеометричних, рівнаня вершкові лїній стіжкових, рівнаня бігунові не тілько лїнїї прямої але елїпси, ґіперболї і параболї а що найважніїше — то розбір загального рівнаня другого степеня з двома незвісними, через що підносить ся при науцї позем цїлої аналїтики значно висше, бо позваляєсь ученикови в рівнаню другого степеня добачувати після єго виду одну з кривих лїній. Зате можна було пропустити конструкцию точок елїпси на підставі пропорциї $a:b=\sqrt{a^2-x^2}:y$, бо ледви чи хто тим способом схоче рисувати елїпсу. Що однак робить цїнним сей підручник, то многість і добір численних задач, які слїдують по кождій замкненій для себе цїлости тверджень так в плянїметриї, як в стереометриї, тригонометриї і аналїтицї. В тригонометриї надто зіставлено задачі в таблички, де обчислено всї величини, а приймаючи одні за звісні вишукує ся другі, через що контроля висліду наглядна. При примірах добачити можна ту злу сторону, що не упорядковано їх поступаючи від лекших до трудніїших, через що праця совісного учителя утруднена, бо мусить сам переробляти вперед задачу, щоби переконати ся, скілько часу може она при виробі домашнім забрати ученикови. Вправдї трудніїші задачі означені зьвіздкою, але то не всї і не все. Не згадую тут про похибки друкарскі в задачах, котрі би належало при другім виданю справити, а стати ся може то в сей спосіб,

що кождий учитель переробдяючи задачі чито в школї чи сам помічені похибки запише і перешле їх авторови. Що до термінольоґії, то стрічаємо назву рішучо разячу „кол“ другий відмінок числа многого від коло; також полишено назви латиньскі „*subtang, subnorm*“, що знова назвати їх доволї легко, бо вже ті назви стрічаємо в термінольоґії Дра В. Левицкого. З перегляду цїлої материї в підручнику і способу еї подання прийти мусить ся з вдоволенєм до того переконаня, що учебник сей не тілько не уступає в нїчім підручникам інших шкіл, але під кождим зглядом їм дорівнує, а навіть перевисшає.

С. Матвіяс.

Микола Чайківський. Розвій чисельних системів в історії людскої культури (Альманах „Сїч“, у Львові 1908. ст. 67—95).

Наша математична лїтература є так убога, що кожду найменьшу роботу в тій царинї треба з радістию привитати. Перед нами лежить розвідка молодого математика, що відносить ся до істориї математики; розвідка писана популярно (хотяй з деяким апаратом научним), скорше в формі реферату, однак не можна еї поминути мовчком. Бо і зміст і спосіб представленя дуже гарний і інтересний навіть для тих, що зі страхом привикли дивити ся на усякі знаки математичні. Пр. устуи про символїку та містику чисел дуже добре написаний. Шкода лиш, що автор згадуючи про шісьтьдесяткову систему не сказав, чому число 60 приняло ся і доси удержує ся ще в деяких мірах (ст. 81) і не дає ся усунути (число 60 є подїльне через 2, 3, 4, 5, 6, 10, 12, 15, 30, 60, отже меньші части з того легко утворити, наколи 10 є подїльне лиш через 2, 5, 10); однак ся маленька дрібниця не зменьшає вартости сеї розвідки, яка повинна в окремій відбитцї найти ся в оборотї книгарскім.

В. Л.

Stanisław Kępiński. Podręcznik równań różniczkowych. (Lwów, Biblioteka politechniczna, tom XVIII; часть I. 1907. ст. VIII.+195, часть II. 1907. ст. V.+199).

Серед підручників, виданих послїдними роками через Бібліотеку полїтехнїчну, книжка пок. професора Кемпіньского займає безперечно одно з перших місць, а се так через наукове в сучаснім дусї представленє теорий рівнань ріжничкових, як і через велику скількість практичних задач і примірів, що особливо для фізиків і техніків є дуже придатне. В точне представленє богатого змісту сеї книжки не можемо входити, вистане однак для еї характеристики сказати, що в цїлім переведеню автор стоїть на становиску Фухса, Вейерштрасса, Poincaré, Painlevé, Picard'a, Goursat'a та инших творців сучасної теориї рівнань ріжничкових. В першій части, що обіймає теорию рівнань ріжничкових звичайних, подає автор теорию рівнань ріжничкових звичайних ряду першого, так поодиноких,

як і укладів двох і n рівнань, теорию точок особливих рівнань поодиноких і укладів рівнань (так сталих, як і движимих точок дійсно і недійсно особливих), теорию особливих точок рівнань однородних та теорию рівнань ряду 2 і n. Численні приміри з механїки та техніки, як пр. функциї кулї, теория перепливу течи, теория маятника, лінії ланцухової, канонічні рівнаня Hamilton'a та рівнаня Ейлєра, причиняють ся до ясного зілюстрованя поодиноких теорий. Часть друга представляє теорию рівнань ріжничкових частних ряду першого та другого; особливо сей другий тип, так важний в приміненях, трактований дуже обширно (рівнаня Monge'a і Ampère'a, рівнаня Riemann'a та Green'a, рівнаня Laplace'a, теория потенциялу, рухи течий та тепла, дрогання бальок, струн та болон та т. п. квестиї). Яко додаток додана теория якобіяну, теория інтеґралів Fourier'a, функциї кулї Bessel'a та короткий, але дуже гарний начерк теориї інтеґралів та функциї еліптичних після Вейерштрасса і Legendre'a.

Побіч великого та прекрасного трактату проф. Дзівіньского п. з. „Wykład matematyki“ книжка проф. Кемпіньского являєсь важним вкладом в польску літературу математичну.

Л. В.

Karol Czajkowski. Zasady umiejętnego (szybkiego i dokładnego) rachowania. (Lwów, B. Połoniecki, Warszawa, E. Wende i sp. 1908. ст. 148).

Сама в собі книжка, де автор зібрав і зіставив ріжні методи і способи скороченого численя, є доволї інтересна. Автор хоче подати способи рационального, улекшеного і скорого рахованя, та способи сконтрольованя і справдженя вислїдів. Чи однак сї способи можна назвати „szybkimi“ і чи в загалї хтось завдасть собі труду вивчити ся на память тих всїх способів, так щоби без труду міг їх сейчас примінювати, референт позваляє собі сумнівати ся; чи в більшости случаїв „улекшеня“ подані автором не будуть радше „утрудненями“ в численю, се бодай для референта річ майже певна. Там де іде дійсно о скоре числене, кождий певно буде волїв придержувати ся „старих“ способів, які перейшли єму в „кров і кости“, як нових поданих автором.

В. Л.

Dr. Siegfried Valentiner. — Vektoranalysis. (Leipzig, Sammlung Göschen, 1907. ст. 163).

Невелика, але дуже інструктивна книжочка, складає ся зі вступу і трох частий. Часть перша подає загальні правила рахунку векторами (додаване, відниманє, множене, понятє добутка скалярів і векторів, дїленє, ріжничкованє, твердженє Gauss'a, понятє розбіжности (divergenz) та обороту (curl), твердженє Stokes'a та многократне застосованє операциї ∇); часть друга подає деякі примінення

рахунку векторияльного до фізики, а власне до теорії потенциялу, гідродинаміки, електромаґнетної теорії Maxwell'a Lorentz'a та електричної поляризації, часть трета подає поняте лінійних векторових функций та вводить читача в рахунок двійками (диадами), — Книжочка може сьміло станути яко підручник побіч подібних компендіїв Bucherer'a (Vektoranalysis) та Gans'a (Einführung in die Vektoranalysis mit Anwendungen auf die mathematische Physik).

В. Л.

W. Weitbrecht. Ausgleichungsrechnung nach der Methode der kleinsten Quadrate (Leipzig, Sammlung Göschen 1906, ст. 180+2 таблиці).

Книжочка подає поняте похибок та теорию їх вирівнаня після методи найменших квадратів; всї задачі вирівнаня похибок поділені тут на три категорії, а власне вирівнане безпосередних помічань, посередні помічаня та помічаня умовні. Велика скількість практичних завдань, особливо з ґеодезиї, улекшує оріентацию та надає сій книжочці практичну вартість.

В. Л.

G. Kowalewski. Einführung in die Infinitesimalrechnung mit einer historischen Übersicht (B. G. Teubner, Leipzig 1908. ст. 126).

Се оден томик з добре звісного видавництва „Aus Natur und Geisteswelt". Автор, професор університету в Бонн, знаний з своїх розслїдів в теорії ґруп, подає основні поняття з теорії рахунку ріжничкового і інтеґрального; тому то ся книжочка може принести особливо початкуючим студентам математики великий хосен. Інтересний огляд історичний про повстане рахунку інфінітезімального кінчить сей томик.

В. Л.

Dr. W. Ahrens. Mathematische Spiele (ibid. 1907. ст. 118).

Автор подає тут інтересну збірку усяких задач і ігор, які можна при помочи математичної комбінаторики вияснити і зрозуміти (пр. рух коника шахового, маґічні квадрати і т. п.). Книжочка ся розмірами менша від тритомового твору Schubert'a: Mathematische Mussesstunden, тож подає лиш певну скількість задач; однак яко, так сказатиб, книжочка рекреацийна для математиків, заслугує на близше пізнане, бо автор вміє зацїкавити і збудити інтерес читача.

В. Л.

Roberto Bonola. Die nichteuklidische Geometrie (autorisierte deutsche Ausgabe von Dr. H. Liebmann, Leipzig u. Berlin, B. G. Teubner 1908, ст. VIII+244).

Книжка ся має переважно закраску історичну, в чотирох перших розділах подані тут проби доказів на правдивість славного V. постуляту Евкліда у Греків, Арабів та в часі ренесансу, далі схарактеризовані попередники неевклідової геометрії (як Saccheri, Lambert, Legendre, Bolyai, Wachter), вкінци розвиток сеї геометрії від Gauss'a, Лобачевского та Івана Bolyai до нинїшного часу. Розділ пятий подає основно оба напрями, в яких розвивала ся геометрия неевклідова, а се напрям ріжничково геометричний та напрям метовий; докази на неможливість доказаня постуляту Евкліда (головно на основі поглядів Cayley'a) кінчать сей уступ. Книжку кінчать три додатки: перший про рівнобіжні і верхні Clifford'a та про проблєм Clifford'a і Klein'a (визначенє всїх дворозмірних множиний о сталій кривині, що всюди є правильні), другий про звязь статики з постулятом Евкліда (засада підоїми, складанє сил в одній точці, неевклідова статика), третий про неевклідові конструкції рівнобіжних.

Книжка написана дуже гарно і інструктивно, перевід взірцевий, як також і зверхний вигляд книжки; книжка в нїмецкім виданю є IV. томом знаменитого видання „Wissenschaft und Hypothese, що виходить накладом сьвітової фірми B. G. Teubner".

В. Л.

Dr. Wilhelm Bahrdt. Physikalische Messungsmethoden. (Leipzig, Sammlung Göschen 1906. ст. 147).

Кого не стати на більші компендия, як пр. Kohlrausch'a, Wiedemann'a і Ebert'a, сей найде в сїй книжочцї дуже добрий підручник до пізнаня головних метод мірничих, уживаних нині в фізиці експериментальній. Особливо початкуючим адептам фізики можна поручити сю збірку, тим більше, що всї фіґури є представлені схематично і дуже прозоро.

В. Л.

E. Rutherford. Die Radioactivität, autorisierte deutsche Ausgabe von Dr. E. Aschkinass (Berlin, J. Springer 1907. ст. VIII+597).

Книжка ся появила ся дуже на часї; нові досліди над тїлами лучистими прибувають майже з дня на день, так що серед величезної літератури і ново пізнаних фактів тяжко приходить зориєнтувати ся. Тож такий огляд всїх квестий з царини тїл лучистих, як сей, що лежить перед нами, був конче потрібний. А про велику єго вартість рішає імя автора, який і в дослїдах і в теорії тїл лучистих побіч Curie та Ramsay'a занимає одно з перших місць. Єго книжка подає в 14 уступах і двох додатках все, що зроблено на

поли досьвіднім та теоретичнім під хвилї відкритя тїл лучистих аж до хвилї епохального відкритя Ramsay'a переміни еманациї в гель (очивидно нові працї Ramsay'a про переміну первнїв в книжцї сїй ще не могли найти поміщеня, так як англїйский ориґінал появив ся в 2. виданю ще в р. 1905). Переводчик, професор університету берлїньского, обмежив ся не лиш на сам перевід, але всюди в примітках подав нові відкритя і факти, пізнані від хвилї, коли вийшов англїйский ориґінал. І через се книжка має тим більшу вартість; кождий, що працює в царинї тїл лучистих, не обійде ся без сего підручника, де найде і досьвіди і теоретичні виводи і богату лїтературу. Що до вигляду зверхного книжка представляє ся дуже гарно.

В. Л.

Dr. Paul. Gruner. Die radioactiven Substanzen und die Theorie des Atomzerfalles (Bern, A. Francke 1906. ст. 103).

Wilhelm Frommel. Radioactivität (Sammlung Göschen, Leipzig 1907. ст. 94).

Dr. Heinrich Greinacher. Radium (Leipzig, Veit et Comp. 1907. ст, 64).

Всї ті книжочки подають в коротшім або обширнїйшім начерку так актуальні нинї квестиї з теориї лучистости. Найлїпша безперечно є книжочка Gruner'a, де квестиї лучистости представлені не лиш експериментально, але і теоретично, та де в додатку подано цїлу лїтературу, яку від хвилї відкритя Бекереля в електроніцї опублїковано.

В. Л.

R. Nowicki und Hans Mayer. Flüssige Luft (R. Papauschek, M. Ostrau 1906. 2 Aufl. ст. 59)

Дуже цїкава книжочка, де подані інтересні досьвіди, які можна довершити при помочи плинного воздуха; книжочка прикрашена гарно викінченими малюнками.

В. Л.

Dr. Gustav Jäger. Theoretische Physik (Bd. IV. Sammlung Göschen, Leipzig 1908. ст. 173).

Сей том є четвертим з ряду томом книжки Jäger'a, проф. віденьскої техніки; три томи, що обіймали загальну механїку, оптику, термодинаміку та електричність, вийшли ще в р. 1902. Автор хотїв однак додати ще оден том, який дававби огляд найновійших теорий фізики, що в попередних томах не могли ще найти місця. В тім томі подає він електромаґнетну теорию сьвітла, теорию лучів сьвітляних, теплянних та електричних, та обширну теорию сучасної електроніки

(теорії електронів). В кінці яко додаток поданий короткий начерк теорії пружности. Книжочка чисто теоретична подає коротко але ясно і точно всї ті поняття і погляди, які сучасний фізик мусить пізнати, наколи хоче мати вірний образ теперішного стану наук фізичних.

В. Л.

Dr. Paul Köthner. Aus der Chemie des Ungreifbaren (видавництво „Die Natur", том II. Verlag von A. W. Zickfeldt, Osterwieck, Harz, ст. 147).

Видавництво „die Natur", се одно з великого числа більше і менше популярних видавництв, які, як пр. Teubner'a Aus Natur und Geisteswelt, Göschen'a Sammlung, Bernstein'a Naturwissenschaftliche Volksbücher і т. п., від недавного часу появились в Німеччині і ширять замилованє до наук серед ширших мас. Зверхним виглядом, гарним викінченєм і гарними малюнками видавництво „Die Natur" дуже добре презентує ся. Сей томик, якого заголовок висше поданий, посьвячений головно хемії атмосфери, системі Менделєєва, спектроскопії, лучам катодальним і Рентґена та електронам. Річ трактована історично, тому тим більше інтересна, бо подробиць історичних в цїли пізнаня, якими шляхами ішов ум людский до пізнаня прав природи, дуже рідко можна найти в більших книжках і підручниках. — Рік видання книжки не поданий, але вийшла послїдними часами.

В. Л.

Dr. Raimund Nimführ. Leitfaden der Luftschiffahrt und Flugtechnik. (A. Hartleben, Wien u. Leipzig, 1909. XIV+444).

Нема нині квестиї технїчної, якаби більше інтересувала ширші круги, як аеротехнїка. Імена такі, як братів Wright, Farman, Santos-Dumont, Zeppelin, Lebaudy, Parseval, Gross т. и. стали завдяки більше або менше вдатним їздам воздушним дуже популярні. Відірвати ся від землї, побороти ёї притяганє, знести границї держав і свобідно посувати ся в безмежнім океані воздушнім без нїяких перепон, се мрія, яка послїдними роками великим кроком іде до зреалїзованя. І тому книжка автора, звісного також з деяких удатних проб построєня аероплянів (т. зв. Schraubenflieger), являє ся вповнї на часї. Обширна та монографія подїлена є на три части; в першій части подані дати так історичні, як і технїчні, що відносять ся до лету бальонами (лет аеростатичний) і то так кулистими, що виключно зависять від струй атмосферичних, як і бальонів до кермованя (систем штивний, нештивний, півштивний). Часть друга занимає ся летом аеродинамічним (засада: „тяжший від воздуха"); отже в тій части стрічаємо ся з найважнїйшими системами такого руху, а се: похова (Gleit- und Segel-flieger), апарати шрубові (Schraubenflieger), апарати з крилами, та найважнїйші апарати змієві

(Drachenflieger), яким завдяки змаганням братів Wright т. и. здаєсь призначена остаточна розвязка квестиї лїтаня. Третя часть (323—424) посьвячена теоретичній аеронавтиці, отже правилам опору воздуха і тиску вітру, правилам спаду прямого і скісного, правилам гідродинаміки та приміненям сих правил до поодиноких проблемів аеротехнїки та поодиноких типів апаратів до лїтаня. Короткий додаток в ціли введеня читача в відповідну фахову лїтературу кінчить сю інтересну книжку. Численні, гарно викінчені ілюстрациї і фотографиї прикрашують ту моногрáфію, яку може перечитати кождий — абстрагуючи від квестий чисто теоретичних — що інтересує ся новими шляхами, які завдяки остатним змаганям аеронавтів стелять ся перед людством.

В. Л.

Graf Ferdinand v. Zeppelin u. a. Die Luftschiffahrt, dem heutigen Stande der Wissenschaft entsprechend dargestellt (Stuttgart, Franckh'sche Verlagshandlung, 1908, ст. 157).

Інтересна, гарно ілюстрована книжочка, видана громадою ріжних аеронавтів, де представлено популярно ріжні моменти з розвитку аеронавтики. Найбільше місця посьвячено бальонам, що мають значіне в нїмецькій техніцї воєннїй, отже в першій мірі бальонам Zeppelin'a, Parseval'a, Gross'a. Машинам до лїтаня присьвячено сорозмірно немного місця (головно машинї Hofmann'a); про найновійші подвиги Wright'ів нема ще в тій книжцї згадки.

В. Л.

Augusto Righi. Neuere Anschauungen über die Struktur der Materie (übers. von Dr. Fraenckel, Leipzig, J. A. Barth, 1908. ст. 54).

Виклад знаменитого ученого італїйского, професора унїверситету в Больонїї, читаний в Пармі (25/10 1907) про нові погляди на будову материї, отже про йони, електрони, переміну первнїв, розтвори кольоідальні і плинні кристали.

В. Л.

Dr. W. Bein. Elemente und Akkumulatoren, ihre Theorie und Technik (Leipzig, J. A. Barth 1908 ст. VII+241).

Книжка ся є семим томом нового видавництва „Wissen und Können", присьвяченого наукам природописним і технічним. Складає ся она з двох частий, теоретичної і практичної; перша часть занимає ся теориєю проводу електричного і електролїтичного, теориєю диссоциациї та ґальванічних елементів. Часть друга подає перегляд усїх важнїйших звен ґальванічних та спис акумуляторів (їх уряджене, помірп, дїлане, переміни в їх внутрі та приміненє). Цїкавий

є опис акумуляторів нових типів, де олово заступлено иншими металями (акумулятори Lalande'a, ґазові, Edison'a, Jungner'a т. п). В книжці зібрані усї дати, що відносять ся до звен ґальванїчних, акумуляторів та їх теорії, тому книжку сю можна припоручити електротехнїкам та тим фізикам, що спеціяльно хотять запізнати ся з тими справами. Видане се, як в загалї „Wissen und Können", дуже гарне і під зглядом зверхним.

В. Л.

Др. Володимир Левицкий. Машини електростатичні (відбитка з „Учителя", Львів 1906 ст. 24).

Короткий популярний опис ріжних типів машин електростатичних і їх примінення; брошурка ілюстрована.

В. Л.

Dr. Herman Kobold. Der Bau des Fixsternsystems (Braunschweig, F. Vieweg u. Sohn 1906 ст. XI+256).

Яко XI. том славного видавництва „Die Wissenschaft" являє ся сей твір професора Kobold'a, знаного астронома кільского. Кольосальний розвиток механіки неба, астрофізики і астрометрії отворив нові шляхи в найвеличавійшій з поміж наук, астрономії. І тому се огляд сих нових метод і шляхів, зроблений таким фаховим астрономом, як Kobold, є для лїтератури астрономічної важним придбанем. В сїй книжці зіставлені методи означеня положеня зьвізд, їх ясности, краски, дуговини, віддаленя та руху, будова дороги молочної після Seeliger'a, Easton'a Стратонова, Ristenpart'a т. п., будова вселенної після Herschel'a, Struve'a, Gylden'a, рухи вселенної (Argelander, Mädler). До книжки додана таблиця зьвізд зі звісною параляксою, таблиця зьвізд з великим власним рухом та огляд лїтератури. Зрозуміне сеї книжки вимагає знаня аналїзи висшої і тому може бути читана лиш фаховими.

В. Л.

Marcin Ernst. Kosmografia. (Warszawa, E. Wende i S-ka 1908. ст. IV+182).

Книжка ся має бути підручником для шкіл середних і тому подає в елементарний спосіб головні понятя і правила астрономії математичної та астрофізики. Очевидно після наших шкільних приписів, де на космоґрафію не много лишає ся часу, сей підручник рішучо за обширний для шкіл середних, за се дуже добре надає ся яко початкове студіюм для кандидатів на учителїв шкіл середних, що посьвячують ся ґеоґрафії, а не мають спромоги віддати ся правильним та основним студіям астрономічним. Для них сю книжочку можна сьміло припоручити. Фіґури, яких в сїй книжці є доволї

много, під зглядом викінченя не визначують ся артизмом, але за се є схематичні і прозорі та через се можуть читаючим принести велику користь.

В. Л.

Władysław Natanson. Odczyty i szkice (Warszawa, E. Wende i S-ka, 1908. ст. 131).

Книжка ся вводить читача пятьома відчитами в сьвіт найновійших поглядів і теорий сучасної фізики — способом елєментарним, популярним. Короткий зміст відчитів є слїдуючий: погляд на роди явищ в материяльній вселенній, інерция і коерция, теорії материй, ескізи з фізики елєктронової, сьвіт з точки погляду елєктричного. Зміст книжочки цїкавий, стиль гарний, хотяй місцями занадто поетичний.

В. Л.

A. Kistner. Geschichte der Physik. (Sammlung Göschen, Leipzig, Bd. I. 1906. ст, 117. Bd. II. 1906. ст. 130).

Dr. Hugo Bauer. Geschichte der Chemie. (ibid., Bd. I. 1905 ст. 94., Bd. II. 1906 ст. 125).

Дуже добре написані компендия по істориї фізики і хемії.

A. Kistner. Deutsche Physiker und Chemiker (Verlag Kösel, Kempten und München 1908. ст, VIII+168).

Подане тут житє і значінє в науцї найвизначнїйших фізиків і хеміків нїмецких, як Guericke, Leibniz, Fraunhofer, R. Mayer, Gauss, Helmholtz, Siemens, Liebig, Bunsen і Krupp. Книжочка прикрашена гарно викінченими портретами.

В. Л.

A. F. Holleman. Podręcznik chemii nieorganicznej (z 3. niemieckiego wydania przełożył K. Jabłczyński, Warszawa, E. Wende i S-ka 1907. ст. X+392).

Є се оден з найлїпших підручників хемії неорґанїчної, які появились останнїми роками; про велику стійність сего підручника нїдерляндского професора (Голєман є професором унїверситету в Gröningen) сьвідчить найлїпше се, що сего року (1908) вийшло вже шесте нїмецке виданє сеї книжки. Минувшого року вийшла ся книжка в Варшаві в переводї польскім, а що в нашій лїтературі нема ще підручника хемії, проте сей перевід припоручаємо в першій мірі нашим кандидатам на учителїв шкіл середних. Підручник узглядняє всї нові здобутки сучасної хемії (теорию йонів, правило фаз Gibbs'a,

електрохемію, теорию розтворів, систему періодичну і т. п.) Бажати би треба, щоби в скорі появив ся перевід і орґанїчної хемії того самого автора.

В. Л.

F. A. Rossmässler. Toxikologie oder die Lehre von den Giften (Hartleben, Wien und Leipzig 1908. ст. VIII+136).

Є се 309 том хемічно-технїчної бібліотеки; поданий тут опис і дїлане всїх отруй неорґанїчних і орґанїчних, як також спосіб їх викрите. Книжочка цїкава не лиш для хеміка, але і для лїкаря, якому не раз може стати в пригоді.

В. Л.

L. Poincaré. Die moderne Physik (übertragen von Dr. M. und Dr. Brahn, Leipzig, Quelle und Mayer, 1908. ст. VIII+260).

В сучасній фізиці послїдними роками прибуло тілько нового материялу, повстало тілько нових струй і теорий, що чоловікови, який не має під рукою цїлого материялу, або який не має на стільки часу, щоби сам увесь материял переглянув, прийшлоби ся хиба загубити і стратити цїлковито евіденцию. Тому то такий перегляд від часу до часу, як сей поданий Poincaré'м, є дуже на часї і дуже корисний. В прекрасній моноґрафії подає автор огляд всїх сучасних поглядів на фізику і ї методи (міри, засади фізики, теорию станів материї, теорию розтворів, етеру, йонів, лучистости та т. п.) та в кінци вигляди на будуче для нинїшної фізики. Кого інтересує фізика, не яко збірка поодиноких, неповязаних з собою фактів, лиш яко цїлість, яко „Фільософія природи", як кажуть Англїйці, сей буде певно вдячний авторови сеї книжки і певно перечитає ї з інтересом і користию для себе.

В. Л.

Henri Poincaré. Wissenschaft und Hypothese (autoris. deutsche Ausgabe von F. u. L. Lindemann, Leipzig B. G. Teubner 1904. ст. XVI+342).

Henri Poincaré. Der Wert der Wissenschaft (übertragen von E. Weber u. H. Weber, ibid. 1906 ст. IV+252).

Обі книжки знаменитого математика французского доповняють ся; в головнім заложеню належать они до фільософії, до наук математично-фізичних належать они однак через се, що автор порушає в них всї основні питаня і прінціпи, які стали послїдними роками предметом глубоких дослїдів фільософів і математиків. Не тут місце подавати зміст і оцїнку тих chef d'oeuvre'ів великого ґенія математичного; їх треба перечитати самому, а само вже перечитане справить правдиву радість і вдоволене. Для характе-

Бібліотека наукового товариства імени Шевченка

ристики вистане навести слова славного W. Ostwald'a про першу з тих книжок: „Dies Buch gehört zu den Werken, in denen die Naturphilosophie eine sachgemässe Darstellung findet... Das Buch des berühmten Mathematikers... ist so anregend klar und gedankenreich, dass es jedem modernen Gebildeten eine Fülle von Genuss und Belehrung bieten wird. Es behandelt in den Hauptstücken. Zahl und Grösse, den Raum, die Kraft, die Natur, die Mathematik, Geometrie, Mechanik und einige Kapitel der Physik". Такі уступи, як уступ VI. другої з тих книжок (про астрономію), VIII. (про сучасну кризу математичної фізики) IX. (про будучність математичної фізики) вводять читачів в прегарний сьвіт природи, так далекий від буденних справ, що варто їх не раз, але кілька разів перечитати. Нові горизонти, які відкривають ся при читаню сих книжок, се царини, до яких лиш такий ум, як Poincaré, може читача ввести без страху, щоби сей попав на манівці.

В виданю нїмецкім обі книжки заосмотрені прекрасними коментарами переводчиків, які самі є прикрасою сучасної науки. Величезному вражінню, які ті книжки викликують, і они не оперли ся, тож і вступ і коментарі, ними додані, повні ентузиязму і для автора і для предмету. Варто приміром перечитати вірш Шілєра, цитований Вебером на ст. 245 (Wert der Wissenschaft) і слова Novalis'a (ibid. ст. 246), щоби пізнати, як манять ум людский ті сьвітляні царини духа, які на жаль не всїм є доступні.

Для повноти додамо, що деякі уступи з другої з сих книжок подав в переводї в своїй брошурі п. з. „Що то таке людске думане" (Львів 1906) Др. Іван Копач, який від черги лїт старає ся нашій суспільности подати бодай в коротцї до відомости важнїйші прояви духа людского і ввести єї також в сучасну культуру.

В. Л.

Dr, Getrud Woker. Probleme der katalytischen Forschung (Leipzig, Veit u. Comp. 1907 ст. 48).

Є се вступний виклад доцентки університету в Бернї (Швайцария); в нїм авторка порушує велику ролю прояв каталїтичних в житю орґанїчнім і розвиває нові погляди на ті прояви, особливо на витворюване токсин і антітоксин. Брошурка стоїть на висотї сучасних дослїдів, тому заслугує на особлившу увагу.

В. Л.

Інструктивного видавництва Herders Jahrbücher вийшов XXIII. том п. з. Jahrbuch der Naturwissenschaften 1907—1908. (Freiburg i. Breisgau 1908. ст. XI+509), де поміщені всї здобутки наук природописних в часї 1907—1908. Особливо обширно є трактована фізика (ст. 1—80), хемія (80—118), астрономія і метеорольоґія (ст. 119—176), та механїка і техніка (ст. 367—434).

Гарно також заступлений віддїл біоґрафічний природників, що померли в часї від 1906—1908 р. Сей том зредаґований Д-ром Максом Вільдерманом.

Index du repertoire bibliographique des sciences mathématiques (nouvelle édition, Amsterdam, H. C. Delsman, Paris, Gauthier — Villars 1908. ст. 110).

Є се додаток до звісного журнала бібліоґрафічного п. заг. Revue semestrielle des publications mathématiques. В книжцї сїй подана точна клясифікация всїх наук математичних, яка від 15 лїт т. є. від конґресу математичного в Паряжи обовязує в сьвітї математичнім. Се нове виданє індексу вийшло під проводом славного H. Poincaré, що є президентом сталої комісиї бібліоґрафічної математичної. Індекс сей повинен находити ся в руках кождого математика, так як він віддає неоцїнені прислуги, коли ходить о орієнтацію серед лїтератури і продукциї математичної, яка від черги лїт — особливо від хвилї великого побільшеня журналїв математичних — дуже сильно зросла.

В. Л.

Енциклопедиї математичної, яка виходить від р. 1898. в виданю нїмецкім п. з. Encyklopädie der mathematischen Wissenschaften (B. G. Teubner, Leipzig) і рівночасно в французскім п. з. Encyclopédie des Sciences Mathématiques pures et appliquées (Gauthier—Villars, Paris), та яка обчислена на 7 томів в 13 частях має обнимати цїлість всїх наук математичних, вийшли дотепер слїдуючі части в виданю нїмецкім: том I. (арытметика і альґебра, під ред. W. Fr. Mayer'a) в цїлости (2 части); том II. (аналїза, під ред. H. Burkhardt'a і W. Wirtinger'a) часть I. 1—6 і II.1.; том III. (ґеометрия, під ред. W. Fr. Meyer'a) часть I. 1—2, II. 1—2; том IV. (механїка, під ред. F. Klein'a і C. H. Müller'a), часть I. 1—4, I_2 1, II_1 1—3, II_2 1—2; том V. (фізика, під ред. A. Sommerfeld'a,) часть I. 1—4, II. 1—2; том VI. 1 (ґеодезия і ґеофізика, під ред. Ph. Furtwängler'a і E. Wiechert'a) 1—3; том VI. 2. (астрономія, під ред. K. Schwarzschild'a) 1—4. Величезний сей твір має закінчити том VII. (історія, фільософія і дидактика) під ред. F. Klein'a і C. H. Müller'a.

Едмунд Ляндау і ґо досліди. З поміж молодих математауиків нїмецких одно з перших місць заняв послїдними часами Ляндау, професор університету берлїньского. Ґо продукция математична є незвичайно велика, а ґо досліди в теориї чисел (именно в теориї функциї $\zeta(s)$ і функций аналїтичних є перворядного значіня. На тім місци подаємо деякі важнїйші з ґо робіт, оголошених послїдними роками, і їх вислїди:

I.) Über eine Verallgemeinerung des Picard'schen Satzes (Sitzungsb. der k. preuss. Akad. der Wissensch. Berlin 1904, p. 1118—1133).

Узагальнюючи звісне твердженє Picard'a доходить автор до слїдуючого важного твердженя „Наколи маємо цїлу переступну функцию: $F(x) = a_0 + a_1 x + a_2 x^2 + \ldots\ldots$, де $a_0 \gtrless o$, $a_0 \gtrless 1$, $a_1 \leqq 1$, то істнує таке число x, що сповняє рівнанє: $F(x)[1 - F(x)] = o$, а кромі сего істнує таке число $R = R(a_0 a_1)$, залежне лиш від a_0 і a_1, що в колї $|x| < R$ повисше рівнанє має що найменше оден корінь".

До тої самої теми відносить ся величезна моноґрафія Ляндау'а п. з. „Über den Picard'schen Satz" (Vierteljahreschrift der naturforsch. Gesell. in Zürich 1906 т. 51 ст. 252—318), де автор обширно подає працї Picard'a, Borel'a, Hurwitz'a, Schottky-го, Boutroux т. и., які відносять ся до теорему Picard'a; кромі сего подає цїлу серию нових тверджень, а між ними одно твердженє з теорвї рівнань альґебраічних, схоже з теоремом Picard'a, а се;

Кожде рівнанє тричленне форми:

$$F(x) = a_0 + a_1 x + a_n x^n = o \quad n \geqq 2, \quad a_1 \leqq o$$

має в колї $|x| < \varrho(a_0 a_1)$ бодай оден корінь, твердженє, яке дасть ся узагальнити і для рівнаня:

$$F(x) = a_0 + a_1 x + a_m x^m + a_n x^n = o, \quad 2 \leqq m < n.$$

II. До аналїтичної теорії чисел відносять ся слїдуючі моноґрафії:

1) Beiträge zur analytischen Zahlentheorie (Rend. dei circolo matem. di Palermo 1908. том 26 ст. 1—134). В тій моноґрафії доказує автор цїлий ряд тверджень, що відносять ся до функциї $\zeta(s)$, а именно що:

$$|\zeta(1 + ti)^{-1}| > \frac{1}{a_8} \frac{1}{log^6 t} \quad t \geqq 2,$$ твердженє, яке дасть ся розширити на границю:

$$|\zeta(1 + ti)| > \frac{1}{a_8} \frac{1}{log^5 t} \quad t \geqq 2;$$

дальше подає доказ що:

$$\zeta(s) \neq o \text{ для } s = \sigma + ti, \text{ де } t \geqq 2, \ \sigma \geqq 1 - \frac{1}{a_{10}} \frac{1}{log\, t}$$

Дальшим твердженєм, доказаним через Ляндау'а є твердженє:

Наколи ряд Dirichlet'a $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{b_n}{n^s}$, де b_n є дїйсні сочинники, має засяг збіжности, т. є коли $b_n = O(x^c)$ *c const.*, та наколи b_n має долїшну границю скінчену, т. є.

$$b_n \geqq -g \quad (g \text{ const.}),$$

та коли в обсягу збіжности функция $f(s)$, здефініованя повисшим рядом, є для $\Re(s) \geqq 1$ правильна і сповняє нерівність: $|f(s)| < Bt^k$, $t \geqq 1$, $\sigma \geqq 1$, B, k *const.*, то тодї істнує границя:

$$\lim_{x = \infty} \frac{b_1 + b_2 + \ldots + b_x}{x} = 0$$

Дальше доказує автор коротшим способом славне твердженє de la Valée Poussin'a з теорії чисел, а се:

$$\pi(x) = \int_2^x \frac{du}{\log u} + O\left(x e^{-\frac{1}{a_{15}}\sqrt{\log x}}\right)$$

де $\pi(x)$ є скількість чисел первих $\leqq x$, а O є певна означена функция.

2) Neue Beiträge zur analytischen Zahlentheorie (ibid. 1909 том 27 ст. 1—13). Автор доповняє свої попередні досліди і доходить до результату:

$$\pi(x) = \int_2^x \frac{du}{\log u} + O\left(x^{\Theta+\delta}\right), \text{ де } \frac{1}{2} \leqq \Theta < 1,\ \delta > 0.$$

3) Neuer Beweis der Riemannschen Primzahlformel (Sitz. der k. preuss. Akad. der Wiss. 1908. т. 36. ст. 737—745). Новий доказ твердженя Riemann'a, що:

$$f(x) = Li(x) - \sum_{\varrho'\varrho''} [Li(x^{\varrho'}) + Li(x^{\varrho''})] + \int_x^\infty \frac{1}{y^2-1}\,\frac{dy}{y\log y} - 2$$

4) Zwei neue Herleitungen für die asymptotische Anzahl der Primzahlen unter einer gegebenen Grenze (ibid. 1908. т. 36. ст. 746—764). Новий доказ твердженя:

$$\lim \frac{\pi(x)\log x}{x} = \lim_{x=\infty} \frac{\delta(x)}{x} = 1$$

5) Über eine Anwendung der Primzahltheorie auf das Waringsche Problem in der elementaren Zahlentheorie (Math. Annalen 1908, Bd. 66. ст. 102—105). Розширенє теорему Waring'a і доказ, „що кожде додатне цїлковите число дасть ся представити як сума означеної скількости десятих степений".

В. Л.

Четвертий конґрес міжнародний математичний відбув ся в Римі в часї від 6. до 11. цьвітня 1908 р. На конґрес зїхало ся до 600 учасників з Европи, Америки і Япану, між ними Poincaré, Picard, Jordan, Darboux, Hadamard, Borel, Noether, Gordan, Dyck, Forsyth, Newcomb, Mittag-Leffler т. и. (кромі великого — очевидно — числа математиків італїйских). Засїдань загальних було пять; засїданя секцийні відбували ся в пятьох секциях: 1) секция аналїзи, 2) секция ґеометриї, 3 а) секция механїки і фізики математичної, 3 б) секция приміненої математики, 4) секция фільософії, істориї і дидактики. Засїдання відбували ся в салях академії dei Lincei.

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
№ И

На засіданях пленарних виголосили відчити: Volterra о математиці в Італії в другій половині 19. століття, Mittag-Leffler: о представленю аналітичнім функцій аналітичних загальних змінчивої зложеної, Forsyth: про сучасний стан теорії рівнань ріжничкових частних другого ряду з огляду на формальне інтеґроване, Darboux: про методи і проблеми з ґеометриї інфінітезімальної, Newcomb: про теорию рухів місяця, ёї історию і стан сучасний, H. A. Lorentz: розділ енергії між материю тяжку і етер, Poincaré: про будучність математики і Picard: звязь аналізи з математичною фізикою. В поодиноких секциях виголосили усякі учені по кількадесять рефератів і комунікатів.

Конґрес математичний признав нагороду (золотий медаль) Французови Severi (відповідно до конкурсу III. конґресу математичного в Гайдельберзі в р. 1904) за праці в царині поверхний альґебраічних і кривих і рішив: 1) видати всі твори Euler'a (ініціятива вийшла від товариства природописців швайцарских) 2) припоручити фроф. Klein'ови, Greenhill'ови і Fehr'ови постарати ся о утворене міжнародного комітету до справ научання математики. 3) утворити міжнародну комісию до уніфікациї векторових означень. 4) утворити міжнародне товариство математичне (се має прийти як перша точка слїдуючого конґресу математичного) 5) утворити на будучім конґресї специяльну секцию математики приміненої до наук інженірских. 6) відбути слїдуючий конґрес в р. 1912 в Cambridge.

З усїх відчитів найважнїйший був безперечно відчит Poincaré (відчитаний через Darboux) про будучність математики, де великий учений по при квестиї загальні порушує подрібно найважнїйші квестиї і шляхи, які ждуть математиків в аритметиці, альґебрі, теориї рівнань ріжничкових, в теориї функцій Абеля, в загальній теориї функцій n змінчивих, в теориї ґруп Lie і Galois, в ґеометриї та в теориї множінь Cantora, а в кінци в розслїдї аксіомів і постулятів, до чого такий гарний почин дав D. Hilbert.

З нагоди сего конґресу видала звісна фірма B. G. Teubner в Липську великий катальоґ п. з. „B. G. Teubners Verlag auf dem Gebiete der Mathematik, Naturwissenschaften, Technik und Grenzwissenschaften“ (April 1908 ст. CXXXI+392+92), де поміщені всї твори з поданих висше наук, видані сею фірмою від часу ёї істнованя. В тім катальозї поданий у вступі історичний огляд розвою математичної літератури нїмецькой, а на кінци книжки поданий памятник усїх математиків на кождий день року пера проф. F. Müller'a. Катальоґ прикрашений гарно викінченими портретами Ґалїлея, H Bruns'a, M. Cantor'a, F. Helmert'a, F. Klein'a, F. Kohlrausch'a, K. Kraepelin'a, C. Neumann'a, A. Penck'a та A. Wüllner'a. Ціна катальоґа одна марка.

Незнаний твір Архімеда відкрив недавно дуньский професор Heiberg в бібліотеці монастира сьв. Гроба в Царгороді

між мінускулами з X ст. Кромі частий деяких звісних уже творів Архімеда находять ся в сій рукописи більші уступи твору про плаваючі тїла, який дотепер був звісний лиш в переводї латиньскім, дальше початок незвісного до тепер твору про ґру ребусову (Vexierspiel) з фіґурами ґеометричними і велика часть незвісної роботи про теорії механічні, посьвяченої Ератостенови. З сеї послїдної роботи звісна була дотепер лиш коротенька записка у автора византийского Свідаса. З вислїдів, поданих в сій роботї, видко, що Архімед, хотяй ще не знав рахунку інтеґрального, однак — так сказатиб — передчував его істнованє. Нїмецкий перевід сеї роботи Архімеда подав Heiberg в часописи „Bibliotheca mathematica".

Твердженє Fermat'a В р. 1665 помер в Тулюзї славний математик Pierre Fermat, звісний з численних тверджень в теорії чисел. Свої розслїди подавав він без доказів на берегах примірника „Arithmetica" Діофанта; всї ті твердженя опісля доказано. Одного в тих тверджень нїхто до нинї не доказав, а се твердженя, що рівнанє $x^n + y^n = z^n$ (де n в число цїле додатне і $n > 2$) не дасть ся розвязати через числа цїлї; Fermat в своїй нотатцї зазначив, що найшов на се твердженє дуже цїкавий доказ, але его не подав. Твердженє се для $n = 5$ доказав Legendre (1823), а Kummer (1849) подав умови, які мусїлоб n сповняти, колиби се рівнанє мало розвязки цїлі, однак рівночасно доказав, що n мусїлоби тодї бути що найменше трициферне. Доказу однак на правдивість або неправдивість сего твердженя до нинї нема. Недавно тому проф. Dr. Paul Wolfskehl (Дармштадт) вмираючи записав 100.000 марок для ґетінґеньского товариства наук, яко нагороду для того, хтоби твердженє Fermata доказав. На засїданє академії наук у Відни вплинуло вже 16. сїчня 1908. запечатане письмо панни Ельфріди Бішофф п. з. „Fermat. $x^n + y^n = z^n$" в цїли зарезервованя собі першеньства. Чи однак се письмо подає розвязку тв. Fermat'a, покищо не знати.

Молекулярні рухи Brown'a. Ботанїк Brown відкрив, що дрібні частинки деяких субстанцій (пр. туш), завішені в течи відбувають дрогаючі рухи, які можна замітити при помочи ультрамікроскопу. В послїдних часах доказав Molisch, що рухи ті можна бачити і без мікроскопу. Коли даний обєкт уставимо відповідно зглядом ока і осьвітлимо сьвітлом сонїчним, можна заобсервувати ті рухи під видом гарних явищ інтерференційних. Так само Molisch ствердив відкритє Ehrenhaft'a, що рухи Бровна виступають в ґазах і що можна їх обсервувати звичайним мікроскопом. Що до історії тих рухів, що треба згадати, що рухи ті видів вже Бодашевский в димі з тютюну, а рухи Бровна в ґазах предсказав Смолюховский на основі чисто теоретичних розслїдів.

(Wszechświat 1907).

Клясифікация лучів. H. Greinacher подає в Naturwiss. Rundschau 1908. 2. 3. слїдуючий перегляд звісних до тепер лучів:

Переміна первнїв. Вже в р. 1903. відкрили Ramsay і Soddy, що еманация раду своєвільно перемінює ся в гель. Теперже в р. 1907. відкрив Ramsay, що наколи еманация раду остає в контактї з водою або наколи розпустить ся в водї, то перетворює ся в неон (побіч слїдів гелю). Колиж місто води возьмемо насичений розтвір сїрчану міди, то яко головний перетвір еманациї дістанемо арґон. Наколи з сего розтвору видїлимо мідь звичайним способом, то осталий фільтрат — по переміні в пару — показує дуговину Na і Ca, але притім слабу, але дуже виразьну червону лїнїю лїту. Се сконстатував Ramsay пару разів при задержаню усїх середників осторожности. Досліди при контактї еманациї з водою або з азотаном олова не виказали нїяких слїдів лїту. Ramsay думає, що величезна скількість енергії, яку віддає еманация при перетвореню, деґрадує мідь на перший елемент відповідної ґрупи періодичної системи, а се лїт. Наколи еманация істнує сама або стикає ся з H і O, то часть еманациї перетворює ся під впливом енергії, яку віддає друга часть еманациї, в найнизший первень ґрупи, до якої еманация сама належить, а се в гель. В присутности води повстає в той сам спосіб з еманациї неон, в присутности сїрчану міди арґон. Чи Na і K походять також з дїланя еманациї, годї рішити, бо оба ті первнї находять ся в склї начиня.

(Physik. Zeitsch. 1907.)

Дальші розслїди в тій самій справі, ведені через Ramsay'a і Cameron'a, спонукують їх до слїдуючої гіпотези. 1. Гель не є ідентичний з частинками α. 1. Гель творить ся через деґрадацию великої дробини еманациї під впливом зіткненя ся з частинками α. 3. Та деґрадация веде, наколи еманация є сама, або змішена з H і O, до найнизшого члена ґрупи, до якої належить еманация, а се до гелю. 4. Наколи еманация є змішана з більшими частинками, як H і O, а іменно з водою, тоді деґрадация є менше совершенна і повстає неон. 5. Наколи частинки є більше скомплїковані і ще тяжші, як пр. $CuSO_4$ то продуктом деґрадациї є арґон. Автори думають, що і мідь підлягає деґрадациї і редукує ся на найнизший член своєї ґрупи, себто лїт. Досьвіди над ґазами, що повстають з азотану тору, вказують, що одним з продуктів є двоокис угля (CO_2); се можна витолкувати після тої самої гіпотези, наколи приймем, що уголь творить ся через деґрадацию тору, що є найвисшим членом ґрупи угля.

(Naturwiss. Rundschau 1908. 2.)

Пані Curie і п-а Gleditsch повтаряли досліди Ramsay'a, причім старали ся всї похибки виелїмінувати, бо показало ся, що Li є всюди присутний; навіть вода дестильована замкнена в склянім начиню, по 24 годинах виказувала слїду лїту. Тому то пані Curie повторювала досліди Ramsay'a в начинях платинових з такою самою скількостию соли мідяної і еманациї раду, як Ramsay; вислїд був

однак негативний, коли тимчасом скількість літу, яку Ramsay одержав, мала вносити $1{\cdot}7.\ 10^4$ mg.

(Comptes rendus 1908. 147.)

Діланє раду на корунд. В жовтни 1907. представив Lapparent академії паріскій досліди проф. Bordas над переміною корунду в инші дорогі камінї під впливом раду. Именно під впливом бромаку раду — відповідно до часу діланя — корунд і єго відміни зміняють краску в слїдуючім порядку: червона — фіолєтова — синя — зелена — жовта (ясна і темна). Пр. синїй шафір став ся зелений, ясно жовтий, а вкінци темно-жовтий. Діланє раду зависить від часу, від сили препарату, від віддаленя каміня від тїла лучистого. Цїкаве в кінци і се, що так одержані камінї не є лучисті і під впливом тепла не тратять своєї нової краски.

(Comptes rendus 1907. 28. X.)

Дальші досьвіди Bordas'a над діланєм бромаку раду лучистости 1,800.000 (уран металїчний = 1) на відміни корунду вказують ось-що: 1) звичайний корунд по кількох днях переходить в топаз. 2) звичайні топази і рубіни з природи слабо закрашені, набирають виразнїйших красок. 3) кульочки стопленого окису глину (Al_2O_3), в яких находить ся невелика скількість $K_2Cr_2O_7$, під впливом раду дістають рожеву, а опісля червону-жовту краску. Щоби пересьвідчити ся, чи се закрашенє не походить з якихсь чисто механїчних реакций (пр. витворенє ся окисів металїчних), піддавав Bordas безбарвний корунд діланю раду в температурі плинного азоту (— 200° C); в тих умовах творив ся також топаз, що виключає якесь окисанє металїчне, бо в так низькій температурі металї пр. Na не окисають ся.

(ibid. 1907. 11. XI.)

Йонїзация воздуха понад океаном була предметом розслїдів S. Eve в часї подорожи з Montreal до Ліверпулю (21.—30. VI. 1906.) Йонїзация показалась однака в Европі і Північній Америці. Скількість раду у водї морскій є дуже мала, ледви $\frac{1}{500} - \frac{1}{2000}$ тої скількости, яку Strutt відкрив в ріжних мінералах осадових і плютонїчних. 1 g води морскої має всего 5.10^{-16} g раду, отже скількість за мала, щоби бути причиною йонїзациї воздуха над океаном; треба проте приняти, що вітер жене еманацию з над континенту понад море. А що і при принятю тої гіпотези йонїзация над морем є ще більша, то можливо, що скількість йонів, які назад лучать ся, є над морем менша, як над континентом.

(Zeitsch. für phys. u. chem. Unterricht 1907. V.)

Годинник з раду. R. Strutt сконструував в Глезґо (Glasgow) дуже інтересний знаряд. Є се збірник скляний, з якого усунено воздух; в нїм находить ся скляна рурочка, прикріплена до штабки кварцу, а наповнена бромаком раду. Ся рурочка є зверха потягнена верствою соли фосфорової і закінчена з долини двома золотими листочками. Наслїдком лучистости раду листочки ті наряджують ся і віддаляють ся від себе так довго, аж дійдуть до означених точок і діткнуть двох металевих контактів, почім опадають і цїлий процес зачинає ся знова. Час між двома розрядженями треває точно 3 мінути 15 секунд; сей час залежить очевидно від сили еманації раду, т. є. его активности. Через довгу обсервацию сего годинника показуєсь, що сей час стає ся що раз то довший, щоби доказувало зменшеня активности раду.

(Wszechświat 1908.)

Скорість і енергія частинок α. Після дослїдів Rutherforda скорість частинок α, викинених через лучисті тїла, лежить між $1{\cdot}56.\ 10^9$ а $2{\cdot}25.\ 10^9$ cs^{-1}; найбільшу скорість мають частинки α тору C, найменшу частинки α урану і раду. Цїлковита енергія увільнена через постепенний розпад атому раду є менша, як відповідна вартість для атому тору, а більша як для актину. В загалї початкова скорість частинок α меншає для кождої лучистої родини в тій мірі, як меншає час еї перетвореня. Наколи упорядкуємо продукти родини раду після скорости частинок α, дістанемо ряд: уран, рад, рад F, еманация, рад A (рад C); відповідний час перетвореня є 10^9 лїт, 1300 лїт, 140 днїв, 3·8 днїв, 3 мінути (10 мінут); рад C не дасть ся втягнути в сей ряд, що однак можна витолкувати істнованєм якогось нелучистого посереднього продукту. Анальоґічний ряд істнує і для тору. А що час перетвореня якогось продукту є відворотний до тревалости відповідного атому, що з того слїдує, що початкова скорість частинки α зависить від тревалости атому і є найменша для найпостійнїйшого атому.

Енергію кіметичну частинки α, яка є $\frac{mv^2}{2} = \frac{1}{2}\frac{mv^2}{e}$ (e=наряд), де $\frac{mv^2}{e}$ дасть ся обчислити зі звісної вартости v і квота $\frac{e}{m}$ можна виразити в e. Rutherford обчисляє, що енергія частинки α, що видїлює ся через постепенну переміну атомів, виносить для раду $12{\cdot}5.10^{14}e$ ерґів, для тору $17{\cdot}7.10^{14}e$, для актіну $14.10^{14}e$ ерґів. З поміру зглядної лучистости тору і урану з огляду на рад слїдує, що емісия тепла на ґрам раду є около 2.10^6 разів більша, як відповідна вартість для урану і тору.

(Zeitschr. für physik. u. chem. Unterricht 1907. V.)

Енергія тепляна раду. J. Precht означував енергію бромака раду, що був цїлком сухий і був перехований 6 місяців

в рурці скляній, при помочи ледового кальориметру. Тепло, яке видїлює сам рад, порівнував Precht з теплом, яке видїлює рад, замкнений в ослонї з олова. Рад без ослони видїлює в годинї на 1 ґрам 122·2 кальорий, в ослонї з олова грубій на 0·94 mm кальорий було 126·9, грубій на 2·9 mm 134·4 кальорий, зн. ся, через замкнене раду скількість тепла збільшила ся о 10%. Через абсорбцию в олові з цїлого промінюваня раду перетворило ся в тепло 12·2 кальорий на 1 ґрам і 1 годину.

(ibidem.)

Лучистість опадів атмосферичних (снїг, дощ) розслїджували G. Constanzo і C. Negro; показало ся, що ті опади є все лучисті, але по яких двох годинах лучистість гине. Найбільшу лучистість мають опади в часї бурий.

(Physik. Zeitsch. 1906.)

Вже давнїйше сконстатовано, що лучі α тратять в воздусї три головні свійства, а се: дїланє йонїзацийне, фосфоризацийне і фотоґрафічне, наколи перейшли через верству воздуха або іншого тїла, грубу на кілька центиметрів. W. Duane заняв ся в виду сего в лябораторії п. Curie досьвідами, чи в таких самих обставинах лучі α тратять і інші свійства, як пр. наряд додатний, переміну кінетичної енерґії в тепло, витворюванє другорядних лучів і т. п. Досьвіди перевів він в скринцї мосяжній, яка мала віконце з тонкої верстви міки; перед віконцем находила ся невелика скількість хльорака раду. Лучі α падали на елєктроду, приміщену в середині скринки і получену з елєктрометром. З помірів виходить, що йонїзация в середині скринки устає, коли рад був віддалений від скринки о 2cm; так само наряд додатний частинок α в тих обставинах не доходив вже до елєктроди. Пізнїйші дослїди Duane'a ствердили також заниканє і другорядної лучистости при тім самім віддаленю препаратів раду від скринки.

(Comptes rendus 1908 p. 958. і p. 1088.)

Лучистість олова. Elster і Geitel перевели ряд дослїдів над лучистостию олова; віддїлили іменно хемічно лучисту материю від олова і ствердили, що лучисті препарати, які видїлює звичайне олово, завдячують свою лучистість в першій мірі радови F. Олово не має проте якоїсь окремої лучистости, а тим самим відпадає арґумент про загальну лучистість материї. Кромі раду і єго походних мають своєрідну слабу лучистість лиш Ka і Rb, як се ствердили Campbell і Wood; їх соли викликують на плитї фотоґрафічній, закритій чорним папером, протягом 190 днїв такі наслїдки, як окис урану в пятьох годинах, так що лучі Ka мають напругу, рівну около $\frac{1}{1000}$ напруги лучів окису урану.

(Physik. Zeitschrift 1908.)

Еманация раду, відкрита в р. 1900. через Dorn'a і Rutherford'a, є ґазом, який підлягає праву Boyle'a, і постійно перемінює ся в гель. Як усї ґази ґрупи Ar, так і еманация є ґаз пассивний; тому-то належить она імовірно до ґрупи арґону, єї частинки є імовірно одноатомові, а єї тягар атомовий округло 216·5. Через остуджене до — 185° кондензує ся, єї температура кипіня виносить —150°; низше —185° замерзає, але ще видїлює пару. Она висилає лиш лучі α, а єї постійна переполовлена (Halbierungskonstante), т. є. час, в якім еманация розпадає ся до половини, виносить 3·8 днїв (Curie, Bumsteed, Wheeler, Sackur, Rutherford і Soddy). Тепло, яке видїлює рад, походить головно від розпаду еманациї; еманация, видїлена через 1 ґрам раду, витворює в годинї 75 кальорий. Цїлковите тепло, яке 1 cm^3 еманациї за час свого житя видїлює, виносить около 7.10^6 ґрамових кальорий. — Еманация, коли стикає ся з водою, може єї розложити, причім видїлює ся надмір водня, явище, якого покищо не вдало ся витолкувати (Ramsay).

(*Herders Jahrbücher т. XXIII. 1908*).

Ще в р. 1903. сконстатували Rutherford і Soddy, що еманация раду заховує ся як ґаз і дає ся сконденсувати в температурі —130°. То само сконстатовано і для еманациї тору, яка починає вже в температурі —120° С процес кондензациї; цїлковита кондезация наступає в температурі —150° С. Ті самі дати одержав недавно S. Kinoshita в лябораториї Rutherford'a для еманациї актину. Температури ті лиш дуже мало зміняють ся, наколи тиск збільшає ся. Еманация тору конденсує ся в температурі 2—3° висшій, як еманация актину, а вплив тиску є такий сам для тору, як для актину.

(*Naturw. Rundschau 1908 Nr. 41*).

Після розслїдів Boltwood'a актин Debierne'a є продуктом розпаду між ураном а радом.

(*ibid. 1907*).

Нове тїло лучисте. B. Boltwood, проф. університету в Yale, відкрив в мінералах ґрупи уранової нове тїло лучисте, відмінне від знаних уже тїл лучистих. З єго досьвідів виходить, що Al абсорбує лучі α того тїла сильнїйше, як лучі α польону; сочинник абсорбциї зглядом Al є 1·8. Лучі β того тїла проникають менше, як лучі урану. Єго лучистість в порівнаню з радом має виносити 0,8, отже то тїло стоялоб в ряді між ураном а радом. Boltwood пропонує назвати се тїло „ionium“.

(*Nature 1907*).

Новий погляд про лучі Рентґена і лучі γ подає W. H. Bragg. Після него є се частинки матеріяльні, електрично невтральні.

(*Naturwiss. Rundschau 1908. 3.*)

Засада Доплєра, а лучі ситові (каналові) Як звісно, лучі ті дістанемо, коли катоду подїравимо; тоді йони додатні переходять через ті дїрочки з великою скоростию, вдаряють по дорозї в частинки розрідженого ґазу і викликують сьвітло. Наколи се сьвітло дїйсно походить від йонів, то до його дуговини повинна відносити ся засада Доплєра. І дїйсно вже Stark постеріг в дуговинї сьвітла йонів в атмосфері H пересуненя лїній в сторону краски фіолєтової (після засади Доплєра), наколи дуговину обсервуємо в напрямі руху; дуговина обсервована прямовісно до напряму руху остає без зміни. Те саме явище ствердженo пізнїйше в атмосфері N, пар Hg, K, Na, CO, CO_2, ацетилєну і т. п. В послїдних часах постеріг се Дорн і для атмосфери Ar і He; Дорн подає, що пересуненє сконстатував для лїній β, γ, δ, ε, ς водня, для 10 лїній He і для 20 лїній Ar.

(Physik. Zeitsch. 1907.)

З дальших розслїдів над засадою Доплєра для лучів ситових заключає Stark, що „дуговинні лїнїові первнїв хемічних походять від додатних атом — йонів, т. є. атомів, які стратили оден або більше йонів відємних, а за се систем невтральний т. є. додатний атомйон + відємний елєктрон при поворотній заміні на невтральний атом висилає дуговину смугову“. З відси приходить автор до заключеня, що кожда флюоресценция якогось тїла потягає за собою відповідну абсорбцию в дуговинї смуговій. Се правило ствердив автор для усїх тїл, які мають флюоресценцию і дуговину абсорбцийну, навіть для таких сполук, як пара йоду, азотан уранїльовий в водї, антрацен в алькоголю. Ся звязь між абсорбциєю а флюоресценциєю може послужити до відкритя нових случаїв флюоресценциї, особливо в партиях позачервоних і позафіолєтових. Автор виказав се пр. для алькоголїчного розтвору бензолю, який має в партиї позафіолєтовій між 271 а 233 $\mu\mu$ сім поясів абсорбцийних.

(ibid. 1907.)

Нова теория сьвітла полярного. Недавно померший A. Paulsen, директор обсерваториї метеорольоґічної в Копенґаґен, поставив на основі своїх дослїдів в Ісляндиї (1899 – 1901) нову теорию полярного сьвітла. Він відріжнює два типи сего сяєва: 1) сьвітло без будови лучистої, 2) сьвітло з будовою лучистою. Перший тип повстає дуже високо, бо яких 400 — 500 km., отже в висотах, де воздух є так рідкий, що в нїм не можуть вже повставати розрядженя і люмінїсценциї елєктричні. Причиною сьвітла полярного є після Paulsen'a велика йонїзация відємна горішних верств воздуха вище т. зв. пояса найбільшости сьвітла полярного. Лучі катодові, висилані через сонце, проникають за дня в атмосферу, йонїзують еї і наряджують горішні верстви воздуха відємно. Притім Paulsen принимає істноване т. зв. „материї сьвітла полярного“, себ-то мішанину частинок воздуха і відємних корпускулів. Непра-

вильні рухи сеї матерії спричиняють удар йонів відємних і частинок воздуха з йонами додатними — а наслїдком сего є люмінїсценция сьвітла полярного. — Погляди Paulsen'a ствердив Huggins, який доказав, що азот зйонїзований лучами раду (без співучасти внїшних сил електричних) дає люмінїсценцию, подібну до сьвітла полярного.

(Wszechświat 1907).

Фотометр селєновий описує E. Presser. Два зеркала A і B відбивають сьвітло, що приходить з двох жерел *i* і *J*. Відбиті

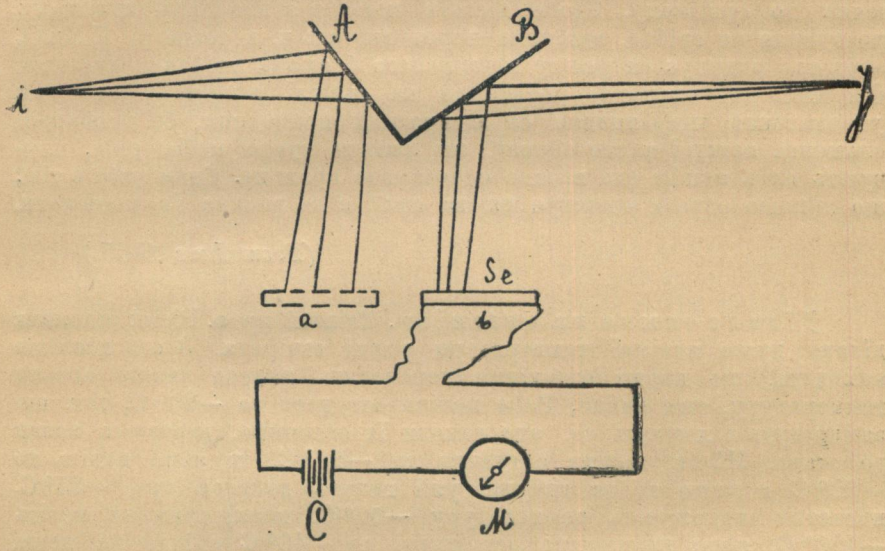

лучі падуть на клїтку селєнову Se, яка скоро порушає ся між двома крайними позиціями *a* і *b*, так що на переміну падуть на ню лучі з *i* і *J*. Клїтинка Se получена є з атаратом мірничим M і батерією C. Наколи лучі, що ідуть з *i* і *J* є однако сильні, то сказівка в M стоїть постійно на відповідній точці поділка; колиж лучі не є однако сильні, то сказівка починає дрогати, а величина тих дрогань зависить від ріжниці натуг сьвітла. Наколи віддаленя обох жерел сьвітла так урегулюємо, що руки сказівки в M устануть, то осьвітлене клїтинки через *i* і *J* тепер стає однаке, а напругу сьвітла можемо обчислити на основі правила квадратів віддаленя. Сей фотометр дає ся ужити і для сьвітла заграненого.

(Zeitsch. für phys. u. chem. Unterricht 1907. VI.)

Метода Lumierè'a фотографованя красок. До давнїйших метод Lippmann'a фотографованя красок приłучує ся нова метода Lumière'a при помочи плит, потягнених незвичайно

малими закрашеними зернятами мучниці. В окремих сепараторах продукує ся з мучниці барабольної зернята розміру 1/100 mm.; часть їх закрашує ся на червоно, часть на зелено, часть на синьо. Сі зернята добре перемішує ся і наклеює ся на гладких плитках скляних, так що зернята находять ся побіч себе, а не на собі. Плити вкладає ся до праси і стискає ся так, щоби зерна стали плоскі і щоби між ними не було відступів. Се потягає ся верствою фільтру, а на верх дає ся чутку емульсию бромака срібла. Зернята є так маленькі, що на 1 mm^2 випадає їх до 8000. Образ одержує ся від сторони скляної через верству тих зернят і жовту шибу (за плитою), а по викликаню повстає негатива в красках доповняючих до оригіналу. Щоби дістати позитив з власними красками, розпускає ся срібло, видїлене через викликач, в розтворі $KMnO_4$ а опісля редукує ся решту незміненого бромака срібла в амідолю. Обі послїдні операциї робить ся на сьвітлї деннім. Образ так утревалений представляє ся в красках природних, бо трибарвні елєменти кождої части образу, що лежать густо побіч себе, злучують ся в нашім оцї в одно однобарвне враженє. Одна хиба в тім, що покищо образи одержує ся на склї, а не можна їх копювати.

(Prometheus 1907.)

Дїланє зимна на орґанїзм. Звісний проф. Pictet піддавав дїланю дуже низької температури ріжні зьвірята. З его дослїдів виходить, що низші орґанїзми переносять далеко лекше низьку температуру, чим висші. Риби можна остудити до —20° С, так що замерзнуть і ломлять ся, але наколи їх обтопимо, вертають назад до житя. Жаби можна остудити до —28° С, їх яйця навіть до —60° С, а мимо то не гинуть, ужі гинуть доперва при —35° С, ногастки видержують температуру —50° С, деякі слимаки навіть —120° С, яйця шовковика остуджені до — 40° С опісля на весні розвивають ся нормально, що більше гусїльниці з тих яєчок не підлягають нїяким хоробам, які звичайно видають ся на шовковика. Ще лїпше видержують температуру низші ростини, пр. глїни і бактериї; їм не шкодить, коли цїлими тижнями виставимо їх на дїланє температури —200° С.

(Stein d. Weisen 1907.)

Температури полуминий. Після помірів проф. Féry виносить температура ріжних полуминий, як слїдує:

Пальник Бунзена	1871° С
полумінь ацетилену	2548° С
полумінь спіритусу	1705° С
пальник Denayrouze ($^1/_2$ нафти $^1/_2$ спіритусу) .	2053° С
полумінь H (свобідного)	1900° С
„ ґазу (з допливом O) . . .	2200° С

полумінь мішанини H і O . . . . 2420° C

Очивидно подані тут лиш максимальні температури.

(Kosmos 1907.)

Переміна металїв в пару і обчислене їх точок кипіня була послїдною роботою помершого недавно великого хеміка французского Анрі Моассана (Moissan). Его досьвіди при помочи печи електричної доказують, що всї металї в відповідній температурі дадуть ся перемінити в ґаз, так що нині вже всї тїла знаємо в трох станах скупности (виїмком є лише гель, який не дав ся ще замінити в теч, хотяй Ольшевский остудив его вже до температури 1·7° скалї абсолютної). Після Моассана найлекше переходить в пару Cu; 230 g Cu під впливом току о напрузї 300 амперів, а силї 110 вольтів переходять в ґаз в 8 мінутах. Тяжше кипить Au. 500—700 амперів, а 110 вольтів вистарчає, щоби металї ґрупи платинової (Pt, Os, Rh) перемінити в ґаз; но наколи ток о напрузї 500 амперів, а силї 110 вольтів перемінює 150 g Au в пару в 5 мінутах, то за сей час переходить в пару лиш 12 g Pt. З металїв нешляхотних найнизшу точку кипіня має Mn, дальше Ni і Cr; Fe дуже тяжко переходить в пару. Найвисшу точку кипіня має Mo і W; сей послїдний починає доперва кипіти, наколи огріваємо его через 20 мінут луком Вольти о напрузї 700 амперів а 110 вольтів.

(Kosmos 1907.)

Нові поміри температури топленя первнїв ґрупи зелїза перевело „Bureau of Standards of Washington". Досьвіди роблено в сей спосіб, що маленькі скількости первня (0·001 mg) поміщувано на бляшочцї Pt і розпалювано ей током електричним. Температуру бляшки Pt означувано пирометром оптичним, а результати зведено до звісних точок топленя ся металїв: Zn 419° C, Sb 630·5° C, Cu 1084° C і Pt 1753° C. З тих помірів випали слїдуючі точки топленя ся: для Fe 1505° C, Cr 1489° C, Co 1464° C, Ni 1435° C, Mn 1207° C.

(Wszechświat 1907.)

Свійства танталю. Танталь, якого тепер залюбки уживаєсь на лямпи жарові, є тїлом кристалїчним о густотї 12·79, краски білої. Є він дуже твердий; піддaний через три дни і три ночи дїланю сверла диямантового, що обертав ся 5000 разів на мінуту, стратив всего 1 mm з своєї грубости. Топить ся в температурі 2250°—2300° C. Его опір електричний росте з температурою; в температурі звичайній Ta о перерізї 1 mm^2 має опір 0·165 Ω, в температурі жару 0·850Ω. Его видержність проти зірваня є дуже велика, в звичайних обставинах виносить она 93 $\frac{kg}{mm^2}$, наколи у дроту

сталевого є она всего 70—80 $\frac{kg}{mm^2}$. В високих температурах его видержність є далеко менша; огрітий дріт Та по пару годинах легко перериває ся. Волокна, яких вживає ся до лямп жарових електричних, мають промір 0·05—0·035 mm.; в першім случаю до лямпи о силї 25 свічок і 110 вольтах треба волокна довгого на 650 mm о тягарі 0·022 g. Один kg Та вистане на 45000 лямпок.

(Wszechświat 1907.)

Новий первень: lutecium. Urbain доказав недавно, що первень ітерб не є первнем, але сполукою двох инших первнїв. Оден з них є свійствами подібний до теперішного ітербу; Urbain називає його „neo-ytterbium“ і дає єму знак Ny. Другий елемент називає Urbain „lutecium“ від старої назви Парижа (Lutetia Parisiorum).

(Comptes rendus 1907. 4. XI.)

Річна продукция квасу сїрчаного виносить около 5·1 мілїона тон на земли. З того на саму Англію випадає 1·1 мілїона тон, на Німеччину 900000 тон, на Сполучені Держави 850000, Францию 500000, Італію і Австрию по 200000, Бельгію 165000, Росию 125000, Япан 50000 тон. Продукция инших держав є невелика.

(La Nature 1906.)

Т. зв. рідкі металї, як Та, Os, V, Mo, W і ин. перестають вже ними бути. На них можна ствердити правило, що наколи наука або технїка найде для якогось, хотяйби дуже рідкого, матеріялу примінене, то все вдасть ся в дуже короткім часї видістати більші скількости сего материялу. Ось пр. Та; металь сей належав до недавна до найрідших. Відколи однак Bolton подав спосіб, як Та одержувати в станї чистім і перерабляти на ниточки до жарівок, збільшила ся его продукция так значно, що в р. 1905. сама Австралія дала 70 t танталїту. Так само W, уживаний в послїдних часах при фабрикациї стали, а в нових часах до жарівок, виказує в р. 1905. продукцию 3500 t (в р. 1900 лиш 150 t). Продукция Мо виносила в Австралії в р. 1906. 70 t. Рідким є покищо осм, уживаний до жарівок (здаєсь дуже корисно), ванад, уживаний в Швецвї і Франції при фабрикациї стали, та в кінци уран, якого Krupp уживає при фабрикациї плит корабельних.

(Prometheus 1908.)

Начиня з маґнезиї. Королївска фабрика порцеляни в Берлїні винайшла спосіб фабрикациї дуже тревалих начинь з маґнезиї; їх вигляд подібний є до порцеляни, але їх видержність є далеко

більша. Они не пукають при наглім огрітю і не зміняють своєї форми. Рури з магнезиї о промірі 7 cm, грубі на 7·5 mm не псують ся навіть в печах електричних при температурі 1750° C і не підлягають в них електролізї.

(Prometheus 1907.)

Ціна платини в р. 1906. Наколи ціна платини в р. 1880. виносила ще 390·3 марок за 1 kg, то опісля ціна єї ішла постійно в гору, в р. 1901 1 kg коштував вже 1374·5 марок, а в р. 1904/5 2455 марок. В р. 1906 ціна сирої платини росла з дня на день, а іменно виносила за 1 kg:

в сїчню	2886	марок
в цьвітню	3014	„
в липню	3145	„
в серпню	3275	„
в вересню	3535	„
в жовтню	4445	„

т. є. два рази більше як золото. Причиною сего зросту цїни є з одного боку спекуляция, а з другого боку величезне запотребованє платини, яке росте — особливо з електротехнїцї — з дня на день. Найвисша продукция Pt на Уралю виносила 6373 kg в р. 1901.; инші держави мають лиш невелике значінє, бо пр. Сполучені Держави дали в р. 1887. лиш 13·9 kg, а британска Колюмбія в р. 1889. 47 kg Pt.

Продукция сирого зелїза на кулї земскій після річного звіту біржи металевої Ню Йорку виносила в р. 1906. 59 665 мілїонів тон (в р. 1905. 54·74 міл.), зн. продукция та постійно росте. З того випало (числа в скобках відносять ся до р. 1905.) в мілїонах тон на:

Сполучені Держави:	25·80	(23·36)
Нїмеччину:	12·19	(10·98)
Велику Британїю:	10·26	(9·75)
Францию:	3·15	(3·05)
Росию:	3·05	(2·976)
Австро-Угорщину:	1·83	(1·52)
Бельгію:	1·42	(1·35)
Швецию:	0·558	(0·528)
Канаду:	0·558	(0·477)
Еспанию:	0·406	(0·383)
Італїю:	0·127	(0·122)
Япан:	0·051	(0·0335)
Прочі держави:	0·265	(0·2205)

Вплив температури на видержність зелїза і стали. Обниженє температури дуже зменшає видержність зелїза і стали. Она зменшає ся о $\frac{5}{6}$ первісної величини при остудженю з $+20^{0}$ C на -20^{0} C. Зелїзо вальцоване, яке в звичайній темпера-

турі дає ся легко скрутити в обруч, стає ся в температурі —80° C так крихке як скло; за се хромонїклева сталь при —80° C зменшає свою видержність лиш о $\frac{1}{8}$. Через огріте майже всї роди стали збільшають свою видержність; maximum збільшеня виступає в температурі + 100° до + 200° C, в температурі 400° C до 500° C она зменшає ся, в висшій температурі знов росте. За се сталь хромонїклева стало збільшає свою видержність, навіть в температурі 400° C до 500° C.

(Frometheus 1907.)

Термїт, винайдений Goldschmidt'ом в Ессен, став підставою т. зв. алюмінотермії, т. є. методи одержаня чистих металїв, які тяжко топлять ся. Є се мішанина спорошкованого Al і окису зелїза; мішанина та запалена горить дальше і витворює температуру 3000° C, якій нїякий металь не в силї оперти ся. На тій дорозї можна дістати Fe вільне від угля, чистий Ni, Mn, Cr і т. п., можна швейсувати рури, шини і т. п. Термїт сам тяжко запалює ся, тому посипує ся его з верха мішаниною Al і надокису бару; та мішанина легко запалює ся і приводить термїт до температури жару.

(Kosmos 1908.)

Скількість шляхотних ґазів в атмосферї виносить після Ramsay'a: Kr = 0·028%, Xe = 0·005%; He що до тягару виносить в воздусї 0·000056%, що до обему 0·00040%, Ne що до тягару 0·00086, що до обему 0·00123%.

(Naturw. Rundschau 1908. Nr. 40.)

Одержане арґону з воздуха. З поміж пяти шляхотних ґазів (He, Ne, Ar, Kr, Xe) в воздусї сорозмірно найбільше находить ся арґону. Дотеперішні методи видїлюваня арґону з воздуха (пр. дїланєм іскри електричної і усуваєм з воздуха окисів азоту і осталого кисня) є однак за довгі, а результат невеликий. Тепер однак подали Fr. Fischer і O. Ringe спосіб сорозмірно легкого видїленя арґону при помочи карбіду ($Ca C_2$). Коли именно в температурі 800° C воздух стріне ся з $Ca C_2$, то O і N вповнї зістане абсорбований; а именно азот переходить в цианоамід ваповий при рівночаснім видїленю C, т. є.:

$$Ca C_2 + N_2 = N \equiv C\,N > Ca + C.$$

Через змішане карбіду з 10%-овим безводним $Ca Cl_2$ азот остане цїлком усунений. Кисень творить з карбідом Ca O і CO_2; CO_2 переходить через дальше дїланє карбіду в CO і C, т. є.:

$$CO_2 + Ca C_2 = Ca O + 2C + CO$$

$$CO + Ca C_2 = Ca O + 3C.$$

Щоби ще усунути H і углеводнї, які находять ся в воздусї, осталий арґон, коли перейшов вже через карбід, перепускає ся

через розжарений CuO, далї через KHO і через сконцентрований H_2SO_4 та пятиокис фосфору. Карбід, якого при сїй операції уживається, находить ся в спеціяльнім начинню зелїзнім з холодником і огріває ся до 800°. При помочи такого уряджения можна протягом двох днїв при зужитю 7 kg карбіду дістати 11 лїтрів арґону. Означена авторами густота так одержаного арґону виносить 19·94 (O = 16), наколи цїлком чистий арґон повинен мати густоту 19·95; т. є. арґон одержаний з карбіду має несповна 0·1% азоту — результат вповнї вдоволяючий.

(Naturw. Rundschau 1908. Nr. 38.)

Висота а температура. До найбільшої висоти піднїс ся бальон реґістрацийний, пущений 3. серпня 1905. р. в Гамбурзї; осягнув він висоту 25800 метрів (найвисшу висоту передше осягнув такийже бальон 4. грудня 1902., бо 22290 метрів). Міжнародна комісия аеронавтична подає на основі автоматичних записок того бальону слїдуючі дати:

Висота	Температура
140 метрів	+16·8°
1640 „	+14·2°
3710 „	+ 3·7°
4120 „	+ 3·4°
5130 „	+ 0·1°
14490 „	−62·7°
15000 „	−58·0°
19000 „	−49·4°
22000 „	−47·3°
25000 „	−40·0°

З сего слїдує, що в найвисших районах атмосфери істнує теплїйша верства (що впрочім і инші бальони ствердили). Мінїмум температури випадає на висотї 14490 метрів, почім температура зростає, так що сей приріст виносить 17·3°. Се доказує наглядно істнованя теплїйшої верстви воздуха в горі, чого й не догадувавсь нїхто. — Зглядна вогкість, яка на поверхнї землї виносила 88%, осягнула minimum 29% на висотї 4950 метрів, опісля до висоти 7000 метрів зростала (до 45%), від 10000 метрів майже не змінила ся (між 37% а 42%).

(Naturwiss. Wochenschrift 1908.)

Maximum барометричне в р. 1907. Як всїм в памяти, в сїчни 1907. виступило величезне тисненє барометричне, спричинене антициклёною на океанї північнім. Отже проф. астрономії в Кракові Rudzki подає в Meteorol. Zeitschr. 1907. V., що се maximum виносило в Кракові дня 23. сїчня о год. 10^a 794 mm при температурі t = −20·4° C, а о год 5^p 793·3mm при t = −18·4° C, (вітер східний). Такого тисненя обсерваторія краківска від р. 1792., коли зачали ся постійні обсервації, не занотувала. Найвисше нотоване

тиснене випало 7. лютого 1821 р., а се 28" 4·6‴ при t = —2·2° R і при західнім вітрі; со зредуковане до моря дає 789·8 mm. Рівночасно у Відни нотовано в тім часі тиснене 29" 2‴ 2·1‴", також при західнім вітрі.

Клїм'атичні відносини Марса. Stentzel (Гамбурґ) переводить наглядні обчисленя температури Марса в журналю Prometheus (1907. ч. 46). Після Angot'a сочинник трансмісиї тепла сонїчного для атмосфери земскої виносить 0·6, зн. ся земля з цїлого тепла сонїчного, яке до неї доходить, дістає 44% (стала сонїчна після Langley'a = 3 кальориї). Принявши для атмосфери Марса сочинник трансмісиї 0·7 — 0·8 (атмосфера Марса є рідша і більше перепускає, як земска), дістанемо для поверхні Марса 60% цїлої енерґиї тепляної, яка до него доходить отже — з огляду на віддаленє від сонця — 1·0344 разів тілько, що для поверхні землї. Річна ізотерма для рівника земского виносить 26·4° С, отже для рівника Марса 36·7° С; річна ізотерма для бігуна земского виносить —20° С, на Марсї —11° С. Середна температура цїлої землї виносить 14·4° С, Марса 23·77° С. Бігун зимна землї (Верхояньск) виказує найнизшу температуру —70° С, деякі пустинні околиці (Сагара, Арабія і т. п.) виказують найвисшу температуру 50° С; анальоґічні точки Марса малиби —47° С, зґл. +72° С. В полосї горячій на земли денна амплїтуда температури виносить 12° С, на пустинях 14° — 16° С, а навіть 20° — 30° С; анальоґічно амплїтуда температури в полосї горячій Марса виносить до 30° С, так що там в день панує велике горячо, в ночи непріємне зимно. Околиці бігунів Марса, на яких виступають білі плями, є покриті снїгом і ледом, а не — як деякі астрономи думають — плинним CO_2. Більша часть Марса має характер пустинний (що вже пізнати можна по червонім сьвітлї), бо температура полос тропікальних і субтропікальних є незвичайно висока. Однак умови для істнованя житя орґанїчного на Марсї безперечно істнують, фльора і фавна на нїм розвивають ся. Сїть ґеометрична (канали), які виступають на поверхні Марса роблять вражінє плянової роботи, яка імовірно походить від розумних істот.

Червона пляма на Юпітері, як се виходить з мікрометричних поміроκ E. Lau'a в Копенгазї (весна 1908) є твором, що належить до висших верств атмосфери сеї планети. Т. зв. темна „занавіса", що находить ся в рівній висотї, та яка порушає ся скорше від червоної плями, зменшує — як здає ся — свою скорість, коли пережене червону пляму. Прояви, що виступають під хмарною покривою червоної плями, мають після Lau'a много схожости з переходом цїпкого предмету через вир.

(Astr. Nachrichten Bd. 178. S. 198.)

Велику протуберанцію сонїчну обсервонано 18. лютого 1908. в обсерваторії Kodaikanal в Індиях. Виставала она 450.000 km над східний край сонця. Наколи о год. 8 *h* 23 *m* (час індийский) не було ще слїду еї, то вже о 9 *h* 38 *m* находив ся еї вершок 81" над берегом сонця, а еї блеск і висота зростали аж до заходу сонця о 18 *h*; в тім часї сягала она 585" над берег сонця. Початкова скорість вибуху сеї протуберанції (між 10 *h* а 11 *h*) виносила 1·2 km і зростала так, що між 17 *h* а 18 *h* дійшла до 84 km.

(Naturwiss. Rundschau 1908. Nr. 33.)

Звізда полярна є — як звісно — звіздою подвійною; еї трабант є 10 величини. Головна звізда є спектроскопічно звіздою потрійною; дві з тих звізд обігають в періоді 3·97 днїв довкола спільного осередка тяжести, який зачеркує велику дорогу довкола третої звізди. Після обсерваций в обсерваторії Lick'a скорість в сїй великій дорозї є така сама, як в р. 1906, з чого би слїдувала періода не много ріжна від 12 лїт.

(Naturwiss. Rundschau 1908. Nr. 35.)

Нова планетоіда. Як відомо, в р. 1908 відкрито планетоіду Ерос, якої дорога — відмінно як у иншихъ планетоід — перебігає в части між Землею а Марсом, в части між Марсом а Юпітером. В р. 1906. (лютий) відкрив M. Wolf (Heidelberg) планету — яку провізорично назначено „T G" — яка перебігає в части між Марсом а Юпітером, а в части вибігає поза дорогу Юпітера. Після Berberich'a час обігу виносить 12,02 лїт, віддаленє в перигелїюм 3·91, в афелїюм 4,61 віддаленя землї; еї промір виносить 110 km, отже поверхня так велика, як поверхня Голяндиї.

(Prometheus 1906.)

Цїкаву відомість приносить обсерваторія в Женеві, а іменно, що довкола ясних перстенїв Сатурна находить ся зверхний темний перстень, анальогічний до темного внутрішного перстеня.

(Naturw. Rundschau, 1908. Nr. 43.)

Зміни в перстенях Сатурна. Проф. Pickering доносить, що Campbell обсервував в жовтни 1907. виразні ясні узли в перстенях Сатурна; узли ті були розложені симетрично, два від заходу, два від сходу.

(Nature 1907.)

300.000 вольтів. Товариство General Electric Co. в Америцї построіло два трансформатори головно для цїлий досьвідних; ті трансформатори мають оливну ізоляцию, двураменний якор і просте

первичне навинене провідника. Вторичне навинене має лиш 50 скрутів, так ізольованих, що ізоляция може видержати 10.000 вольтів. Ті трансформатори мають ефекти 300 кільоваттів при 60 періодах: напруга первична має 2300—4600 вольтів при 65 амперах, вторична 300000 вольтів при 1 ампері. Видатність тих трансформаторів сягає до 97·4%.

(Prometheus 1908.)

Турбіни при Ніяґарі. Найбільші дотепер турбіни при Ніяґарі, построєні фірмою Escher, Wyss et Co. (Ціріх) для Canadian Niagara Power Co., мали силу 10000 HP, а построєні фірмою J. M. Voith (Heidenheim) для Ontario Power Co. 11340 HP. Тепер будує J. B. Marris Co. (Філядельфія) для тов. Electrical Development Co. of Ontario чотири турбіни о силї 13000 HP; дві з них є вже готові. Турбіни ті при спаді 41 m мають 250 оборотів на мінуту; є се подвійні турбіни на прямовісній оси і получені з ґенератором для токів переміннх о ефектї 1000 кільоваттів.

(Prometheus 1907.)

Величина филь морских. Поміром филь морских заняв ся в послїдних часах M. Bertin. Найдовша, ним обсервована филя була довга на 842 m, єї амплїтуда 16 m і тревала 23 секунд. Висота звичайних филь виносить пересїчно 16 m, лиш в полудневих морях обсервовано висоту троха більшу. Коли филя з повного моря підходить під берег, то єї висота значно росте, особливо коли вдарить о перепону; пр. при лїхтарнї Eddystone обсервовано филї короткі о висотї 32 m. Филї дуже довгі є рідкі; пересїчно филї є довгі від 52 до 107 m, тревають 6 – 8 секунд і мають амплїтуду що найвисше 11 m. Роскази о дуже високих филях являють ся в виду помірів Bertin'a дуже пересадними.

(Stein d. Weisen 1907.)

Скорість филь при землетрясеню. Филї, що повстають при землетрясеню, можуть протягом трох годин окружити цїлу поверхню землї. В часї послїдного великого землетрясеня в Сан Францїско дійшла филя — як вказують діяґрами сейсмоґрафічні — з С. Францїско до Birmingham і Брукселї в 12 мінутах, троха пізнїйше до Любляни. Обчисленя осциляций в Birmingham, переведені Dawison'ом, вказують, що друге зареґістроване филь наступило в 3 години 10 мінут пізнїйше, зн. ся, в тім часї филя довершила подорож довкола землї.

(Stein d. Weisen 1907.)

Ядро землї. Герман Thiene представляє в книжцї п. з. „Temperatur und Zustand des Erdinnern“ (Jena, G. Fischer 1907.),

нагородженій через фільософічний факультет університету в Єні, всї дотеперішні погляди на внутр землї (Descartes, Newton, Poisson, Leibniz, de la Rive, Lyell, Halley, Franklin, Leslie, Lamont, Thomson, Naumann, Delaunay, Tammann т. и.) і приходить до слїдуючих заключень: Чи ядро землї находить ся в станї ізотропнім чи анізотропнім, сего нині покищо розслїдити не можемо, бо нам не достає ще дат про поведенє субстанцій при високім тисненю і високій температурі. Імовірно ядро землї находить ся в станї пластичнім анізотропнім, а коли тиск устає, то сей стан може перейти в ізотропний плинний, а навіть і ґазовий. Ядро землї складає ся з нїклю і зелїза, кора земска є зложена з креманів, а між обома верствами находить ся тонка переходова верства богата в зелїзо. Кора цїпка має вид склепіня і є в міру глубини що раз пластичнїйша і переходить в маси, що находять ся в станї півкристалїчнім. Чим ближше до середини землї, тим більший є тиск, а через се частинки тим менше можуть пересувати ся, так що центральні партиї поводять ся зглядом зверхних впливів мов цїпкі.

(Naturwiss. Rundschau 1900)

Поступи в здобутю бігуна північного. Ось коротке зіставленє постепенного приближеня до бігуна північного:

Час	Назвиско	Околиця	Ширина геогр. півн.
1553	Chancellor, Durforth і Willogby (Анґлія)	Півн. Европа	71° 10'
1587	Davis (Анґлія)	Край Baffin'a	72° 20'
1594	Barents (Голяндия)	Новая Земля	77° 55'
1596	Той сам	Шпіцберґ	80° 11'
1607	Hudson (Анґлія)	Сх. Ґренляндия	80° 28'
1773	Phipps (Анґлія)	Шпіцберґ	80° 48'
1806	Ст. Scoresby (Анґлія)	Сх. Ґренляндия	81° 30'
1817	Молодий Scoresby	Сх. Ґренляндия	82°
23/7 1827	Parry (Анґлія)	на півн. від Шпіцберґу	82° 45'
1822	Молодий Scoresby	Сх. Ґренляндия	83°
1834	Graah (Данія)	Сх. Ґренляндия	83°
12/5 1876	Markham (Анґлія)	Півн. зах. Ґренляндия	83° 20'
13/5 1882	Lockwood (Америка)	Півн. Ґренляндия	83° 24'
7/4 1895	Nansen (Норвеґія)	на п. в. кр. Фр. Йосифа	86° 14'
25/4 1900	Cagni (Італія)	на пів. від Шпіцберґу	86° 33'
1906	Peary (Америка)	на пів. від Ґренляндиі	87° 6'

Найважнїйшим портом на сьвітї є Гонґконґ; привіз і вивіз виносив (разом) в р. 1903. 19,204.889 тон. На другім місци стоїть Льондон (18,639.159 тон), дальше Антверпія (18,139.184 тон), Ню Йорк (17,900.168), Гамбурґ (16,466.639), Ліверпуль (14,716.790) і Роттердам (13,597.819 тон).

(Prometheus 1906.)

Струї в Океанї Индийскім. Wood-Jones (Enfield) вкинув дня 15. падолиста 1905. в море коло атолю Кокосового на океанї Индийскім (полудн ширина геогр. 12° 04' 24", довжина східна 95° 55' 19") кілька фляшок закоркованих. Одну з них найдено 27. мая 1906., а другу 11. червня 1907. коло Brary (італїйский край Сомалї, шир півн. 1° 06' 08", довж. 44° 01' 52'), що доказує, що в тій части океану індийского істнують постійні струї морскі.

(Nature 1907.)

Льорд Kelvin (Sir William Thomson). В грудни 1907 р. понесла наука велику страту через смерть найбільшого сучасного фізика, що помер в Glasgow в 83 році житя. Уроджений в р. 1824. в Belfast, де его отець був професором математики, переніс ся разом з вітцем до Ґлезґова і тут по скінченю студий в Кембрідж і Парижи остав ся на стало; вже в 22 р. житя обняв місце професора теоретичної фізики в університеті в Ґлезґо і остав ся на тім уряді аж до смерти. За величезні заслуги іменувала его королева Віктория льордом Кельвіном (1892). Від р. 1890 аж до смерти був президентом англїйского королївского товариства. Его заслуги є величезні на всїх областях фізики, так теоретичної, як експериментальної і технїчної. Він то опрацював теорию електричности (побіч Maxwell'a і Helmholtz'a), подав важну методу т. зв. образів електричних, обчислив час дроганя при осциляційних розрядженях кондензатора та відкрив термоелектричний ефект. Наука термодинаміки також завдячує ему дуже много; він то разом з R. Mayer'ом, Joule'ом та Clausius'ом занимає ся термодинамічним рівноважником, подає другу засаду термодинаміки (ентропія), творить абсолютну термодинамічну скалю температури, обчисляє на основі звісного приросту температури землї від поверхнї до ей внутра ей вік (час, потрібний на се, щоби температура землї від 1890° C — при якій деякі каміні вже є плинні — зменшила ся до нинїшної температури, подає він на 24½ мілїонів лїт), та подає форми для напруги пар на кривій поверхні і для т. зв. конвективної рівноваги при спаді температури разом з висотою — важні в метеорольоґії. В механїці подає він нову т. зв. перстеневу теорию атомів та формули для приплыву і відпливу моря. — Фізика експериментальна завдячує ему цїлий ряд дуже гарних

метод мірничих; тут належить пр. т. зв. подвійний місток Thomson'a до помірок малих електричних опорів, помірка потенціялів при розрядженю плоских та кулистих електрод, відкрите точки звороту термоелектричної сили. Технічна фізика завдячує єму т. зв. квадрантовий електрометер, без якого нині ніякий інститут фізикальний не може обійти ся, дальше незвичайно прецизний електрометер абсолютний до абсолютного поміру електричних потенціялів, дальше кондензатори о змінній поємности (т. зв. плятиметри) і кондензатори вальцеві. Він є винахідником ґальванометрів до поміру дуже слабих електричних токів, ґальванометрів незвичайно чутких, які найшли применене в телеґрафії підморскій. Він звернув цілу свою увагу на свойства каблів і єго то досьвідам завдячує телеґрафія підморска поборене технічних трудностий, іменно від хвилї, коли він до ґальванометрів впровадив астатичні маґнетні системи і уховонив голки маґнетні від впливів зверхних маґнетних через утворене маґнетних заслон. Він є також винахідником нормальних елементів, компасу морского о малім збоченю та знаряду до міреня глубини морскої. Термінольоґія технічна єму много завдячує, а загальне введене абсолютного систему мір се в великій мірі єго заслуга.

Був се чоловік нечуваної праці і ґенїяльної концепциї, а найкрасше в тій мірі сьвідоцтво виставив єму особистий єго приятель, великий Гельмгольтц в своїх листах до знакомих і родини. Вільні хвилї посьвячував Кельвін далеким подорожам на парусних кораблях, так як в загалї море і навтика були улюбленим предметом єго дослїдів. Імя єго остане на все записане золотими буквами в істориї фізики, а єго роботи, поміщувані переважно в „Philosophical Magazine“ і в трудах корол. товариств в Льондонї і Едінбурґу остануть на все взором праць наукових. Одним з більших єго творів був виклад фізики, виданий разом з Tait'ом п. з. „Treatise on natural philosophy“ 1883—1887, який однак не вийшов на жаль в цїлости (перевід нїмецкий Helmholtz'a і Wertheim'a); дальше заслуґують на увагу єго популярні виклади і промови (вийшли в переводї нїмецкім в р. 1891.) і иньші.

Дмитро Менделєєв. Найбільший хемік Славянщини розпращав ся зі сьвітом 2. лютого 1907. в 73 році житя. Єго імя на все є звязане з відкритем т. зв. системи періодичної первнів (свійства первнів є функциєю періодичною їх тягарів атомових) (1871 р.), на основі якої предсказав істноване незвісних первнів (ґаль, сканд, ґерман). В ту систему намагав ся М. втягнути і етер сьвітляний (о чім в своїм часї була згадка в Збірнику), вважаючи єго першим з первнів ґрупи зерової о тягарі атомовім між $9{\cdot}6.10^{-7}$ а $5{\cdot}3.10^{-11}$; дальшими членами сеї ґрупи є після М. coronium (в короні сонїчній), He, Ne, Ar, Kr, Xe. Не менше важні є праці Менделєєва над сполуками орґанїчними, як пр. єго інтересна теория повставаня в природї углеводнїв і нафти (та теория не приняла ся однак в науцї, а місто неї удержала ся теория Енґлера). Як автор лишив по собі

М. більше як півтора сотки фахових розвідок, брошур і підручників; его підручник хемії неорґанічної переведено майже на всї язики европейскі. Як чоловік відзначав ся М. лїберальними поглядами, через що увійшов в конфлїкти з державними росийскими властями, коли обстоював за студентами університетскими; наслїдком сего була его димісия з катедри хемії, яку занимав довгі лїта з великою користию для науки росийскої в технольоґічнім інститутї в Петербурзї.

Маркил Berthelot, великий хемік і фільософ французкий, член „Інститута“ і постійний секретар академії наук в Парижи, помер 18. марта 1907. в 80 році житя. Полишив по собі з яких 1000 праць менших і велику скількість більших творів, з яких заслугують на увагу: la Synthèse chimique (1875), la Chimie végétale et agricole (4 томи 1899), Science et Philosophie (1886), Science et libre Pensée (1905) і много иншых. Свої досліди хемічні довершив в перворядній лабораторії в Meudon, яку для него спеціяльно построєно (в р. 1884).

Henry Moissan, другий великий хемік французкий, професор парискої Сорбони, ур. в р. 1852., помер в Парижи 20. лютого 1908. Славні є его досліди над флюором, який він перший одержав в станї чистім, дальше праці над витворюванєм штучних диямантів (через кристалізацию угля в ляві желїзній під великим тиском в високій температурі). Він то впровадив до хемії піч електричну, яка хемії технольоґічній віддає величезні услуги (пр. фабрикация карбіду, карборунду і т. п.). В р. 1906 одержав Moisson нагороду Нобля.

Henri Becquerel, професор фізики в Парижи, дожизненний секретар академії наук, член ріжних наукових товариств за границею Франції, помер 25. серпня 1908. в 56 році житя. Через смерть его понесла наука в загалї, а наука французка спеціяльно, величезну страту. Він то як звісно відкрив перший лучистість урану, відкритє, що стало почином до нових поглядів на істоту материї і електричности. В его лабораторії асистент его P. Curie (що недавно так трагічно скінчив в Парижи) зі своєю жінкою відкрили в блєндї смолистій рад і его цїкаві свійства. За свої праці одержав Becquerel перед пару роками нагороду ім. Нобля.

Герман Vogel, директор астрофізикальної обсерваторії в Потсдамі, автор численних робіт поміщуваних в „Astronomische Nachrichten“ та публїкациях астрофізикальної обсерваторії, ур. 1841 в Липску, помер 13. серпня 1907. в Потсдамі. Его найважнїйша праця п. з. „Untersuchungen über die Spektra der Planeten“. Своє сьвітове значінє завдячує обсерваторья в Потсдамі лиш Vogel'ови, що від р. 1874. був обсерватором, а від р. 1882. директором сеї інституції.

Pierre Janssen, славний астрофізик французький, директор обсерваторії в Meudon, помер з початком р. 1908., проживши літ 84. Єго праці і розслїди обнимають в першій мірі фізику сонця; він брав участь в численних експедиціях, яких ціль була обсервувати перехід Венери і повні затьміня сонця, він подав спосіб обсервації протуберанций в кождій порі, він перевів численні досліди актінометричні і спектральні сонця і єго корони. Єму завдячує обсерватория на шпилю Montblanc своє повстанє (1892 р.). Також положив великі заслуги своїми студиями над вулканїзмом.

Asaph Hall, визначний астроном північно-американьский, помер в падолистї 1907. в Annapolis в 79. роцї житя. Єго імя звязане з відкритєм (в р. 1887.) обох місяців Марса, обчисленєм часу обороту Сатурна (на основі відкритої через него плями) та теорией руху місяців Сатурна, головно Гіперіона.

	КОРОН
Матвіяс Софрон. Дещо про лучі Бекереля	0·20
— Новійші розсліди над лучами Бекереля	0 10
Наумович В Величина і будова звіздяного сьвіта	0·15
Огоновский Петро. Учебник аритметики для низших клас середних ч. I.	1 80
— » » » » » » ч. II	1·60
— Учебник фізики для низших шкіл середних (вичерпане)	—·—
Мазуренко. Прохимію	0·42
Озаркевич Евген. Досліди над переміною материї	0·20
— Про уробіліїнну жовтачку	0·10
Охнич Михайло. Туберкульоза у людий і зьвірят	0·60
Пулюй Іван. Непропаща сила	0·20
— Нові і перемінні зьвізди	0 15
— Електрична централя Гогенфурт з 8 таблицями	2 40
— Кругова діяграма генераторів для перемінних прудів	0·25
Примак Федір. Ще кілька слів про глёзу риб кістноскелетних	0·20
Раковский Іван. Вік нашої землі	0 10
— Вулкани	0·20
Рудницкий Стефан. Про плями сонічні часть I. (вичерпане)	—·—
— » » » » II.	0·90
— Дещо з нашої популярно природописної літератури	0.40
— Дещо про Антарктиду	0·20
— Знадоби до морфольотії Карпатського сточища Днїстра	0·85
— Кілька гадок про географічні екскурсії в середніх школах	0·30
— Літературні новини до географії України-Руси	0·20
— Нинїшна географія	0·60
— Фізична географія при кінци XIX. столїтя	1·20
Савицкий Е. М. Геометрия для висших кляс	3.80
Сидорак Семен. Студии анатомічна над взаїмними відношеннями знариду слухового і міхура плавного у риб шарнуватих і вюноватих	1·—
— Про ногастки зібрані в Галичинї	0 30
Уайт Д. Розвій географічних поглядів	0·30
— Розвій астрономічних поглядів	0·15
Флямаріон К. Небо. Астрономічна розвідка	2·40
Фрас Е. Нарис геольотії	1·60

АДРЕСА:

Наукове Товариство імени Шевченка.

Львів, ул. Супіньского ч. 17.

ADRESSE:

Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften, Lemberg. Supiński-Gasse 17.

Ціна 5 корон.

335250 2005

И47.373/12

И 47.373
Т.12(1908)

1975

ЗБІРНИК
МАТЕМ.-ПРИРОД.
ЛІКАРСКОЇ
СЕКЦИИ

XII